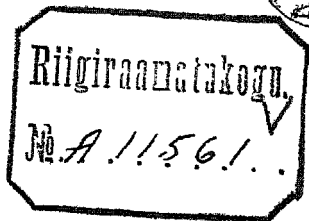
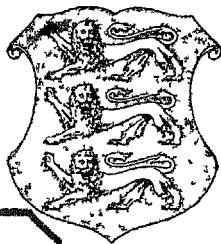

Kinnitatud
Vabariigi Valitsuse otsusega
17 augustil 1927 a

SISEMÄÄRUSTIK

~~2344~~
1

KINDRALSTAABI VI OSAKONNA VALJAANNE
TALLINNAS, 1927

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.

SISUKORD.

	Lhk.
Seletuskiri „Sisemäärustiku“ kava juure	XIII

SISEMÄÄRUSTIK.

Esimene jagu.

I peatükk.

Kaitseväe teenistuse põhijooned ja iseloom. . .	1
---	---

1. Riigikaitse vajadus (§ 1). — 2. Kaitsevägi (§ 2—6). — 3. Distsipliin (§ 7—12). —
4. Käsk ja käsutäitmine (§ 13—23). —
5. Sisemine ja väline side (§ 24—29) —
6. Isamaaarmastus ja riikline meeoleolu (§ 30—33).

II peatükk.

Kaitseväelane, tema omadused ja üldkohused . .	8
--	---

1. Kaitseväelase kutsest (§ 34—37). —
2. Kaitseväelase peamised omadused (§ 38—46). —
3. Kaitseväelaste üldkohused (§ 47—67).

III peatükk.

Alluvus. Juhtide ja käsualuste vastastikused suhted ja kohused	16
--	----

1. Ülemad ja käsualused (§ 68—69). —
2. Vanemad ja nooremad (§ 70—76). —
3. Ülema iseloomustus, omadused ja kohused (§ 77—101). —
4. Allohvitsride ja sõdurite üldkohused (§ 102—109).

IV peatükk.

Lhk.

Kaitseväe kombat	29 ^b
1. Üldised alused (§ 110—115). — 2. Sõjaväeline viisakus (§ 116—133). — 3. Kaitseväelaste vastastikune nimetamine (§ 134—136). — 4. Sõjaväelised tervitus- ja soovsõnad ja vastused neile (§ 137—141). — 5. Tervitamise viis ja kord mitmesugustel juhtumistel (§ 142—154). — 6. Meeskondade tervitamine (§ 155—170) — 7. Ettekandega esinemine ja enda esitamine (§ 171—176). — 8. Ohvitseride ilmumine ja visiidid väeosas (§ 177—182) — 9. Allohvitseride ja sõdurite ülendamise teatamine (§ 183).	

Teine jagu.

I peatükk.

Kaitseväe jaotus	43
1. Üldine jaotus (§ 184). — 2. Iseseisvate väeosade sisemine jaotus (§ 185—192). — 3. Mitmetesse väeliikidesse kuuluvate väeksuste vastavus (§ 193).	

II peatükk.

Rügemendiülem ja temale võrdsed ülemad.

A. Rügemendiülem	46
1. Üldised alused (§ 194—198). — 2. Isiklik koosseis (§ 199—204). — 3. Distsipliin (§ 205—206). — 4. Sõjaline kasvatus (§ 207). — 5. Väljaõpe (§ 208—214). — 6. Attesteerimine (§ 215). — 7. Käsurkirjad ja ettekanded (§ 216—219). — 8. Mobilisatsioon (§ 220—222). — 9. Majandus (§ 223—232). — 10. Kasarmusse paigutamine. Korterid väljaspool kasarmut (§ 233—235). — 11. Sanitaar ala (§ 236). — 12. Hobuste eest hoolitsemine (§ 237). — 13. Rügemendi vastuvõtmine ja üleandmine (§ 238).	
B. Diviisi suurtükiväe ülem (§ 239).	57
D. Üksiku pataljoni ülem (§ 240)	57

III peatükk.

Lhk.

Rügemendiülema abi (§ 241—246) 57

IV peatükk.

Rügemendi staap.

- A. Koosseis (§ 247) 58
- B. Rügemendi adjutant (§ 248—251) 58
- D. Kohtuasjaajaja (§ 252—255) 60
- E. Majanduse alal tegutsevad isikud 61
1. Üldreeglid rügemendi majanduse alal (§ 256—262). — 2. Majanduseülem (§ 263—270). — 3. Laekahoidja (§ 271—272). — 4. Asjaajaja (§ 273—274). — 5. Kortermeister (§ 275—276). — 6. Relvurohvitser (§ 277—279). — 7. Töökompanii ülem (§ 280—281).
- G. Pioneerohvitser (§ 282—285) 69
- H. Orkestrijuhht (§ 286—288) 70

V Peatükk.

Arstid.

- A. Vanem arst 71
1. Üldised kohused (§ 289—292). — 2. Arstline abi kaitseväelastele ja nende perekondadele (§ 293—294). — 3. Tervishoiu, toidu ja ruumide järeivalve (§ 295—297). — 4. Väljaõpe (§ 298—300). — 5. Majandus (§ 301—302). — 6. Aruanded ja kirjavahetus (§ 303—306).
- B. Nooremad arstid (§ 307—308). 75
- D. Veterinaar arst 76
1. Üldised alused (§ 309—312). — 2. Veterinaar ülevaatused (§ 313—315). — 3. Haigete hobuste ravitsemine (§ 316—317). — 4. Haigete hobuste saatmine laatsaretti ja ravitsuspunkti (§ 318—319). — 5. Hakkavad haigused (§ 320). — 6. Väljaõpe (§ 321—322).

VI peatükk.

Lhk.

Pataljoniülem	80
1. Üldised alused (§ 323—326). — 2. Dis- sipliin, sõjaline kasvatus ja väljaõpe (§ 327—331). — 3. Mobilisatsioon (§ 332). — 4. Majandus (§ 333—337). — 5. Raamatute revideerimine ja asjaajamine (§ 338—339).	

VII peatükk.

Kompaniülem ja tema abi.

A. Kompaniülem.	85
1. Üldised alused (§ 340—343). — 2. Dis- sipliin, kasvatus ja väljaõpe (§ 344—351) — 3. Relval ja majandus (§ 352—363). — 4. Sanitaar ala (§ 364—366). — 5. Kasar- musse paigutamine (§ 367). — 6. Raamatu- pidamine ja kirjavahetus (§ 368—371). — 7. Hobuste eest hoolitsemine (§ 372). — 8. Kompanii üleandmine ja vastuvõtmine (§ 373—377).	
B. Kompaniülema abi (§ 378).	95

VIII peatükk.

Rühmaülem (§ 379—388)	95
--	----

IX peatükk.

Veltveebel	99
1. Üldised kohused ja sisekord (§ 389—396). — 2. Majandus (§ 397—402). — 3. Haiged (§ 403). — 4. Hobuste eest hoolitsemine (§ 404).	

X peatükk.

Rühmavanem (§ 405—416)	104
---	-----

XI peatükk.

Jaoulem (§ 417—424)	108
--------------------------------------	-----

XII peatükk.

Lhk.

Ametmehed.

A. Rügemendis (§ 425)	113
B. Kompaniis	113
1. Üldised alused (§ 426—427). — 2. Varahoidja (§ 428—434). — 3. Toitlustaja (§ 435—438). — 4. Relvur (§ 439—445). — 5. Signalist (§ 446). — 6. Kokad (§ 447—449). — 7. Velsker (§ 450—455). — 8. Veterinaar velsker (§ 456—460). — 9. Hobuserautajad (§ 461). — 10. Käskjalad ja hobusemehed (§ 462—463). — 11. Muud ametmehed (§ 464—467).	

Kolmas jagu.

I peatükk.

Toimkonnad	122
1. Ööpäevase teenistustoimkonna koosseis (§ 468—472). — 2. Töötoimkonnad (§ 473). — 3. Toimkondade ühtlustamine, määramine ja arvestamine (§ 474—478). — 4. Teenistustoimkonda minejate ettevalmistamine ja väljasaatmine toimkonna vaatusesele (§ 479—482). — 5. Komandode väljasaatmine (§ 483). — 6. Teenistustoimkondlaste üldkohused (§ 484—490). — 7. Toimkonna relvastus (§ 491). — 8. Korrapidaja ohvitser (§ 492—512). — 9. Korrapidaja allohvitser (§ 513—518). — 10. Toimkonna signalist (§ 519). — 11. Arestiruumi korrapidaja (§ 520—528). — 12. Toimkonna velsker (§ 529—533). — 13. Toimkonna veterinaar velsker (§ 534—538). — 14. Ühisköögi korrapidaja (§ 539—547). — 15. Toimkonna kirjutaja (§ 548). — 16. Toimkonna telefonist rügemendi keskjaamas (§ 549). — 17. Kompanii korrapidaja (§ 550—567). — 18. Kompanii korrapidaja abi (§ 568). — 19. Kompanii valvurid (§ 569). — 20. Talli korrapidaja (§ 570—579). — 21. Talli valvurid (§ 580—586).	

II peatükk.

Lhk.

Päevakord 151

1. Üldised alused (§ 587—588). — 2. Hommikune äratus ja hobuste puhastamine (§ 589—591). — 3. Hommikune ülevaatus ja aja kasutamine kuni õppuste alguseni (§ 592—593). — 4. Söögi ajad (§ 594—598). — 5. Õppeja tööaeg (§ 599—603). — 6. Vaba aeg (§ 604—605). — 7. Külaliste vastuvõtmine (§ 606). — 8. Ametiasjus kasarmu ruumidesse ilmuvate vastuvõtmine (§ 607). — 9. Õhtune loendus ja eha (§ 608). — 10. Magamaheitmine ja õõvalgustuse peale üleminek (§ 609). — 11. Keskude ja korralduste edasiandmine (§ 610). — 12. Ettekannete vastuvõtmine ja kirjavahe- tuse edasiandmine (§ 611). — 13. Erakorralise väljakutse üksus ja alarm (§ 612).

III peatükk.

Kasarmu kord 160

1. Ruumide jaotamine (§ 613—614). — 2. Kasarmu ruumid ja nende sisseseade (§ 615—618). — 3. Kord ja puhtus kasarmu ruumes (§ 619—626). — 4. Üleajateenijate toad (§ 627). — 5. Söögituba (§ 628). — 6. Köök (§ 629). — 7. Lugemistuba (§ 630). — 8. Pesemisruumid (§ 631—632). — 9. Suitsetamistuba (§ 633). — 10. Võimlemisruum (§ 634). — 11. Pataljoni loengute ruum (§ 635). — 12. Külaliste vastuvõtmise ruum (§ 636—638). — 13. Kompanii kantselei (§ 639). — 14. Varaait (§ 640). — 15. Relvade ait (§ 641—643). — 16. Toiduait (§ 644—647). — 17. Rügemendi korrapidaja ohvitseri tuba (§ 648). — 18. Korrapidaja all-ohvitseri tuba (§ 649). — 19. Juukselõikamise ruum (§ 650). — 20. Töökojad (§ 651). — 21. Pööningud (§ 652). — 22. Väljakäigu koht (§ 653). — 23. Saun (§ 654). — 24. Õued (§ 655). — 25. Prügikastid (§ 656). — 26. Kütteainete väljaandmine, vastuvõtmine ja ahjude kütmine (§ 657—659). — 27. Taliraamide ettepanemine ja äravõtmine (§ 660). — 28. Põrandate pesemine (§ 661). — 29. Isiklik nummer (§ 662). — 30. Laskemoona hoidmise kord kompaniis (§ 663—669).

IV peatükk.

Lhk.

Toitlusteenistus 180

1. Väeosa toitlustamine (§ 670—672). —
2. Toiduainete hoidmine ja väljaandmine allüksustele (§ 673—676). —
3. Ajateenijate toitmine (§ 667—679). —
4. Üleajateenijate toitmine (§ 680). —
5. Ohvitseride toitmine (§ 681—683). —
6. Toidu valmistamine (§ 684—688). —
7. Toidu proovimine (§ 689). —
8. Rühma jagaja (§ 690).

V peatükk.

Sanitaarteenistus 185

1. Üldised alused (§ 691—694). —
2. Arstline ülevaatus (§ 695—698). —
3. Igapäevane haigete läbivaatamine ja arstiabi (§ 699—703). —
4. Kaitseväelaste läbivaatamine erijuhtumistel (§ 704—707). —
5. Haigemajasse saatmine ja tagasitulek (§ 708—710). —
6. Haiged rügemendi ambulantsis (§ 711). —
7. Haiged ohvitserid ja väljaspool kasarmut elavad üleajateenijad (§ 712—713). —
8. Võitlus suguhaiguste vastu (§ 714). —
9. Sanitaar personali osavõtmine õppustest, rännakutest ja manööveritest (§ 715). —
10. Saunas käimine (§ 716—717). —
11. Suplemine (§ 718). —
12. Pesu pesemine (§ 719).

VI peatükk.

Postisaadetiste kättetoimetamine ja ärasaatmine (§ 720—724). 195

VII peatükk.

Distsiplinaar arreteerimise kord 196

1. Rügemendi arestiruum (§ 725—726). —
2. Kord arestiruumis ja arreteeritute valmistamine (§ 727). —
3. Aresti alla paigutamise ja vabastamise kord (§ 728—732).

Liikumise kord tänaval (§ 733—736)	199
--	-----

IX peatük k.

Väljalubamine kasarmu piirkonnast. Puhkus.	
Pühad. Omavoliline lahkumine	200
1. Väljalubamine kasarmu piirkonnast (§ 737—748). — 2. Üleajateenijate väljalubamine (§ 749—751). — 3. Puhkus (§ 752—757). — 4. Valvealuste väljalubamine (§ 758). — 5. Pühad (§ 759—760). — 6. Omavoliline lahkumine (§ 761—763).	

LISAD.

Nr. 1.	Kaitsevaelase truudustõolus	208
Nr. 2.	Juhtnõõrid hobusega ümberkäimiseks	209
Nr. 3.	Korrapidajate näitlikud ettekande vormid	230
Nr. 4.	Vorm Nr. 1. Vanema arsti päevane aruanne	231
Nr. 5.	„ Nr. 2. Haigete hobuste raamat.	232
Nr. 6.	„ Nr. 3. Veterinaar arsti päevane aruanne	233
Nr. 7.	„ Nr. 4. Kompanii päevane aruanne	234
Nr. 8.	„ Nr. 5. Rühma nimestik	236
Nr. 9.	„ Nr. 6. Rühma toimkonna leht	237
Nr. 10.	„ Nr. 7. Rühma varustuse nimestik.	238
Nr. 11.	„ Nr. 8. Rühma üldise varanduse raamat	239
Nr. 12.	„ Nr. 9. Rühma lühike hobuste nimestik	240
Nr. 13.	„ Nr. 10. Rühma hobuserautamise leht	241
Nr. 14.	„ Nr. 11. Rühma hobuste kontrollraamat	242
Nr. 15.	„ Nr. 12. Rühma inventaari nimestik	243
Nr. 16.	„ Nr. 13. Kompanii varaaaida seisu tabel	244
Nr. 17.	„ Nr. 14. Kompanii toiduainete päevaleht	245

			Lhk.
Nr. 18.	Vorm	Nr. 15. Kompanii toidu aruanne .	246
Nr. 19.	„	Nr. 16. Kompanii relvade aida seisu tabel	248.
Nr. 20.	„	Nr. 17. Rügemendi korrapidaja ööpäevane aruanne	249
Nr. 21.	„	Nr. 18. Rügemendi distsiplinaar korras arreteeritavate all- ohvitseride ja sõdurite järjekorra nimestik	250
Nr. 22.	„	Nr. 19. Rügemendi arreteeritute raamat	251
Nr. 23.	„	Nr. 20. Arreteerimise leht.	252
Nr. 24.	„	Nr. 21. Kompanii toidu kontroll- raamat	253
Nr. 25.	„	Nr. 22. Kompanii väljalubatute raamat	254
Nr. 26.	„	Nr. 23. Kompanii külaliste raamat	255
Nr. 27.	„	Nr. 24. Kompanii haigete raamat	256
Nr. 28.	„	Nr. 25. Kompanii valve all ja ka- sarmu arestis olevate tahvel	257
Nr. 29.	„	Nr. 26. Käskude raamat	258
Nr. 30.	„	Nr. 27. Ruumi mahutuse tabel .	259
Nr. 31.	„	Nr. 28. Kompanii arstlise ülevaa- tuse raamat	260
Nr. 32.	„	Nr. 29. Väljalubamise täht	261
Nr. 33.	„	Nr. 30. Puhkuse (komandeerimise) tunnistus	262.

SELETUSKIRI „SISEMÄÄRUSTIKU“ KAVA JUURE.

Sõjanõukogu poolt heakskiidetud „Sisemäärustiku“ kava käsitleb sisekorda kaitseväes (III jagu) kaitseväelaste, eriti ülemate kohu-
seid (II jagu) ja kaitseväelaste vastastikuseid
suhteid (I jagu).

Sisemäärustiku kava juures olevates lisa-
des on toodud tabelitena mitmesuguste kaitse-
väe sisemises elus tarvilikkude raamatute, ni-
mestikkude ja aruannete vormid. Peale selle on
lisana toodud „Juhtnõõrid hobusega ümberkäi-
miseks“ (Väljavõte ratsaväe eeskirjast I osa —
„Ratsasõidu õpetus“).

Et täiel määral aru saada sisekorrast kaitse-
väes, on tarvilik tunda kaitseväe teenistuse ja
kaitseväe organisatsiooni põhijooni. Seepärast
need küsimused on leidnud ka sisemäärustiku
kavas kokkuvõtlikku käsitlust.

Komisjon, kellele sisemäärustiku kava
kokkuseadmine ülesandeks tehti, võttis oma töö
aluseks need põhimõtted, mis kaitseväe sise-
mise elu korraldamise alal meil seni on kujune-
nud omapärasteks. Välisriikide eeskuju sel
alal on peetud silmas niivõrra, kui see aitab kaa-
sa meie endi kogemuste süvendamiseks ja täien-
damiseks.

Sisemäärustiku kava kokkuseadmisel alu-
seks võetud tähtsamad põhimõtted on järg-
mised:

1. Riigikaitse ja kaitseväe teenistuse kohta.

Eesti rahva vabadus ja riiklik iseseisvus vajab kindlat ja alaliselt valvsat kaitset, mida teostab alaline kaitsevägi. Riigikaitse teostamine kaitseväeteenistuse näol on iga kodaniku kõrgeim ja austavaim kohus.

See kohus on sunduslik kõigile selleks kõlbulikkudele meeskodanikkudele.

Kodaniku rahuaegne teenistus kaitseväes on kooliks, kus kodanik omandab riigikaitseks tarviliku sõjaväelise kasvatus, teadmised ja oskused.

Kaitsevägi moodustab ühise, kindla, lahk-helideta pere, kus kasvatus ja ühise tööga on loodud tugev sisemine side kõigi liikmete vahel. Ühine vorm, kaitseväelised väliskombed, koondrivi harjutused, traditsioonid ja pidulikud tseremoniid aitavad kaasa sisemise side kasvatamisele ja süvendamisele.

Kaitsevägi kujutab endast rahva lahutamatu osa. Seepärast sisemine side kaitseväe ja kaitseliidu ning kaitseväe ja rahva vahel peab olema tugev ja kindel. Seda saavutatakse esimesel juhtumisel — ühiste õppuste ja pidulikkude koosviibimiste korraldamisega, teisel juhtumisel — paraadide ja jalutuskäikude ning rahvapidude korraldamisega, kus esinevad ka kaitseväelased oma erialal.

Kaitseväes peab valitsema kindel ja teadlik distsipliin, mis väljendub kaitseväelase selges arusaamises oma kohustest ja viimaste kohusetruus täitmisel. Teadlik distsipliin on rajatud isamaa-armastusele, riigiustavusele, kohusetundele, autundele ja kutse uhkusele.

Distsipliin nõuab, et maksivad seadused, määrused ja ülema (vanema) käsud täidetak

vastuvaidlematult, kiirelt ja täpselt, et kaitseväljastel oleksid head väliskombed ja korralik välimus.

Antud käskudest jäävad täitmata ainult need, mis on ilmsi kuritegelikud.

2. Kaitseväljase omaduste ja üldkohuste kohta.

Kaitseväljase peamisteks omadusteks on: isamaa-armastus, riigiustavus, kohuse ja austunne, millega saavutatakse teadlik distsipliin kaitseväljases. Peale selle kaitseväljases peavad olema välja arenenud: algatus- ja otsustusvõime, ühistunne, julgus ja vaprus, kasinus, kokkuhoidlikkus, kannatlikkus ja kindel usk oma võimetesse.

Oma väljanägemise, ülalpidamise ja kehalise arenemise poolest iga kaitseväljane peab esinema korralikkuse, mehisuse ja jõu eeskujuna. Need omadused avalduvad tema esinemises, riietuses ja sõjaväljase viisakuse reeglite pidamises.

Kõigi kaitseväljaste peamiseks kohuseks on kaitsta Eesti Vabariiki ja tema põhiseaduslikku korda igal ajal ja igal viisil, vajaduse korral selleks ohvriks tuues oma elu. Kaitseväljane on kohustatud viibimata ette kandma igast tähelepanud või kuulnud teost või juhtumisest, mis on sihitud Vabariigi ja tema põhiseadusliku korra vastu. Koosolekutelt, pidudelt, rongikäikudelt ja koosviibimistelt, kus ilmsiks tuleb Vabariigi põhiseadusliku korra vastane meeoleu, peavad kõik kaitseväljased lahkuma ja neist viibimata ette kandma.

Oma kohuseid peab kaitseväljane hästi tundma, milleks ta peab oskama hästi käsitada

kõiki tema ametalasse puutuvaid seadusi, määrusi ja juhtnööre.

Peale selle iga kaitsevaelane, ametalale ja auastmele vaatamata, on kohustatud tundma käsituli relvu ja üksiku mehe võitlusvõtteid ning oskama neid tarvitada oma asutuse, meeskonna ja enese kaitseks.

Kaitsevaelane ei tohi avaldada ega edasi anda ei suusõnal ega kirjas teenistuslisi saladusi neile, kes ei ole õigustatud neid teadma.

Oma väeosa au ja head nime peab kaitsevaelane kalliks pidama. Autu ja karistatav on oma väeosast ja juhtidest halvaks panevalt kõneleda ning nende kohta pahatahtlikke jutte laiali laotada.

Kaitsevaelased peavad hoiduma eraisikutega tülli sattumast või nende omavahelistesse tülidesse endid segamast. Õnnetuil juhtumistel, kurjategijate tagaajamisel jne. kaitsevaelane peab olema abiks riigivõimu esitajale, esinedes sealjuures ettevõtlikkuse, julguse ja mehisuse eeskujuna.

3. Kaitsevaelaste vastastikuste suhete ja ülemate üldkohuste kohta.

Oma vastastikuste suhete poolest kaitsevaelased jagunevad ülemateks ja käsualusteks, vanemateks ja nooremateks.

Ülemaks nimetatakse kaitsevaelane, kes on määratud alaliselt või ajutiselt juhtima teiste kaitsevaelaste teenistust ja kandma nende eest seaduses ettenähtud vastutust.

Ülema käsutusse määratud kaitsevaelasi nimetatakse käsualusteks.

Kõrgemas auastmes kaitsevaelasi nimeta-

takse nendest nooremate suhtes, kui nad ei ole viimastele ülemad ega käsualused, vanemateks, aastmes nooremaid — nooremateks.

Ohvitserid on sõjaväe ametnikkudele vanemaks siis, kui nende auaste on võrdne või suurem aastmest, millele vastab sõjaväe ametniku ametkoht. Sõjaväe ametnikkudel ohvitseride kohta vanema õigusi ei ole, kuid sõjaväelise viisakuse suhtes talitatakse ohvitseride aastmete ja ametnikkude ametastmete tunnusmärkide järele.

Ülemaid ja vanemaid nimetatakse üldiselt juhtideks.

Et edukalt täita oma ülesandeid, ülem, peale kaitseväelaste üldiste omaduste, peab omama avara silmaringi sõjaasjanduses, head üldised ja sõjalised teadmised ühenduses praktiliste oskustega neid kasutada käsualuste kasvatamisel, õpetamisel ja juhtimisel.

Ülema iseloomu peajoontes olgu: kindel tahe ja suur töövõime ühenduses laialise algatus- ja otsustusvõimega oma töö alal.

Käsualuseid ülem peab hindama õiglaselt ja erapooletult.

Kõige võimsamaks teguriks käsualuste juhtimisel, kasvatamisel ja õpetamisel on ülema isiklik eeskuju. Ülema korraldused ei tohi olla šabloonilised, vaid põhjalikult läbi mõeldud ja praktilisi näpunäiteid sisaldavad.

Käsualustega ümberkäimises teenistuse alal ülem peab olema heatahtlik, kuid tõsine, kindel, järjekindlalt nõudlik ja rahulik. Peab hoiduma käsualuseid pilkamast või nende rahvuslisi, usulisi ja perekondlisi tundeid haavamast.

4. Kaitseväe kommee kohta.

Ülema (vanema) ees peab teenistusajade ajamisel seisma seisangus „valvel“. Kui käsualune (noorem) annab edasi ülemale (vanemale) kõrgema ülema käsku, peab käsusaaja käsu vastu võtma „valvel“ seisangus.

Tervitamine kaitseväes on eranditult vastastikune, kusjuures käsualune (noorem) tervitab esimesena.

Ülema (vanema) poole pööramisel peakattes, lastakse käsi alla ilma erilise loata siis, kui ülem tervituse on vastu võtnud.

Tervitamiseks rivis kätt ei anta; käeandmisel kinnast käest ära ei võeta, kui müts peas.

Meeskonnad tervitavad väeosade lippe, kindraleid, oma garnisoni ülemat ja vastastikku üksteist.

5. Ülemate ja ametmeeste kohuste kohta.

R ü g e m e n d i ü l e m on rügemendi vastutav juht kõigil aladel.

Rügemendiülem kasvatab oma käsualuseid ja juhib nende väljaõppe tööd, vastutades töö tagajärgede eest.

Õppuste käiku ta on kohustatud alaliselt kontroleerima. Ta korraldab isiklikult pataljoniülemate kaasabil rügemendi ohvitseride õppusi.

Rügemendi majandust rügemendiülem juhib üldistes joontes, andes sellele kindla sihi ja ülesanded. Ta korraldab võimalust mööda majandusala revideerimist sarnaselt, et aasta lõpuks kõik oleks kontroleeritud ja üle vaadatud.

Väeosa majanduslise seisukorra kohta tu-

leb otsustada mitte varanduse tagavara ja säästsummade rohkuse järele, vaid selle järele, kuivõrra head on kasarmu sisseseaded, õppeabinõud, toit ja meeste riietus.

Pataljoniülem juhib pataljoni sõjalist kasvatust ja väljaõppe tööd ning on selle eest vastutav. Ühtlasi ta kontroleerib kompaniide majandust, eriti relvu, varaaitasid, toitlustamist, kompaniides peetavaid raamatuid ja aruandeid.

Väljaõppe edukaks läbiviimiseks pataljoniülem jaotab ära pataljonile üldiseks tarvita-
miseks määratud õppeabinõud, platsid, tiirid j. n. e.

Seega pataljoniülemal on täita väga vastutavad ülesanded nii pataljoni kasvatuse ja väljaõppe kui majanduse aladel.

Tööd rügemendi majanduse alal on jaotatud töökompanii ülema, relvurohvitseri, asjaajaja, laekahoidja ja kortermeistri vahel.

Majanduse ülem on rügemendi majanduse ala üldine vastutav juht. Temal on pataljoniülema õigused majanduse alal töötavate isikute ja töökompanii kohta.

Rügemendi kantselei rivijaoskonna tööd juhib rügemendi adjutant, kelle valitsemisel on ühtlasi rügemendi arhiiv ja paljundamise abinõud.

Sanitaar ala rügemendis korraldavad rügemendi arstid vanema arsti juhatusel. Vanem arst valvab kaitseväelaste kehalise arenemise, tervishoiu ja rügemendi ruumide sanitaar seisukorra järele. Ühtlasi ta viibib toiduainete vastuvõtmisel ja selgitab toidu ja joogivee omadusi ning tarbekorral laseb teha analüüse. Peale selle vanem arst korraldab eriala-

lisi õppusi sanitaar personalile ja loenguid sanitaar alal kõigile kaitseväelastele.

Haigete igapäevane hommikune ülevaatus peab olema lõpetatud nii, et ambulantsis käijad õppuste alguseks jõuaksid tagasi kompaniisse. Suguhaiguste levinemise vastu tulevad võtta tarvitusele mõjuvad abinõud.

Vanema arsti kohused rügemendi sanitaar ala korraldamisel on laialised ja vastutavad. Nende täitmiseks vanem arst peab väljendama suurt isiklikku algatust ja korraldusvõimet, iseseisvalt esinedes rügemendiülemale ettepanekutega omal alal.

Veterinaar ala rügemendis korraldab veterinaar arst.

Kompaniiülem on kompanii kasvataja ja õpetaja ning tema vastutav juht rivi ja majanduse alal.

Kasvatuse alal kompaniiülema tähtsaim kohus on hoolitseda käsualuste kindla riiklise meeoleu, üksmeele ja sõbraliku vahekorra loomise eest. Väljaõpet kompanii ülem korraldab vastavalt määrustikkudele ja eeskirjadele ning rügemendi- ja pataljoniülema nõuetele.

Kompaniiülem valib ja esitab kinnitamiseks ametkohtadele allohvitseri ja ametmehi. Nende kasvatamisele ja õpetamisele ta peab pöörama erilist tähelepanu.

Kompanii toitlustaja valitakse allohvitseride ja sõdurite poolt poole aasta peale.

Majanduse alal kompaniiülem kannab hoolt relvade, laskemoona, õppeabinõude, inventaari, varanduse ja ruumide korrashoiu eest.

Ta hoolitseb käsualuste hea ja küllaldase toidu eest.

Ta jagab palka isiklikult. Kompanii raa-

matupidamine ja kirjavahetus sünnib kompaniiülema vastutusel.

Kompaniiülema lähem abiline majanduse ja sisekorra alal on veltveebel.

R ü h m a ü l e m vastutab rühma kasvatuse, distsipliini, väljaõppe ja sisekorra eest. Ta peab põhjalikult tundma kõiki käsualuseid.

Väljaõppe alal rühmaülem seab kokku üksikasjalised töökavad ja enne õppetöö algust korraldab jaoülematele ja instruktoritele näiteõppusi, et neid valmistada ette õppusteks. Õppuste läbiviimisel rühmaülem esineb üldjuhina kui ka aktiivse instruktorina, kiskudes kaasa oma isikliku eeskujuga allohvitseri ja sõdureid.

Majanduse alal rühmaülem juhatab isiklikult riidevarustuse, jalatsite ja rakmete selga passimist.

Ta kontroleerib vähemalt üks kord nädalas rühma relvu ja vähemalt üks kord kuus muud varustust.

Seega rühmaülema kohused oma rühma suhtes on sama tähtsad ja vastutavad kui kompaniiülema kohused kompanii suhtes.

Rühmaülema lähem abiline kõigil aladel on rühmavanem.

J a o ü l e m on jao juht igas olukorras, tema kasvataja ja õpetaja ning vastutab distsipliini ja sisekorra eest jaos.

Jaoulem peab olema eeskujuks käsualustele oma ülalpidamisega distsipliini nõuete ja teenistuskohuste täpse ja energilise täitmisega.

Jaoulem peab peensusteni tundma oma käsualuseid.

Ettenähtud õppusteks jaoülem peab kokku seadma üksikasjalise töökava vastavalt rühmaülema ja rühmavanema poolt antud juhtnõuetele. Majanduse alal jaoülem hoolitseb jao rel-

vade, õppeabinõude, jaole väljaantud riigi varanduse ja jao ruumide korrashoiu eest.

Jaõlema alaliseks asetäitjaks on tema abi.

Rügemendi ja kompanii majanduse alal tegeutsevate ametmeeste hulka kuuluvad: varahoidjad, toitlustajad ja relvurid ning sanitaaralal — velskerid, veterinaar velskerid ja hobuserautajad.

Ametmehed täidavad kohuseid, mis nende erialal on ette nähtud. Ametmeeste-eraisikute tööpäev on kaheksa tundi, kuid kokkuleppe alusel võib rügemendiülem tööpäeva pikendada.

6. Toimkondade kohta.

Rügemendi toimkonda kuuluvad: rügemendi korrapidaja — korrapidaja ohvitser, tema abi ja korrapidaja allohvitser; toimkonna signalist, arestiruumi korrapidaja ja ühisköögi korrapidaja.

Peale selle rügemendi staabis, kompaniides, ambulantsis, tallides ja keskjaamas määratakse erilised toimkonnad.

Valvurid määratakse ainult tallides, kuna kompaniis valvurite kohuseid täidab kompanii korrapidaja abi.

Toimkonna ülesandeks on julgeoleku ja sisemise korra kindlustamine rügemendis ja allüksustes.

Toimkonnad kannavad teenistust 24 tundi.

Toimkondade ülesanded rügemendis on vastutavad ja tähtsad. Eriti vastutavad on rügemendi korrapidaja, kompanii korrapidaja ja talli korrapidaja ülesanded. Seepärast tuleb kaitsevaelasi, kes toimkonda lähevad, aegsasti selleks ette valmistada, nende teadmisi kontroleerides. Seda on kohustatud toimetama rüh-

maülemad. Tähtsamatesse toimkondadesse minejate teadmisi kontroleerib kompaniiülem isiklikult.

Toimkondlaste vaatust kompaniis korraldab veltveebel, rügemendis — rügemendi korrapidaja. Toimkonda minejad peavad olema välja puhanud.

Julgeoleku tagamiseks öösi on kõigi eluruumide välisüksed seestpoolt lukustatud. Võtmete teisendid on rügemendi korrapidaja käes.

7. Päevakorra kohta.

Täpne päevakord on tähtis, et kasvatada kaitseväelastes täpsust ja korraarmastust.

Päevakorra määrab kindlaks rügemendiülem, pidades silmas, et õppeaeg normaal oludes vältaks tööpäevadel — 7 tundi, laupäevadel — 4 tundi.

Kõik töökompaniides, staapides ja asutustes teenivad allohvitserid ja sõdurid, samuti kõik riviüksuste ametmehed, peavad saama igal tööpäeval üks tund rivilist õppust.

Hommikune äratus sünnib harilikult 1—2 tundi enne õppuste algust. Seda aega kasutatakse riietumiseks ja tarvilisteks puhastustöödeks, relvade ülevaatuseks, hommikuse ülevaatuse korraldamiseks, söömiseks ja eeltööde tegemiseks enne õppust.

Eriti suure kasvatuslise tähtsuse omab hommikune ülevaatus, mida tuleb korraldada tähelepanelikult ja põhjalikult kindlaksmääratud korras.

Ülevaatuse eesmärk on selgusele jõuda, kas sõdurid eelmisel öhtul kõik on üle vaadanud ja korda seadnud.

On tähtis, et õppuste alguks kõik oleks korraldatud ja omal kohal.

Vaba aega — õppuste lõpust kuni õhtuse loenduseni — tuleb kasutada oma asjade korraldamiseks ja kasulikuks meelelahutuseks, mis arendab kaitseväelase kehalist osavust ja aitab kaasa tema vaimlise tasapinna tõstmiseks.

Õhtusel ehal laudakse hümmi, palvet ei ole.

8. Sisemise korra kohta kasarmutes.

Kasarmud peavad olema kuivad, puhtad, valged, õigeaegselt ja hästi remonteeritud ning välja nägema kodustena ja mugavatena.

Üleajateenijatele — veltveebliitele ja rühmavanematele — kasarmus võimaluse korral tulevad ette näha eri toad.

Igas kompaniis olgu lugemistuba, kui ruumide puudus seda ei võimalda, siis — lugemisnurk.

Peale selle kompaniis olgu ruumid pesemise, võimlemise, külaliste vastuvõtmise ja suitsetamise tarvis. Neid ruume võib tarbekorral ühendada.

Eluruumid kasarmutes tulevad varustada tarviliku inventaariga. Inventaar eluruumis, samuti sõduri isiklikud asjad, rakmed ja muu varustus peavad olema paigutatud kindla korra järele.

Puhtuse ja sisemise korra kohta eluruumides, samuti köökides, söögitubades, pesemisruumides j.n.e. peavad olema maksma pandud kindlad reeglid, mis olgu teada kõigile kaitseväelastele.

N. Reek

Kindralstaabi kindral-majoor,
SÕJAMINISTER.

J. Tõrvand

Kindralstaabi kindral-majoor,
KINDRALSTAABI ÜLEM.

A. Traksmann

Kolonel-leitnant,

KINDRALSTAABI VI OSAKONNA ÜLEMA K. T.

SISEMÄÄRUSTIK.

ESIMENE JAGU.

I p e a t ü k k.

KAITSEVÄE TEENISTUSE PÕHIJONED JA ISELOOM.

1. Riigikaitse vajadus.

§ 1. Eesti rahvas on omale vabaduse kätte võidelnud Vabadussõjas enda paremate poegade vere ja suurte varandusliste ohvritega ning loonud Eesti Vabariigi kõikumatus usus ja vankumatus tahtmises olla iseseisev ja ripumatu teiste vabade rahvaste peres.

Rahva vabadus ja riiklik iseseisvus vajab kindlat ja alaliselt valvsat kaitset. See on eriti tarvilik meie riigi geograafilise asendi tõttu.

Riigikaitse teostamine on iga kodaniku kõrgeim ja austavaim, kuid ühtlasi raskeim kohus, kusjuures tuleb meeles pidada, et kõige pealt peame lootma oma jõu peale.

2. Kaitsevägi.

§ 2. Eesti Vabariigi sõjalist kaitset teostab alaline kaitsevägi kui kindlaim ja meie oludes otstarbekohaseim riigikaitse organ.

Kaitseväe teenistus on sunduslik kõigile selleks kõlbulikkudele meeskodanikkudele.

§ 3. Kaitseväe ülesanne on võidukalt kaitsta Vabariigi iseseisvust ja põhiseadusega maksmapandud riigikorda.

Kaitseväe rahuaegse teenistuse eesmärgiks on alaline valmisolek riigikaitseks ning selleks ettevalmistamine. Kaitseväe rahuaegne teenistus on kool, kus kodanik omandab riigikaitseks tarviliku sõjaväelise kasvatus, teadmised ja oskused.

§ 4. Kaitsevägi moodustab ühise, kindla, lahkkelideta pere. Sellesse ühisesse peresse kuuluvad väeliigid on üheõiguslised.

Kaitseväe teguvõime oleneb tema üksikute osade korrapäralisest ja sõbralikust koostöötamisest.

Ühisesse peresse kuuluvus peab väljenduma igalpool kaitseväe elus-olus; sellekohast meeolelu ja tundeid tuleb alaliselt süvendada kaitseväe vastava kasvatusga.

Ühistunde kasvatamise huvides on kaitseväelastel poliitilisest tegevusest osavõtmine piiratud kaitseväe teenistuse seadusega (§ 31. p. 2), s. o. neile on keelatud igasuguste poliitiliste erakondade, ühingute ja rühmituste juhtivate ja kontroleerivate organite liige olla ja aktiivselt osa võtta poliitilistest miitingutest, koosolekutest ja kihutustööst.

§ 5. Kaitsevägi on Vabariigi Valitsuse juhatada.

Rahua ajal on sõjaminister kaitseväe kõrgeim ülem.

§ 6. Lahinguvõime saavutamiseks peab kaitseväes valitsema kindel distsipliin, mis on rajatud kohusetundele, riigiustavusele, isamaa-armastusele, autundele ja kutse uhkusele.

3. Distsipliin.

§ 7. Kaitseväe distsipliin avaldub maksimate seaduste, määruste ja ülema (vanema) käskude vastuvaidlematus, kiires ja täpses täit-

mises, kaitseväelaste heades väliskommetes ja nende korralikus välimuses.

Alludes ainsale kõrgema juhtiva võimu tahtele, esineb distsiplineeritud kaitsevägi võimsa lahingujõuna. Selle tahte täitmist ei tohi takistada ei isiklikud tunded, kannatused ega surma hädadoht.

§ 8. Kaitseväes peab valitsema teadlik distsipliin.

Teadlik distsipliin väljendub kaitseväelase selges arusaamises oma kohustest ja viimaste kohusetruus täitmisel.

§ 9. Kohusetunne saavutatakse sõjaväelise kasvatusel ja teda tuleb süvendada harjumuseks.

Kohusetunne sunnib kaitseväelast omi kohuseid ja juhi käske teadlikult täitma igas olukorras, raskustele vaatamata, ohverdades vajaduse korral oma elu.

Kohusetunde kasvatamisele ja süvendamisele tuleb panna erilist rõhku. Sellele aitavad kaasa juhi eeskuju, kindel sisemine kord ja väljaõpe.

§ 10. Distsipliin on kaitseväe peamine ja ühendav jõud. Distsiplineerimata kaitsevägi toob riigile ainult kahju, sest sõja korral ta osutuks lahinguvõimetuks.

§ 11. Sõjaväe distsipliin kohustab ülemat käsualuseid karistama seadustest ja käskudest üleastumiste, nende hooletu ja lohaka täitmise ja halva ülalpidamise eest ning seadustes ettenähtud juhtumistel neid kohtu alla andma. Samuti distsipliin nõuab, et ülem peab oma käsualuste eest isalikult hoolt kandma, olema nendele vastutulelikuks ja heatahtlikuks nõuandjaks nii teenistuses kui isiklikus elus ja hoidma neid eemale kõlbmatuist tegudest.

§ 12. Lähedane ja sõbralik vahekord käsualustega ei tohi esile tuua juhi õiguste ja kohuste rikkumist ega tema autoriteeti alandavaid nähtusi.

4. Käsk ja käsutäitmine.

§ 13. Käsk on juhi tahte väljendus sõnas, kirjas, või märguandes.

Käsk peab olema täpne, selge, lühike ja kindel. Suusõnalises ja kirjalikus käsus olgu ära tähendatud eesmärk, täpne ülesanne ja täitmise aeg. Täitmise viis jääb käsutäitja valida, kusjuures käsuandja vajaduse korral on kohustatud juhtnööre andma.

§ 14. Kui käsusaaja käsust selgesti aru ei saanud, on ta kohustatud käsuandjalt selgust küsima. Käsuaandja on kohustatud kontrollerima, kas käsust on õieti aru saadud. Suusõnalise käsu juures kordab käsusaaja käsu otsekohe peale saamist.

§ 15. Käsu täitmisest tuleb käsuaandjale ette kanda, kui viimane seda käsuaandmise juures nõuab.

§ 16. Käsualune peab täitma vastuvaidlematult kõik ülema käsud, väljaarvatud ilmsi kuritegelikud käsud.

Kuritegelikuks loetakse käsk, mis nõuab käsualuselt Eesti Vabariigi seadustega karistatava süüteo toimepanemist.

Kuritegeliku käsu jätab käsualune täitmata ja kannab sellest viibimata ette järgmisele kõrgemale ülemale.

Käsuaandja on vastutav iga tema poolt antud käsu eest, kuid kuritegeliku käsu täitmise eest vastutab ka käsutäitja.

§ 17. Käsud, mille täitmisega käsualune

süütegu toime ei pane, kuid mille andmiseks ülemal seaduslik õigus puudus, täidetakse vastuvaidlematult. Tagajärgede eest vastutab käsuandja.

§ 18. Kaebust antud käsu peale võib tõsta ainult peale käsu täitmist, välja arvatud § 16 ettenähtud kuritegelikud käsud, kus käsk täitmata jääb ja järgmisele ülemale asjast ette kantakse.

§ 19. Kui käsualune allohvitser või sõdur saab kaks või rohkem käsku, mis üksteise täitmist takistavad, kannab ta iga järgneva käsu andjale eelmistest täitmata käskudest ette. Kui aga selle peale vaatamata viimase käsu andja nõuab oma käsu viibimata täitmist, siis täidab selle käsualune allohvitser või sõdur. Vastutus langeb siin ainult käsuandja peale.

Täitmatajäänud käskudest kannavad ette igal juhtumisel selle andjale nii käsusaaaja, kui ka see, kelle käsul enim antud käsk täitmata jäi.

§ 20. Käsud antakse reeglina alluvuse järjekorras.

Otse kõrgemalt ülemalt saadud käsust peab käsusaaaja vahetule ülemale esimesel võimalusel ette kandma.

§ 21. Käskude täitmisel kaitseväelased on kohustatud üksteisele abiks olema nõu ja teoga, kui see nende otseste ülesannete täitmist ei takista.

§ 22. Lohakas, hooletu ja mitteõigeaegne käsutäitmine on karistatav.

Käsu lohaka, hooletu ja mitteõigeaegse täitmise kui ka üldse käsu mittetäitmise võimaldamine on distsipliini rikkumine ülema (vanema) poolt.

§ 23. Antud käsu muutmine või tagasi-võtmine kõigutab käsuandja autoriteeti ja tekitab segadust. Sellepärast peab käsuandja kõik käsud enne nende andmist põhjalikult läbi kaaluma ja kindlasti otsustama.

5. Sisemine ja väline side.

§ 24. Kaitseväe edukaks tegevuseks on tarvilik sisemine side, mis avaldub ülemate (vanemate) ja käsualuste (nooremate) vastastikususes arusaamises ja usalduses ning kõikide kaitseväelaste valmisolekus üksteist vastastikku aidata igal ajal ja kohas, vaatamata ohule.

Mida raskemaks muutub olukord, seda kindlamini peab avalduma sisemine side ja valmisolek üksteist abistada, tarbekorral oma elu ohvriks tuues.

Sisemine side loob kaitseväelases teadmise, et teised teda ka kõige raskemas olukorras hädasse ei jäta. Ta loob ühise pere, alates kaitseväe kõrgemast ülemast ja lõpetades reamehega ning aitab üle saada kõigist raskustest.

Sisemine side luuakse kasvatusena, ühise töö ja elu tingimustega.

§ 25. Nähtavad vahendid, mille abil siset sidet kasvatatakse ja alal hoitakse, nimetatakse väliseks sideks.

Tähtsamad nendest vahenditest on ühine vorm, kasarmu kord, sõjaväeline tervitamine, koondrivi harjutused, väeosa lipp ja traditsioonid, pidulikud tseremoniid jne.

Mida jõulisem ja meelevõimelisem on väeosas välise side teostamine, seda kindlamaks kujuneb seal sisemine side ning tõuseb lahinguvõime.

§ 26. Lahinguüksuste kiirel ettevalmistamisel sisemine side saavutatakse järgmiselt:

kindla sisekorruga ja koondrivi harjutustega luuakse distsipliini tunne, erksus ja tähelepanu; taktikaliste õppustega ühes päevaste ja öiste alarmidega tagatakse alaline lahinguvalmisolek; kõnelustega ja omavaheliste vestetega õppustel ja vabal ajal luuakse vastav meeoleolu.

§ 27. Sisemist sidet väeosade ja väeliikide vahel saavutatakse vastastikku tutvumisega õppe- ja külaskäikude abil.

§ 28. Sama kindel kui kaitseväes eneses peab sisemine side olema ka kaitseväge ja kaitseliidu ning kaitseväge ja rahva vahel, sest kaitseväge kujutab endast rahva lahutamatu osa.

Side kaitseväge ja kaitseliidu vahel saavutatakse vastastikuse abistamisega sõjalise ettevalmistuse alal, ühiste õppuste ja pidulikkude koosviibimiste korraldamisega, juhtide vastastikuse läbikäimisega jne.

Sidet kaitseväge ja rahva vahel teostatakse sellega, et kutsutakse osa võtma kaitseväge pidulikkudest sündmustest seltskonna esitajaid, korraldatakse kaitseväge paraade, jalutuskäike muusika ja laulu saatel, rahvapidusid kaitseväge erialalise esinemisega jne.

§ 29. Sisemise side alalhoidmise ja süvendamise eest tuleb alaliselt hoolitseda.

6. Isamaarmastus ja riikline meeoleolu.

§ 30. Isamaarmastus avaldub oma riigi ja kodukoha kallikspidamises ja valmisolekus neid kaitsta igasuguse vägivalla vastu, ohverdades vajaduse korral ka oma elu.

§ 31. Isamaarmastus on alus, millele tu-

gineb kaitseväe sisemine side, riigiustavus ja kohusetruudus. Neid kõrgeid omadusi süvendatakse kaitseväe vastava kasvatamisega, tema elu-olu otstarbekohase korraldamisega ning õppe- ja selgitustööga.

Kaitsevägi, kus isamaaarmastus ja riikline meeoleolu puudub, on vastuvõtlik uuemaaja võimsale sõdimisvahendile — vaenlase propagandale — ja võib selle tõttu muutuda mitte üksi lahinguvõimetuks, vaid ka ohtlikuks riigile.

§ 32. Isamaa mõistet peab sõjaväelise kasvatuse juures laiendama ja lahutamatult siduma rahvuse — maa põlised elanikud — mõistega, kuid niiviisi, et see muulastest kaitsevaelasi ei haavaks, vaid neid koguni kaasa tõmbaks.

§ 33. Tõsine isamaalane-kaitsevaelane ei luba kunagi riigist, tema korrast, kaitsevääst ega rahvast halvaks-panevalt kõneleda ja hoolitseb selle eest, et süüdlane selles vastutusele võetakse.

I I p e a t ü k k .

KAITSEVÄELANE, TEMA OMADUSED JA ÜLDKOHUSED.

1. Kaitsevaelase kutse.

§ 34. Kaitsevaelane on Eesti demokraatliku Vabariigi iseseisvuse ja julgeoleku kaitsja tema vaenlaste vastu.

Kaitsevääteenistuse aeg ja kohustused on kindlaks määratud „Kaitsevääteenistuse seaduses“.

§ 35. Kaitsevaelased jagunevad kahte suuremasse liiki: elukutselised ja ajateenijad.

Elukutselised kaitsevaelased on ohvitserid, sõjaväe ametnikud ja üleajateenijad. Ajateeni-

jad on allohvitserid ja sõdurid, kes teenivad sunduslikku aega.

§ 36. Ajateenijatele on rahuaegne teenistusaeg seadusliku koolisunduse jätkamine, kus kodanik oma tõsisemale ja austavamale ülesandele — riigikaitsele — ette valmistatakse riigi kulul.

Ajateenijatele kaitseväelastele antakse riigi poolt varustus, ülalpidamine ja raha hädalisemateks isiklisteks tarveteks.

§ 37. Sõjalise ettevalmistuse ja auastmete poolest kaitseväelased jagunevad: ohvitserideks (kindralid, vanemohvitserid, ohvitserid), sõjaväe ametnikkudeks, allohvitserideks (ohvitseri asetäitjad, veltveebid, vanemallohvitserid ja nooremallohvitserid) ja sõduriteks (kapralid, reamehed ja noored).

2. Kaitseväelase peamised omadused.

§ 38. Oma väljanägemise, ülalpidamise ja kehalise arenemise poolest peab iga kaitseväelane esinema korralikkuse, mehisuse ja jõu eeskujuna. Need omadused avalduvad tema silmavaates, korralikus, puhtas ja hästi hooldatud riietuses, seisakus, liigutustes ja sõjaväelise viisakuse reeglite pidamises.

Loetletud omaduste järele otsustavad kaitseväelaste tubliduse üle nende kaaskodanikud, väljamaalased, sõbrad ja vaenlased. Korraliku väljanägemisega ja ülalpidamisega kaitseväelased loovad oma rahva ja väljamaalaste hulgas Vabariigi kaitseväele sõpru ja poolehoidu, vaenlastes aga tekitavad kartust ja hirmu.

Igasugune korratus, lohakus, vedelus ja viisakusetus iga üksiku kaitseväelase välimuses

ja ülalpidamises alandab kaitseväe au ja temast lugupidamist.

§ 39. Välise külje kõrval omavad erilise tähtsuse kaitseväelase moraalsed omadused. Peale distsipliini, mis on rajatud kohusetundele, isamaaarmastusele ja riiklikule meeleolule, on peamised nendest: ustavus ja ausameelsus, julgus, vaprus ja võitlusvalmis olek, otsustus- ja algatusvõime, viisakus, kokkuhoidlikkus, kasinus (§ 45), kannatlikkus ja kindel usk oma võimetusse.

§ 40. Ustav ja ausameelne kaitseväelane on kõige pealt riigiustav kodanik, kes jääb surmani truuks kaitseväelase truudustootusele. Ta ei lase end kohusetäitmisest millegagi ära meelitada ja ei valeta kunagi.

Iseäranis autu ja raskelt karistatav on kaitseväelasele äraandmine ja salakuulamine vaenlase kasuks, ülemale vastuhakkamine, lahinguväljalt omavõliliselt lahkumine, vaenlasele allaandmine.

Ustav kaitseväelane täidab tema peale pandud kohuseid täpselt ja peab antud sõna alati kindlalt. Riigi ja võõra varaga ümberkäimisel on tema kõigiti aus ja kokkuhoidlik.

§ 41. Julgus, vaprus ja võitlusvalmis olek on kaitseväelase enesest mõistetavad lahingomadused. Julgus väljendub surmahirmu kartmatuses, vaprus aga — raugematus võitlusihas vaenlasega silm silma vastu sattuda ja teda hävitada.

Argtus on kaitseväelasele häbiiks ja teotuseks.

Kaaskodanikkude hulgas peab kaitseväelane esinema julguse ja vapruse eeskujuna õnnetute juhtumiste, kurjategijate vastu tegutsemise jne. puhul.

Julguse ja vapruse kaasomadused on mee-
kindlus ja külmaverelsus ka kõige hädaohtliku-
matel ootamata juhtumistel ja tahtekindlus
ning püsivus ülesseatud eesmärgi teostamisel,
vaatamata ettetulevatele takistustele.

Kaitseväelase kihutajaks julgetele ja vap-
ratele tegudele peab olema teadmine, et oht riigile tähendab ka ohtu igale üksikule riigi elanikule, et võitjat ootab kuulsus, au ja et austav on surra isamaa eest, sest langenud kangelaste mälestus on kustumatu ja annab tulevale põlvele jõudu võitluses oma olemasolu ja elu eest.

§ 42. Kindel ja kiire otsustusvõime ei anna maad kõhklemisele ja viivitusele, mis iseäranis ohtlikud lahingtegevuses.

Algatusvõime on iseäranis tarvilik sõjaajal lahingus iseseisvalt tegutsemiseks ja rahuajal kaitseväge kasvatamise ja elu-olu korraldamise töös. Algatusvõime tarvitamine ei tohi muutuda omavoliliseks tegutsemiseks, vaid peab avalduma oma tegevuse ja ülesannete piirides.

§ 43. Üldiste viisakusreeglite, iseäranis aga sõjaväelise viisakuse nõuete hoolas ja täpne täitmine kindlustab hea läbisaamise kaitseväelaste eneste vahel ja seltskondlikus läbikäimises, süvendades ja kõvendades sisemist sidet.

§ 44. Kokkuhoidlikkus peab avalduma kõige pealt riigi varandusega ja varustusega ümberkäimises, meeles pidades, et riigi vara on suure hoolega ja vaevaga kogutud rahva vara ja et ka pealtnäha tühise tähtsusega kokkuhoidmine riiklises varustuses ja varanduses toovad nende teostamisel terve kaitseväge kohta riigile majanduslist kasu.

§ 45. Kasinus nõuab kaitseväelaselt mõõdukust ja korralikkust elukommetes ja ülalpi-

damises, iseäranis aga joovastavate jookide tarvitamisel, meeles pidades, et karskus on kaitsevaelase austavaks omaduseks. Kõlblustunnet haavavad kõnelused, vandumine ja kirumine on lubamatud.

§ 46. Distsipliin ja tema alus — kohusetunne, sisemine ja väline side, isamaaarmastus ja ülemal loetletud kaitsevaelase omadused moodustavad kaitseväe moraalse väärtuse ja tema jõu.

Ülemate (vanemate) kohuseks on püüda neid omadusi käsualustes kaitseväelastes äratada ja harjumuseks muutumiseni süvendada.

3. Kaitseväelaste üldkohused.

§ 47. Kõikide kaitseväelaste peamiseks kohuseks on Eesti Vabariiki ja tema põhiseaduslikku korda kaitsta igal ajal ja igal viisil, vajaduse korral selleks ohvriks tuues oma elu.

Riigikaitse teenistusele kaitseväelased on kohustatud pühendama kogu oma mõistuse, tahtmise ja jõu. Neile on keelatud siduda end igasuguse kõrvalise tegevusega, mis võiks takistada teenistuskohuste korralikku täitmist.

§ 48. Igast tähelepanud või kuulnud teost või juhtumisest, mis on sihitud Eesti Vabariigi ja tema põhiseadusliku korra vastu, on kaitsevaelane kohustatud viibimata ette kandma oma ülemale või lähemale riigikaitse asutusele; on aga asi väga kiire iseloomuga, siis ükskõik mis sugusele lähemale riigiasutusele.

§ 49. Seadustes, seadlustes, määrustes ja juhtnõorides ette nähtud kaitseväelaste kohuste, samuti antud käskude täpne täitmine on kõikidele kaitseväelastele ühteviisi sunduslik ametile ja auastmele vaatamata.

§ 50. Omi kohuseid peab kaitseväelane hästi tundma ja oskama neid täpselt täita.

Sellepärast peab iga kaitseväelane oma ametalasse puutuvad seadused, määrused ja juhtnöörid mitte üksi ära õppima, vaid ka hästi oskama neid praktiliselt käsitada. Omi teadmisi ja oskusi kaitseväelane on kohustatud alaliselt täiendama ja värskendama.

Peale selle iga kaitseväelane, ametalale ja auastmele vaatamata, on kohustatud tundma käsitulirelvu ja üksiku mehe võitlusvõtteid ning oskama neid tarvitada oma asutuse, meeskonna ja enese kaitseks.

§ 51. Kohuste ja käskude mittetäitmisel kaitseväelane ei saa end vabandada tarvilikkude teadmiste ja oskuste puudumisega. Ta on õigustatud igasuguste arusaamatuste ja tekkivate raskuste puhul ülemalt (vanemalt) või kaasteenijatelt nõu küsima; kui see aga võimalik ei ole, peab kaitseväelane otsustama ja tegutsema oma parima arusaamise järele, meeles pidades, et tegevuseta olek, kõhklemine ja viivitamine on iseäranis kaitseväge lahingutegevuses segadust ja kaotust toovad nähtused.

§ 52. Kõikides teenistusse puutuvates küsimustes iga kaitseväelane on kohustatud pöörama oma vahetu ülema poole. Viimase loal võib ta pöörata järgmise või kõrgema ülema poole. Selle alla ei kuulu distsiplinaar karistuste seadluses ettenähtud kaebused.

§ 53. Kaitseväelane on kohustatud ette kandma oma vahetule ülemale kõigist temaga juhtunud tähtsamatest sündmustest, kõikidest kõrgematelt ülematelt saadud käskudest ja temale tehtud märkustest, saadud ergutustest ning kiitustest jne.

§ 54. Kaitseväelased on kohustatud üks-

teist ülesannete ja käskude täitmisel vastastikku toetama, sest ühisel nõul ja jõul on võimalik edukalt täita ka kõige raskemad ülesanded.

§ 55. Kaitseväelane, kes tegutseb oma ameti alal või temale antud ülesande või käsu täitmiseks, loetakse teenistuskohuste täitmisel olevaks.

Teenistuskohuste täitmisel ei tohi lubada lõtvust ega kõrvalekaldumist kellegi eestkostmise või perekondliste ja tutvussidemete mõjul.

§ 56. Kaitseväelane ei tohi avaldada ega edasi anda ei suusõnal ega kirjas teenistuslisi saladusi neile, kes ei ole õigustatud neid teadma. Teenistuse asjus peab olema ettevaatlik ja tagasihoidlik nii jutuajamises ja kirjavahetuses omavahel, kui ka lähemate sugulastega ja sõpradega.

§ 57. Oma väeosa au ja hea nime peab kaitseväelane kalliks pidama.

Sellepärast on ta kohustatud täpselt täitma distsipliini ja sisemise side väliseid avaldusi, samuti ka viisakuse reegleid, meeles pidades, et iga üksiku kaitsevälase ülalpidamise järele otsustatakse selle väeosa üle, mille vormi ta kannab.

§ 58. Oma väeosast ja juhtidest halvaks-panevalt kõneleda ja nende kohta pahatahtlikkude juttude laialilaotamine on autu ja karistatav tegu.

§ 59. Tegelikus kaitseväeteenistuses olev kaitseväelane on õigustatud omal vastutusel mittesõjaväelise sisuga kirjutusi trükis avaldama oma allkirjaga, kuid oma auastet ja ametkohta allkirjas või kirjutuse sisus ära tähendama. Kui kaitseväelane avaldab oma kirjutuse trükis varjunime all, või hoopis ilma all-

kirjata, siis peab tema sellest igakord oma väeosa ülemale ette kandma.

On keelatud ja karistatav trükis avaldada või trükis avaldamiseks anda kirjutusi või andmeid sõjaväeliste küsimuste üle, niisama ka andmeid, juhtumisi ja näiteid, mis kellelgi on teada oma ametala ja teenistuse iseloomu tõttu, ilma väeosa või kõrgema ülema loata, välja arvatud kirjutused, mis saadetakse kaitseväe ametlikudele ajakirjadele.

§ 60. Kui noorem kaitseväelane, kes pandud korra järele valvajak, paneb tähele korra-rikkumist vanema poolt, siis peab ta esinema vanemale, nimetades oma ameti ja nime ja teatama vanemale, mille põhjal on keelatud viimase tegevus. Kui selle peale vaatamata korra-rikkumine vanema poolt kestab, teatab korra-valvur-kaitseväelane sellest viibimata oma vahetule ülemale, kui teist korraldust ei ole.

§ 61. Kaitseväelased võivad osa võtta ainult nendest rongikäikudest ja meelevõtmistest, millest osavõtmine on lubatud garnisoni-ülema korraldusega. Harilikudest matuserongikäikudest osavõtmiseks eriluba nõuetav ei ole.

§ 62. Koosolekutelt, pidudelt, rongikäikudelt ja koosviibimistelt, kus ilmsiks tuleb Vabariigi põhiseadusliku korra vastane meelevõtte, peavad kõik kaitseväelased lahkuma ja neist § 48 korras ette kandma.

Esinemisest avalikkudel pidudel ja koosolekutel võib kaitseväelane osa võtta väeosa ülema loaga.

§ 63. Kaitseväelastele on keelatud segada end kodanlike ametivõimude tegevustesse ja korraldustesse, välja arvatud juhtumised, kui see seaduses otsekohe on ette nähtud.

§ 64. Õnnetutel juhtumistel, kaitsmisel vägivalla vastu, kurjategijate tagaajamisel jne. on kaitseväelane kohustatud mitte üksi abiks olema riigivõimu esitajale, vaid ka esinema ettevõtlikkuse, julguse ja mehisuse eeskujuna.

§ 65. Kaitseväelased peavad hoiduma eraisikutega tülli sattumast või nende omavahelisesse tüldesse segamast.

Kaitseväelane peab kaasteenijale abi andma, kui sellele kallale tungitakse jõuga või relvaga. Relvaks loetakse ka igasugune terariist või abinõu, millega teisele haava võib lüüa või tervisele kahju teha.

§ 66. Kaitseväelased kannavad neile riigi poolt välja antud kui ka isiklikke relvu vastavalt sellekohastele erimäärustele.

Relva tarvitamine väljaspool lahingutegevust sünnib vastavalt garnisoni määrustikus ettenähtud korras.

§ 67. Reameheks ülendamisel annab noor avalikult ja pidulikult truudustootuse. Peale selle andmist kirjutab ta alla truudustootuse lehele, mis alal hoitakse teenistuslehe juures. Ühes sellega ülendatakse noor reameheks ja võetakse vastu kaitseväelaste ühise pere täisõiguslikuks liikmeks.

Truudustootuse sõnu (Lisa nr. 1) peab iga kaitseväelane peast teadma.

III p e a t ü k k.

ALLUVUS. JUHTIDE JA KÄSUALUSTE VASTASTIKUSED SUHTED JA KOHUSED.

1. Ülemad ja käsualused.

§ 68. Ühise, kõrgema, juhtiva võimu tahte maksmapanemiseks ja kaitseväge osade tegevuse ühtlustamiseks, kaitseväelased oma vastasti-

kuste suhete poolest jagunevad ülemateks ja käsualusteks, vanemateks ja nooremateks.

§ 69. Ülemaks nimetatakse kaitseväelane, kes on määratud alaliselt või ajutiselt juhtima teiste kaitseväelaste tegevust ja kandma nende eest seaduses ettenähtud vastutust.

Ülemale on antud võim ja tema peale on pandud kohustus käsualuseid käsutada, nendelt sõnakuulmist nõuda ja neid oma võimu piirides distsiplinaarselt karistada.

Lähimat ülemat nimetatakse vahetuks ülemaks.

Ülema käsutusse määratud kaitseväelasi, auastmele vaatamata, nimetatakse käsualusteks.

2. Vanemad ja nooremad.

§ 70. Kõrgemas auastmes kaitseväelasi nimetatakse nendest nooremate suhtes, kui nad ei ole viimastele ülemad ega käsualused, vanemateks, auastmes nooremaid — nooremateks. See käib ka mittetegelikus teenistuses olevate kaitseväelaste kohta, kui nad kaitseväe vormi kannavad.

§ 71. Vanemate kohus on valvata nooremate ülalpidamise järele väljaspool teenistust, korra jaluleseadmiseks abinõusid tarvitusele võttes, erakorraline arest juure arvatud. Selleks on vanematel õigus nooremaid käskida, neile meeletuletsi teha ja viimased on kohustatud neid vanemate käske täitma kui ülema käske. Käsku täitma on sel juhtumisel kohustatud mitte ainult korrarikkujad ise, vaid ka juuresviibijad nooremad, keda vanem abiks kutsub korratuse lõpetamiseks ja tarbekorral vahi alla toimetamiseks.

Sõja ajal, lahingu olukorras, samuti rahu või sõja ajal siseriigis tekkinud sõjariistus mässu mahasurumisel Vabariigi valitsuse korralduses seisvate relvastatud jõududega, on iga noorem kohustatud igal juhtumisel vanema käske täitma kui ülema käske.

Distsiplinaar karistuste määramise õigust vanematel nooremate suhtes ei ole.

§ 72. Vanema haavamine noorema poolt sõnaga või teoga, või temale nõuetava lugupidamise mitte ülesnäitamine loetakse võrdseks ülema haavamisele käsualuse poolt, kui süütegu on toime pandud:

vanemohvitseri poolt kindrali vastu;

ohvitseri poolt vanemohvitseri või kindrali vastu;

sõduri või allohvitseri poolt tegevas teenistuses seisva ohvitseri, vanemohvitseri või kindrali vastu, teenistuskohuseid täitva sõjaväe ametniku või oma väeosa sõjaväe ametniku vastu (S. N. S. § 100).

§ 73. Kaitseväelaste auastmete vanuse astmestik on järgmine:

Kõigis väeliikides peale mereväe:

Mereväes:

1. Kindral.	1. —	
2. Kindral-leitnant.	2. —	
3. Kindral-major.	3. Kontr-admiral.	
4. Kolonel.	4. Mereväe-kapten.	
5. Kolonel-leitnant.	5. Kapten-leitnant.	
6. Major.	6. Kapten-major.	
7. Kapten.	7. Vanem-leitnant.	
8. Leitnant.	8. Leitnant.	
9. Noorem-leitnant.	9. Noorem-leitnant.	
10. Lipnik.	10. Lipnik	} sõjaaeg- sed au- astmed
11. Ohvitseri asetäitja.	11. Ohvitseri asetäitja	

Kõigis väeliikides peale
mereväe:

Mereväes:

12. —	12. Instruktor.
13. Veltveebel.	13. Bootsmann (veltveebel).
14. Vanem allohvitser.	14. Vanem allohvitser.
15. Noorem allohvitser.	15. Noorem-allohvitser.
16. Kapral.	16. I järgu madrus (spetsialist).
17. Reamees.	17. II järgu madrus.
18. Noor.	18. Noor.

Kadettide (mitte portupei kadetid), kui nad ei ole ülemad, vanus loetakse võrdseks kaprali vanusele.

Rivitutel ametaladel teenivate ametmeeste vanus, kui neil pole allohvitseri auastet, loetakse neile teenistuse alal mitte alluvate rivi-teenijate suhtes võrdseks kaprali vanusele.

Sõjaväe ametnikud loetakse vanemateks kõikidele neile teenistusalal mitte alluvatele allohvitseridele, sõduritele ja ametmeestele.

Sõjaväe ametnikkudest omavahel, samuti ka ametmeestest, kellel ei ole allohvitseri auastet, omavahel loetakse vanemaks see, kellel kõrgem ametkoht. Võrdse ametkoha korral aga see, kelle teenistuse aeg viimasel ametkohal on suurem.

Ohvitserid on sõjaväe ametnikkudele vanemaks siis, kui nende auaste on võrdne või suurem auastmest, millele vastab sõjaväe ametniku ametkoht. Sõjaväe ametnikkudel ohvitseride kohta vanema õigusi ei ole, kuid sõjaväelise viisakuse suhtes (tervitamine jne.) talitatakse ohvitseride auastmete ja ametnikkude ametastmete tunnusmärkide vastavuse järele.

Kaitseväelaste vanuse kindlaksmääramisel ei tehta vahet väeliikide, maa- ja mereväe vahel.

Ühes auastmes kaitseväelastest loetakse vanemaks kõrgemal ametkohal seisev ja võrdse ametkoha puhul see, kellel suurem auastme vanus.

Kaitseväelane, kellel on Vabadusrist, loetakse vanemaks samas auastmes (ametastmes) kaitseväelasest, kellel Vabadusristi ei ole, kui viimane ei ole temast kõrgemal ametkohal.

§ 74. Juhtumistel, kui teenistusosalal tuleb tegutseda koos mitmel kaitseväelasel, kes muidu üksteisele ei allu või väeosade (üksuste) juhuslikkudel kokkusattumistel, kui nende ülemate vastastikkused suhted pole kindlaks määratud, loetakse teiste ülemaks vanem koos tegevustest kaitseväelastest kuni vastava korralduseni. Niisugustel juhtumistel loetakse vanemaks see kaitseväelane, kellel on vanem ametkoht, kui ametkohad on võrdsed, siis auastme ja auastmes vanuse järele, auastmes võrdse vanuse korral aga eelmise auastme vanuse järele.

§ 75. Ülema ootamata lahkumise puhul, kui ta pole omale määranud asetäitjat, asub kuni korralduseni tema kohuste täitmisele ameti, või kui ametid on võrdsed, siis auastme poolest kõige vanem kaitseväelane selleks erilist korraldust ootamata.

Ülema asetäitja omab kuni ülema kohaleilmumise silmapilguni ülema võimu, õigused ja kohused.

§ 76. Ülemaid ja vanemaid nimetatakse üldiselt juhtideks.

3. Ülema iseloomustus, omadused ja kohused.

§ 77. Ülema ülesannete täitmine nõuab üldiseid ja sõjalisi teadmisi, oskust neid kasutada ja kogemusi käsualuste kasvatamisel, õpetamisel ja juhtimisel.

§ 78. Ülema peamisteks omadusteks on: erk mõistus ja avar silmaring, head üldised ja sõjalised teadmised, mis seotud praktilise oskusega, kindel tahe ja töövõime, usk ja veendumus asjasse, õiglus ja erapooletus käsualuste hindamisel ning algatusvõime ühes otsustusvõimega.

§ 79. Loetletud omadused on tarvilikud edukaks sõjaliseks tegevuseks, eestkätt selleks, et õigelt olukorda hinnata ja heade tagajärgede saavutamiseks kasvatamisel ja õpetamisel.

§ 80. Käsualuste ja ülemate usaldus juhi vastu tagavad eduka tegutsemise.

Usaldus saavutatakse praktiliste oskustega ja hea ülalpidamisega.

§ 81. Kindel tahe ühes töövõimega, usk ja veendumus asjasse on tarvilikud tegutsemiseks rasketes oludes. Nad on edu paremateks tagatisteks kasvatamisel, õpetamisel ja sõjategevuses.

Juhi jõuetus halvab käsualuste tegevust.

§ 82. Suur algatus- ja otsustusvõime on juhile tarvilikud, et olukorra sunnil ka ilma kõrgema juhi korraldusteta ja juhtnöörideta üles seada uusi eesmärke ja ülesandeid ning leida teid ja abinõusid nende lahendamiseks.

See on iseäranis tähtis lahingutegevusel, kuid ka kaitsevæe ettevalmistamisel ja tema eluolu korraldamise töös. Kõhklemine ja viivitamine asja otsustamisel, tingitud vastutuse kartusest, annab tunnistust juhi kodanlise julguse puudumisest.

§ 83. Käsualuste ja nende töö pealiskaudne, ebaõiglane ja mitte erapooletu hindamine tekitab neis kibeduse ja pettunuse tunde ülema vastu, hävitab käsualuste algatusvõime, edasi-püüdmise ja töötahte ja seega ka väeosa arenemise võimalused.

§ 84. Kõrkus ja upsakus halvavad käsualuste tegevust ja vähendavad usaldust juhi vastu.

§ 85. Ülema välistest omadustest on tähtsamad: sõjamehelik väljanägemine, korralik puhas välimuse ja riietus, oskus viisakalt ja korrektset esineda ja kõneleda veenvalt, kaasakiskuvalt, kuid rahulikult.

§ 86. Ülem (vanem) peab olema käsualustest (noorematest) kergesti eraldatav, et kunagi ei tekiks arusaamatusi käsutäitmise alal ja omavahelistes suhetes.

Ülemate (vanemate) hõlpsamaks eraldamiseks käsualustest (noorematest), sõjaväelise alluvuse ja omavaheliste suhete kindlaksmääramise otstarbel on tarvitusele võetud auastmed ja nende välised eraldusmärgid — auastme (sõjaväe ametnikkudel ja ametmeestel ametastmete) tunnused.

§ 87. Üldiselt avaldub ülema tegevus käsualuste tegevuse juhtimises, kasvatamises, õpetamises, nende tarvete ja nõuete rahuldamise korraldamises ja järelvalves.

§ 88. Ülema tähtsam kohus on käsualuste lahingtegevuse juhtimine.

Rahua ajal on ülema peamine ülesanne käsualuste ettevalmistamine tegevusele sõja korral.

Käsualuste ettevalmistamine sõjategevusele seisab nende kasvatamises ja õpetamises. Need kaks tegevust on üksteisega lahutamatu seotud ja läbi põimitud.

Kasvatajana ja õpetajana peab juht erilist rõhku panema käsualuste moraalsele kasvatu- sele ja nendes kindla riiklise meeleolu loomisele. Selle teostamiseks peab kaitseväälaselt nõueta- vaid vaimlisi omadusi süvendama harjumuseks ja võimsateks tunneteks.

Ainult niisugused tunneteks muutunud harjumused võimaldavad hõredas lahingkorras üksikvõitlejale edukalt vastu panna modern võitlusabinõude hävitavale moraalsele mõjule, mille hulgas on esimesel kohal vaenlase propa- ganda.

Kasvatustlisi eesmärke on juht kohusta- tud silmas pidama niihästi käsualuste sisemise elu-olu korraldamisel, kui ka igasugustel õp- pustel, pidulikkudel ja lihtsatel omavahelistel koosviibimistel.

§ 89. Võimsaks teguriks kaitseväälaste kasvatamisel ja õpetamisel on ülema isiklik ees- kuju.

§ 90. Ülem peab erilist hoolt kandma noo- remate ülemate kasvatamise ja õpetamise eest, sest nende kaudu teostab ta oma tahet alluvas väeosas.

§ 91. Ülema kui kastavaja ja õpetaja nõudmised ja korraldused ei tohi olla šablooni- lised, vaid elulistest vajadustest välja kujune- nud, läbi mõeldud ja praktilisi näpunäiteid si- saldavad.

Teenistuse ja käsualuste sõjalise kasvatus- e huvid nõuavad, et ülem alati kontroleeriks, kas kõik käsud ja korraldused käsualuste poolt ka kõigiti korralikult täidetakse.

§ 92. Ülem peab võimalikult rohkem kok- ku puutama käsualuste igapäevase eluga ja töö- ga. See on tarvilik, et käsualuseid nende töös

ja püüetes kõigiti toetada, parematele saavutustele ergutada ja õiglaselt hinnata.

Täiesti lubamatu on asju ajada ainult silmakirjaks ja kõrgema ülema rahulolemise ära teenimiseks.

Käsualustega peab ülem teenistuse alal olema heatahtlik, kuid tõsine, kindel, järjekindlalt nõudlik ja rahulik.

§ 93. Ülem peab hoiduma täitmast alluvate ülemate kohustustesse kuuluvaid ülesandeid.

Käsualuste juhtide töösse vajaduseta segamine takistab nende tööd, tekitab rahulolematust ja tüdimust töö vastu.

See ei tähenda aga mitte, et ülemal käsualustele ülematele töö juures ei tuleks juhatusi anda, kui seda vaja. Märkusi tehtagu rahulikult, asjalikult ja korrektselt.

Kõige mõjuvam abinõu, et ära hoida vajadust käsualustele tööajal juhatusi anda, on õigeaegne kontroleerimine, samuti hoolitsemine selle eest, et käsualused nende peale pandavate ülesannete täitmiseks oleks hästi ette valmistatud.

§ 94. Ülem ei tohi käsualustele lubada lõtvust teenistuskohuste täitmisel.

Kõrgema ülemuse arvustamine käsualuste juuresolekul on lubamatu.

Ülem peab hoiduma käsualuseid pilkamast, nende rahvus-, usulisi ja perekondlisi tundeid haavamast; samuti peab ta hoolt kandma, et käsualused isekeskis seda ei teeks.

Samuti lubamatu on mittekohane familjäärsus käsualustega, rääkimata haavavatest jämedustest ja vandumistest.

Käsualuste kasvatamisei peab ülem veel erilisel silmas pidama, et käsualused oskaks

eraldada eraelu sõbralikke ja isiklikke suhteid teenistuslistest.

§ 95. Kaitsevæele vajaliku meeleolu loomiseks, ühistunde ja sisemise side õhutamiseks ja süvendamiseks peab ülem käsualused viima veendumusele, et nad kõik on kaastöölised oma ülemale tema vastutavas töös.

§ 96. Ülem on kohustatud hästi tundma oma vahetuid käsualuseid mitte üksi näo- ja nimepidi, vaid ka nende omadusi ja võimeid.

§ 97. Asjade otsustamisel, mis kuuluvad ülema oma võimkonda, ta ei pea pöörama kõrgema ülema poole.

Olukorras, kus täiendavate juhatusete saamine võimatu, peab käsualune otsustama ise. Paremidagi otsustada ja teha, kuigi sealjuures eksides, kui passiivse pealtvaatajana tegevusetu seista.

§ 98. Ülema tegevuses tähelepanud väärnähtuste puhul on lubamata süüdi veeretada käsualuste peale.

Vastutust mitte kartva juhi kärke täidetakse hea meelega, teda usaldatakse ja temast peetakse lugu.

§ 99. Käsualuste eest on ülem kohustatud isalikult hoolt kandma, süvenedes nende eluolusse, vajaduse korral neile olles nõuandjaks ja kõrgema ülema juures eestkostjaks.

§ 100. Teenistuse huvid nõuavad, et ülem peab kõhklemata ja kindlalt käsualusele väliendama omi nõudmisi ning tema ülalpidamist ja tööd hindavaid arvamisi.

Kasvatustsilselt mõjub hästi käsualuse peale, kui attestatsiooni kinnitaja ülem atesteerimise puhul käsualuseid välja kutsub ja neile kindlalt oma hindamise teada annab, ühtlasi meele

tuletades ja nõudes, et käsualune omi nõrkusi parandaks.

§ 101. Iga ülem määrab äraoleku puhuks endale kaks alalist asetäitjat, ära tähendades asendamise järjekorra.

4. Allohvitseride ja sõdurite üldkohused.

§ 102. Iga allohvitser ja sõdur peab olema alati ja kõikjal erksa ja mehise väljanägemisega, samasuguste liigutustega, sõjamehelikult uhke hoiakuga ja esinemisega ning kainete kommetega.

Allohvitserid ja sõdurid peavad ennast ülal pidama distsipliini nõuetele ja viisakuse reeglitele vastavalt, mitte üksi ülemate, vanemate ja kaasteenijate, vaid ka eraisikute vastu.

Nad ei tohi osa võtta mingisugustest korratustest, nagu tülid, kakelused, jne.

§ 103. Kui allohvitseri ehk sõduri poole pöörab teenistuse kohuste täitmisel olev politseinik või mõni muu üldise korra valvur abi saamiseks, siis nad on kohustatud temale kõigiti abiks olema, kui nad ise samal ajal ei täida oma ülemuse sarnast käsku, mis abiandmist ei võimalda.

§ 104. Allohvitseridel ja sõduritel on keelatud: a) ülemuse loata lahkuda (§ 737) oma kasarmu piirkonnast; b) kasarmu piirkonda tuua ja laiali laotada maksva riigikorra vastu sihitud kihutus- ja muud keelatud kirjandust ja kujutusi; d) ärisid ja ettevõtteid isiklikult juhtida.

Ajateenijatele peale selle on keelatud väljaspool kasarmut elada, välja arvatud puhkusel viibimise ajal, ja erariideid kanda. Kuid erariiete kandmine puhkuse ajal on ajateenijatele

sunduslik niisuguste tööde juures, mis vormi-riideid rikub.

§ 105. Aineliste huvidega seotud mängudest võib mängida ainult neid, mis on lubatud väeosa ülema korraldusega.

§ 106. Haiguseid ei tohi varjata, vaid nendest peab igal juhtumisel viibimata ette kandma vahetule ülemale.

Isiklise puhtuse eest peab hoolt kandma järgmiselt:

— hommikul üles tõustes kohendada ära oma voodi; vaadata üle ja kui tarvis puhastada temale välja antud või hoole alla usaldatud relvad; puhastada riided, läikivad nõöbid, rakmed, saapad; parandada, mis on katki ehk rebenenud. Peale selle pesta suu, käed, nägu, kael ja kui võimalik ka keha pealmine osa. Kuivatamiseks peab tarvitama tingimata oma käterätikut. Peale pesemise ilmuda hommikusele ülevaatu-
sele;

— saunas peab käima võimalikult kaks korda kuus, peale selle suvel suplema võimalikult sagedasti, kuid tingimata selleks määratud ajal ja kännenäidatud kohal, et hoiduda uppumast;

— käed ja jalad olgu puhtad, küüned lühikeseks lõigatud ja küünealused puhastatud, habe korralikult aetud;

— ihu- ja voodipesu peab vahetama vähemalt üks kord nädalas; jalarätte või sokke — vähemalt kaks korda nädalas. Niisket pesu või jalarätte tarvitada on keelatud;

— peale õppusi ja õhtul enne magama heitmist peab tingimata suu, käed, silmad, võimalust mööda ka keha pealmise osa ja jalad puhtaks pesema;

— juuksed peavad lühikeseks lõigatud olema, iseäranis tagant.

§ 107. Väljaantud relva, riided, rakmed, hobuseriistad ja muu riiklise varustuse peab alati täieliselt korras hoidma järgmiselt:

— oma relva hoidma ja puhastama nii, kui see on ette nähtud vastavates erimäärustes ja juhtnöörides ja peast teadma relva numbri;

— riideid kandma hoidvalt, neid korralikult parandama, plekid õigel ajal kõrvaldama ja hoidma riideid selleks määratud kohal;

— jalatsed peavad alati rännakuks kõlblikud, täiesti korras ja puhtad olema. Saabaste sagedane määrimine on tarvilik;

— peab korralikult üles tegema voodi, voodiriided vähemalt kord nädalas selleks määratud päeval tolmust kloppima ja tuulutama. Magadiskoti ja padja all on keelatud mingisuguseid asju hoida;

— kapp ja kast peavad olema puhtad, asjad neis korralikult kokku pandud ja laotud.

Musta pesu ja saapaid peab hoidma teistest asjadest eraldi.

Isiklik kapp ja kast tulevad hoida lukus.

— ööks peab seljast võetud riided, jalarätid (sokid) ja pesu korralikult kokku panema ja nõutud korras asetama selleks määratud kohale.

§ 108. Hobusega peab ümber käima nagu ette nähtud lisas nr. 2.

§ 109. Lahkudes kompaniist haigemajasse, komandeerimisele, puhkusele või aresti, peab mittekaasavõetava riiklise varustuse ja isiklised asjad ära andma vahetule ülemale.

IV. p e a t ü k k.

KAITSEVÄE KOMBED.

1. Üldised alused.

§ 110. Kaitseväge kombat avalduvad sõjaväelise viisakuse reeglite täitmises, üksikute kaitseväelaste ja meeskondade tervitamisest, vastastikku nimetamisest, tervitus- ja soovsõnadest, ettekandega esinemises ja enese esitamises, omavahelise läbikäimise viisides ja tseremoniides.

§ 111. Kaitseväge kombat otstarve on mõjuda kasvatavalt, väljendada kuuluvust ühisesse perre ning sellega kõvendada sisemist sidet.

Nad arendavad distsipliinitunnet, aitavad luua ja alal hoida tarvilist vahekorda ülemate ja alluvate vahel ning mõjuvad kaasa kaitseväge hea kuulsuse ja lugupidamise võitmiseks kaaskodanikkude silmis.

§ 112. Tseremoniide eesmärgiks on anda võimalikult rohkem pidulikkust ja pühaliku talituse ilmet teatavatele kaitseväge elu südmustele, mille suurt tähtsust on tarvilik kaitseväelastele ja ka kodanikkudele mõjuvalt rõhutada.

Tseremoniid ja nende täitmise kord on ette nähtud garnisoni määrustikus.

§ 113. Määrustikus ettenähtud kaitseväge kombat mittetäitmine või lohakas täitmine loetakse distsipliini rikkumiseks ning on karistatav.

§ 114. Sõjaväelises tervitamisest ja kõigi kaitseväge kombat pidamises peavad ülemad (vanemad) olema eeskujuks käsualustele (noorematele).

Käsualused (nooremad) peavad meeles pidama, et ülem (vanem) jääb ülemaks (vane-

maks) igal ajal ja kohal, sellele vaatamata, kas ta viibib vormis või erariides.

Kui käsualusel (nooremal) on tegemist temale tundmata erariides ülemaga (vanemaga), siis ta on kohustatud temale alluma sellest silmapilgust peale, kui viimane oma isiku käsualusele (nooremale) kindlaks on teinud.

§ 115. Kui käsualune (noorem) ülema (vanema) juuresolekul sõjaväelisi väliskombeid rikub, siis on ülem (vanem) kohustatud süüdlasele ta eksimist meele tuletama. Kui meele tuletus ei mõju, peavad ülemad (vanemad) korra jaluleseadmiseks võtma tarvitusele vastavad abinõud.

Igasugune lõtvus ja järeleandmine ülema (vanema) poolt selle kohustuse täitmisel on lubamatu.

2. Sõjaväeline viisakus.

§ 116. Ülema (vanema) ees peab teenistusasjade ajamisel seisma seisangus „valvel“.

§ 117. Käsusaamisel käsualused ja nooremad väljendavad käsust arusaamist ja kindlat tahtmist käsku täita ütelusega: „Saan aru, härra kindral“, kolonel, jne. Kui aga käsk käsusaajale ei ole küllaldaselt selge, ütleb ta käsuan djale: „Ei saanud aru, härra kindral“, kolonel, jne.

§ 118. Kui käsualune (noorem) annab edasi ülemale (vanemale) kõrgema ülema käsku, peab käsusaaja käsu vastu võtma „valvel“ seisangus.

§ 119. Ülema (vanema) lähenemisel käsualused (nooremad) peavad püsti tõusma ja ülemat (vanemat) sõjaväeliselt tervitama. Avalikkudes kohtades istuvad nad peale selle ilma erilise loata.

§ 120. Kohates ülemat (vanemat) mitte teenistuse alal on lubatud tema ees seista ja kõneleda vabalt, kuid viisakalt. Ametliku jutu alustamisel peab käsualune (noorem) asuma „valvel“ seisangusse.

Kui seal juures käsualusele (nooremale) luba või märku anti istuda, ei tõuse ta jutu jätkamisel enam püsti.

Istet peab võtma kohe peale sellekohase loa või märguandmise.

§ 121. Kui ülem (vanem) pöördub käsualuse poole tervitusega, küsimusega või temaga juttu alustab, pöörab käsualune end riviliselt tema poole, tervitab ja jääb „valvel“ seisangusse.

§ 122. Kui käsualusel (nooremal) on vaja ülema (vanema) poole pöörata peakattes, läheb ta taktsammul, jäädes seisma kahe sammu kaugusel ning ühes jala juurepanemisega tõstab käe tervituseks. Käe laseb alla siis, kui ülem (vanem) on vastu tervitanud ja käe alla lasknud.

§ 123. Juhtumisel, kui käsualune (noorem) ilmub kõrgemale ülemale või tundmata vanemale, alustab ta juttu enese esitamisega ja kannab selgelt ja lühidalt ette ilmunise põhjuse.

Ilmunisel vahetule ülemale ja tuntud vanemale jääb esitamine ära.

§ 124. Ülem ei esita ennast käsualusele muidu, kui tema küsib: „Kellega on au rääkida?“ Sedasama küsib ka noorem vanemalt, kes tema esitamise peale ei vasta.

§ 125. Tervitamisel rivis kätt ei anta; väljaspool rivi kätt antakse ülema (vanema) algatusel.

Käeandmisel peakattes kinnast käest ei võeta.

§ 126. Ülema (vanema) hüüde või leppemärgi järele käsualused (nooremad), kes asuvad väljaspool rivi, pöörduvad kiiresti tema poole, tervitavad ja jäävad valvel seisangusse, kuni ülem (vanem) on oma käsu avaldanud.

§ 127. Ülemaga (vanemaga) kõnelema peab viisakalt ja rahulikult, selgelt, parajalt valju häälega ja loomuliku tooniga, sealjuures temale kindlalt ja julgelt silma vaadates.

See nõue on maksev ka ettekannete tegemisel ülemale.

Ülema küsimusele jaatavalt vastatakse „just nii“, juure lisades vastava selgituse; eitava vastuste juures tarvitatakse küsimuse kohast selgitust eitavas vormis (näiteks: just nii, käisin — täitsin, tegin, või ei käinud, ei teinud, härra kindral, kolonel, jne.).

Kui ülem soovib juttu lõpetada, ütleb ta: „See on kõik!“

Jumalagajätmiseks käsualune (noorem) tervitab ülemat (vanemat) sõjaväeliselt, pöörab riviliselt ümber ja lahkub. Pööre tehakse peale tervitusvõtet.

§ 128. Sinatamine kaitseväelastele teenistuse alal on keelatud vaatamata nende isiklikele suhetele.

§ 129. Enne sisseastumist ülema ja vanema elu- või tööruumi, peab uksele mõõdukalt koputama. Sisse astuda alles siis, kui seestpoolt jaatavalt vastatakse. Koputamise peale jaatavat vastust saades pole sisseastumiseks enam tarvis luba küsida, vaid ilmutakse otsekohe kellele tarvis.

Samuti pole tarvis luba küsida ruumist läbiminemiseks, sealt lahkumiseks ja kellegi poole

pööramiseks, kui see sealviibivat kõrgemat ülemat (vanemat) ei sega (segada võib näiteks, kui jutu või lauakaaslaste poole pööratakse, jne.).

Kui ülem (vanem) töö juures olles või kellegagi kõneledes kohe tema juure ilmuva käsualuse (noorema) tervitusele ei vasta, siis ootab viimane peale tervitust eemal, kuni temale tähelepanu pööratakse ja esineb alles siis harilikus korras.

§ 130. Kitsal kohal (uks, trepp, purre) ülemat (vanemat) kohates, peab käsualune (noorem) seisma jääma, et ülem (vanem) temast võimalikult lähedalt mööda pääseks.

Ülemaga (vanemaga) ühes liikudes, liigub käsualune (noorem) harilikult ülemast vasakul pool, jättes vabaks kõnnitee.

Kitsastel kohtadel lastakse vanem ees minna.

§ 131. Linna tänavatel ja avalikkudes kohtades kõik kaitseväelased on kohustatud end ülal pidama §§ 102 ja 735 kohaselt. Sealjuures käte pükste taskus pidamine on keelatud.

§ 132. Talimütsi klapid lastakse alla ja palitu krae tõstetakse üles õppustel ja tööl olles ainult ülema korraldusel.

Ilusa ja pehme ilmaga on keelatud mütsiklappe alla lasta ja palitukraed üles tõsta.

§ 133. Peale puht sõjaväeliste viisakusreeglite kaitseväelased on kohustatud teadma ja täitma ka kõiki üldiseid viisakusreegleid.

3. Kaitseväelaste vastastikune nimetamine.

§ 134. Käsualused ja nooremad peavad ülemaid ja vanemaid nimetama vastastikuse nimega.

tusega, sellele ette lisades härra, näiteks: härra kindral, härra kapten, härra allohvitser.

Liitnimetusega auastmete juures jäävad ära auastme liigi lisanimetused, näiteks: kindral-major — kindral, kapten-major — kapten, noorem allohvitser — allohvitser.

Sõjaväe ametnikke, ametmehi ja eraisikuid nimetatakse nende käsualuste ja nooremate poolt ameti nimetusega, näiteks: härra majanduseülem, härra laekahoidja.

Kui ametmehel on auaste ja selle välised tunnusmärgid, siis nimetatakse teda selle auastme nimetusega (härra allohvitser, härra veltveebel).

§ 135. Ülemad (vanemad) nimetavad käsualuseid (nooremaid) ja kõik kaitseväelased ühes auastmes vastamisi üksteist auastme (ametastme) ja perekonnanimega, kui perekonnanime teada ei ole — auastme (ametastme — ametnik, ametmees) järele.

§ 136. Kaitseväe osades ja asutustes teenivad eraisikud nimetavad ülemaid ja alluvaid samuti kui kaitseväelased.

4. Sõjaväelised tervitus- ja soovsõnad ja vastused neile.

§ 137. Kaitseväe tervitus- ja soovsõnadel on suur kasvatusline tähtsus ja neid võivad teistele kaitseväelastele ütelda ainult ülemad, kuid mitte kõrgemate ülemate juuresolekul.

§ 138. Vahetud ülemad nimetavad väeosi (allüksusi) tervitamiste ja sooviavalduste juures väeosa või üksuse nimetusega, näiteks: rügement, kompanii, jagu.

Kõrgemad ülemad lisavad juure väeosa numbri või erinimetuse, näiteks: 1-ne või Sa-

kala rügement, 2-ne või Kuperjaanovi pataljon, 1-ne rühm.

§ 139. Rivis, koondatult kui ka üksikult vastajad kaitseväelased lisavad tervitus- ja soovsõnade vastusele juure tervitaja auastme (ametastme) nimetuse (näiteks: „härra kolonel“).

§ 140. Ülema tervitussõnade (soovsõnade) peale vastavad käsualused, kelle kohta need käivad, kooris, ühtlaselt ja kõlavalt, kuid loomuliku tooniga ja sõnu silpidesse jaotamata.

Tervitussõnu (soovsõnu) öeldakse ja nende peale vastatakse tervitusseisangus.

§ 141. Harilikud tervitus- ja soovsõnad on: „Tere! Jätku leivale! Tervitan aastapäeva puhul!“ ja vastused: „Tervist! Jätku tarvis! Täna!“

Elada lastes Vabariigi Valitsust (kõrgemat ülemat, külalisi) vastatakse: „Elagu! Elagu! Elagu!“

5. Üksiktervitamise viis ja kord mitmesugustel juhtumistel.

§ 142. Tervitamine kaitseväes on eranditult vastastikune, kusjuures käsualune (noorem) tervitab esimesena.

Kaitseväelased ühes auastmes (ametastmes) tervitavad üksteist ühel ajal; enam distsiplineeritud ja viisakam tervitab niisugusel juhtumisel esimesena, kui ta teises märkab viivitust.

Keegi ei või vabanduda tervituse ja viisakuse reeglite mittetäitmisel tähelepanematuks.

§ 143. Tervitusvõtted ja komandod on ette nähtud väeliikide eeskirjades.

Tervitamine sünnib alati „valvel“ seisangus, välja arvatud erilised juhtumised (taktikalised õppused, manöövrid).

Tervitamine peab sünnima kiire energilise liigutusega ja vastastikku silma vaatamisega. Tervitusvõtte peab olema täpselt reeglipärane, väljendama sõjamehelikku kindlust ja iseteadvust, kuid olema vaba ebaloomulikust pingutusest.

Ülemad (vanemad) on kohustatud mitte üksi valvama käsualuste (nooremate) korraliku tervitamise järele, vaid ka ise eeskujuks olema tervitamise ja teiste viisakuse reeglite täpsel täitmisel.

§ 144. Kohapeal tervitamisel tuleb alati pöörduda tervitatava suunas, liikumisel — pöörata näo tervitatava poole.

§ 145. Eemalt möödudes tervitavad üksused kuni 50 meetri, üksikud kuni 25 meetri kauguseni.

§ 146. Peakatteta kaitsevälased liikumisel tervitavad ja vastavad tervituse peale järgmiselt:

— ohvitserid ja üleajateenijad mööduka kummardusega ühes pea pööramisega tervitatava suunas;

— ajateenijad — „valvel“ seisangu võtmisega ja pea pööramisega tervitatava suunas, kusjuures „valvel“ seisangu võtmine ja pea pööramine peab olema järsk ja selgelt märgatav.

Paigal olles tervitatakse samuti, kuid tervitatava suunas pööratakse kogu kehaga.

Ülema (vanema) juure ilmumisel tervitavad kõik ilma peakatteta kaitsevälased „valvel“ seisangu võtmisega.

§ 147. Vormis on kaitseväelastel keelatud teretamiseks mütsi maha võtta.

§ 148. Eesti Vabariigi, samuti ka välisriikide hümnide ametlikku ettekandmist kaitsevälased on kohustatud kuulama tervitusseisangus.

§ 149. Käsualused (nooremad), kes ülemaga (vanemaga) koos viibivad, tervitavad kaasa, kui ülem tervitab või tervituse peale vastab. Nad tervitavad ülema (vanema) juuresolekul ka igat nooremat ülemat (vanemat).

§ 150. Sõidu- ja veoriistadel tervitatakse istudes.

Autojuht, mootor- ja jalgrattur sõidu ajal ei tervita.

Kaitsevälased, kellel mõlemad käed on kinni hobuse juhtimisel, pakkide kandmisel, tervitavad samuti kui peakatteta.

Kui pakikandmisel parem käsi on kinni, võetakse pakk vasakusse kätte ja tervitatakse üldises korras.

Kaitsevälased, kellel on käes püss, kerge kuulipilduja, signaalsarv või trumm, tervitavad ainult pea pööramisega.

Rihmalevõetud relvaga tervitatakse samuti kui relvata.

§ 151. Välisriikide sõjaväelasi tervitatakse samade reeglite järele kui oma kaitsevälasi.

Viisakus nõuab, et külasviibivaid välisriikide ohvitseri meie kaitsevälased oma auastmele vaatamata, tervitaksid esimestena.

§ 152. Kohtamisel matuserongiga, surnu puusärgi kohale jõudes, avaldatakse tervitusega surnule oma viimast lugupidamist.

§ 153. Jalutamisel avalikkudes kohtades tervitatakse ainult esimesel kohtamisel.

§ 154. Teatrisaalides, kinodes, loengutel ja koosolekutel, kus tervitus võib segada, jääb see ettekannete ajal ära.

6. Meeskondade tervitamine.

§ 155. Rivis asuvad kaitseväelased tervitavad ainult komando järele. Rivis tõstavad tervituseks käe kõik ohvitserid ja veltveebliid.

§ 156. Kõrgema ülema juuresolekul nooremale ülemale tervituskomandot ei anta.

§ 157. Väeosad (allüksused) tervitavad: väeosade lippe, ülemaid, kõiki kindrale, garnisoni ülemat ja vastastikku üksteist, kusjuures noorem ülem annab komando esimesena.

Meeskondade kohtamisel, kelle ülemaks ühel ohvitser, teisel allohvitser või sõdur, vastutervituseks ohvitser komandot ei anna, vaid tervitab isiklikult.

Rännakutel, manöövritel ja taktikalistel õppustel meeskonnad vastastikku ei tervita.

§ 158. Kolonnis liikumisel tervituskomando annab pataljoni ülem, kelle komando vahetult täidab suuniv kompanii.

Järgmiste kompaniide ülemad annavad tervituskomandod, jõudes tervitamiseks parajale kaugusele.

Liigub aga kompanii rühmadena või jagudena, siis täidab kompanii või rühma ülema komandot ainult suuniv üksus (rühm või jagu), kuna teised allüksused tervitavad parajale kaugusele jõudes, oma vahetute ülemate komandode järele.

§ 159. Kui ülem sõidab mööda väeosa või üksuse liikumise suunas, siis tervituskomando annavad kolonni taga liikuvad üksuste ülemad. Nad annavad komando „valvel“, mil-

lele väeosa või üksuse ülem lisab juure: „vasakule (paremale) vaat“.

§ 160. Meeskondade tervitamisel lõpeb tervitus komandoga „vabalt“, mis antakse väiksematele meeskondadele üksteisest möödumisel aja suuremate meeskondade koosseisus liikuvatele üksustele siis, kui järgneva üksuse ülem on korranud tervituskomando. Ühes komandoga „vabalt“ lasevad ülemad käe alla.

§ 161. Kui meeskond kohtab üksikut kaitseväelast, kes on meeskonna ülemale vanemaks, temaga ühes auastmes või temast noorem, siis meeskonnale tervituskomandot ei anta; tervitab või tervitab vastu meeskonna ülem.

§ 162. Matuserongidele ja Vabadussõjas langenud kangelaste mälestussammastele avaldab meeskond oma lugupidamist § 155 korras.

§ 163. Tervituskomandot kaitseväe osadele ei anta taktikalistel õppustel ja manöövritel, peatustel rännakul, lippude ja surnute saatmisel. Kuid tervitavad üksikud kaitseväelased, kelle poole neil juhtumistel ülemad (vanemad) pööravad.

§ 164. Kõrgema ülema lähenemisel väeosa või üksusele läheb väeosa või üksuse ülem kõrgemale ülemale vastu ettekandega (ettekande sisu vaata § 171) ning jääb tema juure kuni kõrgema ülema lahkumiseni väeosa või üksuse piirkonnast, või kuni vastava korralduseni. Samuti teeb väeosa või üksuse ülem, kui kõrgem ülem peatus, et väeosa või üksust endast mööda lasta.

Lippude ja surnute saatemeeskondade ülemad ettekandega ei esine.

§ 165. Kui meeskonda kohtab või meeskonna juure tuleb ülem ühes temale vanemaks

oleva kaitseväelasega, siis esinetakse ettekan-
dega viimasele. Tervitussõnu meeskonnale üt-
leb sel juhtumisel ainult vanem.

§ 166. Kui rivist möödumisel ülem pöö-
rab rivis asuva kaitseväelase poole, ei tõsta
viimane kätt tervituseks (väljaarvatud § 155
ettenähtud isikud), vaid võtab valvel seisangu.

§ 167. Komando järel tervitavad mitte
ainult rivistatud, vaid üldse koos tegutsevad
kaitseväelased, näiteks: rivitutel õppustel,
töödel, kasarmutes, laagris, jne. Neil juhtu-
mistel iga kaitseväelane tervitab samuti kui
üksikult.

Tervituskomando annab kõige vanem ko-
halolijatest või kes esimesena ülemat tähele
pani.

§ 168. Kirjutajad staapides ja kantse-
leides, ametmehed töökodades jne. oma tööajal
tervitavad komando järele ülemat päevas üks
kord — tema esimesel ilmumisel. Kui aga üle-
mad (vanemad) nende poole üksikult pööra-
vad, täidavad nemad tervitusreegleid üldistel
alustel.

§ 169. Lõunavaheajal, kui meeskond puh-
kab ja peale õhtust loendust ruumides tervitus-
komandot ei anta.

§ 170. Vahtkondade tervitamise kohta
maksavad garnisoni määrustiku erireeglid.

7. Ettekandega esinemine ja enda esitamine.

§ 171. Ülemale ettekandega esinema on
kohustatud alluvad ülemad, kui kõrgem ülem
ilmub neile alluva väeosa või üksuse piirkonda.

Ettekandega peab sisalduma:

— ülema nimetus;

— väeosa (allüksuse) nimetus;

- käesoleva tegevuse nimetus;
- kohalolevate meeste arv;
- enese esitamine, kui ülemale tundmata ollakse.

Ööpäevases toimkonnas olejate esinemine on ette nähtud §§ 486—487.

Ettekande ajal võtavad esineja, ettekande vastuvõtja ja juuresviibijad tervitusseisangu.

Lõpetades ettekande, astub esineja sammu kõrvale, pöördudes ülema poole ja laseb käe alla.

Õppeosades, igasugustel kursustel ja loengutel auditooriumides või klassiruumides antakse vastavad komandod ja esinetakse ettekandega rügemendi või temale vastava ülema juhtnõõride järele.

§ 172. Ülema viibimisel väeosa või üksuse piirkonnas (õppustel) saadab teda väeosa (üksuse) ülem, liikudes sealjuures saadetava ülema kõrval ning pool sammu tagapool. Rivi ees liigub saatja välispoolsel küljel.

§ 173. Teenistustoimkonnas olejad kaitsevälased esinevad ülemale nende valve alla kuuluvates ruumides peakattes.

§ 174. Enda esitamisel esineja nimetab ülema (vanema) auastme, siis oma auastme, perekonnanime, kui tarvis väeosa ja üksuse, ja esinemise põhjuse.

§ 175. Esinemisel ruumis, kus viibitakse peakatteta, esinetakse ka peakatteta, välja arvatud teenistustoimkonda kuuluvad kaitsevälased.

Sarnasel korral hoitakse peakate käes Jälaväe eeskirjas ettenähtud korras.

§ 176. Ohvitserid, kes teenistuse asjus ilmuvad võõrasse väeosasse, peavad enne ülesande täitmisele asumist esinema selle väeosa ülemale, kui nad temast ametkoha poolest noo-

remad ehk võrdsed on. On aga ilmuja ametkoha poolest vanem, siis teatab ta oma tulekust väeosa ülemale.

Selle reegli alla ei käi juhtumised, kus täidetakse ülesandeid, mille iseloom etteteatamist ei võimalda.

Allohvitserid ja sõdurid ilmuvad väeosa korrapidajale.

8. Ohvitseride ilmumine ja visiidid väeosas.

§ 177. Uuele väeosa ülemale tema poolt määratud ajal ja kohal on kohustatud esinemiseks ilmuma kõik selle väeosa ohvitserid, sõjaväe ametnikud ja nende kohtadel teenivad eraisikud.

§ 178. Iga ohvitser (sõjaväe ametnik ja ohvitseri ametkoha teeniv eraisik), kes on määratud väeosas või sealt lahkub, ilmub väeosa ülemale ja kõikidele oma ülematele väeosas.

§ 179. Ohvitserid (sõjaväe ametnikud ja ohvitseri ametkohtadel teenivad eraisikud), kes väeosast puhkuse, haiguse või mõnel muul põhjusel üle kahe nädala on ära olnud, ilmuvad tagasi tulles väeosa ülemale ja oma vahetule ülemale; komandeerimise puhul tuleb ilmuda äraoleku vältusele vaatama.

§ 180. Komandeerimisele ja puhkusele minnes samuti kaks nädalat või vähem kestnud äraoleku järele, välja arvatud komandeerimise puhul, ilmutakse ainult oma vahetule ülemale.

§ 181. Peale ametliku esinemise teevad kõik väeosasse juuretulijad ja sealt jäädavalt lahkujad ohvitserid ja sõjaväeametnikud kahe nädala jooksul visiidi kõigile ühises garnisonis asuvatele oma väeosa ohvitseridele ja sõjaväe ametnikkudele.

On soovitatav, et iga reservohvitser vähemalt üks kord aastas isiklikult kokku saaks selle väeosa ülemaga, kuhu ta mobilisatsiooni kavas määratud, ning kõikide teiste ülematega, kellele ta mobilisatsiooni puhul allub.

§ 182. Auastmes ülendatud ohvitserid esinevad väeosa ülemale ja kõigile oma ülematele väeosas seitsme päeva jooksul.

9. Allohvitseride ja sõdurite ülendamise teatamine.

§ 183. Sõdurite ja allohvitseride auastmes ülendamise käsukiri loetakse ette rivi ees, kusjuures ülendatavad rivi ette välja kutsutakse. See tseremonii korraldatakse selle ülema juhtnööride järele, kelle võimuga ülendamine sünnib.

TEINE JAGU.

I p e a t ü k k.

KAITSEVÄE JAOTUS.

1. Üldine jaotus.

§ 184. Kaitsevägi jaguneb maa- ja mereväeks.

Maavägi jaguneb jala-, suurtüki-, soomus-, ratsa-, inseneri- ja lennuväe liikidesse.

Merevägi jaguneb kaitselaevastikuks, kaldaosaks ja merekindlusteks.

Väeliigid jagunevad iseseisvateks väeosadeks, kellel on oma juhatus ja iseseisev majandus, näiteks jalaväes — rügement.

Staapidele, asutustele, pataljonidele ja

kompaniidele võib anda iseseisva väeosa õigused.

Mitmete väeliikide üksuste koondused moodustavad diviisi.

2. Iseseisvate väeosade sisemine jaotus.

§ 185. Jalaväe rügement jaguneb pataljonideks; pataljonid kompaniideks; kompaniid rühmadeks; rühmad jagudeks.

§ 186. Diviisi suurtükivägi jaguneb gruppideks; grupp — patareideks; patarei — rühmadeks.

§ 187. Ratsaväe rügement jaguneb eskadronideks; eskadronid rühmadeks; rühmad jagudeks.

§ 188. Soomusväes jaguneb rügement divisjonideks; divisjonid — soomusrongideks või kompaniideks; väiksemad jaotused olenevad tehniliste relvade iseloomust ja ülesandest.

§ 189. Inseneriväes üksik pataljon jaguneb kompaniideks; kompaniid — rühmadeks; rühmad — jagudeks.

§ 190. Lennuväe rügement jaguneb divisjonideks; divisjonid — eskadrillideks; eskadrillid — rühmadeks.

§ 191. Mereväes kaitselaevastik jaguneb divisjonideks; divisjon — laevadeks; laevade sisemine jaotus oleneb laeva ehitusest, suuruselt ja ülesandest.

Mereväe ekipaaž jaguneb kompaniideks; kompaniid — rühmadeks; rühmad — jagudeks.

Merekindlused jagunevad komandantuurideks, viimased patareideks, patareid — rühmadeks.

§ 192. Väeosa koosseisu kuuluvad komandod loetakse võrdseks kompaniile.

3. Mitmetesse väelikesse kuuluvate väeüksuste vastavus.

§ 193. Käesolevas määrustikus on ülemate kohuste ja õiguste kindlaksmääramisel ja nimetuste tarvitamisel aluseks võetud normaalne jalaväe organisatsioon. Sellepärast tuleb selle määrustiku käsitlemisel teistes väelikeses siseteenistuse alal kinni pidada järgmisest vastavusest:

Jalaväes:	Suurtükiväes:	Ratsaväes:	Soomusvägedes:	Inseneriväes:	Lennuväes:
1)	D i v	i	i	s.	
2) rügement;	div. suur-tükivägi;	rügement;	rügement; üksik divisjon;	üksik partaljon;	rügement
3) pataljon;	grupp;	—	soomusrong;	—	divisjon;
4) kompanii;	patareid;	eskadron;	kompaniid; patareid;	kompaniid; eskadrill;	eskadrill;
5) rühm;	rühm;	rühm;	rühm;	rühm;	rühm;
6) jagu;	—	jagu;	jagu;	jagu;	—

Laevastiku ja merekindluste kohta on maksivad erimäärused.

Suurtükiväe grupp on majandusliselt iseseisev väeosa.

Üleajateenijatest moodustatud eraldi kompaniides (rühmades) on sõdurite kohtadel teenivatel üleajateenijatel samad kohustused ja õigused, mis käesolevas määrustikus on ette nähtud ajateenijatele sõduritele, välja arvatud varustus, palk ja distsiplinaar korras karistamine, missugustel aladel nad võrduvad kõikidele teistele üleajateenijatele.

RÜGEMENDIÜLEM JA TEMALE VÕRDSED ÜLEMAD.

A. RÜGEMENDIÜLEM.

1. Üldised alused.

§ 194. Rügemendiülem allub vahetult diivisiülemale.

Tema on rügemendi vastutav juht kõigil aladel. Temale alluvad kõik rügementi kuuluvad kaitseväelased ja eraisikud.

§ 195. Rügemendiülem talitab rügemendi juhtimisel kindlalt, ühesarnaselt ja õiglaselt kõikidega, nõudes sama reegli täitmist ka käsu-alustelt ülematelt.

§ 196. Rügemendiülem kasvatab käsu-alustes algatusvõimet, sealjuures neile selgitades, et seda laialiselt tarvitades peab siiski alati jääma ülesannete ja kohuste piiridesse. Ta veendab käsualuseid, et oma algatuse väljendamisel ei tohi karta vastutust ja et püüe kõrvale hoida vastutusest ja hoiduda isiklikust otsustamisest, tähendab sedasama, mis juhtimisest loobumine.

§ 197. Ta peab tundma huvi kõigi käsualuste ainelise seisukorra vastu, otsima abinõusid selle parandamiseks ja tegema selleks tarvilikke korraldusi.

§ 198. Rügemendiülem kasutab oma autoriteeti selleks, et hoida alal ja süvendada väeosas kindlat vaimu ja sisemist sidet ning saavutada kõikide käsualuste loovat võimete kohast koostööd ühise eesmärgi huvides.

2. Isiklik koosseis.

§ 199. Rügemendiülemal peavad olema alati käsitada täpsed andmed rügemendi koosseisust nimekirja järele ja alal olevast.

Tema võtab rügemendi nimestikku juuretulnud kaitseväelasi ja määrab neid allüksustesse; kustutab nimestikust rügemendist lahkunuid.

Noori ta jaotab ühtlaselt kompaniide vahel vastavalt nende kutseharidusele, kirjaoskusele, tervisele ja teistele omadustele.

§ 200. Ta on kohustatud hoolitsema seile eest, et koosseisus ettenähtud allohvitsere ja ametmehi oleks alati kohal tarvilisel arvul ning et neile kohtadele määrataks sündsad, vastavate teadmiste ja oskustega isikud.

§ 201. Rügemendiülem vabastab teenistusest ajateenijaid peale sundusliku teenistuse aja lõpu, andes neile välja vabastamise tunnistused.

Ta võtab teenistusse üleajateenijaid ja eraisikuid koosseisus ettenähtud kohtadele ja vabastab neid seaduslikes korras.

§ 202. Tema hoolitseb, et kohtadele määratud rügemendis sünniks niiviisi, et mobilisatsiooni korral rügemendi ja rügemendi poolt mobiliseeritavate üksuste kaadrid oleksid üheväärtuslikud.

§ 203. Ta paigutab ümber, komandeerib ja lubab puhkusele käsualuseid ning otsustab nende ülendamise ja autasu ettepanekuid kooskõlas maksvate seadusnormidega.

§ 204. Annab välja kaitseväelastele load isiklikkude kaitseriistade hoidmiseks ja kandmiseks väljaspool teenistust.

3. Distsipliin.

§ 205. Rügemendiülem vastutab oma rügemendi kindla distsipliini eest.

Ta valvab, et kiitusi ja autasu ning distsiplinaarkaristusi määrataks erapooletult.

§ 206. Rügemendiülem on kohustatud valvama seaduste, seadluste, määruste ja juhtnõõride täpse täitmise ja kindla korra järele rügemendis.

Kõigist juhtumistest rügemendis tal peavad olema täpsed teated ja andmed, igasuguste korratuste likvideerimiseks peab ta tarvitama otsustavaid abinõusid.

4. Sõjaline kasvatus.

§ 207. Rügemendiülem peab avaldama alalist mõju käsualuste moraalile ja nõudma sedasama ohvitseridelt; selle saavutamiseks ta näitab neile kätte abinõud ja hõlbustab nende tarvitamist. Ta kasutab kõiki võimalusi selleks, et suurendada oma käsualuste kohusetunnet, ausust, truudust Vabariigile ja isamaa-armastust.

Ta nõuab, et kõik käsualused igas olukorras oleksid oma kutse kõrgusel.

Moraalse kasvatuses saavutamiseks ta hoolitseb sõduritele tervete ja kasulikkude lõbususte ja meelelahutuste korraldamise eest.

Rügemendiülem ei tohi lubada mingisugust kõrvalekaldumist kinnitatud vormis ja rakmetes.

5. Väljaõpe.

§ 208. Rügemendiülem juhib rügemendi väljaõppe tööd kooskõlas maksvate seadustega,

määrustega ja eeskirjadega ning vastutab töö tagajärgede eest. Ta kontrollerb alaliselt õpuste käiku ja tagajärgi ning hoolitseb selle eest, et kõik rügemendi kaitsevälased hästi omandaks kõik nõuetavad oskused ja teadmised vastavate õppekavade ulatuses.

§ 209. Rügemendiülem nõuab et:

kõik ülemad tunneks oma ala ja oskaks seda õpetamisel õieti ja edukalt edasi anda;

juhid, iseäranis nooremad ohvitserid, tegelikult isiklikult juhiks ja kontrolleriaks käsualuste õpet ja tööd, olles neile eeskujuks praktiliste võtete täitmises;

ohvitserid ja allohvitserid end valmistaks ette järgmise päeva õppusteks ja selleks seaks kokku vastava üksikasjalise töökava;

ohvitserid kontrolleriaks rühmavanemate, jaoulemate ja instruktorite teadmisi ja oskusi ning neile annaks põhjalikke juhatusi, kuidas järgmise päeva õppetundidel õpetamist läbi viia;

ohvitserid ja allohvitserid võtaks osa kõigist rügemendis korraldatavatest kehalise kasvatus harjutustest, sellega hoides alal ja arendades endas tarvilikku kehalist jõudu ja energiat;

kaitsevälasi, eriti sõdureid, ei kistaks ära õppustelt kaaluvate põhjusteta.

§ 210. Rügemendiülem korraldab isiklikult pataljoniülemate kaasabil ohvitseride õppusi nende kutse ja üldise hariduse täiendamiseks Kindralstaabi poolt antud üldiste juhtnõu-ride järele.

Ta võtab tarvitusele kõik abinõud, et täiendada ohvitseride sõjaväelist ja seltskondlist kasvatust.

§ 211. Ta annab juhtnööre pataljoniülematele ja tema otsekohese juhatusel all töötavatele ohvitseridele, kuidas täita üldiseid õppekavasid vastavalt kohalistele tingimustele.

§ 212. Õppetegevuses, mida võib läbi viia pataljonis ehk kompaniis, piirdub rügemendiülem üldiste ettekirjutustega, jättes alluvatele algatuse õppuste läbiviimisel; ta segab end üksikasjadesse ainult siis, kui õpetamine ei vasta määrustikkude ja eeskirjade nõuetele või kui õppustel ei tarvitata õiget õppemeetodit.

§ 213. Rügemendiülem jaotab ära pataljonide vahel ühiste õppeplatside, ruumide ja õppeabinõude tarvitamise aja.

§ 214. Rügemendi ühiseid õppusi juhatab rügemendiülem isiklikult.

6. Attesteerimine.

§ 215. Rügemendiülem kasutab kõiki juhuseid ja olukordi, et põhjalikult tundma õppida oma käsualuseid ohvitseri, hinnata nende võimeid ja väärtust.

Tema väljendab kindlalt ja varjamata oma arvamist ohvitseri väärtuse ja teenistuse kohta niihästi attestatsioonis kui ka ohvitseri enda vastu.

Ta valvab, et käsualused ülemad teadlikult ja õiglaselt hindaks oma käsualuseid.

7. Käsukirjad ja ettekanded.

§ 216. Rügemendiülem valvab asjaajamise järele rügemendis kõigil aladel ja tähtaegsete ettekannete ja aruannete õigeaegse esitamise järele.

Igast erakorralisest juhtumisest ta kannab viibimata ette diviisiülemale.

§ 217. Omad käsud ja korraldused rügemendiüleml avaldab harilikult käsukirjas. Käsukiri peab käsualustele ülematele aegsasti kätte jõudma, et nad võiksid õigel ajal teha sellele vastavaid korraldusi.

§ 218. Rügemendiülem võtab vastu igapäev kindlaksmääratud ajal rügemendi allüksuste ja üksikute alade ülemaid ja teisi kaitsevaelasi ettekannetega ja aruannetega, ning lahendab esitatud küsimusi.

§ 219. Käsualuse kaitsevaelase surma puhul ta võtab tarvitusele abinõud järelejäänud päranduse alalhoidmiseks, reeglite järele, mis ette nähtud S. S. K. V. r. § 432 lisas.

8. Mobilisatsioon.

§ 220. Rügemendiülem vastutab selle eest, et rügemendi ja tema juures vormeeritavaate osade ja üksuste jaoks oleks alaliselt valmis mobilisatsiooniks tarvilik isiklik koosseis; hoolitseb mobilisatsiooniks tarviliku varustuse soetamise eest ning nõuab, et rügemendi ohvitserid, ametnikud ja üleajateenijad oleks aegsasti tutvustatud mobilisatsiooni korral nende peale pandavate kohustega.

Ohvisteride haiguse, komandeerimise või puhkusele laskmise puhul ta määrab mobilisatsiooni korraks teised ohvitserid nende asetäitjateks.

§ 221. Rügemendiülem on vastutav, et kõik varustuse, rakmete, relvade, voori ja teised tagavarad rügemendi mobiliseerimiseks oleks nõuetavas arvus ja headuses ning heas seisukorras ja kättesaadavad. Väärnähtustest mobilisatsiooni tagavarade seisukorras ja puuduva varustuse kohta ta kannab ette diviisiülemale.

Ta nõuab, et ohvitseridel oleks täielikult ja heas seisukorras kõik sõjakäiguks tarvilikud asjad, mis neile riigi poolt välja antud natuuras või rahas.

Ta on vastutav, et kõik kirjalikud andmed, juhtnöörid ja ettekirjutused mobilisatsiooni alal oleks alati valmis ja korras, milleks kontrollib alaliselt nende pidamist.

§ 222. Rügemendiülem on kohustatud selgitama, kas kõik üksused ja isikud suudavad täita mobilisatsiooni puhul kindlaksmääratud aja jooksul kõik neile ettenähtud ülesanded ja kohused. Teeb ehk nõuab selle eesmärgiga kõik tarvilikud korraldused sõja toiduvarustuse korraldamiseks niiviisi, et oleks tagatud selle kiire kättesaamine.

Temal peavad alaliselt valmis olema kirjalikud kavad:

varustuse soetamise kohta, missugust rahujal rügemendis ei ole, kuid mobilisatsiooni korral tuleb muretseda;

varustuse kohta, mis jääb kohale või mis tarvis määratud kohta saata;

kõige muu vara kohta, mis on tarvilik rügemendi tähtajaliseks täiendamiseks sõjaaegse koosseisuni.

9. Majandus.

§ 223. Rügemendiülem juhatab majandust üldistes joontes, andes sellele kindla sihi ja ülesanded vastavalt rügemendi tegeliku elu-olu nõuetele ning vastutab majandusala korralduse eest.

Ta jätab majanduseülemale võimaluse väljendada oma algatust majanduse ala korraldamisel.

§ 224. Rügemendiülem on kohustatud eriliselt valvama rügemendi varanduse ning majanduse alal töötavate ametisikute tegevuse järele.

Ta vastutab isiklikult, mitte ainult teenistusliselt, vaid ka aineliselt kohtu või administratiiv korras riigile sünnitatud kahju eest, mis tema poolt isiklikult tehtud, tema käsu põhjal ehk võimu mittetarvitamise või isikliku hoole tuse tagajärjel tekkinud, vastavalt sünnitatud kahju suurusele ja tähtsusele.

Varustuse mitte õige saamise eest riigilt vastutab rügemendiülem aineliselt, ainult sel juhtumisel, kui selle nõudmine on tehtud tema korraldusel või kui varustuse mitte õige nõudmise aluseks, mille tagajärjel riigile kahju tekkis, olid rügemendi kantselei ekslikud andmed väeosas alalolevate kaitseväelaste ja hobuste arvu kohta. Nõudmiste kokkuseadmisel tehtud arvutamise vigade eest tema ei vastuta.

§ 225. Rügemendiülem on kohustatud valvama, et iga kaitseväelane rügemendis õigel ajal ja täiel määral saaks kätte varustuse, mis temal on õigus saada.

Ta valvab, et toit rügemendis oleks hea väärtuslik, mitmekesine, küllaldane ja et täpselt täidetaks ettekirjutusi köökide puhtuse, söökide järjekorra, toiduvalmistamise, joogivee ja toiduainete läbivaatamise kohta ning et kõik rügemendi kaitseväelased oleksid korralikult toidetud.

§ 226. Ta peab teadma rügemendi säästsummade ja säästvarade seisukorda; samuti ka väeosa säästvara seadluse piirides lubab ja kontroleerib nende tarvitamist, hoides ära, et säästsummasid ja varasid ei kogutaks tarviliste vajaduste kahjuks.

§ 227. Rügemendiülem peab alaliselt silmas nõorraamatute ja aruannete pidamist kõikidel varustuse aladel, valvates selle järele, et nende kontroleerimiseks määratud isikud tegelikult vastava varanduse kontrolli teostaks.

§ 228. Rügemendiülem kontroleerib oma äranägemise järele alluvates üksustes ette teatamata:

rahasummade seisu tegelikult ja raamatute järele;

igasugust varustust, mis on rügemendis ja allüksustes, samuti ka mis isiklikult kaitseväelastele välja antud — raamatute ja nimestikude järele ja tegelikult;

kõigi majanduse alal tegutsevate isikute tööd ja tegevust.

Kontroleerimistel ja vaatustel ta paneb tähele varustuse omadust, tähtaega, korralikkust ja alalhoidmist.

Rügemendiülem toimetab sarnaseid üldiseid ja üksikasjalisi revideerimisi ja vaatusi võimalust mööda terve aasta vältusel, kuid tingimusega, et aasta lõpuks kõik oleks revideeritud ja üle vaadatud.

§ 229. Korratuse või raiskamise ilmsiks tulekul riigi varandustes või kaebuste avaldamisel käsualuste poolt võtab rügemendiülem tarvitusele abinõud varanduste kordaseadmiseks ja seaduslikkude kaebuste rahuldamiseks.

§ 230. Allüksuste sisekorra ja väljaõppe alal peetavaid raamatuid, toimkonnalehti ja aruandeid revideerib rügemendiülem oma äranägemise järele, tehes revideerimise tulemuste kohta nendesse oma märkuse.

§ 231. Revideerimiste ja vaatuste tagajärjed avaldab rügemendiülem käsukirjas üksikasjaliste märkustega.

§ 232. Kirjavahetus majanduse alal ülemusega, isikutega ja asutustega väljaspool väeosa sünnib rügemendiülema allkirjaga.

10. Kasarmusse paigutamine. Korterid väljaspool kasarmut.

§ 233. Rügemendiülem jaotab ruumid rügemendi allüksuste vahel ja määrab kindlaks kasarmute ja allüksuste piirkonnad.

Teenistuse huvides võimalust mööda hoolditseb selle eest, et ohvitseride ja väljaspool kasarmute piirkonda elavate üleajateenijate korterid ei asuks liig kaugel oma üksuse piirkonnast.

§ 234. Ühistes hoonetes ja piirkondades asuvatele rügemendi allüksustele, kui nad ei kuulu ühe ülema alla, määrab rügemendiülem distsipliini ja sisemise korra üldiseks järelvalvajaks suurema allüksuse ülema. Sealjuures ta laiendab viimase distsiplinaar-võimupiirid kõikide nende allüksuste kaitseväelaste peale, sellest avaldades rügemendi käsukirjas.

§ 235. Rügemendiülem on kohustatud hoolditsemise allüksuste otstarbekohase paigutamise eest.

Rügemendi ruume peab tema võimalikult sagedasti üle vaatama, kuid rügemendi nende allüksuste ruume, mis asuvad väljaspool garnisoni piirkonda — vähemalt kord veerandaastas.

11. Sanitaar ala.

§ 236. Rügemendiülem nõuab ja kontrollib tervishoiu ja puhtuse määruste valju täitmist rügemendis ning abinõude tarvitusele võtmist hakkavate haiguste ja taudide ärahoidmiseks ja nende vastu võitlemiseks.

Ta nõuab, et vanem arst esitaks temale

omal algatusel kõik kasulikud ettepanekud ja teated ehk nõuanded, mis võivad selgitada ja aluseks olla väeosa sanitaar ala korraldamisel.

Ta hoolitseb, et ohvitserid ja allohvitserid väljendaksid küllaldast tähelepanu ja vilumust tervishoiu alal ning tarbekorral oskaks anda esimest sanitaar abi.

12. Hobuste eest hoolitsemine.

§ 237. Rügemendiülem annab üksikasjalised eeskirjad talliteenistuse ja hobuste järelvalve kohta ja valvab, et käsualused ülemad täpselt täidaks kõiki hobustega ümberkäimisesse puutuvaid määrusi ja juhtnööre.

Ta on kohustatud valvama, et väeosa veterinaär arst esitaks temale tarvilikud teated ja ettepanekud hobuste hea tervislike seisukorra alalhoidmiseks, hakkavate haiguste tekkimise või laialilagunemise ärahoidmiseks ja paremuste saavutamiseks tallide sisseseades ja söötmise korras.

Ta nõuab, et ohvitserid, kellele on määratud hobuseid isiklikuks kasutamiseks, kontroleeriks isiklikult nende toitmist, hooldamist ja sõidutamist.

13. Rügemendi vastuvõtmine ja üleandmine.

§ 238. Rügemendiülemaks määratud ohvitser asub rügemendi juhtimisele peale määramise avaldamist diviisiülema käsukirjas. Rügemendi juhtimisele asumisest ta kannab ette diviisiülemale ja avaldab omas käsukirjas.

Rügemendi vastuvõtmine sünnib vastavates seadustes ja määrustes ettenähtud korras (S. S. K. V. r. §§ 449—451 ja XX. r. § 12 lisa).

Rügemendi vastuvõtmisel teeb uus rügemendiülem põhjaliku ülevaatus e rügemendis.

Endine rügemendiülem võib rügemendist lahkuda ainult peale rügemendi täielikku üeandmist seaduses ettenähtud korras.

B. DIVIISI SUURTÜKIVÄE ÜLEM.

§ 239. Diviisi suurtükiväe ülem allub diviisiülemale ühistel alustel rügemendiülemaga.

Temale alluvad kõik diviisi kuuluvad suurtükiväe osad.

Diviisi suurtükiväe ülemaal on rügemendiülemal distsiplinaar võim ja ta täidab diviisi suurtükiväes rügemendiülemale ettenähtud kohuseid, välja arvatud majanduse ala, kus piiridub üldise järelvalvega.

D. ÜRSIKU PATALJONI ÜLEM.

§ 240. Ürsiku pataljoni ülem omab rügemendiülemal õigused ja kohused.

III p e a t ü k k.

RÜGEMENDIÜLEMA ABI.

§ 241. Rügemendiülemal abi allub vahetult rügemendiülemale. Rügemendis olevad komandod alluvad temale kui pataljoniülemale ja temal on nende kohta pataljoniülemal kohused ja õigused.

§ 242. Rügemendiülemal abil on õigus omal algatusel rügemendiülemal nimel käskel anda ja korraldusi teha kõikidele rügementi kuuluvatele üksustele ja tal on nende kohta pataljoniülemal distsiplinaar võim.

§ 243. Peale rügemendiülemal poolt tema

peale pandud ülesannete, on rügemendiülema abi otsene kohus valvata rügemendi kasvatus ja väljaõppe järele.

Ta juhatab rügemendis toimepandavaid kursusi ja loenguid.

§ 244. Ta on eriliselt kohustatud hoolitsemise meelelahutuste ja isamaalise kasvatus eest rügemendis. Ühtlasi ta valvab raamatukogude ja lugemistubade otstarbekohase sisseseade, nende kasutamise ja sisekorra järele.

§ 245. Tema järelvalve alla kuulub allohvitseride kogu ja einelaud ning sõdurite poed, arestiruum ja karistuste täidesaatmine rügemendis.

§ 246. Laskeasjanduse alal rügemendiülema abi täidab laskekomitee esimehe kohuseid.

IV p e a t ü k k.

RÜGEMENDI STAAP.

A. KOOSSEIS.

§ 247. Rügemendi staapi kuuluvad: adjutant, kohtuasjaajaja, majanduseülem, laekahoidja, asjaajaja, kortermeister, relvurohvitser, pioneerohvitser, arstid, veterinäär arst ja kirjutajad.

B. RÜGEMENDI ADJUTANT.

§ 248. Rügemendi adjutant allub vahetult rügemendiülemale.

Temale alluvad rügemendi orkester ja rügemendi staabi koosseisu kuuluvad allohvitserid ja sõdurid. Kõigi nende kohta temal on kompaniiülema õigused ja kohused, välja arvatud majanduse ja kohtu jaoskonna kirjutajad

oma jaoskondade tööalal. Samuti temale alluvad staabis ja orkestris allohvitseride ja sõdurite kohtadel teenivad eraisikud.

§ 249. Adjutant juhib rügemendi kantselei rivi jaoskonna tööd. Tema valitsemisel on rügemendi arhiiv ja rügemendi trükkimise ja paljundamise abinõud.

§ 250. Tema erilise vastutuse all on rügemendi pitsatid, salajaste dokumentide kapp ja kõik salajane kirjavahetus.

§ 251. Rügemendi adjutant täidab järgmisi ülesandeid:

- a) seab kokku rügemendiülema käsukirja kava, esitab selle allakirjutamiseks ning vastutab käsukirjade õigeaegse paljundamise ja väljasaatmise eest;
- b) kannab ette rügemendiülemale salajased kirjad, mis viimase nimele on adresseeritud ja muu kirjavahetuse kõigil aladel, peale majanduse ala;
- d) seab kokku ja kinnitab oma allkirjaga jooksva kirjavahetuse, peale majanduse alasse puutuva;
- e) peab ohvitseride toimkonna lehti ning kiidu ja karistuse raamatut;
- g) vastutab rügemendi päevaraamatu õige pidamise eest (kaitseväelaste ja hobuste äraminek, juuretulek, jne.);
- h) vastutab kaitseväelaste teenistuse lehtede ja teiste seadustes ja juhtnöörides ettenähtud aruannete pidamise eest;
- i) vastutab mobilisatsiooni kavade alalise ja täpse korrashoidmise eest, kui selleks ei ole määratud teine ohvitser, täiendab ja parandab neid viibimata muudatuste tekitamisel;

- j) vastutab tähtaegsete ettekannete õigeaegse esitamise eest;
- k) nõuab majanduseülemalt rivijaoskonna kantselei jaoks tarvilised kantselei materjalid;
- l) vastutab staabi ruumide ja inventari hoidmise ning kantselei materjalide kokkuhoidliku ja otstarbekohase tarvitamise eest;
- m) hoolitseb eriti kirjavahetuse lihtsustamise ja vähendamise eest rügemendis;
- n) hoolitseb kirjutajate ja ametmeeste koosseisu õigeaegse täiendamise ja nende väljaõpetamise eest.

D. KOHTUASJAAJAJA.

§ 252. Kohtuasjaajaja allub vahetult rügemendiülemale.

§ 253. Kohtuasjaajaja täidab järgmisi ülesandeid:

— võtab vastu kirjavahetuse kohtu alal ja talitab sellega rügemendiülema juhtnööride järelle;

— kannab ette rügemendiülemale kirjavahetuse kohtu alal ja annab edasi saadud korraldused;

— seab kokku ja kinnitab oma allkirjaga kirjavahetuse kohtu alal;

— seab kokku kohtu alal nõuetavad aruanded, kinnitab nad oma allkirjaga ja esitab rügemendiülemale.

§ 254. Kohtupidamise alal kohtuasjaajaja täidab seaduses ettenähtud kohuseid.

§ 255. Kui kohtuasjaajaja on ühtlasi adjutandi abi, täidab ta sellekohaseid ülesandeid ja asendab adjutanti äraolekul.

E. MAJANDUSE ALAL TEGUTSEVAD ISIKUD.

1. Üldreeglid rügemendi majanduse alal.

§ 256. Tööd majanduse alal rügemendis on jaotatud töökompanii ülema, relvurohvitseri, asjaajaja, laekahoidja ja kortermeistri vahel.

Teistes üksikutes väeosades kohused ja töö majanduse alal jaotatakse nende isikute vahel, kes selleks koosseisus on ette nähtud.

§ 257. Majanduse alal töötavate isikute vahetamisel kohale määratud isik võtab vastu omalt eelkäijalt kogu varanduse ja asjaajamise tegelikult ning raamatute ja dokumentide jälle. Tarviduse korral viibib üleandmise juures ka majanduseülem.

Vastuvõtmine ja üleandmine avaldatakse käsukirjas selleks kokkuseatud aktide põhjal.

§ 258. Kõigi majanduse alal töötavate isikute üldiseks kohuseks on omal algatusel abinõusid leida väeosa majandusliku seisukorra parandamiseks ja majanduslikkude operatsioonide kasulikumaks läbiviimiseks.

§ 259. Kõigi rügemendi majanduse alal töötavate isikute hoole all oleva raha ja varanduse raiskamisel vastutab süüdlane mitte ainult isiklikult teenistuse alal, vaid ka aineliselt.

Kui raisatud raha ja varandust ei saa tasuta süüdlase palgast ja varandusest ning kohutlikul uurimisel selgub, et rügemendiülem ja majanduseülem ei võinud raiskamist ära hoida, võetakse sünnitatud kahju riigi kanda, süüdlane aga karistatakse kohtu poolt. Kui aga raiskamise põhjuseks oli ülemate nõrk järelvalve ja nemad, hoolsalt nende peale pandud kohuseid täites, oleks võinud raiskamist ära hoida, siis võetakse vastutusele süüdlase mak-

sujõuetusel rügemendiülem, majanduseülem ja nende komisjonide liikmed, kes revideerimisel raiskamist avalikuks ei teinud.

§ 260. Teenistuse huvides on vajalik, et majanduse alal töötavad isikud jääks määratud kohtadele vähemalt kaheks aastaks. Enne seda aega nad ei või paluda kaaluvate põhjusteta enda vabastamist ametist.

§ 261. Rügemendi hea majanduslise seisukorra näitajaks ei ole säästsummade ja tagavarade rohkus, vaid kasutamisel olevad head sisseseaded, head õppevahendid, hea toit ja meeste korralik ning puhas riietus.

§ 262. Relvurohvitseril, laekahoidjal, kortermestril ja asjaajajal on kompaniiülema distsiplinaar võim.

2. Majanduseülem.

§ 263. Majanduseülem on rügemendiülema lähem abi majanduse alal ja rügemendi majanduse alal otsekohene vastutav juht. Tema allub vahetult rügemendiülemale ja tal on pataljoniülema õigused majanduse alal töötavate isikute ja töökompanii kohta.

§ 264. Majanduseülem vastutab tema süü läbi riigile sünnitatud kahjude eest mitte ainult isiklikult teenistuse alal, vaid ka aineliselt kohtu või administratiiv korras.

§ 265. Majanduseülema kohused on:

- a) üksuste majanduse alaline kontroll;
- b) iga-aastane säästsummade kulude eelarve kokkuseadmine järgmise aasta peale ja aruande kokkuseadmine läinud aasta eest;
- d) kõige kasulikumate viiside leidmine kõigile majanduslisel alal tarvilikkude asjade ja materjalide, muuseas ka ratsaosade hobuse-

moona ostmiseks ja muretsemiseks; väljapakumiste toimepanemine rügemendiülema loal ja teiste majanduse alal tegutsevate isikute osavõttel, kooskõlas maksvate seadustega ja korraldustega ning rügemendiülema poolt kinnitavate lepingute sõlmimine;

e) valve korrapäralikkuse järele asjade valmistamisel ja ostmisel rügemendi majanduse alal, raha ja varanduse tarvitamisel, allüksuste ja üksikute kaitseväelaste varustamisel; valve rügemendi ja allüksuste raamatupidamise ja asjaajamise järele — raha ja varanduse sissetuleku ja väljamineku alal;

g) valve asjade, relvade, materjalide ja toidutagavarade korraliku ja ohutu aitades hoidmise, vooi, rakmete ja hobustega ümberkäimise järele;

h) valve majanduse ala järele rügemendi ambulantsis;

i) eriline valve ja vastutus, et rügemendis oleks tarvilikul arvul tulekaitse abinõusid ja need hoitaks täielises korras;

j) valve töökodade ja tööde järele; töökodades valmistatud materjalide ja asjade isiklik ülevaatus enne ülevaatusetele esitamist rügemendiülemaale;

k) valve kõigi remont- ja ehitustööde järele, mis tehakse rügemendi korraldusel. Peale selle peab majanduseülem silmas kõiki muid ehitusi rügemendi piirkonnas ja oma tähelepanekutest kannab ette rügemendiülemaale.

l) igasuguse varanduse ja varustuse ülevaatus ja kontroleerimine rügemendiülema käsul kompaniides ja komandodes; selle juures majanduseülem peab juhtima tähelepanu varanduse omandustele ja hoidmisele ja kontroleer-

rimise tagajärgedest ette kandma rügemendi-ülemale;

m) osavõtmise komisjonidest, mis määratud nii uuesti vastuvõetava või valmistatava kui ka kõlbmatuks muutunud rügemendi varustuse ülevaatuseks;

n) kõigi raha, varanduse ja varustuse nõudmiste kontroleerimine kooskõlas maksvate seadustega, korraldustega, koosseisudega, kaitseväelaste ja hobuste arvuga ja nende nõudmiste õigekstunnistamine allkirjaga. Arvete revideerimine raha peale, mis antud majanduse alal tegutsevatele isikutele majanduseülema poolt rügemendiülema loaga;

o) majanduse alasse puutuvate dokumentide allakirjutamine;

p) kirjavahetus omal nimel pataljonide ja kompaniidega majanduslistes küsimustes.

§ 266. Majanduseülem korraldab ja vastutab:

a) et igasugune varustus välja nõutaks õieti ja õigeaegselt, vastu võetaks ning ostetaks nõuetele vastavas headuses ja kuhu tarvis välja antaks viivituseeta;

b) et rügemendi korraldusel valmistatav varustus vastaks vormi nõuetele ja valmistataks õigel ajal ja

d) et üldiselt rügemendi tervel majanduse alal valitseks kindel ja hea kord.

§ 267. Üleliigse varustuse nõudmise eest mittesihilikult ehk vea tõttu vastutavad majanduseülem ja asjaajaja isiklikult kui ametalalise üleastumise eest, üleliigselt nõutud varustus aga antakse tagasi riigile sealt, kuhu oli välja antud. Kui aga eksikombel üleliigselt nõutud varustus on juba välja antud kaitseväelastele isiklikuks kasutamiseks ja korravasta-

selt väljaantud varustust ei saa tagasi nõuda ei kaitsevælastelt enestelt ega nende pärijatelt, siis tasuvad kahju majanduseülem ja asjaajaja.

Varustuse üleliigse nõudmise eest tahtlikult omakasu sihiga võetakse majanduseülem ja asjaajaja kohtulikule vastutusele.

§ 268. Majanduseülem võtab osa majanduse alal mobilisatsiooni kavade õigeaegsest täiendamisest ja korrashoidmisest.

Ta vastutab rügemendi mobilisatsiooni tagavarade korraliku hoidmise ja värskendamise ning nende täiendamise eest, kui seda oli võimalik teostada.

§ 269. Mobilisatsiooni kiire läbiviimise huvides majanduseülem peab selle eest hoolitsema, et allüksustes ja nende ladudes ei oleks üleliigset ja kõlbmatut varustust.

§ 270. Majanduseülemate vahetamisel kontroleerib uus majanduseülem isiklikult: rahasummad; rügemendi varanduse ladudes ja allüksustes; aktid majanduse alal; jooksva aasta säästsummade eelarve täitmist ja käesoleva kuu avanside kulutamist.

Puuduste leidmisel ta seab kokku ettekan- de, annab oma eelkäijale seletuste andmiseks ja esitab ühes üleandmise aktiga rügemendi- ülemale.

Üleandmine ja vastuvõtmine avaldatakse rügemendi käsukirjas.

3. Laekahoidja.

§ 271. Laekahoidja allub vahetult ma- janduseülemale. Tema otsekoohese valve all on rügemendi kassa, rahasummad, jooksvate ar- vete raamatud, kassaraamat ja rügemendi va- rustuse ladud. Omal tööalal ta kasutab rüge-

mendiülema poolt määratud kaitsevaelasi ja ametmehi.

§ 272. Laekahoidja kohused on:

a) rahasummade vastuvõtmine, hoidmine ja väljaandmine;

b) tema hoole all oleva varustuse vastuvõtmine, hoidmine ja väljaandmine;

d) tema hoole alla kuuluvate ladude korraldamine, järelvalve ja vastutus nende eest;

e) seadustes ja juhtnöörides ettenähtud raamatute pidamine, kusjuures on kohustatud pidama isiklikult kassaraamatut;

g) mobilisatsiooni tagavarade hoidmine ja värskendamine majanduseülema poolt kindlaksmääratud juhtnööride järele.

4. Asjaajaja.

§ 273. Asjaajaja allub vahetult majanduseülemale. Temale alluvad rügemendi kantselei majanduse jaoskonna kirjutajad tööalal.

§ 274. Asjaajaja kohused on:

a) kirjavahetus, asjaajamine, aruannete kokkuseadmine ja kaustade korrashoidmine majanduse alal;

b) nõudmiste, arvete ja jagamislehtede kokkuseadmine varustuse (väljaarvatud relvad ja laskemoon) peale;

d) allüksuste majanduse aruannete kontroleerimine;

e) majanduse alal väljamineva kirjavahtuse, nõudmiste, aruannete ja kõikide dokumentide kinnitamine oma allkirjaga;

g) seadustes ja juhtnöörides kindlaksmääratud raamatute pidamine;

h) kirjavahetuse vastuvõtmine ja majanduseülemale ettekandmine.

5. Kortermeister.

§ 275. Kortermeister allub vahetult majanduseülemale. Tema järelvalve all on rügemendi toiduainete, kütte- ja valgustusmaterjalide ladud, kõik väeosa ruumid ja inventaar. Kortermeistri käsutada tema tööalal on rügemendiülema poolt määratud kirjutajad, sõdurid ja ametmehed.

§ 276. Kortermeistri kohused on:

a) keskladudest, lepingute põhjal või ostuteel muretsetud toiduainete, kütte ja valgustusmaterjalide vastuvõtmine, vastutades seal juures, et kõik vastuvõetud ained ja materjalid väärtusliselt vastaks normidele ja nõuetele;

b) kõigi eelnimetatud ainete ja materjalide hoidmine ladudes ja väljaandmine allüksustele; vastutus tema hoole alla usaldatud ladude eest;

d) seadustes ja juhtnõoides ettenähtud raamatute pidamine oma erialal;

e) rügemendi hoonete ja ruumide remonteerimine ja korrashoidmine, nende sisseseade järele valvamine ja sellel alal raamatute pidamine.

6. Relvurohvitser.

§ 277. Relvurohvitser allub vahetult majanduseülemale. Tema käsutab rügemendi relvistuse alal tegutsevaid allohvitseri, sõdureid ja ametmehi.

§ 278. Relvurohvitser peab oskama relv-töökojas tehtavaid töid tegelikult näidata ja juhtida.

§ 279. Relvurohvitseri kohused on:

a) relvade ja laskemoona vastuvõtmine,

hoidmine, väljaandmine ja ärasaatmine rügemendi laskemoona laost;

b) allüksustesse relvade, laskemoona ja puhastamise materjalide ja abinõude väljaandmine;

d) valvata relvtöökojas tehtavate tööde järele;

e) valvata ja vastutada relvtöökoja eest;

g) rügemendiülema poolt määratud ajal kontroleerida allüksuste relvu, laskemoona ja laskeasjanduse õppeabinõude seisu raamatute järele ja tegelikult, niisama toimetada ka nende tegelikku ülevaatus vastavalt maksvatele määrustele, tagajärgedest ette kanda;

h) vastutada, et tema hoole alt väljaantavad relvad ja laskemoon vastavalt määrustele ja nõuetele oleks pakitud ja et nende vedamiseks oleks kõik ettenähtud määrused ja nõuded täidetud;

i) laskegalleriide, laskeplatside, märklaudade ja abinõude korrashoidmine;

j) teostada allüksuste relvade, laskemoona ja laskeasjanduse õppeabinõude korrashoidmise järelvalvet; kõigist väärnähtustest ja puudustest ette kanda majanduseülemale;

k) isiklikult õpetada rügemendi relvistus alal tegutsevaid allohvitsere, sõdureid ja ametmehi, kusjuures temale abiks on vanem luku-sepp;

l) relvade, laskemoona ja materjalide nõudmiste, arvete ja aruannete valmistamine; seadustega ja juhtnõõridega määratud raamatute pidamine relvistuse alal;

m) isiklikult üle vaadata ja kontroleerida, et töökojast väljalastavad relvad ja abinõud oleks kõigiti korras, kandes täielist vastutust töökojas tehtud tööde headuse eest;

n) valvata ja kanda vastutust, et rügemendi relvistustöökojas kunagi ei tehtaks kõrvalisi ja eratöid;

o) avaldada algatust laskeasjanduse õppeabinõude konstrueerimises, soetamises ja parandamises.

7. Töökompaniülem.

§ 280. Töökompaniülem allub vahetult majanduseülemale.

Tema on töökompanii kaitseväelaste ülem kompaniülema õiguste ja kohustega ja temale alluvad ka töökompaniis teenivad eraisikud.

§ 281. Tema erilised majanduslised kohused on:

a) tema korraldusesse antud voori, hobuste ja rakenduste valitsemine;

b) voori, rakenduste ja hobusemoona ladude korraldamine, järelvalve ja vastutus nende eest;

d) hobusemoona, aluspõhu ja magadisõlgede muretsemine, vastuvõtmine keskladudest, lepingu põhjal ehk ostu teel ja nende hoidmine;

e) töökodade (väljaarvatud relvtöökoda) juhtimine ja vastutus nende sisekorra, tegevuse ja materjalide otstarbekohase ja kokkuhoidliku tarvitamise eest;

g) ettenähtud raamatute pidamine, aruanete kokkuseadmine ja esitamine majanduseülemale.

G. PIONEEROHVITSER.

§ 282. Pioneerohvitser allub vahetult rügemendiülemale, või rügemendiülema abile, kus viimane olemas.

Tema seab kokku ja esitab rügemendiüle-

male kinnitamiseks kõik piooneerasjandusse puutuvad üldõppekavad, üksikasjalised kavad pionervälja korraldamiseks ja isiklikult juhatab neid töid.

Ta peab avaldama algatust õpeabinõude soetamiseks pioneer alal, esinedes vastavate ettepanekutega.

§ 283. Rügemendiülema poolt määratud päevadel ja tundidel pioneerohvitser korraldab selleks määratud isikutele õppusi pioneer alal.

Ta peab loenguid pioneer erialal ja esineb alalise oponentina pioneer alasse puutuvatel ohvitseride loengutel.

Taktikalistel õppustel ja manöövritel ta lahendab pioneer alasse puutuvaid lahingülesandeid, juhtides selleks tema käsutusse antud meeskonna tegevust.

§ 284. Pioneerohvitser juhatab rügemendiülema juhtnõõride järele rügemendi enese algatusel ja jõul läbiviidavaid ehitustöid. Tema otsekoheise korraldamise alla kuulub ka rügemendi pioneerväli.

§ 285. Ta peab teadma, missugune pioneer varustus on mobilisatsiooni korraks rügemendi ladudes, koosseisu järele puuduva varustuse üle kannab ette rügemendiülemale, või rügemendiülema abile, kus viimane olemas.

H. ORKESTRIJUHT.

§ 286. Orkestrijuhth allub rügemendi adjutantile, või kus rügemendi adjutanti ei ole, seal rügemendi (asutuse) ülema poolt määratud ohvitserile, kui kompaniiülemale.

§ 287. Orkestrijuhth on orkestri meeskonna muusikalise väljaõppe ning orkestri muusikaliste ettekannete tegelik ning vastutav juhth.

Temal on orkestri meeskonna suhtes rühmaülemade distsiplinaar võim.

§ 288. Peale orkestri muusikalise väljaõppe on orkestrijahi kohuseks rügemendi (garnisoni väeosade) signalistide väljaõpetamine ja rügemendis (garnisoni väeosades) rivilaulu õpetamise korraldamine muusikalisest küljest ja vastavate nootide muretsemine ja kokkuseadmine.

V p e a t ü k k.

ARSTID.

A. VANEM ARST.

1. Ü d i s e d k o h u s e d.

§ 289. Vanem arst allub vahetult rügemendiülemale. Temale alluvad otsekohe rügemendi sanitaar alal tegutsevad kaitsevälased ja eraisikud. Pataljonide ja kompaniide velskerid alluvad temale ainult erialal. Temal on pataljoniülemade distsiplinaar võim.

Omavalitsusel erialal allub vanem arst kaitsevääsanitaar ülemusele.

§ 290. Vanem arst on rügemendiülemade vahetu abiline rügemendi sanitaar ala korraldamisel.

Vajalikest korraldustest ja kavatsustest sanitaar alal kannab ette rügemendiülemade, kes need oma nõusoleku korral vastava korraldusega teostab. Nende teostamist kontrollib vanem arst.

Tema alaline hool on, peale haigete ravitsemise, alal hoida ja parandada rügemendi sanitaar seisukorda, sealjuures distsipliini ja väljaõppe nõudeid silmas pidades ning kannab selle eest vastutust.

§ 291. Vanem arst täidab järgmisi ülesandeid:

a) jagab ära teenistuse kohused nooremate arstide vahel; kontrollrib ja kinnitab nende nõudmised;

b) seab kokku ja esitab rügemendiülemale kinnitamiseks juhtnöörid ja kavad rügemendi sanitaar alal;

d) esitab rügemendiülemale omal algatusel täielikud teated kõige kohta, mis puutub rügemendi sanitaar alasse;

e) hakkavate haiguste ohu puhul teeb haiguse ärahoidmiseks omal algatusel tarvilised korraldused ja kannab sellest ette rügemendiülemale;

g) juhatab rügemendi sanitaar asutusi ja kannab nende korraliku tegevuse eest vastutust. Samuti vastutab tema ka nende asutuste alla kuuluvate ruumide, sisekorra, varanduse korralikkuse ja hoidmise eest.

§ 292. Vanem arst on vastutav rügemendi ambulantsi juures olevas apteegis valmistatavate rohtude est. Tema, või selle arsti käes, kelle juhatusel all töötab apteek, on mürgiste ja kange mõjuga rohtude kappide võtmed.

2. Arstline abi kaitseväelastele ja nende perekondadele.

§ 293. Rügemendi arstid peavad tasuta abi andma kõigile rügemendi kaitseväelastele ja eraisikutele ning nende perekondade liikmetele vastavalt maksvatele määrustele.

Vanem arst jagab need kohused rügemendi arstide vahel võimalikult üheraskuselt ja nii, et haigetel oleks võimalus tarvitada seda arsti, kes neid harilikult on ravitsenud.

§ 294. Vanem arst käib vähemalt kord nädalas vaatamas rügemendi haigeid kaitsevälasi garnisoni piirkonnas ja võimaluse korral ka väljaspool asuvates haigemajades ning kannab ette tähelepanekutest oma järgmise päeva aruandes.

3. Tervishoiu, toidu ja ruumide järelvalve.

§ 295. Vanem arst vaatab läbi rügemendile vastuvõtmisel ja allüksustele määramisel kõik elu- ja majanduslised ruumid nende sanitaarnõuetele vastavuse suhtes ning esitab oma arvamise rügemendiülemale; toimetab vähemalt üks kord nädalas ruumide ja nende piirkonna järelvaatust, et selgitada sanitaarset seisukorda ja tervishoiu määruste täitmist.

Neil järelvaatustel, kus viibivad ka kohalolevad allüksuste ülemad või korrapidajad, ei tee arst otsekohe mingisuguseid korraldusi. Tema teatab oma tähelepanekutest allüksuste ülematele ja kannab ette tähtsamatest väärnähtustest ja puudustest rügemendiülemale.

§ 296. Vanem arst võtab osa rügemendiüema korraldusel toiduainete vastuvõtmisest ja järelvaatusest ehk määrab selleks ühe noorematest arstidest.

Vastuvõetuks tunnistatud ainete headuse eest vastutust kannab vastuvõtja arst.

§ 297. Käib vähemalt üks kord nädalas köökides, toiduaitades ja söögitubades, selgitab toidu ja joogivee omadusi ja väärtust, toiduainete ja sööginõude hoidmist ja teeb vastavad märkused toidu kontrollraamatusse. Tähtsamatest väärnähtustest ja puudustest kannab ette rügemendiülemale.

Ta laseb teha tarvilisi analüüse.

Ta annab nõu, kuidas tervishoiu huvides parandada toitu.

4. Väljaõpe.

§ 298. Vanem arst esitab rügemendiülemaale õppekavad temale alluva sanitaar personali teadmiste täiendamiseks, iseäranis väli-teenistuse erialal ja sanitaaride erialaliseks väljaõpetamiseks.

Ta korraldab ja juhatab neid õppusi ja kannab väljaõppe tagajärgede eest vastutust.

§ 299. Vanem arst korraldab kaitseväelastele sanitaar alal loenguid rügemendiülema poolt kinnitatud kavade järele.

§ 300. Rügemendiülema määramisel ta võtab ühes nooremate arstidega osa rügemendi kodustest ja välistest õppustest ja harjutustest, rännakutest ja manöövritest, kus lahendab isiklikult sanitaartaktikalisi ülesandeid, juhatahes ka nooremaid arste samal alal.

Ta valvab, et rügemendis spordi alal tervishoidlisi nõudeid täidetaks ning annab tarvilikke juhatusi. Sel otstarbel tema, või tema korraldusel noorem arst, kontrollaab võimalikult sagedamini rügemendis kehalisi harjutusi.

5. Majandus.

§ 301. Vanem arst vastutab tema hoole alla usaldatud varanduse ja materjali eest.

Eriliselt vastutab ta sanitaar varustuse mobilisatsiooni tagavarade täiendamise ja hoidmise eest.

Ambulantsi üldise varanduse arvepidamisel ja hoidmisel talitab ja vastutab tema nagu

kompaniiülem, sanitaarvarustuse alal aga vastava eriseadluse alustel.

§ 302. Rügementi tulekul ja sealt lahkudes vanem arst on kohustatud vastu võtma (üle andma) oma eelkäijalt (järeltulejale) kõik tema hoole all oleva riigi varanduse ja varustuse raamatute, tabelite ja nimekirjade järele ja ka tegelikult.

Akt, milles ära tähendatakse väärnähtused, puudused ja ülejäägid, esitatakse rügemendiülemale.

6. Aruanded ja kirjavahetus.

§ 303. Vanem arst esitab rügemendiülemale päevase aruande (vorm nr. 1).

§ 304. Ta esitab isiklikult rügemendiülemale sanitaar ülemusele saadetavad aruanded, ettepanekud ja projektid ja igasuguse muu kirjavahetuse.

§ 305. Temal peavad olema vastavalt maksvatele määrustele ja juhtnööridele kogutud andmed rügemendi kaitsevaelaste kehalise arenemise ja rügemendi sanitaar seisukorra kohta.

§ 306. Tema isikliku hoiu all on kõik salajane kirjavahetus, dokumendid ja nende registreerimise raamatud.

B. NOOREMAD ARSTID.

§ 307. Nooremad arstid alluvad vahetult vanemale arstile ja täidavad rügemendiülema ja vanema arsti poolt pealepandud kohuseid.

Käsualuste kohta on neil kompaniiülema distsiplinaar võim.

§ 308. Rügemendist eraldi asuva osa juu-

re määrab rügemendiülema vajaduse korral ühe noorematest arstidest.

Viimane tegutseb eraldatud osas samadel alustel nagu vanem arst rügemendis ja allub eraldatud osa ülemale nagu vanem arst rügemendiülemale.

D. VETERINAAR ARST.

1. Üldised alused

§ 309. Veterinaar arst allub vahetult rügemendiülemale ja omal erialal kaitseväe veterinaar ülemusele.

Temale alluvad veterinaar alal töötavad kaitseväelased ja eraisikud.

Temal on pataljoniülema distsiplinaar võim.

§ 310. Veterinaar arst on rügemendiülema vahetu abi kõigis küsimustes, mis puutuvad rügemendi veterinaar alasse ja teeb omal algatusel kõik ettepanekud selle ala korraldamiseks ja paremale järjele tõstmiseks.

Ta hoolitseb, et oleks kõrvaldatud kõik asjaolud, mis võivad kahjulikult mõjuda hobuste tervise peale ja annab juhatusi hobuste eest hoolitsemise ja tallide sisseseade kohta.

§ 311. Ta valvab hobuste korraliku toitmise, jootmise, rautamise, joogivee headuse, jootmise kohtade puhtuse ja allüksustes olevate ravitsemisvahendite korrashoidmise järele.

Erilise hoolega ta valvab selle järele, et hobusemoon (heinad ja kaerad) oleks head.

Ta kontroleerib, et tallides täidetaks kõik sanitaar nõuded ja toimetab vähemalt iga nädal tallide ja moonaladude ülevaatust.

Kõigist tähelepanud korratustest ta kannab ette rügemendiülemale.

§ 312. Veterinaar arst juhatab rügemendi hobuste laatsaretti, selle majandust ja vastutab seal ravitsemise ja korra eest.

2. Veterinaar ülevaatused.

§ 313. Veterinaar arst vaatab läbi rügemendile vastuvõtmisel kõik ruumid, mis on määratud hobuste, hobusemoona ja hobuste ravitsuspunkti paigutamiseks, nende sanitaar-nõuetele vastavuse suhtes ja esitab oma arvamise rügemendiülemale.

Veterinaar ülevaatuset toimetab ta vähemalt kord kuus.

Tarbekorral võib rügemendiülem vaatusi määrata sagedamini.

Ülevaatus aeg ja koht määratakse kindlaks rügemendiülema poolt ja avaldatakse käsukirjas.

Hobuste ülevaatusel peavad olema: vasta-va allüksuse ülem, rühmaülemad, majanduse-ülem, veterinaar velsker ja hobuserautajad.

Ülevaatusel esitatakse: haigete hobuste raamat, rautamise leht ja lühikene hobuste nimekiri.

Peale hobuste vaadatakse üle tallid ja hobusemoona ladud.

Ülevaatus tagajärgedest veterinaar arst kannab ette rügemendiülemale avaldamiseks käsukirjas.

§ 314. Ta teeb rügemendiülemale ettepanekud hobuste väljaprakeerimiseks ja tarbekorral mahalaskmiseks.

§ 315. Kõik rügementi juuretunud ja äraminevad hobused vaadatakse läbi veterinaar arsti poolt samal päeval.

3. Haigete hobuste ravitsemine.

§ 316. Veterinaar arst vaatab läbi igapäev rügemendiülema poolt määratud ajal haigeksjäänud hobused kohapeal allüksustes või hobuste laatsaretis.

Ta teeb iga läbivaadatud hobuse kohta märkuse haigete hobuste raamatusse (vorm nr. 2), mida peab allüksuse veltveebel; raamatusse tehtud märkused esitatakse igapäev allüksuse ülemale.

Haigeks tunnistatud hobused jagab arst kolme liiki:

a) hobused, kes tarvitavad arstlist ravitsemist, kuid võivad tööst osa võtta arsti poolt määratud piirides;

b) hobused, kes vabastatakse tööst, kuid jäävad ravitsemisele allüksusse;

d) hobused, kes jäetakse ravitsuspunkti või rügemendi laatsaretti.

Kõigi nende ravitsemise alla kuuluvate hobuste kohta esitab veterinaar arst igapäev rügemendiülemale aruande (vorm nr. 3).

Ohvitseride isiklikke hobuseid ravitseb tasuta.

§ 317. Kui haigete hobuste arv suureneb või haigused korduvad, selgitab veterinaar arst selle põhjused ja teeb ettepanekud nende kõrvaldamiseks.

4. Haigete hobuste saatmine laatsaretti ja ravitsuspunkti.

§ 318. Haiged hobused, keda ei või jätta allüksusesse või ei saa ravitseda kohapeal, tuleb saata hobuste ravitsuspunkti või hobuste laatsaretti.

Ravitsuspunkti või hobuste laatsaretti saatmisel peab kaasa minema velsker, et saada arstilt juhtnööre hobuste ravitsemise kohta.

Kui velskeril võimalik ei ole kaasa minna, peab hobustega kaasas olema saatekiri, mis sisaldab teateid hobuse haigeksjäämise ja esialgse ravitsemise kohta allüksuses.

Haigetele hobustele antakse kaasa: päitsed, peakott, tekk, teki vöö ning puhastamise abinõud ja tarbekorral moona attestaat.

Ravitsuspunkti või hobuste laatsaretti toodud haiged hobused vaatab arst viibimata läbi.

§ 319. Haigete hobuste koristajateks määratakse väeosa ülema poolt vastav arv sõdureid, kes alluvad veterinaar arstile.

Kui ravitsuspunktis ei ole alalisi koristajaid, siis tuleb igast allüksusest ühes haige hobusega määrata koristaja.

5. Hakkavad haigused.

§ 320. Hakkavate haiguste ilmsikstulekul rügemendis või ümbruskonnas eraldab veterinaar arst haiged hobused tervetest, teeb tarvilised desinfitseerimised ja võtab tarvitusele kõik abinõud haiguse levinemise ärahoidmiseks ning kannab sellest ette.

Kui hobuste seas puhkevad lahti hakkavad haigused, mis inimeste peale üle võivad minna, teatab veterinaar arst sellest viibimata rügemendiülemale ja vanemale arstile haiguste edasikandmise vastu abinõude tarvitusele võtmiseks, samuti oma veterinaar ülemusele.

Veterinaar arst hoolitseb, et desinfektsiooni abinõusid rügemendis oleks tarvilisel määral ja et nad peetaks täielises korras.

6. Väljaõpe.

§ 321. Veterinaar arst peab rügemendiülema poolt kinnitatud kavade järele loenguid ja õppusi kaitseväelastele hüpoloogia, hobuste üldise tervishoiu, ümberkäimise, haiguste ja õnnetuste puhul hobustele esimese abi andmise, hobuste rautamise, hobusemoona ja toitmise kohta.

§ 322. Veterinaar arst korraldab õppusi oma erialal alluvale veterinaar personalile ja hobuserautajatele ja vastutab õppuste tagajärgede eest.

Ta kontrollib hobuserautajate ametioskust.

Rügemendiülema määramisel ta võtab osa ühes alluva veterinaar personaliga õppustest, rännakutest ja manöövritest.

Ta määrab igakord õppustele velskeri esimeseks abiandmiseks tarvilikkude abinõudega.

VI p e a t ü k k.

PATALJONIÜLEM.

1. Üldised alused.

§ 323. Pataljoniülem allub vahetult rügemendiülemale. Temale alluvad kõik pataljoni kuuluvad ja ka juurekomandeeritud kaitseväelased.

Tema kohus on käsualuste õpetamine ja kasvatamine, kusjuures tähtsaimaks ülesandeks on käsualuste kindla riikliku meeolu kasvatamine ja alalhoidmine.

Tema peab arendama kõiki kaitsevälasele tarvilikke vaimlisi ja kehalisi omadusi.

Oma tegevuse aluseks võtab pataljoni-

ülem määrustikud, eeskirjad, juhendid, rügemendiülemalt saadud üldjuhtnöörid ja üldkavad, töötab saadud juhtnöörid üksikasjalikult läbi, valvab nende täpse täitmise järele ja kannab selle eest vastutust.

Ta hoolitseb allüksuste heakorra eest.

Ta kontroll seab, et rügemendiülema käsikirjad kompaniides korrapäraselt ette loetakse.

§ 324. Pataljoniülem peab isiklikult tundma kõiki käsualuseid ohvitseri, allohvitseri ja nende kohtadel teenivaid pataljoni ametmehi, teadma nende iseloomu, teenistuselisi omadusi, kehalisi võimeid ja ülalpidamist teenistuses ja väljaspool teenistust.

Tema peab alal hoidma ja süvendama kompaniide vahel täielist üksmeelsust ja sõprus-tunnet ning arendama pataljoni ohvitseride vahel läbikäimist teenistuses ja väljaspool teenistust.

§ 325. Kompaniiülematele jätab tema tarvilise algatuse ja segab end nende teenistuse üksikasjadesse ainult siis, kui nende tegevus ei vasta määrustikkude ja eeskirjade nõuetele, või kui õppus ei ole rajatud õigele alusele või ei tarvitata õiget õppemeetodit.

Tema toetab oma ohvitseride ja allohvitseride autoriteeti.

§ 326. Pataljoniülem on kohustatud valvama, et kaitseväelased, keda kompaniiülemad ette panevad auastmes ülendamisele või ametitesse määramisele, vastaks nõuetele ja oleks selleks kohased oma teadmiste, tervise ja ülalpidamise poolest.

Ajateenijate üleajateenijateks jätmise ettekannetel teeb tema märkuse, kas kohasoovija vastab nõudmistele ja tema jätmise üleajate-

nijaks on kasulik teenistuse huvides ja vastutab selle märkuse eest.

2. Distsipliin, sõjaline kasvatus ja väljaõpe.

§ 327. Pataljoniülem vastutab pataljoni distsipliini ja sõjalise kasvatus eest.

Tema kontrollib järjekindlalt kompaniiülemate tegevust üksuste distsipliini ja sõjalise kasvatus alal ja valvab, et need oleks juhitud õigel alusel.

§ 328. Pataljoniülem seab kokku kava õppeainete läbivõtmiseks perioodide kaupa, kooskõlas eeskirjadega ja rügemendiülema poolt antud juhtnõõridega.

Õppekavade kokkuseadmiseks annab tema kompaniiülematele üldised juhtnõõrid.

Ta kinnitab kompaniiülema poolt kokku seatud õppekavad ja ühe eksemplari neist saadab rügemendiülemale.

Ta valvab selle järele, et õpetamine oleks praktiline ja seda teostatakse järjekindlalt.

§ 329. Järjekindla viibimisega õppustel jõuab pataljoniülem selgusele kompaniide ettevalmistuse kohta, vastavalt kavadele.

Tarbekorral kogub ta ohvitserid peale õppusi kokku, selgitab neile ettetulnud puudusi ja annab juhatusi nende kõrvaldamiseks.

Sisekorra ja valmisoleku selgitamiseks toimetab öösist kontrolli ja proovialarme.

§ 330. Õppuste korralikuks läbiviimiseks ja aja raiskamise ärahoidmiseks peab tema pataljonile üldiseks tarvitamiseks määratud õpeabinõude, platside, tiiride, jne. tarvitamise korra kompaniidele kindlaks määrama ja muudatustest aegsasti teatama vastavatele ülematele.

§ 331. Pataljoniülem valvab, et käsu-
alused ei puuduks õppustelt seaduslikkude põh-
justeta ja et töötoimkondadesse nõutud meeste
arv vastaks tehtava töö rohkusele.

3. Mobilisatsioon.

§ 332. Pataljoniülem peab teadma ja
hoolitsema, et kompaniiülemad täpselt teaks
kohuseid, mis neil täita mobilisatsiooni alal.

Pataljoniülem ühes kompaniiülematega
peavad tagavaraväe ohvitseride õppuste ajal
selgitama viimaste isiklike omadusi ning või-
meid, et mobilisatsiooni korral neid ära kasu-
tada kõige otstarbekohasemalt.

Kui eraldi seisva pataljoni juures on mo-
bilisatsiooni tagavarade laod pataljoni varustu-
sega, siis peab tema teadma ladudes hoitava
varanduse koosseisu ja hoolitsema ladude kor-
raliku valvamise eest.

Väärnähtustest ja puudustest tema kan-
nab viibimata ette rügemendiülemale.

4. Majandus.

§ 333. Pataljoniülem valvab pataljoni rel-
vade ja õppeabinõude korrasoleku järele ning
kontroleerib relvade ja laskemoona hoidmist
kompaniides ja nende parandamist töökodades.

Tema kohus on kontroleerida, et kompa-
niide relvurid tunneks oma eriala ja et kompa-
niülemad esitaks ainult vastavad isikud neile
kohtadele.

§ 334. Majanduse alal on pataljoniülem
kohustatud:

a) valvama kompaniide korraliku ja õige
raamatupidamise ja aruannete järele varustuse
ja varanduse alal ning nõudma kõigi majanduse

alasse puutuvate käskude, määruste ja juhtnööride täitmist;

b) vähemalt kaks korda aastas kontroleerima kompaniide varaaitasid ja varandust;

d) valvama kõigi reeglite täpse täitmise järele kompaniide üleandmisel ja vastuvõtmisel;

e) iseäralist rõhku panema sellele, et kõik kompaniis saadav varustus, rahad ja kõik muud väljaandmised toimetatakse õiglaselt ja viivitamata, et väljaantavate rahade jagamise nimekirjad ära saadetakse kindlaksmääratud korras ja ajal;

g) märgates puudusi ja väärnähtusi, andma juhtnööre kompaniiülematele, tarbekorral võtma vastutusele süüdlasi ja üldiselt oma võimu piirides hoolitsema korratuste ärahoidmise eest.

§ 335. Eriti hoolsalt valvab pataljoniülem pataljoni toitmise järele, kontroleerimiseks käib sagedasti köökides ja söögiroomides. Selgitab, kas toit on hea ja küllaldane, kas väljaantavad toiduained vastavad nõuetele ja kas köögi järelvalve on asjaosaliste ülemate poolt korraldatud otstarbekohaselt.

§ 336. Pataljoniülem jaotab kasarmu ruumid kompaniide vahel ja valvab nende otstarbekohase jaotuse ja korrashoiu järele.

Ta vaatab selle järele, et ruumides valitseks täieline puhtus ja et paigutamise kord vastaks tervishoiu nõuetele.

§ 337. Tema on kohustatud hoolitsema käsualuste tervishoiu eest.

Ta kontroleerib alaliselt kompanii haigete raamatuid. Haigete arvu suurenemisel astub samme selle põhjuste selgitamiseks ja tagajärgedest kannab ette rügemendiülemale.

Käib pataljoni haigeid vaatamas oma garnisoni piirkonda kuuluvates haigemajades.

Samuti käib ta vaatamas pataljoni arreteeritud arestiruumis ja oma garnisoni arestimajas.

5. Raamatute revideerimine ja asjaajamine.

§ 338. Kompaniide sisekorra alal peeta-
vaid raamatuid, toimkonna lehti ja aruandeid
revideerib pataljoniülem oma äranägemise jä-
rele, teisi — nagu iga raamatu kohta vastava-
tes määrustes ette nähtud; laskeraamatuid —
vähemalt iga kahe kuu järele.

Revideerimise tulemuste kohta teeb tema
raamatusse oma märkused.

§ 339. Pataljoniülem määrab kindlaks,
missuguse kompanii kantseleis tema asjaaja-
mine sünnib.

VII p e a t ü k k.

KOMPANIIÜLEM JA TEMA ABI.

A. KOMPANIIÜLEM.

1. Üldised alused.

§ 340. Kompaniiülem allub vahetult pa-
taljoniülemale. Temale alluvad kõik kompa-
niisse kuuluvad ja ka juurekomandeeritud kait-
sevälased. Ta on kompanii vastutav rivi ja
majandusline juht, õpetaja ja kasvataja. Seal-
juures tema peab üles näitama laialdast isik-
likku algatust, tegutsedes maksvate määrus-
tikkude, eeskirjade, rügemendi- ja pataljoni-
ülema poolt antavate juhtnööride ja kavatsuste
piirides.

Kompanii kasvatamise ja väljaõppe aladel tema tähtsaim kohus on hoolitseda käsualuste kindla riiklise meeolu, üksmeele ja sõbraliku vahekorra loomise eest.

§ 341. Kompaniiülem peab põhjalikult tundma oma ohvitseri, allohvitseri ja sõdureid ja mõjuma nende peale vastavalt nende iseloomule, et maksma panna oma tahet ja autori-teeti.

Tema peab arendama oma käsualustes kõiki kaitseväelastelt nõutavaid vaimlisi ja kehalisi omadusi.

§ 342. Kompaniiülem teeb ettepanekud ohvitseride määramiseks rühmade peale ja ümberpaigutamiseks.

Tema peab hoolitsema, et kompaniis oleks koosseisus ettenähtud arv tublisid üleajateenijaid ja allohvitseri; teeb ettepanekud ajateenijate üleajateenijateks jätmise kohta, kes selleks on soovi avaldanud ja kelle teenistusse jätmine on kasulik teenistuse huvides.

Välja valima ja kinnitamiseks esitama ametkohtadele peab tema ainult neid allohvitseri ja sõdureid, kellel on laitmata minevik, kes on hästi omandanud sõjaväelised teadmised ja kes tunnevad huvi vastava ametkoha vastu.

Iseäranis veltveebli, rühmavanemate ja ametmeeste valimisel peab kompaniiülem järele kaaluma, et selgusele jõuda, kas määratud isik tõesti vastab oma kohale.

Tema peab hoolega silmas nende tegevust ja teeb ettepaneku nende tagandamiseks kohadelt, kui nende poolt on märgata lohakust või hooletust oma ametkoha ehk riviteenistuse täitmise vastu.

Ta esitab auastmetes ülendamiseks käsualuseid allohvitsere ja sõdureid.

§ 343. Kompaniiülem peab alati teadma andmeid, mis päevases aruandes (vorm. nr. 4) näidatud.

2. Distsipliin, kasvatus ja väljaõpe.

§ 344. Kompaniiülem peab olema käsualustele eeskujuks distsipliini pidamises.

Kompanii juhtimist toimetab ta õiglaselt ja järjekindlalt. Samasugust juhtimist nõuab käsualustelt ülematelt ja ei luba siinjuures seadusest vähemaidki kõrvalekaldumisi.

Ta tutvustab käsualuseid sõjaväe nuhtluseadusega rahu ja sõja olukorras, selgitades näidetega eksimisi ja karistusi nende eest.

§ 345. Ta valvab, et käsualuste ülemate poolt pealepandud karistused oleks otstarbekohased ja seaduslikud.

§ 346. Ta hoolitseb, et kompanii piirkonda ei toodaks maksva riigikorra vastu sihitud ja muud keelatud kirjandust ning kujutusi.

§ 347. Kompaniiülem on vastutav kompanii kasvatus ja väljaõppe eest. Tema peab tundma kõiki käsualuseid, teades nende päritolu, ülalpidamist, iseloomu, teenistust ja võimeid.

Ta on kohustatud isalikult hoolitsema käsualuste eest ja kõigi abinõudega parandama neid, kes on halbade kalduvustega.

§ 348. Kompaniiülem korraldab väljaõpet vastavalt määrustikkude, eeskirjade, rügemendi- ja pataljoniülema nõuetele.

Käsualustele õpetajatele ta juhatab kätte õppemeetodid.

Iseäranis suurt rõhku ta paneb allohvitse-

ride kasvatusele ja väljaõppele, et tõsta nende teadmisi, oskusi ja autoriteeti.

§ 349. Kompaniiülem viibib kõigil õppustel ja juhatab isiklikult kompanii tegevust. Vahetevahel ta laseb kompaniid juhtida rühmaülematel, nende oskuste täiendamise otstarbel.

Sisekorra kindlustamise ja valmisoleku kasvatamise huvides ta toimetab öösist kontrolli ja proovialarme.

§ 350. Iga nädala lõpul kompaniiülem seab kokku määratud tähtjaks õppekava järgneva nädala peale, vastavalt sõdurite edasijõudmisele ja antud juhtnõoidele ning esitab selle kahes teisendis kinnitamiseks pataljoniülemale.

§ 351. Ratsaväeosades tema vastutab hobuste ratsastamise ja väljaõppe eest.

3. Relvad ja majandus.

§ 352. Relvade korrasoleku ja nendega ümberkäimise järele valvamine on kompaniiülema tähtsam kohus.

Ta hoolitseb, et relvu oleks kohal kompanii nimekirjas seisvate kaitseväelaste arvule vastaval määral, et nende parandamine sünniks kiirelt ja otstarbekohaselt, et puhastusabinõusid oleks küllaldaselt ja puhastusmaterjal vastaks nõuetele.

Kontroleerib alaliselt relvade puhastamist ja nendega ümberkäimist.

Mittekäsitusel olevaid relvu peab kompaniiülem hoidma kuivas ruumis ehk vähemalt niisuguses kohas, kus sagedasti ette ei tule tunduval temperatuuri muutusi.

Kompaniiülem toimetab relvade põhjalikku ülevaatust vähemalt iga kolme kuu jooksul.

§ 353. Kõik õppeabinõud peavad olema

jaotatud rühmade vahel. Nende korrashoiu eest on vastutavad rühmavanemad. Kui õppeabinõusid võimalik jaotada ei ole, siis kompaniiülem määrab kindlaks nende kasutamise korra ja aja.

Õppeabinõude korralikkust peab kompaniiülem alaliselt kontrollerima.

§ 354. Kompanii majandust juhib kompaniiülem. Tema lähemad abilised ja korralduste täideviijad majanduse alal on veltveebel, varahoidja, relvur ja toitlustaja.

Kompanii ohvitserid täidavad majanduse alal neid kohuseid, mis kompaniiülema poolt nende peale pandud.

§ 355. Kompaniiülem valib ja esitab ametisse kinnitamiseks kaitseväelasi, keda tema kavatseb määrata § 354 tähendatud kohtadele.

Peale nende määrab kompaniiülem reaameestest:

a) rühma jagajad (rühmaülemate ettepanekul);

b) kompanii kirjutaja — kirjavahetuse toimetamiseks;

d) kokad ja teised ametmehed.

§ 356. Kompanii toitlustaja valitakse allohvitseride ja sõdurite poolt poole aasta peale.

Valimised toimetatakse kõigis allüksustes ühel ajal nii, et uuesti valitud toitlustajad võiksid alata oma kohuste täitmist ühel ajal.

Toitlustajate vahetamise aja määrab rügemendiülem.

§ 357. Kompanii toitlustaja valimiseks kompaniiülem käsib kompanii üles rivistada, selgitab kaitseväelastele lühidalt nende õigust toitlustaja valimiseks ja kasu, mis nad saavad, kui valivad toitlustajaks ja kandidaatideks

kaitseväelasi, kes kõigiti korralikud, head kirjaoskajad, ausad ja kes on suutnud ära teenida kompanii lugupidamise.

Selle järele käsib tema valida neli kandidaati ja ühe neist oma valiku järele paneb ette, pataljoniülema kaudu, kinnitamiseks rügemendiülemale.

Käsu kirjas avaldatakse nii toitlustaja kui ka kandidaadid.

Kohtu- ja valvealuseid, samuti karistusliigis olejaid sõdureid ei või toitlustajaks valida.

Veltveebel, varahoidja ja toitlustaja valimistes osa ei võta.

Toitlustajaks valitud kaitseväelasel ei ole õigust ametist ära öelda.

Endise toitlustaja võib uuesti valida teise poolaasta peale, kuid üle aasta ei või ta toitlustajaks olla.

Toitlustaja lahkumisel kompaniist (haigemajasse, puhkusele jne.) paneb kompaniiülem tema kohused ajutiselt kandidaadi peale ja kannab sellest ette pataljoniülemale.

Kui kompaniiülem märkab või vastava ettekandega esinevad sõdurid, et toitlustaja oma kohustega hakkama ei saa, või usaldusvääriline ei ole, siis tagandab toitlustaja viibimata ametist, kui loeb selle tarvilikuks, ja määrab toitlustajaks ühe kandidaatidest.

Toitlustaja vahetamisest avaldatakse käsu kirjas, ära tähendades vahetuse põhjuse.

§ 358. Kompaniiülem võtab vastu saadud varustuse, varanduse, relvad, laskemoona ja õppeabinõud ning teeb korralduse selle väljaandmiseks käsualustele või üleandmiseks vastavale ametmehele.

§ 359. Kompaniiülem hoolitseb kaitseväe-

laste korraliku varustamise ja paigutamise eest, nõudes, et kõik varustus, mis ette nähtud, õigel ajal välja nõutaks ja välja antaks täiel määral ja nõuetavas headuses.

Palka ta jagab isiklikult.

Tema alaline hool on eriti selle eest muretseda, et allohvitseridele ja sõduritele väljaantud varustus õieti ja korralikult oleks selga passitud, õigel ajal parandatud ja hoolikalt ning puhtalt kantud.

Riiete passimine ja parandamine peab sündima kõrvalekaldumiseta vormist.

§ 360. Mitte õige tegevuse eest majanduse juhtimisel kompaniis, raha, varustuse ehk varanduse raiskamisel, võetakse kompaniülem vastutusele seaduse järele.

Korratuse lubamine majanduses puuduliku tähelepanu tõttu loetakse võrdseks hooletusele teenistuse alal.

§ 361. Majanduse alal töötavaid kaitsevaelasi võib kompaniülem vabastada toimkondadest ja õppustest pataljoniülema nõusolekul.

§ 362. Kaitsevaelased, kelle korralduses on kompanii majanduse üksikud alad (varahoidja, relvur, toitlustaja), võetakse vastutusele lohakuse või kuritarvituse eest omas ametis, arvesse võttes süüteo tähtsust, administratiivselt ametist tagandamisega või kohtu alia andmisega.

§ 363. Toitlustaja kompanii ülem valvab, et tarvitataavad toiduained oleks vastavas headuses ja tarvilisel määral kohal, et nende vedamisel, hoidmisel ja üldse nendega ümberkäimisel valitseks puhtus, et kokad tunneks ja korralikult täidaks oma ametit ja et toidu väljajagamine oleks igale sõdurile ühtlane.

Üldiselt iga kompaniiülem on kohustatud valvama käsualuste hea ja küllaldase toitmise järele.

4. Sanitaar ala.

§ 364. Kompaniiülem on kohustatud hoolitsema käsualuste tervise eest.

Selleks ta nõuab neilt puhtuse ja ruumide sisekorra reeglite täitmist, riiete ja jalanõude eest hoolitsemist, joogivee tarvitamist selleks määratud nõudest, toiduainete ja sööginõude hoidmist määratud kohtades.

§ 365. Peab tundma kõigi käsualuste vastupidavust ja tervislist seisukorda, viibides selle eesmärgiga arstlise ülevaatuse juures ning on tarbekorral õigustatud arstilt nõudma täiendavaid teateid.

§ 366. Haigeid kompanii sõdureid käib ta igal võimalikul juhtumisel ravitsusasutuses vaatamas, pärib arstilt järele haiguse põhjuse ja loodetava paranemise aja.

5. Kasarmusse paigutamine.

§ 367. Kompaniiülem jagab ära kompaniile määratud ruumid rühmade vahel.

Kui sõdurid on paigutatud eramajadesse, peab seal valitsema sama kord ja puhtus nagu kasarmutes.

Eriliselt laseb ta siin joogivee järele uurida.

Tema on kohustatud hoolitsema, et kompanii ruumid ja nende ümbrus sõduritele mugavaks ja koduseks tehtaks.

Puhtus ja kord ruumes, nende mugavus ja kodusus on kompaniis valitseva meeoleolu ning kasvatuse edukuse kindlam tunnus.

6. Raamatupidamine ja kirjavahetus.

§ 368. Kompaniülem valvab alaliselt kompanii raamatupidamise järele ja kannab selle eest vastutust.

§ 369. Iga päev kindlaksmääratud kellaajal saadab tema rügemendiülemale kompanii päevase aruande (vorm nr. 4).

Selles aruandes tähendatud andmed on aluseks rügemendi käsukirjale ja nende kohta enam erilisi ettekandeid ei anta; aruandele lisatakse juure tõendavad dokumendid (atestaadid, puhkuse- ja komandeerimise tunnistused, jne.).

§ 370. Kompaniülem valvab, et toimkonnad oleks jaotatud ühtlaselt kõigi kompanii all-ohvitseride ja sõdurite vahel.

Selleks ta kontrollib vähemalt kord kuus toimkonna lehti.

§ 371. Kompaniülem kannab ette:

a) käsualuste palved, mille lahendamine ei kuulu tema võimkonda;

b) erakorralistest juhtumistest peale partalioniülema otse ka rügemendiülemale.

7. Hobuste eest hoolitsemine.

§ 372. Allüksuse ülem, kus hobused ette nähtud, peab tundma allüksuse hobuseid, nende tõugu, väljaõpet, vastupidavust, iseloomu ja nõrkust, iseäralist rõhku pannes noorte, nõrgajõuliste ja kuumavereliste hobuste jõu alalhoidmisele.

Ta valvab selle järele, et:

— tema loata keegi hobuseid ei tarvitaks, välja arvatud ohvitserid — isiklisi hobuseid;

— hobustega ümberkäimine ja nende rautamine sünniks korralikult ja õigel ajal;

— igale hobusele ettenähtud moon antaks ette seaduslikus väärtuses, täiel määral ja õigel ajal;

— korterisse mahutamise korral hobuseid ei paigutataks ruumi, kus on asunud või asuvad hakkavate haigustega loomad;

— hobuste asukoha läheduses oleks paigutatud ka nende eest hoolitsejad sõdurid ja et hobuste eest kõigiti korralikult hoolt kantaks.

8. Kompanii üleandmine ja vastuvõtmine.

§ 373. Isikliku koosseisu üleandmiseks tuuakse välja kompanii täies koosseisus, väli-vormis ja rakmetes ja esitatakse uuele kompaniülemale vanema rühmaülema poolt.

§ 374. Vastuvõtmisel selgitab uus kompaniülem, kas kompanii kaitsevälased on kätte saanud kõik varustuse, mis neil õigus on saada, vaatab üle ja kontroleerib kaitsevälaste peal oleva varustuse ja rakmed. Peale selle ta võtab vastu kõik kompanii varanduse, dokumendid ja laod nimekirjade ja raamatute järele ja tege-likult.

Erilise tähelepanuga kontroleerib ja võtab vastu mobilisatsiooni puutuvad ja muud salajased dokumendid.

§ 375. Kõik dokumendid, mille järele toimetati üleandmist, kirjutatakse alla vastuvõtja ja üleandja poolt.

§ 376. Lõpuliku vastuvõtmise üle uus kompaniülem kannab ette pataljoniülemale, tähen-dades ära ilmsikstulnud arusaamatused ja kor-ratused.

Ettekande juure lisatakse uue kompanii-ülema poolt allakirjutatult:

a) teated kompanii arvulise seisu kohta ühes puuduvate kaitseväelaste arvuga;

b) nimekiri kaitseväelaste peale, kes nõudmisi avaldasid;

d) kompanii varanduse ja varustuse seisu näitavad nimestikud ühes märkustega ilmsiks tulnud puudustest ja korratustest asjade arvus ja seisukorras ja endise kompaniiülema seletustega puuduste ja väärnähtuste kohta.

§ 377. Peale nimetatud ettekannete saamist rügemendi staabis, majanduseülem võrdleb neid rügemendi dokumentidega, vajaduse korral nõuab seletust ja puuduste kõrvaldamist endiselt kompaniiülemalt ja peale kompanii aruande kordaseadmist teeb ettekande rügemendiülemale, kes lõpulikust vastuvõtmisest ja üleandmisest avaldab käsukirjas.

B. KOMPANIIÜLEMA ABI.

§ 378. Kompaniiülema abi allub vahetult kompaniiülemale ja on tema lähem abiline kompanii juhtimisel, kasvatamisel ja õpetamisel.

Ta täidab kompaniiülema poolt tema peale pandud kohuseid ja on kompaniiülema alaline asetäitja.

VIII p e a t ü k k.

RÜHMAÜLEM.

§ 379. Rühmaülem allub vahetult kompaniiülemale. Temale alluvad kõik rühma kuuluvad ja ka juurekomandeeritud kaitseväelased. Tema on rühma juht ja vastutab rühma kasvatuse, distsipliini, väljaõppe ja sisekorra eest.

Peale oma otsekoheste kohuste täidab rüh-

maülem temale kompaniülema poolt pealepandud erikohuseid terves kompaniis.

§ 380. Rühmaülema eriline kohus on kindla riiklise ja isamaalise meeoleolu ja omavahelise üksmeele loomine ja alalhoidmine rühmas.

§ 381. Rühmaülem peab alati täpselt teadma rühma nimelist ja alalolevat koosseisu ning äraolejate käsualuste puudumise põhjust. Ta peab põhjalikult tundma kõiki käsualuseid, teadma nende nime, haridust, päritolu, perekonna seisu, elukutset ja usku, nende üldiseid ja sõjaväelisi teadmisi, vaimlisi ja kehalisi omadusi ning süvenema nende vaadettesse, et nendega õieti ümber käia ja hinnata.

Allüksustes, kus hobused on ette nähtud, peab rühmaülem tundma ka kõiki rühma hobuseid, nende nime, tõugu, vanadust, töötamise ja teenistuse võimeid ja vastutab nende ratsastamise, puhastamise, rautamise ja rakmete korrashoiu eest. Ta peab olema vähemalt üks kord päevas hobuste puhastamise juures.

§ 382. Isikliku eeskujuga distsipliini pidamises ja teenistuse kohuste energilises ja täpses täitmises peab ta arendama käsualustes huvi teenistuse vastu, ergutama nende algatusvõimet, kasvatama neis distsipliini- ja kohusetunnet, nõudma täpset ja kiiret käskude täitmist ning mitte lubama lohakust ega vedelust.

Distsipliini rikkujaid, teenistuse vastu ükskõikseid, laisku ja valelikke sõdureid peab tema teraselt silmas ja tarvitab nende vastu karedamaid kasvatusabinõusid.

Ettetulevate küsimuste otstarbekohane lahendamine, juhtimise ja täitmise osavus, kehaline vastupidavus ja väsimatus tõstavad rühmaülema autoriteeti ja annavad temale parema

võimaluse oma tahet maksma panna. Täpne teenistusse ilmumine, alaline siduvus tööga, kompaniülema poolt tehtud korralduste täpne täitmine ja nende täitmise järele valvamine ühes alalise püüdega omi sõjaväelisi teadmisi täiendada, on rühmaülema alaline kohus.

§ 383. Rühmaülem seab kokku üksikasjalised töökavad ja konspektid kõikideks rühma õppusteks ja esitab nad aegsasti kontroleerimiseks kompaniülemale.

Enne tegelikke õppusi sõduritega korraldab tema rühmavanemale, jaoulematele ja instruktoritele näiteõppusi, kus kontroleerib nende instruktorlisi teadmisi ja oskusi eelseisvate õppetundide läbiviimiseks, andes vajaduse korral praktilisi juhatusi ja õpetust. Sarnaste instruktooreid ettevalmistavate õppuste õigeaegse läbiviimise ja tagajärgede eest on rühmaülem täiel määral vastutav.

Rühma õppustel tegutseb tema üldjuhina kui ka aktiivse instruktorina, olles eeskujuks allohvitseridele, instruktoritele ja sõduritele oma praktiliste oskustega ja õppuse võtete eeskujuliku täitmise osavusega.

Õppustel instruktorina tegutsedes peab rühmaülem õpetama mitte ainult sõnaliste seletustega, vaid peasjalikult isikliku eeskujuga õppevõtete ja praktiliste oskuste laitmata täitmisel; ta peab kõik ette näitama ja kaasa tegema, mis ta võtete ja oskuste seletamise juures nõuab.

Rühmaülema poolt otsekoheses õppetegevuses avaldatud aktiivsus, hoog ja energia peavad seevõrra mõjuvad olema, et ka tema tuimemad ja laisemad käsualused sellega kaasa kistaks.

Tema peab alati teadma, kui kaugel on iga

tema käsualune oma teadmistes ja oskustes igal väljaõppe alal.

Rühmaülem kontrollaab isiklikult toimkonda määratud käsualuste teadmisi ja oskusi, õpetab ja kannab selle eest vastutust. Õppused toimkonda minejatega peetakse kompaniiülema poolt määratud ajal ja kohal, nii et nad kompanii ühiseid õppusi ei takistaks.

Rühma relvade ja õppeabinõude korrasoleku ja õigeaegse parandusele saatmise eest kannab rühmaülem alalist ja erilist hoolt ja on selle eest vastutav.

§ 384. Rühmaülemad käivad kompaniiülema poolt määratud ajal hommikusel ülevaatusel, õhtusel loendusel ja toimetavad öösist kontrolli.

Rühmaülem valvab alaliselt ja kontrollaab üksikasjaliselt vähemalt üks kord nädalas oma rühma relvu ja vähemalt üks kord kuus muud varandust, varustust, arvepidamist ja kannab ette tagajärgedest kompaniiülemale.

§ 385. Rühmaülem juhatab isiklikult riidevarustuse, jalatsite ja rakmete selgapassimist ja kannab selle eest vastutust; abiks on temale siin rühmavanem ja jaoülemad.

Tema kontrollaab alaliselt riidevarustuse, jalatsite ja rakmete hoolekannet ja parandusele saatmist.

Rühmaülem peab teadma ja oskama käsualustele näidata ning õpetada kaitseväge igapäevases elus tarvisminevaid riidevarustuse, jalatsite ja rakmete paranduse viise ja võtteid.

§ 386. Igasuguse varustuse jagamise alal hoolitseb rühmaülem, et kõik tema käsualused korralikult ja õigel ajal kätte saaks, mis neil on õigus saada. Ta valvab selle järele, et käsualu-

sed korralikult söönud oleks, eriti siis, kui nad on toidurahal.

§ 387. Ta kontroleerib ja valvab, et rühmavanem, jaoülemad ja rühma koosseisu kuuluvad ruumivanemad omi kohuseid hästi oskaks ja täpselt täidaks, andes neile selleks vajaduse korral tarvilisi juhatusi ja õpetust.

Tema juhatab ja kontroleerib isiklikult rühmas kui ka jagudes peetavate nimestikkude, tabelite, jne. kokkuseadmist ja pidamist rühmavanema ja jaoülemate poolt.

§ 388. Kõikidest puudustest, väärnähtustest ja takistustest oma otsekoheste ülesannete täitmise alal, kui ka kõigest sellest, mis üldse kompanii elus-olus tähelepanu äratav, kannab rühmaülem ette kompaniiülemale.

IX p e a t ü k k.

VELTVEEBEL.

1. Üldised kohused ja sisekord.

§ 389. Kompanii veltveebel allub vahetult kompaniiülemale. Tema on kõikide oma kompanii allohvitseride ja sõdurite ülem ning kompaniiülema lähem abiline sisekorra ja majanduse alal.

Tema valvab alaliselt oma käsualuste järele, peab tundma nende iseloomu, võimeid, kohusetunnet, distsipliini pidamist, omavahelist läbikäimist, läbisaamist ja ülalpidamist väljaspool teenistust.

§ 390. Veltveebli kohuseks on eriti sise-mise teenistuse ja selle kohta käivate eeskirjade ja käskude täitmise järele valvamine.

Veltveebel peab hoolitsema, et kompaniis

valitseks kindel riikline meeleolu ja sisekord, üksmeel ja sõprus meeste ning rühmade vahel.

Õppustest veltveebel võtab osa kompanii-ülema erilisel korraldusel.

§ 391. Tema määrab allohvitsride ja nende kohtadel teenivate sõdurite teenistus-toimkonnad ja peab nende toimkonna lehte (vorm nr. 6).

Ta määrab ja ühtlustab rühmade vahel toimkonnad ja nendesse määratavate sõdurite arvu ning kontrollrib toimkonna lehtede pidamist.

Toimkonda määramisel peab veltveebel silmas pidama, et iga toimkonna üksus seisaks koos võimalikult ühe rühma sõduritest ja et tähtsamatesse toimkondadesse määrataks enam arenenud sõdureid.

§ 392. Veltveebel vaatab üle ja saadab välja toimkonnad ja komandod, määrates vajaduse korral komando ülema ja kontrollrib toimkondade ja komandode riidetust ja relvastust.

Ta valvab, et kompanii toimkond oma kohuseid täpselt täidaks.

§ 393. Ta lubab allohvitsere ja sõdureid välja vastavalt väljalubamise korrale ja kontrollrib väljalubamise reeglite täpset täitmist.

§ 394. Ta kannab kompaniiülemale ette kompaniis saadud käsud, korraldused, kompaniis ettetulnud juhtumised ja esitab, kui rühmaülemat kohal ei ole, sõdurite poolt antud palved ja ettekanded.

Juhtumisel, kui kedagi ohvitseridest kompaniis ei ole, teatab veltveebel erakorralistest juhtumistest korrapidajale ohvitserile ja selle järele kompaniiülemale.

§ 395. Veltveebel annab edasi kompaniiülema käsud ja korraldused.

Sündsal ajal enne õhtust loendust ta kogub kokku rühmavanemad päevaste sündmuste, koosseisu muudatuste, pealepandud karistuste, rühmavanemate tähelepanekute, jne. selgitamiseks. Saadud teadete kokkuvõtte ta kannab ette kompaniiülemale.

§ 396. Toimetab õhtust loendust, kust ta puududa tohib ainult kompaniiülema loaga.

Õhtusel loendusel veltveebel kutsub neid, kes päeva jooksul karistatud, kompanii ette, näoga kompanii poole ja loeb ette igaihe süüteo ja karistuse selle eest ning kelle poolt karistus määratud; teatab rühmavanemate määratud toimkonnad ja teeb korralduse, rühmavanematel peale loendust sõdurite riided ja rakmed järele vaadata ja paranduste kohta korraldused teha.

Omavoliliselt lahkunutest ja loendusele hiljaksjäänutest kannab ette kompaniiülemale.

Veltveebli asetäitjaks võib olla ainult ülejateenija rühmavanem.

2. Majandus.

§ 397. Veltveebel on kompaniiülemale lähemaks abiks kõigil kompanii majanduse ja arvepidamise aladel. Tema valvab kompanii relvade ja varanduse alal- ja korrasoleku järele ja hoolitseb nende õigeaegse parandamise eest.

Ta valvab ka kompanii majandusmeeste ja ametmeeste täpse ning korraliku kohuste täitmise, nende peale pandud aruannete ja raamatute õige pidamise järele.

§ 398. Ta määrab kõikidele allohvitseridele ja sõduritele isiklikud numbrid ja laseb

oma juuresolekul varahoidjat selle numbriga ära tembeldada kõik riigi poolt väljaantud varustuse.

§ 399. Veltveebel valvab, et allohvitserid ja sõdurid õigel ajal saaks kätte neile määratud varustuse ja et sealjuures ei tuleks ette väärnähtusi ja kuritarvitusi.

Ametisse astumisel revideerib tema endise veltveebliga ja varahoidjaga kompanii varandust, teeb selgeks varanduse arvu ja seisukorra ning kannab puudustest ja väärnähtustest ette kompaniiülemale.

§ 400. Ta valvab pörandate korraliku pesemise, ahjude kütmise, kompanii ruumide ja kompanii välise piirkonna puhtuse ja korrashoiu järele ning kannab selle eest vastutust.

Hoolitseb, et kasarmu sisseseade oleks paigutatud vastavalt sisekorra nõuetele.

§ 401. Veltveebel valvab toitlustaja tegevuse järele toiduainete kohaletoomisel ja kööki väljaandmisel, kusjuures kontroleerib toiduainete väärtust, nende kaalu, astub esimesed sammud väärnähtuste ning puuduste kõrvaldamiseks, kandes sellest kõigest kohe ette kompaniiülemale.

Eriliselt ta valvab, et kõik toiduained määratud otstarbeks ära tarvitataks ja midagi kaduma ei läheks.

Ta vastutab köögi, toiduaida ja söögitoa korra ja puhtuse eest.

Samuti ta vastutab kokkade ja köögitöölise korraliku kohuste täitmise ja nende puhtuse eest.

§ 402. Veltveebel vastutab kaalude täpse korrasoleku, kokkade ja tööliste riietuse, nende üldise tegevuse, puhtuse ja köögi sisekorra eest.

Ta valvab alaliselt toiduvalmistamise järele ja annab tarviduse korral juhtnööre, kuidas riistu, katlaid ja köögi pesu pesta.

Ta seab kokku toiduainete päevalehe (vorm. nr. 14) ja aruanded tootlustamise alal (vorm. nr. 15).

Kompanii hea ja küllaldane toit on veltveebli tubliduse parematest tunnustest.

3. Haiged.

§ 403. Veltveebel vaatab üle ambulantsi saadetavad haiged, kirjutab alla haigete raamatule, määrab komando ülema ja teeb korralduse komando minekuks.

Haigete tagasitulekul teeb korraldused vastavalt arsti märkusele ja käesoleva määrustiku §§ 695—697.

4. Hobuste eest hoolitsemine.

§ 404. Veltveebel vastutab hobuste õigeaegse ja korraliku toitmise ning puhastamise eest, hoolitseb talli korra, õigeaegse ning korraliku rautamise eest, valvab, et heinad ja kaerad oleks seaduses ettenähtud headuses, et hobustega ümberkäimine oleks hoolas, mis otstarbel vaatab üle veost ja õppustest tulnud hobused.

Ta hoolitseb ka hobuseriistade ja sadulate korrashoidmise ning hobusemoona korrapärase kohaletoomise eest.

Ta peab hobuste kontrollraamatut (vorm. nr. 11) ning peab teadma igal ajal, kui palju hobuseid, veabinõusid, hobuseriistu ja sadulaid on alal, palju väljas ja kus, kui palju on haigeid ja missugused haigused.

Iga päev kirjutab ta haiged hobused haigete hobuste raamatusse, kirjutab raamatule alla ja määratud ajal saadab haiged hobused ravitsuspunkti.

Ta valvab, et kompaniiülema ja arsti korraldused haigete ning mitmesugustel moona normidel olevate hobuste kohta täpselt täidetakse.

Ta valvab haigete hobuste korraliku ravitsemise järele allüksuses.

X p e a t ü k k.

RÜHMAVANEM.

§ 405. Rühmavanem allub vahetult rühmaülemale ja veltveebliile ja on kõigi rühma allohvitseride ja sõdurite ülem.

§ 406. Tema on rühmaülema abi väljaõpetamise, kasvatamise, distsipliini ja sisekorra alal ja kannab ühes temaga vastutust.

Ta valvab ja vastutab, et kõik rühmale antud käsud ja korraldused täpselt täidetakse.

Rühmavanema eriline kohus on riiklise meeoleu loomine ja süvendamine rühmas.

Tema vastutab selle eest, et rühma sõduritel ei oleks maksva riiklise korra vastase sisuga ega muud keelatud kirjandust ega kujutusi.

Ta hoolitseb selle eest, et käsualused roppe sõnu ei tarvitaks, ebaviisakaid laule ei laulaks ega sündmata nalja ei teeks.

Ta peab täpselt tundma kõiki rühma väljaõppe kohta maksvaid programme ja kavaside.

Ta täidab rühmaülema äraolekul kõiki rühmaülemale ettenähtud kohuseid.

Ta peab tundma käsualuseid peensusteni,

nende ülalpidamist teenistuses ja väljaspool teenistust; temal peavad teada olema käsualuste nõrgad küljed ja abinõud nende parandamiseks.

Ta toetab jaoülemate ja kapralite autoriteeti, arendab neis juhi ja instruktori oskusi ja omadusi ning valvab nende ja kõigi rühma sõdurite õige ja täpse teenistuse kohuste täitmise järele.

Ta toimetab iga hommiku sõdurite ülevaastust ja kontroleerib alaliselt valvealuste järelvalvet.

§ 407. Rühmavanem on kohustatud alaliselt täiendama oma sõjaväelisi ja üldiseid teadmisi, instruktori ning juhi oskusi; ta peab hästi tundma tarvitusel olevaid määrustikke ja eeskirju, oma relvu ja nende korrashoidmist; peab tuttav olema kompanii majandusega, kirjavahetusega ja kompanii raamatupidamisega.

Rühmavanema eesmärgiks olgu omandada kõik need praktilised oskused rühma juhtimise ja õpetamise alal, mis on ette nähtud rühmaülemale.

§ 408. Rühmavanem määrab rühmast nõuetava toimkonna ja kannab sellest veltveebliile ette enne õhtust loendust.

§ 409. Ta peab vormi järele rühma alloõvitseride ja sõdurite nimestikku (vorm nr. 5), rühma toimkonna lehte (vorm nr. 6), rühma varustuse nimestikku (vorm nr. 7) ja teisi ettenähtud nimestikke ning rühma ühise varanduse raamatut (vorm nr. 8).

§ 410. Rühmas ettetulnud juhtumistest, karistustest, väärnähtustest, puudustest ja kõigist tähelepanekutest ta kannab ette rühmaülemale ja veltveebliile.

§ 411. Vastutab rühma relvade ja varanduse korrashoidmise ning puhastamise eest.

Relvade puhastamine sünnib rühmavaneema otsekoheise järelvalve all; õppustel hoolitseb tema ja vastutab, et relvadega ümberkäimisel ei tarvitataks võtteid, mis relvadele võiks kuidagi viga teha.

Õppustest vabal ajal tema kontroleerib ühes rühmaülemaga vähemalt kord nädalas kõiki relvu, muud varandust — iseseisvalt vähemalt kord nädalas.

Ta vastutab, et sõduritel omavoliliselt ei oleks käes laskemoona.

§ 412. Igapäev peale õppuseid ta vaatab läbi rühma nimekirjas olevad õppeabinõud ja vastutab nende korrasoleku ja õigeaegse parandamisele andmise eest.

§ 413. Hoolitseb sõdurite riietuse, jalatsite, rakmete ja varustuse korrasoleku ja õigeaegse parandamise eest.

Ta muretseb tarvilised parandusmaterjalid ja abinõud kompanii varahoidjalt ja hoiab neid selleks määratud kapis (kastis) ning peab oskama õpetada riidevarustuse ja rakmete parandamist.

§ 414. Rühma ruumide ja nende sisseseade korrashoiu ja sanitaar alal rühmavanem täidab järgmisi kohuseid:

a) võtab vastu ruumi ühes sisseseadega nimestiku järele (vorm nr. 12) veltveebli juuresolekul, kirjutab nimestikule alla ja on sellest momendist ruumi ning selle sisseseade eest vastutav;

b) vastutab ruumide korra, puhtuse ja õigeaegse tuulutamise eest. Määrab igapäev ruumi koristajad;

Vastutab, et põrandad vähemalt kord nädalas pestaks, vastavalt selleks ettenähtud reeglitele, lauad, pingid, riiulid, relvade püramiidid, sõdurite kapid ja nende isiklised kastid, ukсед, aknad ja kõik ruumi sisseseade täielises puhtuses ja korras hoitaks;

aluskotte, voodipesu ja seljaskantavaid riideid laseb tuulutada ja kloppida üks kord nädalas;

d) valvab, et eluruumis ei suitsetata, saabastega voodis ei lamata ja ruumide seinu ja sisseseadet kuidagi ei määrita ega rikuta, ning kannab selle eest vastutust;

e) riideid kloppida, saapaid puhastada ja määrida, juukseid lõigata ja relvu puhastada lubab ainult selleks määratud kohal;

g) kontroleerib, et voodi kottide all midagi ei hoitaks, et ruumide sisseseade ja kõik seal olev varandus oleks nõuetavalt paigutatud, puhas ja korras, et kappides ja isiklistes kastides ei hoitaks keelatud asju ega rikkiläänud toiduaineid ning et ruumides ei kaubeldaks riigi poolt väljaantud ja isikliste asjadega ega varjataks varastatud või leitud asju;

h) õpetab ja juhatab käsualustele pesemist ja puhastamist ning nõuab neilt kõigi ter- vishoiu reeglite ja nõuete täpset täitmist.

Õppustel ja rännakutel tarvitab iga juhus, et käsualuste jalatsite ja rakmete passivust kontroleerida.

§ 415. Eraldi seisvas rühmas rühmavanem täidab ka kõik need kohused, mis on ette nähtud veltveeblile ruumide ja välise piirkonna korras- hoiu, käsualuste väljalubamise ja õhtuse loen- duse toimetamise alal.

§ 416. Rühmas, kus hobused olemas, rühmavaneem täidab järgmisi erikohuseid:

a) peab lühikest hobuste nimestikku (vorm nr. 9) ja hobuserautamise lehte (vorm nr. 10);

b) vastutab hobuste õigeaegse ja korraliku toitmise, puhastamise, rautamise ja talli sisekorra eest, ning et hobustega ümberkäimisel nende tervisele kuidagi kahju ei tehtaks. Selleks viibib hobuste puhastamise, koristamise ja jootmise juures ja vastutab, et toit hobustele ettenähtud määral ette antaks;

d) vaatab töölt ja õppustelt tulnud hobused üle, kindlaks tehes nende seisukorra;

e) haigeksjäänud hobustest kannab viibimata ette veltveebliile;

g) ühtlustamise otstarbel määrab omas rühmas, jagude peale vaatamata, ülejäänud hobused meestele puhastamiseks;

h) vastutab hobuste rakenduste ja sadulate õige passimise ning korraliku saduldamise, valjastamise ja rakendamise eest;

i) vastutab, et kompaniiülema ja arsti korraldused haigete ja mitmesugustel moonal normidel olevate hobuste kohta täpselt täidetakse;

j) eriliselt valvab iseäralist hoolitsemist vajavate hobustega ümberkäimise järele (tiigidad, raiujad, õhuneelajad, puunärijad, täkud, tiined märad, varsad jne.).

XI p e a t ü k k.

JAOÜLEM.

§ 417. Jaoulem allub vahetult rühmavaneemale ja on jao koosseisu kuuluvate kaitseväelaste vahetu ülem.

§ 418. Tema on jao juht, kasvataja ja õpetaja ning vastutab jao distsipliini, sisekorra ja tema kohustes ettenähtud väljaõppe edukuse eest.

Riiklise meeleolu loomise, kasvatamise ja väljaõppe aladel on jaoülem eriline kohus olla käsualustele eeskujuks distsiplineeritud olekuga, eeskujuliku ülalpidamisega, täpse ja energilise teenistuse kohuste ja õppuse võtete täitmisega, korraliku riietusega ja rõõmsa kaasakiskuva meeleoluga.

Ta jälgib käsualuste igat sammu ja liigutust ning ei luba neile vähematki lohakust, vedelust ega aeglust.

§ 419. Jaoülem peab alati täpselt teadma jao nimelist ja alalolevat koosseisu, rivilist järjekorda ja äraolevate puudumise põhjust. Vabal ajal väljaspoole kasarmu piirkonda ja õpustel väljaspoole vaatlemise piirkonda ei luba jaoülem oma juurest käsualuseid lahkuda ilma luba küsimata.

Ta vastutab, et käsualused lahkuks kasarmu piirkonnast ainult väljaskäimise määruste järele.

Tema peab käsualuseid peensusteni tundma, teades nende nime, haridust, vaimlisi ja kehalisi võimeid, sõjaväelisi teadmisi ja oskuseid, ülalpidamist väljaspool teenistust ja halbu kalduvusi.

Ta vastutab valvealuste eest jaos.

§ 420. Jaoülem õpetab oma jaole rühmanema otsekohesel järeivalvel üksikõppust, relvade materjalosa, jao rivi- ja lahingdrilli, sisekorda, rakmete ja jalatsite kandmist, riiete parandamist, juhatab jagu taktikalistel õppus-

tel, lahinglaskmistel ja on vastutav tema peale pandud õppuste eduka täitmise eest.

Igaks temale järgmiseks päevaks ettenähtud õppuseks peab jaoülem kokku seadma üksikasjalise töökava, vastavalt rühmaülema ja rühmavanema poolt antud kavadele ja juhtnööridele.

Õppustel instruktorina tegutsedes peab jaoülem õpetama mitte ainult sõnaliste seletustega, vaid peaasjalikult isikliku eeskujuga õppevõtteid ja praktilisi oskusi laitmatult täites; jaoülem näitab kõik ette ja teeb kaasa, mis ta võtete ja oskuste seletamise juures nõuab.

Ta peab alati teadma käsualuste teadmisi, võimeid ja oskusi kõigil väljaõppe aladel.

Õppustel valvab tema erilise hoolega ja vastutab, et relvadega ja õppeabinõudega ümberkäimine oleks valjult reeglipärane ja et neile kuidagi viga ei tehtaks; ettetulnud riketest kannab ette rühmavanemale.

§ 421. Jao ruumide ja varanduse korrashoiu ning sisekorra alal on jaoülemal järgmised kohused:

a) peab teadma ja teistest eraldada võima kõiki jao ruumi (ruumi osas) kuuluvaid asju, nende seisukorda ja rikkeid. Ruumi ja tema sisseseades tekkinud riketest kannab otsekohe ette kompanii korrapidajale ja rühmavanemale ühes süüdlaste ülesandmisega. Kui jaoülem süüdlast näidata ei tea, vastutab ta ise rikke eest aineliselt ja teenistusliselt;

b) viibib kontroleerimise ja õpetamise otstarbel alati relvade puhastamise juures, vaatab relvad peale puhastamist üle, vastutab korraliku puhastamise eest ja kannab sealjuures

ilmsiks tulnud riketest rühmavanemale kohe ette;

d) peab igal ajal teadma käsualustele väljaantud riiklikku varustust ja selle seisukorda, teadma ka nende isiklike asju. Varustuse puudumisest, rikkumisest, parandamise vajadusest ja keelatud asjadest kannab ette rühmavanemale. Erilise hoolega valvab ta siin, et käsualustel ei oleks keelatud kirjandust. Kui jaos leitakse keelatud kirjandust ja asju, ilma et jaoülem nendest midagi teaks, siis langeb tema karistuse alla, rippumata otsekoheste süüdlase vastutusest;

e) vastutab, et käsualused neile väljaantud varustust ja varandust üksteisele tarvitada ei annaks ega vahetaks ja kasarmu sisseseadet ei määraks ega rikuks ja endid ruumes kõigiti korralikult ülal peaks;

g) jaost lahkuvatelt (komandeerimisel, puhkusele, haigemajasse jne.) käsualustelt võtab vastu relvad, varustuse ja isiklikud asjad, vaatab äramineja juuresolekul ühes relvuriga relva üle, seletab missugused puudused relval peale viimast ülevaatuset juure on tekkinud, määrab jaos relva eest hoolitseja sõduri või annab relva relvurile hoiule, kui relva omaniku äraolek kauem kestab.

Relva riketest kannab ette rühmavanemale;

h) nõuab, et jaost lahkuja näitaks temale ette äraantavad asjad ühes oma poolt kokku seatud ja allakirjutatud asjade nimestikuga; jaoülem vaatab asjad üle, kirjutab nimestikule alla, laseb isiklikud asjad kokku pakkida, pakile pulga asjade omaniku nimega ja isikliku

numbriga külge panna ja annab varahoidja kätte hoiule.

Riikline varustus antakse varahoidja kätte hoiule kokku pakkimata.

Riiklist varustust ja varandust kontroleerib jaoülem rühma varustuse nimestiku järele, kandes puudevast ja rikunud varustusest ette rühmavanemale.

§ 422. Jao tervishoiu alal valvab ja vastutab jaoülem, et käsualused:

a) kapid, isiklikud kastid ja kõik neile väljaantud asjad hoiaks täielikus puhtuses ja korras;

b) keelatud ruumes (kohtades) ei suitsetaks, relvu ega jalatseid ei puhastaks ega määriks, juukseid ei lõikaks ega riideid ei klopiks;

d) keelatud ajal ja saabastega voodites ei lamaks;

e) lühikesi juukseid kannaks ja korralikult habet ajaks;

g) saunaskäimisest kõrvale ei hoiaks ja nõuetaval ajal pesu vahetaks ning haigusi ei varjaks.

Käsualuste ihupuhtuse eest hoolitsemisel valvab ta iseäranis teraselt, et käsualused igapäev end peseks § 106 ettenähtud korras ning jalatseid korralikult puhastaks, kuivataks ja määriks.

§ 423. Jaos, kus hobused, peab jaoülem tundma kõiki jao hobuseid, teadma nende nime, tõu, vanaduse, head ja halvad küljed ning töövoime. Vastutab jao hobuste puhastamise, saduldamise ja valjastamise ning rakenduste ja sadulate korrasoleku eest.

Ta õpetab ja nõuab käsualustelt hobuste hoolekande reeglite täpset täitmist.

Oma hobust ta puhastab isiklikult.

§ 424. Jaoulema alaliseks asetäitjaks on tema abi.

XII p e a t ü k k.

AMETMEHED.

A. RÜGEMENDIS.

§ 425. Rügemendi majanduse alal töötavateks ametmeesteks nimetatakse varahoidjad (laekahoidjal, kortermeistril, relvurohvitseril jne.) ja kõik isikud, kes on ette nähtud rügemendi üldistel majanduse aladel.

Nende üksikasjalised kohused määratakse kindlaks rügemendi ja majanduse ülemate kirjalikkude juhtnööridega vastavalt maksvatele määrustele ja rügemendi eriolukorrale.

Olles rügemendi majanduse üksikute alade juhatajate käsutada, täidavad ametmehed nende käske ja korraldusi ning vastutavad hoole alla usaldatud varanduse eest seaduses ettenähtud korras.

B. KOMPANIS.

1. Üldised alused.

§ 426. Kõik kompanii ametmehed kompaniiülem jaotab rühmade vahel. Sisekorras nad alluvad vastavale rühma ülemusele.

Nende erialaline alluvus on käesolevas määrustikus igaühe kohta ette nähtud.

Õppuseid korraldatakse ametmeestele kompaniiülema poolt kokkuseatud õppekavade järelle, sellekohaste erijuhtnööride ja programmide alusel.

§ 427. Kompanii majanduse alal töötavad ametmehed võetakse nende hoole alla antud raha, varanduse ja varustuse raiskamise või rikkumise eest kohtulikule vastutusele.

2. Varahoidja.

§ 428. Kompanii varahoidjaks määratakse allohvitser; tema allub oma erialal vahetult veltveebliile.

§ 429. Varahoidja vastutuse all on kompanii varaaait ja kõik kompaniile kuuluv rühmadele ja kaitseväelastele allkirja vastu väljaandmata varandus, välja arvatud relvade ait, relvad ja laskemoon.

§ 430. Tema seab kokku kompaniil saadaoleva varustuse ja varanduse nõudmised, esitab need kompaniilemale allakirjutamiseks ja võtab kompaniilema igakordsel korraldusel varanduse vastu.

Varanduse vastuvõtmisel ta vaatab järele, et see oleks korralik ja tarvitamiseks kõlbulik.

Varaaidast annab ta varandust (varustust) välja ainult kompaniilema korraldusel ja saaja allkirja vastu. Riidevarustuse ja jalanõud annab välja vastavalt sõduri kasvule.

Ta seab kokku õigel ajal varanduse mahakustutamise aruanded ja esitab need kompaniilemale.

Ta peab teadma ja täitma kõik kompanii varanduse hoidmise kohta käivad seadused, määrused ja juhtnõõrid.

Ta vastutab varanduse kindla hoidmise eest ega luba kellelgi ilma temata varaaaita minna.

§ 431. Varahoidja peab aidas täielist puhust ja korda, laob varanduse kindla korra ja kompaniilema poolt saadud juhtnõõride järele.

Iga varanduse ja varustuse liigile kinnitab ta sedeli, ära tähendades arvu ja kandmise tähtaja.

Aidas paneb üles varaaida seisu tabeli (vorm nr. 13) ja teeb selles vastavad muudatu-

sed varanduse juuretoomise ehk väljaandmise korral.

§ 432. Ta vastutab, et aidas olev varustus oleks korralikult parandatud ja puhas. Tarvitamiseks kõlbmata ja üleliigse varanduse ja varustuse annab ära kompaniiülema korraldusel majanduseülema poolt määratud kohta.

§ 433. Allohvitseridele ja sõduritele väljaantava varustuse peale paneb varahoidja saaja isikliku numbri ja vastutab, et varustuse aita tagasi andmisel ära antaks sama varustus, mis välja oli antud.

§ 434. Ta vastutab, et varaaidas oleks alati tarvilisel määral puhast otsekohe tarvitamiseks kõlblikku ja varustuse liikidele vastavat parandusmaterjali ja abinõusid (lapid varustuse liigi järele, nõelad, niit, sõrmkübarad, jne.).

Nimetatud tingimustele vastavat parandusmaterjali saab otsekohe rügemendi laost.

3. Toitlustaja.

§ 435. Toitlustajaks valimine sünnib §§ 356 ja 357 ettenähtud korras. Toitlustaja allub oma erialal vahetult kompanii veltveeblile.

Tema peab täpselt tundma kaalusid, meetri süsteemi, olema tarviliselt osav arvuteaduses ja toiduainete väärtuse tundmises.

Tema hoiu ja vastutuse all on toiduait ja sinna kuuluv varandus.

§ 436. Iga päev määratud kellaajaks võtab toitlustaja kompaniidelt saadud teadete põhjal järgmisel päeval toidule tulevate kaitseväelaste arvu kokku, seab kokku toiduainete nõudmise ja esitab selle veltveebli kaudu kompaniiülemale allakirjutamiseks.

Allakirjutatud nõudmisega ilmub ta mää-

ratud kellaajaks kortermeistri aita ja võtab välja nõudmisel tähendatud toiduained.

Toiduainete vastuvõtmisel valvab ta, et toiduained vastaks nõuetele ja väljaandmine sünniks erapooletult.

Vedamisel vastutab ta, et toiduained oleks kaetud korralikult ja puhtalt, et liha vedamine sünniks ainult selleks määratud vankrites ja et midagi kaduma ei läheks.

§ 437. Ta peab toiduaida puhta, korras ja hoolitseb eriti kärbestele ning rottide hävitamise eest.

Kööki väljaantavad toiduained kaalub ta ühes köögi korrapidajaga ja annab temale välja kompaniiülema poolt allakirjutatud toiduainete päevalehe järele.

Toiduained, mis sõduritele kätte antakse, annab välja rühma jagajatele või toimetab sellekohaste eriliste juhtnööride järele.

§ 438. Kõigist puudustest ja väärnähtustest, mida tema ise ei suuda kõrvaldada, kannab ta ette kompanii veltveeblile.

4. Relvur.

§ 439. Relvur allub oma erialal vahetult veltveeblile.

Tema hoole all on relvade ait, seal olevad relvad, laskemoon ja laskeasjanduse õppeabinõud; ta vastutab nende hoidmise eest.

§ 440. Relvur peab teadma kõik relvade hoolekande reeglid, mis määrustikkudes, eeskirjades ja juhtnöörides ette on nähtud ning põhjalikult tundma relvade materjalosa.

§ 441. Parandust nõudvad relvad ja laskeasjanduse õppeabinõud kirjutab tema sisse

parandusraamatusse, esitab kompaniiülemale allakirjutamiseks ja viib töökotta parandusele. Pärast parandamist võtab ta nad töökojast vastu, vaadates järele, kas nõutud parandused korralikult tehtud.

§ 442. Tagavara püstolid ja lahtise laskemoona hoiab aidas eraldi lukustatud kappides ehk kastides.

§ 443. Relvade aida seinal peab ta liikide järele relvade aida seisutabelit (vorm nr. 16).

§ 444. Relvur sorteerib kompaniis saadud laskemoona ja hoolitseb, et kõlbmatu laskemoon ümber vahetataks.

Tarvituseks kõlbmata puhastusmaterjalide saamisest väeosa ladust kannab ta ette kompaniiülemale.

Relvu ja laskemoona võib ta aidast välja anda ainult kompaniiülema korraldusel või tema juhtnööride järele.

§ 445. Relvur viibib kompanii püsside proovimise ja laskeharjutuste juures ning täidab laske- ja teistes eeskirjades tema kohta ettenähtud kohuseid.

Kõigist puudustest ja väärnähtustest relvade hoidmisel ja nendega ümberkäimisel kannab ta viibimata ette kompaniiülemale.

5. Signalist.

§ 446. Kompanii signalist allub oma erialal vahetult veltveebile.

Rügemendiülema poolt määratud ajal käib ta muusikalistel õppustel ja allub neil õppustel nende juhatajale.

Ta mängib signaale vastavalt ülemate ja üksuste korrapidaja korraldustele.

6. Kokk.

§ 447. Kokaks määratakse terve, aus, puhtusearmastaja ja sellekohase ettevalmistusega sõdur.

Kokk allub oma erialal köögi korrapidajale ja toitlustaja kompanii veltveebile.

Tema kohus on toidu valmistamine, puhtuse ja korra hoidmine köögis.

§ 448. Kokk täidab järgmisi kohuseid:

a) vastutab, et toidu valmistamine sünniks puhastes kateldes ja nõudes;

b) võtab vastu köögi korrapidajalt toiduained;

d) ei luba köögi tööliste vahelesegamist toiduvalmistamisel;

e) vastutab, et toit määratud ajaks valmis oleks ning jagab selle köögi korrapidaja käsul välja täiesti erapooletult;

g) peale toidu jagamist peseb katlad ja köögi nõud puhtaks ning koristab köögi;

h) on vastutav toidu korraliku valmistamise ja maitsvuse eest;

i) töö juures kannab valget koka mütsi ja põlle ja peab hoidma oma näo, käed ja riided piinlikult puhtad.

§ 449. Kui kokkasid on mitu, määrab kompaniülem ühe nendest vanemaks, kes vastu võtab köögi varanduse ning on selle eest vastutav.

7. Velsker.

§ 450. Velsker allub sisekorras vahetult rühmavanemale ja oma erialal rügemendi vastavale arstile.

§ 451. Igal hommikul läheb ta ühes haigetelega ambulantsi ja annab arstile edasi oma tä-

helepanekud haigete ja nende ülalpidamise kohta ning saab arstilt korraldused haigete ravitsemiseks.

§ 452. Ta vastutab väljakäigu kohtade ja prügikastide õigeaegse ja korraliku desinfitseerimise eest ja toimetab seda isiklikult.

Ta valvab, et kõikides ruumides täidetakse tervishoidlisi nõudeid; väärnähtustest kannab ette veltveebliile.

Ta valvab, et kompaniis olevad haiged täidaks ettekirjutatud ravitsemise määrusi.

Ta vastutab, et temale ettenähtud arstirohud alati käepärast oleks.

§ 453. Hakkavate haiguste juhtumistest teatab velsker viibimata veltveebliile ja arstile.

Õnnetutel juhtumistel annab ta esimest abi, kuid iseseisvalt, arsti teadmata, haigeid ei arsti.

§ 454. Tema käib kompaniiga kaasas välistel õppustel, laskmistel, ning on kehaliste harjutuste ja supeluste juures.

§ 455. Pataljoni velsker saab üldised juhtnõörid pataljoniülevalt ja asub selle kompanii juures, kuhu teda pataljoniülem määranud. Erialalised korraldused saab arstilt. Pataljoni velsker täidab kõik kompanii velskeri kohused terve pataljoni kohta.

8. Veterinaar velsker.

§ 456. Veterinaar velsker allub sisekorras vahetult rühmavanemale ja oma erialal veterinaar arstile.

§ 457. Tema on kohustatud alati viibima hobuste puhastamise ja rautamise juures, kus annab juhatusi hobuserautajatele eriti hobuste kohta, kellel on ebanormaalsed kabjad.

Ta käib igapäev läbi kõik tallid, hobuse-

moona hoiuruumid ja hobuse jootmise kohad ning kannab ette veltveeblile kõigist tähelepandud väärnähtustest hobuste tervishoiu alal.

§ 458. Ta ilmub ühes üksuse haigete hobustega ravitsuspunkti, kus esitab veterinaararstile haigete hobuste raamatu. Ta täidab kõik arstilt saadud korraldused ja juhtnöörid hobuste ravitsemise alal; oma üksusesse jäänud haigeid hobuseid ravitseb isiklikult.

Kannab ette viibimata kõikidest hakkavatest haigustest ja haigeksjäänud hobustest üksuse veltveeblile ja arstile ning annab esimest abi haigetele hobustele.

§ 459. Veterinaar velsker võtab osa välisõppustest ja laskeharjutustest, kus üksus esineb ratsarivis.

§ 460. Väeosas, kus ei ole veterinaar arsti, on velsker kohustatud korras hoidma loomaarsttimise abinõud, kokku seadma nõuetavad aruanded ja pidama raamatuid.

9. Hobuserautajad.

§ 461. Hobuserautajad alluvad sisekorras vahetult rühmavanemale ja erialal vanemale hobuserautajale.

Igas üksuses määratakse üks hobuserautajatest vanemaks.

Vanem hobuserautaja juhib hobuste rautamist kogu üksuses ja saab oma erialal juhtnöörid veterinaar arstilt.

Hobuserautajad võtavad osa kõigist laskeharjutustest ja välisõppustest, kus üksus esineb ratsarivis.

10. Käskjalad ja hobusemehed.

§ 462. Laagris ja manöövritel määratakse väeosa käsukirjaga, vastava allüksuse ülema et-

tepanekul, igale rivikaadri ohvitserile üks sõdur käskjalaks. Käskjalad vabastatakse toimkondadest.

§ 463. Igale ohvitserile, kellel on koosseisus ettenähtud riigi või isiklik hobune, millest on avaldatud väeosa käsukirjas, määratakse üks sõdur hobusemeheks.

Hobusemeesteks määratakse väeosa käsukirjaga reamehed, kes on korralikud ja hobusearmastajad.

Hobusemees vastutab hobuse korraliku puhastamise, söötmise, jootmise, jalutamise ja saduldamise eest.

Ohvitseri üleviimisel ühest allüksusest teise võib tema hobusemehe ja hobuse üle viia väeosa ülema nõusolekul.

Hobusemeest võib määrata ainult tallitoimkonda.

11. Muud ametmehed.

§ 464. Kingsepad, rätsepad, puusepad, sadulsepad, sepad, habemeajajad jne., samuti nende kohtadel teenivad sõdurid ja eraisikud, alluvad oma erialal kompanii veltveebliile, üldises töökojas — töökoja ülemale.

Nemad töötavad kompaniiülema poolt antud juhtnõõride järele ja kannavad oma töö tagajärgede eest vastutust.

§ 465. Ametmeeste eraisikute tööpäev on harilikult kaheksa tundi; kuid kokkuleppe alusel võib rügemendiülem nende tööpäeva pikendada.

§ 466. Ametmehed võtavad vastu vahetu ülema juuresolekul tööriistad nimestiku järele, kirjutavad nimestikule alla ja on vastutavad riistade hoidmise ja nendega korraliku ümberkäimise eest.

§ 467. Kätte usaldatud materjalide tarvitamisel nad peavad olema hoolikad ja kokkuhoidlikud.

KOLMAS JAGU.

I p e a t ü k k.

TOIMKONNAD.

1. Ööpäevase teenistustoimkonna koosseis.

§ 468. Kui rügemendi varanduse valvamiseks ja julgeoleku tagamiseks vahiteenistus tingimata tarvilik on, siis korraldatakse see garnisoni määrustiku järele.

Peale selle määratakse julgeoleku, käskude ja korralduste täitmise ja sisemise korra tagamiseks rügemendis korrapidajad ja üksus erakorraliseks väljakutseks 24 tunni peale.

§ 469. Rügemendis (eraldi asuvas üksuses) määratakse rügemendiülema poolt vastavalt olukorrale:

1) rügemendi korrapidaja: kas a) korrapidaja ohvitser, tema abi ja korrapidaja allohvitser või b) korrapidaja ohvitser või d) ainult korrapidaja allohvitser;

2) toimkonna signalist-käskjalg;

3) arestiruumi korrapidaja ja vajaduse korral tema abi;

4) ühisköögi korrapidaja.

§ 470. Kompaniis määratakse korrapidaja ja tema abi;

ambulantsis (hobuste ravitsuspunktis) -- korrapidaja velsker (veterinaar velsker);

rügemendi staabis — toimkonna kirjutaja;

rügemendi keskjaamas sidekomandost -- toimkonna telefonist;

tallides — tallide korrapidaja ja tarvilisel arvul talli valvurid.

Rügemendiülemaal on õigus vajaduse korral allüksustes määrata öövalvureid ja allüksusi ühendada ühe korrapidaja valve alla, samuti lihtsustada toimkonda eraldi asuvates väikes-tes osades.

§ 471. Rügemendi ja allüksuste toimkonna koosseis määratakse perioodiliselt kindlaks rügemendiülema käsukirjaga.

Toimkonna määramise järjekord sise- ja garnisoni teenistusse (toimkonna üksus) ning üksus erakorraliseks väljakutseks määratakse kindlaks iga päev rügemendiülema käsukirjaga; ühes sellega tähendatakse ära toimkonna vaatuse pidamise kellaaeg ja koht. Nimeliselt avaldatakse käsukirjas rügemendi korrapidaja (korrapidaja ohvitser, tema abi, korrapidaja allohvitser).

§ 472. Juhtumisel, kui ühes koos asuvad mitu iseseisvat väeosa (asutust), võib toimkonnateenistus tarviduse korral, kas täies ulatuses või osaliselt, ühine olla: väeosade (asutuste) ühte diviisi kuuluvuse puhul — diviülema, mitmesse diviisi kuuluvuse puhul — sõjaministri abi erikorraldusel.

2. Töötoimkonnad.

§ 473. Ettenähtud rügemendi töötoimkonnad avaldatakse rügemendiülema käsukirjas.

Kaitseväelaste nõudmiseks käsukirjas mitte ettenähtud töödele pööratakse rügemendi korrapidaja poole, kes töötoimkonna määrab toimkonna üksusest rügemendiülema loal või tema äraolekul oma äranägemise järele ja sellest temale ette kannab.

Töötoimkonnad pataljoni ja kompanii töödele määrab vastavalt pataljoni- ja kompaniiülema.

3. Toimkondade ühtlustamine, määramine ja arvestamine.

§ 474. Rügemendi toimkonnad ühtlustab rügemendi adjutant, silmas pidades kompaniis kohalolejate arvu ja rügemendiülema poolt tehtud korraldusi.

Kui rügement lahus seisab, ühtlustab pataljoniülema toimkonna eraldi seisvas pataljonis.

Kompaniis ühtlustab toimkonnad rühmade vahel veltveebel.

§ 475. Toimkond määratakse eelmisel päeval enne toimkonda minekut ja antakse teada sõduritele ja allohvitseridele õhtusel loendusel.

Ööl enne teenistustoimkonda minekut peavad toimkonda määratud kaitsevaelased teenistusest vabad olema. Toimkonda mineku päeval nad võtavad kõigist õppustest osa. Enne ööpäevasesse teenistustoimkonda minekut peavad nad aga vähemalt kaks tundi enne toimkonna vaatust vabad olema, et süüa, riideid ja rakmeid korraldada ja kohuseid korrata.

Peale 24 tundi vahetpidamata kestnud teenistustoimkonda vabastatakse toimkonnas olnud poole päeva õppustest ja tööst puhkuse otstarbel.

§ 476. Sõdurite toimkonnad märgib rühmavanem rühma toimkonnalehte (vorm nr. 6), mida tema iga kuu peale eraldi peab; toimkonnaleht riputatakse üles rühma ruumi seinale.

Toimkonnalehte märgitakse iga nime vastu

kuupäev, millal ja missuguses toimkonnas keegi oli.

Järjekorralised toimkonnad, mis langevad haigemajas või väljaspool rügementi oleku (puhkus, komandeerimine jne.) aja peale, loetakse ära kantuks, märgitakse toimkonnalehte kuupäevaga ja äraoleku põhjuse sõna esimese tähega. Tagant järele neid ära ei kanta.

Karistustoimkonnad märgitakse ära kriipsu allatõmbamisega.

Toimkonnalehed hoitakse alal üks aasta.

§ 477. Kõik järjekorralised toimkonnad peavad selleks määratud kaitseväelased isiklikult ära kandma. Järjekorda võib omavahel vahetada määraja nõusolekul.

§ 478. Iga kuu lõpul peab toimkonnad liikide järele kokku võetama ja järgmise kuu ülekande lahtrisse sisse kantama, et toimkondi üksikute sõdurite vahel järgmise kuu jooksul tühtlustada.

Toimkonnad liigitatakse nende raskuse, vältuse ja iseloomu järele.

4. Teenistustoimkonda minejate ettevalmistamine ja väljasaatmine toimkonna vaatusele.

§ 479. Kompaniis peavad olema igas rühmas juhtnõõrid toimkondade erikohuste kohta.

Toimkonda minejatele seletab rühmaülem aegsasti ja põhjalikult nende eelseisvad kohused, kontroleerib nende teadmisi ja on vastutav nende teadmiste ja oskuste eest üldiste ja erikohuste alal.

Tähtsamatesse toimkondadesse minejate teadmisi ja oskust kontroleerib ka kompaniülem ja vastutab selle eest, et kaitseväelased toimkonnas oma kohuseid põhjalikult tunneks ja hästi täita oskaks.

§ 480. Pool tundi enne toimkonna vaatust kogub vana kompanii korrapidaja kõik toimkonna vaatusel minejad allohvitserid ja sõdurid selleks määratud ruumi, kus veltveebel nende relvad, laskemoona, riided ja rakmed üle vaatab ja ilmsiks tulnud puuduste kõrvaldamiseks korraldused teeb.

Kui toimkonda on määratud ratsanikud, vaatab veltveebel üle enne toimkonda minekut nende hobused ja sadulduse.

Peale veltveebli ülevaatust täidavad vahtkonnaülemad vahtkonna lehe.

§ 481. Toimkonna vaatlusel käivad kõik need teenistustoimkonda minejad, kelle toimkond vältab 24 tundi, välja arvatud köögi korrapidaja, korrapidaja velsker (veterinaar velsker), toimkonna kirjutaja ja toimkonna telefonist, kes toimkonna vaatusel saadetakse ainult rügemendiülema erilisel korraldusel.

Need, kelle toimkond vältab vähem kui 24 tundi, saadab veltveebel määratud ajaks, peale nende teadmiste kontroleerimist, rügemendi korapidaja (tema abi) juure ülevaatusel.

Peale selle asuvad nad oma kohuste täitmisele.

§ 482. Köögi korrapidaja vahetatakse rügemendiülema poolt kindlaksmääratud ajal nii, et uus korrapidaja võtaks vastu järgmise päeva toiduained ja vana lahkuks korrapidamisest ajal, kui kõik toit tema poolt vastuvõetud toiduainetest välja jagatud.

5. Komandode väljasaatmine.

§ 483. Kompaniist väljasaadetavad komandod kogub kokku korrapidaja ja esitab

veltveeblile, kes komando üle vaatab, vajaduse korral ülema määrab ja komando välja saadab.

Kui komando koosneb mitme kompanii kaitsevaelastest, siis saadetakse komandod kompaniist kogumiskohale nagu eelpool ette nähtud. Need ilmuvad üldkomando ülemale, kes komando üle vaatab ja väljaminekust rügemendi korrapidajale teatab. Üldkomando ülema määrab või teeb korralduse määramiseks see ülem, kelle korraldusel komando välja saadetakse.

Kui komando on arvuliselt normaal jagu või suurem, siis määratakse komandoülemale abi.

Kui komando määratud kohta on jõudnud, ilmub komandoülem sellele, kelle korraldusse ta on saadetud.

Tagasi tulles ilmub kompaniist saadetud komandoülem (allohvitser, sõdur) kompanii korrapidajale ja veltveeblile, kandes viimasele ette kõigist temale tehtud märkustest.

Üldkomando ülem teatab tagasitulekust rügemendi korrapidajale.

6. Teenistustoimkondlaste üldkohused.

§ 484. Iga toimkond allub rügemendi korrapidajale vastavalt §§ 492 ja 493.

Sellest ajast peale ei tohi toimkondlane rügemendi korrapidaja loata toimkonnast lahkuda ega oma kohuseid kellelegi teisele edasi anda.

§ 485. Toimkondlased toimkonnas oleku ajal võtavad osa rügemendiülema korraldusel ainult nendest õppustest, mis nende kohuste täitmist ei takista.

§ 486. Kõik korrapidajad esinevad ettekandega (raporteerivad) oma ülematele ja esi-

tavad end vanematele §§ 171—173 ettenähtud ning järgnevate reeglite kohaselt.

Rügemendi korrapidaja (abi eraldi seisvas osas) esineb ettekandega kõigile ülematele alates üksuse ülema abist, kus tema korrapidaja on, ning esitab end kõikidele vanematele kindrali ja vanemohvitseri auastmes.

Teised korrapidajad, välja arvatud korrapidaja allohvitser (kui ohvitseri abi), toimkonna telefonist, signalist ning kirjutaja töö tundidel:

a) ülematele, alates allüksuse ülema abist, kelle korrapidajad nemad on;

b) rügemendi korrapidajale, tema abile ja korrapidajale allohvitserile ja esitavad end kõikidele vanematele kindrali, vanemohvitseri ja ohvitseri auastmes ning sõjaväe ametnikkudele, välja arvatud oma kompanii ohvitserid;

d) oma allüksuse ohvitserile, kes esimesena ilmub.

Kui korraga tulevad mitu isikut, kellele korrapidaja peab esinema ettekandega või end esitama, teeb ta seda kõige vanemale neist (ameti järele).

§ 487. Ettekandega ei esineta (end ei esitata):

a) kõrgema ülema (vanema) juuresolekul tema käsualusele (nooremale);

b) üksuse ülema juuresolekul, kelle korrapidaja ollakse, kui ülem ise esineb ettekandega (end esitab).

Samuti ei esineta ettekandega rügemendi korrapidajale, tema abile ja korrapidaja allohvitserile, selle ülema juuresolekul, kellele nemad ja korrapidaja üldises teenistuses korrast alluvad.

Kui ülem või vanem, kellele on ettenähtud ettekandmine või esitamine, ilmub korrapidaja valvepiirkonda, läheb korrapidaja temale vastu ja saadab teda kuni sealt lahkumiseni.

Esinemisel kantakse ette ainult need juhtumised, millest veel ei ole esitatud oma üksuse ülemale või rügemendi korrapidajale.

Näitlikud ettekande ja esitamise vormid on lisas nr. 3.

§ 488. Ööpäevases toimkonnas olejad kannavad ette kõigist ettetulnud juhtumistest korrapidajale, kellele nad toimkonna alal alluvad, viivitamata ning üksuse ülemale, kelle korrapidaja ollakse, tema tulekul üksusesse.

Rügemendi korrapidaja otsustab, missugustest sündmustest tuleb viivitamata teatada ka asjaosaliste üksuste ülematele.

§ 489. Korrapidajad on kohustatud ette-tulevate juhtumaste korral tarvitusele võtma kõik abinõud vastavalt olukorrale.

§ 490. Kõigil ööpäevases toimkonnas olejatel on keelatud võõraid vastu võtta ja alkoholilisi jooke tarvitada.

7. Toimkonna relvastus.

§ 491. Rügemendi korrapidaja, tema abi ja korrapidaja allohvitser on relvastatud täislaaditud automaat püstoliga „Browning“ 9 mm., ühes kahekümneviie padrunita tagavaraks.

Kõik teenistustoitsejateks peavad varustatud olema püssiga ühes täägiga ja vahtkonna padrunitega, välja arvatud korrapidajad

köögis ja velskerid. Päeval võivad nad olla ainult täägiga, kuid püss peab olema alati käepärast.

Köögi korrapidaja on relvastatud ainult täägiga.

Rügemendiülem määrab ära, millal püssid peavad laetud olema.

Automaat püstol peab laetud olema täie pidemega, kuid padrunit rauas ei peeta.

8. Korrapidaja ohvitser.

§ 492. Korrapidajaks ohvitseriks määratakse järjekorras kõik rügemendi ohvitserid, välja arvatud rügemendiülema abi, pataljoniülemad, majandusülem ja sanitaar ja veterinaar ohvitserid.

Korrapidaja ohvitser allub vahetult rügemendiülemale. Temale alluvad kõik toimkonnad.

§ 493. Toimkonda astumisel toimetab korrapidaja ohvitser toimkonna vaatust garnisoni määrustikus ettenähtud korras.

Sealjuures on tema kohustatud täpselt selgusele jõudma, kas iga mees omi kohuseid põhjalikult tunneb ja täita oskab. Vajaduse korral annab täiendavat seletust või nõuab vastavast allüksusest puudulikult ettevalmistatud meeste asemele paremaid.

§ 494. Korrapidamise vastuvõtmisel võtab tema vastu endiselt korrapidajalt:

a) korrapidaja kohused kaitse alal ja alarmi korraldused;

b) rügemendiülma käsud ja korraldused, ja igasugused juhtnöörid siseteenistuse alal;

d) arreteeritud arestiruumis raamatu iä-rele.

Uus korrapidaja on vastutav vastuvõtmise momendist.

Peale korrapidamise vastuvõtmist ilmuvad isiklikult endine ja uus korrapidaja rügemendiülemale või kannavad korrapidamise üleandmisest ja vastuvõtmisest ette rügemendiülema poolt kindlaksmääratud korras.

Vahetamisel esitab vana korrapidaja rügemendiülemale ööpäevase aruande (vorm nr. 17).

§ 495. Korrapidaja ohvitser vastutab sisekorra eest rügemendis ja on alaliselt rügemendi piirkonnas. Korrapidaja allohvitser peab alati teadma, kus viibib korrapidaja ohvitser.

Äkki haigeksjäämise korral ta teatab sellest rügemendiülemale; kohuste üleandmine rügemendiülema loata on keelatud.

§ 496. Korrapidamise ajal on korrapidaja ohvitser kohustatud vähemalt üks kord öösi ja üks kord päeval läbi vaatama kõik rügemendi ruumid ning rügemendiülema määramisel või oma äranägemise järele öösi põhjalikult kontrollerima ühe allüksuse.

Kõigist tähelepanud väärnähtustest ja tehtud korraldustest kannab ta ette rügemendiülemale ja teatab vastava allüksuse ülemale.

§ 497. Tema peab teadma ambulantsis olevate haigete, rügemendi juures arreteeritute ja haigete hobuste arvu rügemendi ravitsuspunktis.

§ 498. Ta valvab kõigi koondatud komandode ja erakorraliselt määratud toimkondade õigeaegse väljasaatmise järele.

Kui ohvitser, kes on määratud toimkonda või mõnda komandot viima, kohale ei ilmu, teatab ta sellest adjutantile ja vastavale ülemale;

ajakaotuse ärahooldmiseks määrab tema komando koosseisust selle ülema ajutise kohusetäitja oma äranägemise järele ja saadab komando välja.

§ 499. Ta valvab, et õhtune loendus peetaks määratud ajal ja viibib isiklikult loendusel ühes kompaniis. Samuti viibib ta hommikul ülevaatusel ühes kompaniis.

Ratsa väeosades viibib ta hobuste puhastamisel.

Laseb mängida rügemendile üldisi signaale.

§ 500. Tulekahju, uputuse või mõne muu erakorralise juhtumise korral rügemendi piirkonnas või selle läheduses korrapidaja ohvitser teeb korraldused inimeste, loomade ja varanduse päästmiseks, tule kustutamiseks, tule tõrje abinõude ja meeskonna viibimata kohale ilmumiseks ja teatab tulekahjust ligemasse tule tõrjajate komandosse ja rügemendiülemale.

Alarmi puhul ta võtab tarvitusele kõik abinõud rügemendi ja selle piirkonna kaitseks vastavalt kaitse kavale ja hoolitseb, et kõik ülemad saaks sellest teada viibimata.

§ 501. Ta kontrollib eriti sagedasti korrapidaja telefonisti tegevust ja valvab, et side alati korralikult töötaks.

§ 502. Ta võtab vastu rügemendi juures distsiplinaar korras areteeritud ja valvab nende toidu, riiete, pesu, üldise puhtuse ja õigeaegse vabastamise järele.

Erakorralise arestiga areteeritavad, tema enese poolt või tema juure saadetavad, paigutab arestiruumi ja tarbekorral paneb nende juure valve.

§ 503. Korrapidaja ohvitser võtab vastu eraisikute kaebused kaitseväelaste peale ja esi-

tab need kirjalikult rügemendiülemale. Tarbekorral teeb ta nende kaebuste põhjal korraldused korra jaluleseadmiseks.

Rügemendi piirkonnas kinnipeetud kahtlased isikud ta võtab tarbekorral valve alla ja kannab ette sellest rügemendiülemale, teatab komandandile ja vastavalt saadud korraldusele teatab vastavale asutusele.

§ 504. Kui rügemendis tulevad ette mõnesugused iseäralised korratud, võtab korrapidaja ohvitser tarvitusele kõik abinõud korra jaluleseadmiseks ja teatab sellest kohe rügemendi ja vastavate üksuste ülematele.

§ 505. Kui kasarmu piirkonnas leitakse eraisiku laip, teatab ta sellest politseivõimudele ja paneb valvuri laiba juure.

Kui leitakse kaitseväelase laip või tuleb ette kaitseväelase enesetapmine, paneb ta valvuri juure ja kutsub kohale arsti. Mõlemal korral ta kannab sellest ette rügemendiülemale.

§ 506. Kui toimkonnas olejatest kaitseväelastest keegi äkki haigeks jääb või toimkonnas mõne süüteo korda saadab, vahetab ta neid toimkonnast ära ja tarbekorral areteerib süüdlase.

Ta valvab, et teiste rügemendi ohvitseride, sõjaväe ametnikkude ja riigiametnikkude kasarmu ruumidesse laskmisel talitataks § 607 nõuete järele.

Rügemendiülemast kõrgemate ülemate ja kõigi kindralite ilmumisel rügemendi piirkonda teatab korrapidaja ohvitser viibimata rügemendiülemale ja saadab neid rügemendi piirkonnas.

§ 507. Ta mahutab öökorterisse rügementi juuretulnud komandod või üksikud sõdurid, kui selle kohta ei ole eraldi korraldust.

§ 508. Korrapidaja ohvitser valvab üldise korra ja puhtuse järele kõikides rügemendi ruumides ja piirkonnas, eriti köökides; proovib toitu.

§ 509. Korrapidaja ohvitser võib riides ja rakmetes magada korrapidaja allohvitseriga kordamööda, nii et korrapidaja ruumis üks neist oleks alati kohal ja valvel.

§ 510. Rügemendi eluruumide, tallide, vahtkondade ja tarbekorral teiste ruumide võtmete teised eksemplarid hoiab korrapidaja ohvitser korrapidaja ruumis lukustatud kapis, et temal võimalik oleks igal ajal revideerida ja tarvilistesse ruumidesse pääseda.

§ 511. Kui rügemendi osad seisavad eraldi ühises garnisonis, võib rügemendiülem eraldatud osades määrata korrapidaja ohvitseri abi, kes täidab kõik korrapidaja ohvitseri kohused eraldatud osa kohta. Ettekanded rügemendiülemale teeb tema korrapidaja ohvitseri kaudu.

§ 512. Väiksemates asutustes (üksustes), kus ohvitseride koosseis ei võimalda korrapidaja ohvitseri määramist, määratakse asutuse (väeosa) ülema korraldusel korrapidaja allohvitser, kes täidab kõik korrapidaja ohvitseri kohused.

9. Korrapidaja allohvitser.

§ 513. Korrapidajaks allohvitseriks määratakse rivi veltveeblid ja üleajateenijad rühmavanemad.

Korrapidaja allohvitser on korrapidaja ohvitseri lähim abiline: tema käske ja korraldusi täidavad kõik rügemendi toimkonnad.

Temale asukohaks määratud ruumist võib ta lahkuda ainult korrapidaja ohvitseri loaga.

§ 514. Toimkonna vahetamisel võtab vastu korrapidaja ohvitseri toa ja selle juure kuuluvad ruumid ja nende sisseseaded nimestiku järele ja vastutab nende eest.

Sealjuures ilmsikstulnud väärnähtustest kannab ette korrapidajale ohvitserile.

§ 515. Toimkonna vaatuseks määratud kohal rivistab üles korrapidaja allohvitser selleks määratud kellaajaks toimkonna ja esitab korrapidajale ohvitserile garnisoni määrustikus ettenähtud korras.

§ 516. Ta valvab, et kõik nõutud toimkonnad allüksustest õigel ajal välja saadetak. Viivitustest ja korratustest kannab ette korrapidajale ohvitserile.

Kui rügemendis on määratud piilkonnad ja öised postid, siis ta saadab nad määratud ajal välja, võtab vastu nende ettekanded ja kannab kõigest sellest ette korrapidajale ohvitserile.

Toimkonda kontroleerib ta ainult korrapidaja ohvitseri korraldusel.

Kõigist rügementi tulnud komandodest kannab ta ette korrapidajale ohvitserile.

§ 517. Ta valvab korra ja puhtuse järele rügemendi piirkonnas, peasjalikult väljaspool eluruume ja et valgustust tarvitataks vastavalt maksvatele määrustele.

Ta kontroleerib põrandate pesemist ja ahjude kütmist allüksustes ning arreteeritute toitmist.

§ 518. Ta peab distsiplinaarselt arreteeritavate järjekorra nimestikku (vorm nr. 18).

10. Toimkonna signalist.

§ 519. Toimkonna signalist allub rügemendi korrapidajale allohvitserile.

Tema asub selleks määratud ruumis, kust lahkuda võib ainult rügemendi korrapidaja allohvitseri loal.

Ta annab signaale ainult rügemendiülema, rügemendi korrapidaja või korrapidaja allohvitseri korraldusel. Ta täidab ka rügemendi toimkonna käskjala kohuseid.

Öösi võib ta magada korrapidaja allohvitseri loal.

11. Arestiruumi korrapidaja.

§ 520. Kui rügemendi arestiruumis hoitakse ainult distsiplinaar korras arreteeritud, määratakse nende valveks arestiruumi korrapidaja ajateenijatest allohvitseridest või kapralitest ning temale abi.

Arestiruumi korrapidaja allub rügemendi korrapidajale. Temale allub arestiruumi korrapidaja abi, kui see on määratud.

Arestiruumi korrapidaja on samade õigustega ja vastutab oma kohuste täitmise eest nagu vahtkonna ülem.

Relva on temal õigus tarvitada ühistel alustel tunnimehega.

§ 521. Peale toimkonna vaatust läheb tema rügemendi arestiruumi ja võtab vastu:

- a) arreteeritute raamatu (vorm nr. 19);
- b) arreteerimise lehed (vorm nr. 20);
- d) arreteeritud arreteeritute raamatu järele;
- e) arestiruumi ja sisseseade inventaari nimikirja järele;
- g) kartserite ja magamisasemete võtmed.

§ 522. Arreteeritute vastuvõtmisel vaatab arestiruumi korrapidaja põhjalikult järele, et nende käes ega kartseris ei oleks lubamata asju ja et kõik nõuetav varustus oleks neil alati.

Vastuvõtmisest ja avalikuks tulnud puudustest teeb ta märkuse arreteeritute raamatusse.

Kõigist väärnähtustest kannab ette viibimata rügemendi korrapidajale.

§ 523. Ta vastutab, et arreteeritud kartserist ei lahkuks, et arestiruumis valitseks täielik vaikus, puhtus ja kord, et arreteeritud ei rikuks ega määriks seinu ja sisseseadet, et nad täidaks kõik sellekohastes juhendites ettenähtud määrused ja nõudmised.

Ruumi koristajateks ja kütjateks määrab arreteeritud.

Kui arreteeritud arestiruumi korrapidaja kätte või korraldusi ei täida või korda rikuvad, võtab tarvitusele kõik seaduslikud abinõud korra jaluleseadmiseks. Tehtud korraldustest, samuti ka avaldatud kaebustest ja haigustest teatab viibimata rügemendi korrapidajale.

Ta ei luba arreteerituga kokkusaamist ega kõnelemist ilma rügemendi korrapidaja loata.

§ 524. Ta vastutab, et sooja toitu arreteerituile antaks ainult määratud päevadel. Valvab, et toit vastavas headuses oleks.

§ 525. Arestiruumi ilmuvad arreteeritud ta võtab vastu arreteerimise lehe järele, millele on tehtud märkus rügemendi korrapidaja poolt vastuvõtmise üle. Arreteeritu vastuvõtmisel ja vabastamisel talitab tema §§ 730 ja 731 vastavalt.

§ 526. Ta saadab arreteeritud väljakäigu kohta, on jalutamise ajal nende juures ja valvab, et neile sellel ajal mingisuguseid asju edasi ei antaks, et nad kellegiga kokku ei saaks ega kõrvaliste isikutega ei räägiks.

§ 527. Arestiruumi korrapidaja võib öösi

magada riidetatult ja rakmetes vaheldamisi oma abiga.

§ 528. Arestiruumi korrapidaja abi täidab arreteeritute valvamise alal kõik arestiruumi korrapidaja korraldused. Kui arreteeritud on ainult üks, siis abi ei määrata.

12. Toimkonna velsker.

§ 529. Toimkonna velsker allub rügemendi korrapidajale. Oma erialal täidab ta rügemendi arsti korraldusi.

Tema käsutada on rügemendi ambulantsi teenijad, kelle koraliku teenistuskohuste täitmise järele ta on kohustatud valvama.

§ 530. Tema peab alaliselt viibima rügemendi ambulantsis, teadma haigete arvu, nende haigused, arstimise ja toitmise viisi.

Igal hommikul registreerib ta kõik ambulantsi tulnud haiged ja teeb komandoülemale korraldused vastavalt ambulantsi korrale.

Kui ambulantsi tuuakse äkki haigeksjäänud kaitsevaelane, annab haigele esimest abi ja kannab ette viibimata arstile. Kui haigel võimalik ei ole ambulantsi tulla, ilmub ise kohale ja talitab samuti.

Haigetega ümberkäimises peab ta olema sõbralik ja heatahtlik, valvab ja vastutab, et sedasama oleks ka ambulantsi teenijad.

§ 531. Ta vastutab üldise puhtuse, korra ja haigete ülalpidamise järele ambulantsis.

Ta hoolitseb, et haiged õigel ajal määratud toidu kätte saaks. Ta ei luba neile edasi anda toiduaineid ilma arsti loata.

Vanema arsti poolt määratud kellaegadel lubab ta haigetele kokkusaamist külalistega.

§ 532. Toimkonna velsker vastutab, et

kõik ambulantsist väljakirjutatud haiged korralikult riietuks ja teatab nende väljasaatmise ajast vastavatesse allüksustesse (telefoni teel).

§ 533. Ambulantsi ruumist võib ta lahkuda ainult § 530 ettenähtud juhtumistel, asetäitjaks jättes ühe sanitaridest.

13. Toimkonna veterinaar velsker.

§ 534. Toimkonna veterinaar velsker alub rügemendi korrapidajale. Oma erialal täidab ta rügemendi veterinaar arsti korraldusi. Tema käsutada on hobuste ravitsuspunkti teenijad ja koristajad.

§ 535. Tema kohus on haigete loomade ravitsemine vastavalt arsti korraldustele.

Ta peab teadma haigete hobuste arvu, nende haiguse käigu ja arstimise viisi.

§ 536. Toimkonna veterinaar velsker vastutab hobuste eest hoolitsemise, nende toitmise ja puhastamise kui ka sisekorra järele ravitsuspunktis.

§ 537. Haigete hobuste toomisel ravitsuspunkti, kui arsti seal ei ole, annab ta neile esimest abi. Kui looma toomine ravitsuspunkti on raskendatud, kuid hädaabi andmine tarvilik, peab ta ise kohale ilmuma. Mõlemal juhtumisel kannab ette arstile.

§ 538. Ravitsuspunktist võib ta lahkuda ainult hädaabi andmiseks, oma asetäitjaks jättes ühe teenijatest.

14. Ühisköögi korrapidaja.

§ 539. Eraldi köögi korrapidaja määratakse rügemendiülema äranägemisel ühiskööki siis, kui toidul on rohkem kui üks kompanii.

Vastasel korral täidab neid kohuseid kompanii korrapidaja.

Köögi korrapidajateks määratakse ajateenijad allohvitserid, kapralid ja paremad reamehed.

Köögi korrapidaja allub rügemendi korrapidajale ja toitlustaja kompanii veltveeblile. Temale alluvad kokad ja köögi töölised.

§ 540. Peale õhtusööki, rügemendiülema poolt määratud kellaajal, läheb tema kööki ja võtab vanalt korrapidajalt vastu:

— toidu kontrollraamatu (vorm nr. 21);

— köögis olevad juhtnöörid;

— köögis ja söögitoas oleva inventari (kui viimane on köögi juures) ja sööginõud inventari nimestiku järele.

§ 541. Vastuvõtmisel ühisköögi korrapidaja vaatab järele, et köök, selle sisseseade ja nõud puhtad ja korras oleks.

Peale korrapidamise vastuvõtmist ilmuvad uus ja endine korrapidaja toitlustaja kompanii veltveebli juure ettekandega korrapidamise üleandmisest ja vastuvõtmisest, kusjuures uus korrapidaja veltveeblile ette kannab kõigist puudustest, mis vastuvõtmisel ilmsiks tulid.

§ 542. Veltveebliilt saadud järgmise päeva toiduainete päevalehe järele võtab ta toitlustajalt välja need toiduained, mis õhtul käes peavad olema.

Peale tööde lõpetamist köögis, lukustab köögi ukse ja jätab võtme enese kätte.

§ 543. Hommikul ühisköögi korrapidaja avab köögi ja ilmub ühes kokkadega kööki, võtab välja toitlustajalt toiduained isiklikult päevalehe järele ja on nende katlasse panemise ja toidu valmistamise juures.

Toiduainete päevalehe peab ta köögis määratud kohal.

Ta hoolitseb, et toit määratud ajaks valmis oleks.

Ta viibib kõige aja toidu valmistamise ja portsjonitesse jagamise juures.

Ta peab toidu kontrollraamatut.

Igakord enne toiduainete kaalumist peab ta kaalud juuresolevate pommidega üle kontrollerima.

Õhtusöögiks määratud, kergesti rikkiminevad toiduained võtab ta välja peale lõunasööki.

§ 544. Peale õhtusöögi väljajagamist lasseb ta köögi katlad, nõud ja sisseseade täieliselt puhtaks pesta, asjad oma kohtadele panna ja annab korrapidamise määratud ajal uuele korrapidajale üle.

§ 545. Ta vastutab, et köögis valitseks alati täieline puhtus ja kord, et toiduainetega ümberkäimine sünniks puhtalt, et kokad ja töölised oleks korralikult ja puhtalt riietatud, käed puhtaks peseks ja köögi tarvis väljaantav pesu oleks puhas ja olemas ettenähtud määral.

Ta valvab, et toidu proovimise nõud alati puhtad ja määratud kohal oleks, et puid ei laotaks pliida peale, neid köögis ei lõhutaks ja katla alla pandaks ainult lühikeseks lõigatud ja lõhutud puid.

§ 546. Erilise hoolega valvab ta, et köögis ei tuleks ette mingisuguseid kuritarvitusi, isearanis paneb tähele liha ja rasvaaineid.

Ta vastutab, et väljajagamisel köögis valitseks kindlaksmääratud kord ja jagamine sünniks õiglaselt.

Ta ei luba kõrvalistel isikutel kööki tulla ega seal viibida.

Ta vastutab, et hiljem sööjate toit hoitaks alal soojas kohas tarvilisel määral ja headuses. Tule kustutamiseks ei luba ta katelde alla vett loopida.

§ 547. Kõigist väärnähtustest ja ettetulnud juhtumistest kannab ette rügemendi korrapidajale ja toitlustaja kompanii veltveeblile.

15. Toimkonna kirjutaja.

§ 548. Toimkonna kirjutaja allub rügemendi korrapidajale, oma erialal rügemendi adjutantile. Tema allub vahetult kantselei käskjalg, kus see olemas.

Oma erialal talitab tema adjutantilt saadud juhtnööride järele.

Töö vaheajal sissetulnud kiire iseloomuga paberitest ja telegrammidest kannab ta ette viibimata adjutantile.

Ta vastutab, et töö vaheajal kantselei ruumes ei viibiks kõrvalised isikud.

Ta lukustab kantselei ukсед määratud ajal ja vastutab kantselei ruumide ja varanduse hoidmise eest.

16. Toimkonna telefonist rügemendi keskjaamas.

§ 549. Toimkonna telefonist rügemendi keskjaamas allub rügemendi korrapidajale. Omal erialal talitab ta side komando ülemalt saadud juhtnööride järele.

Tema erikohuste juhtnöörid peavad olema üles pandud keskjaamas nähtaval kohal.

Ta vastutab, et telefoni keskjaamas ei viibiks kõrvalised isikud, et keskjaamas valitseks kord, puhtus ja täieline vaikus.

Määratud kellaajal lukustab ta öösiks keskjaama ukсед.

17. Kompanii korrapidaja.

§ 550. Kompanii korrapidajaks määratakse kompanii allohvitsere, kapraleid ja ka paremaid reamehi.

Kompanii korrapidaja allub rügemendi korrapidajale ja kompanii veltveebliile.

Temale allub kompanii toimkond (tema abi, valvurid, töölised, koristajad, jne.).

§ 551. Toimkonna vaatuselt tagasi tulles teatab ta veltveebliile rügemendi korrapidaja poolt tehtud korraldustest. Peale selle võtab ühes abiga vastu endiselt korrapidajalt:

- a) kõik täitmata korraldused, mis antud vanale korrapidajale;
- b) korraldused ja teated väljasolevate või väljasaadetavate komandode ja toimkondade kohta;
- d) kompanii korrapidaja märkuste raamatu (raamat peetakse vaba vormi järele);
- e) väljalubatute raamatu (vorm nr. 22);
- g) külaliste raamatu (vorm nr. 23);
- h) haigete raamatu (vorm nr. 24);
- i) korrapidaja juhtnööride kausta;
- j) kõik korrapidaja hoole all oleva varanduse, vastavate tabelite järele.

§ 552. Korrapidajal peab olema tarvita-
miseks välja antud: sisemäärustik, vile, laud
lukustatava sahtliga, taburett, voodi ühes mad-
ratsi ja tekiga, püssi püramiid, kirjutusabi-
nõud, joonelaud ja seinakalender. Samuti pea-
vad tema käes olema: päevakord, öölampide ta-
bel, külaliste vastuvõtmise reeglid ja söömise
järjekorra leht. Tema alalise asukoha lähedu-
ses peab olema kompanii telefoni aparadi ha-
rukell.

§ 553. Tema hoole all on kompanii välis-

uste, kompanii üldiseks tarvitamiseks määratud tubade ja pööningu võtmed.

Vastavalt rügemendiülema korraldusele võivad olla kompanii korrapidaja hoole all kinipitseeritud kastikeses kompanii relvade ja varaaida võtmed. Nende võtmete tarvitamine sünnib kompanii kaitsekavas ettenähtud juhtumistel ja korras.

§ 554. Korrapidamise vastuvõtmisel ilmsikstulnud väärnähtuste kohta teeb uus korrapidaja märkuse korrapidaja raamatusse, vahetab ära endise korrapidaja abi ja on sellest momendist vastutav. Peale selle ühes vana korrapidajaga esinevad veltveebliile, ette kandes korrapidamise vastuvõtmisest ja üleandmisest.

§ 555. Korrapidaja asub kompanii ruumis võimalikult nii, et võiks oma valve all hoida kompanii välisüksed ja ruumid.

Tema võib lahkuda kompanii ruumist ainult teenistuse kohuste täitmiseks, jättes asemele abi.

§ 556. Ta valvab sisekorra reeglite, kõikide juhtnööride ja käskude õigeaegse ja korrapärase täitmise järele.

Ta valvab kompanii ruumis olevate relvade, riiklise ja isiklise varanduse korrapärase hoidmise järele ning ei luba neid välja viia ilma sellekohase loata.

Ta vastutab kompanii ruumides puhtuse, õigeaegse ja korrapärase kütmise, tuulutamise ja valgustamise eest; ei luba elektrivoolu või teiste valgustusainete raiskamist.

Ta valvab, et kompanii toimkond täidaks korralikult oma kohuseid ja vahetab toimkonda kuuluvaid isikuid määratud ajal.

Õhtusest loendusest hommikuse äratuseni vastutab valvealuste ja kasarmarestiga karis-

tatute alalolemise eest. Samuti on tema kohustatud oma korrapidamise ajal-, eriti öösi ning siis, kui kantseleis kedagi ei ole, vastama iga telefoni väljakutse peale.

§ 557. Tema kohus on kõiki korraldusi teha päevakorra õigeaegseks täitmiseks.

Ta äratab määratud ajal kaitseväelased, rivistab neid hommikusele ülevaatusele, õppustele, söögile saatmiseks ja õhtusele loendusele.

Ta kogub kõik kompaniist väljasaadetavad komandod ja toimkonnad ning määratud ajaks esitab need veltveebliile.

Erakorraliste töötoimkondade nõudmisest kannab ta ette veltveebliile.

Eraldi seisvates allüksustes laseb ta mängida tarvilikud signaalid.

§ 558. Kompanii korrapidaja annab enne toidu väljaandmist kõogi korrapidajale kaitseväelaste nimekirja, kellele on tarvis toit alal hoida, ära tähendades, millal võib neid sööma oodata. Ta viib sõdurid söögituppa, jääb sinna söögi ajaks ja valvab, et söögi väljajagamine ja laudade katmine oleks tehtud korralikult.

Kui teist korraldust ei ole, lahkuvad kaitseväelased söögitoast üksikult.

Kui söögituba ei võimalda kompanii ühis-söömist, tehakse seda osade kaupa.

§ 559. Korrapidaja kannab sisse väljalubatute raamatusse (vorm nr. 22) kõik väljalastud allohvitserid ja sõdurid, ära märkides nende mineku ja tagasituleku aja.

Komandodena väljaminejatest kannab ta sisse ainult meeskonna ülema, tähendades ära tema nime taha meeskonna arvu.

Ta peab külaliste raamatut (vorm nr. 23) ja esitab need veltveebliile hommikul määratud ajal.

§ 560. Määratud ajaks kogub ta haiged, kirjutab haigete raamatusse (vorm nr. 24), rivistab üles ja esitab nad veltveebliile.

§ 561. Ta kannab ette rügemendi korrapidajale ja veltveebliile kõigist ettetulnud juhtumistest, komandode väljasaatmisest ja tagasiõudmisest. Veltveebliile kannab ette ka rügemendi korrapidaja ja ülemate poolt tehtud korraldustest.

Ohvitseride ilmumisest kompanii ruumi teatab ta veltveebliile. Rügemendiülema ja kõrgemate ülemate ilmumisest laseb ette kanda ka rügemendi korrapidajale.

§ 562. Magamaheitmisest kuni hommikuse äratamiseni lukustab korrapidaja eluruumide välisüksed ja avab nad ainult kompaniiülema poolt maksmapandud reeglite järele.

§ 563. Alarmi korral äratab ta kõik magajad, erakorralise väljakutse korral — vastava allüksuse üles.

Tulekahju korral teeb ta korraldused tule kustutamiseks ja, kui see ähvardab inimesi, relvu ja varandust, võtab tarvitusele abinõud nende päästmiseks.

§ 564. Puhkuselt, komandeerimiselt, haigemajast, jne. tagasiilmunud vaatab ta üle ja kannab ette nende ilmumisest veltveebliile.

§ 565. Kui kompanii toitlustub eraldi ja ei ole määratud köögi korrapidajat, siis täidab tema neid köögi korrapidaja kohuseid, mis kompaniiülema poolt tema peale pandud ja korrapidaja kirjalikkudes juhtnõrides ette nähtud.

§ 566. Kui kompanii juures on arreteeritute ruum, siis täidab kompanii korrapidaja arestiruumi korrapidaja kohuseid, kui selleks teist korda ette nähtud ei ole.

§ 567. Kompanii korrapidaja võib öösel

vaheldamisi oma abiga magada, rügemendiülema erikorralduse alusel.

Niihästi korrapidaja kui ka abi võivad magada ainult korrapidaja voodis, riideid ja rakmeid ära võtmata.

18. Kompanii korrapidaja abi.

§ 568. Kompanii korrapidaja abiks määratakse reamehi ja kapraleid.

Tema on kompanii korrapidajale abiks kohuste täitmisel; korrapidaja äraolekul ja lubatud magamise ajal täidab ta kõiki korrapidaja kohuseid.

19. Kompanii valvurid.

§ 569. Kui kompaniis on ette nähtud valvurid (§ 470), siis nende kohused kinnitab pataljoniülem, kusjuures välisvalvurite kohuste aluseks võetakse garnisoni määrustikus ette nähtud valvurite kohused.

20. Talli korrapidaja.

§ 570. Talli korrapidaja allub rügemendi korrapidajale ja oma allüksuse veltveebliile. Temale alluvad talli valvurid.

§ 571. Tema võtab vastu endiselt korrapidajalt andmed ohvitseride isikliste hobuste, samuti allüksuses nimekirjas ja alalolevate, haigete kui ka nende hobuste kohta, kes pole täiel määral oma moona ära söönud.

Ta võtab vastu kõik juhtnöörid ja varanduse, mis on antud tema hoole alla.

Ta määrab kindlaks talli valvurite teenistuse järjekorra.

Ta käib talli läbi ühes uute valvuritega

ja vana korrapidajaga. Peale selle ilmub ta ühes endise korrapidajaga allüksuse veltveeblile ja kannab ette korrapidamise vastuvõtmisest ja tähelepanud väärnähtustest.

Ta valvab kõigi määruste ja juhtnööride täitmise järele tallis.

§ 572. Talli korrapidaja vastutab tallide julgeoleku, korra, puhtuse, õhupuhtuse, valgustuse, varanduse ja sisseseade eest.

Ta vastutab, et hobused oleks seotud vastavalt nõuetele, et õhku värskendataks ka öösi ja et tallis ei oleks läbitõmmet, eriti nende hobuste juures, kes tulid sõidult või töölt.

Ta hoolitseb, et temperatuur talvel, sügisel ja kevadel ei oleks üle $+9^{\circ}$ C ja et tallis ja läheduses ei oleks müra, mis rikub hobuste rahu.

§ 573. Ta vastutab korra eest hobusemootna väljajagamisel, söötmisel, jootmisel ja puhastamisel, et sõidust tulnud hobused ja nende rakmed saaks puhastatud, et neid hobuseid enne tema korraldust ei söödetaks ega joodetaks.

Ta vastutab, et talli valgustamiseks tarvitataks ainult elektrit või kinniseid laternaid (tormilaternad), ja et keegi tallis hobustega toorelt ümber ei käiks.

Ta ei luba kedagi tallis ja ligiduses suitsetada ega lahtise tulega käia.

Piirkonna, kus suitsetada ei tohi, määrab kindlaks rügemendiülem.

§ 574. Kui hobune jääb haigeks tiirudesse või mõnda teise äkilisse haigusse või saab vigastusi, annab ta esimest hädaabi, kutsub viibimata kohale veterinaar velskeri ja kannab juhtumisest ette veltveeblile.

Veltveebli käsul saadab ta haiged hobused rügemendi ravitsuspunkti.

§ 575. Tema peab teadma igal ajal, kui

palju hobuseid on nimekirjas, alal, teenistuses, haigeid tallis ja ravitsuspunktis ning nende haigusi.

Vastava loata ta ei luba ühtki hobust tallist välja viia.

Kõigist sündmustest tallis kannab ta ette rügemendi korrapidajale ja veltveblile.

§ 576. Tulekahju juhtumisel võtab ta tarvitusele kõik abinõud tule kustutamiseks ja hobuste ja varanduse päästmiseks ning kannab ette viibimata rügemendi korrapidajale ja veltveblile.

Ta hoolitseb, et tallis oleks korras kõik tulekustutamise abinõud ja vesi, ja vastutab, et valvurid oskaks nendega ümber käia.

§ 577. Talli korrapidaja lubab talli ruumidesse:

- kõiki ülemaid;
- oma rügemendi ohvitseri ja arste;
- oma allüksuse allohvitseri ja sõdureid teenistuslistes asjus.

Kõiki teisi lubab ta talli ruumidesse ainult siis, kui nad tulevad ühes oma rügemendi ohvitseridega või arstiga või kui neil on selleks korrapidaja ohvitseri, allüksuse või rügemendiülema luba.

Öösiks lukustab ta talli välisüksed rügemendiülema poolt maksmapandud reeglite järele.

§ 578. Tallist teenistuse asjus või söömiseks lahkudes jätab ta asetäitjaks ühe valvuritest.

Ta lubab valvureid kordamööda söömas käia.

§ 579. Talli korrapidajal on öösi tallis lubatud magada rakmetes ja riietes, jättes enda asemele ühe valvuritest.

21. Talli valvurid.

§ 580. Talli valvurid alluvad talli korrapidajale.

Nende arv määratakse kindlaks rügementiülema poolt allüksuse ülemate ettepanekul.

§ 581. Üks vahetus valvuritest on alati tallis hobuste juures, kuna teised vahetused asuvad allüksuse ülema korraldusel kasarmus või tallis.

Järjekorraline valvur võib tallist teenistuse asjus lahkuda ainult talli korrapidaja loal.

Valvurite vahetus sünnib allüksuse ülema poolt kindlaksmääratud tunniaegadel talli korrapidaja korraldusel.

Vahetamisel endine ja uus järjekorraline valvur ühes talli korrapidajaga käivad läbi talli ruumid ja vaatavad järele, kas ei ole haigeid või vigastatud hobuseid.

§ 582. Valvur valvab alaliselt hobuste järele, et nad lahti ei kisuks, päitseid ära ei viskaks ja tekki ei rebiks. Lahtikiskunud hobused on ta kohustatud kinni siduma viibimata. Ei lase hobustel end latrite ja vahepuude vastu hõõruda, asju närida ega ühteteist raiuda. Ta niisutab hobuste lakad korrapidaja käsul.

Öösiks pikendab ta ketid ja ohelikud, et hobustel oleks võimalik lamada ja pea aluspõhu peale panna.

Ta vastutab, et tallis ei oleks kära, sõdurid sinna asjata ei koguks ja et keegi tallis või läheduses ei suitsetaks ega lahtise tulega ei käiks.

§ 583. Korrapidaja käsul annab ta hobustele heinu, valvab, et hobused seisaks ja sööks vagusalt ja ei pillaks maha peakotte ega ajaks kaeru laiali.

Enne moona andmist koristab ta sõimed puhtaks ja korjab üles mahakistud heinad.

§ 584. Ta vastutab, et tallis oleks alati puhtus ja kord. Koristab hobuste alt sõnnikut ja viib selle määratud kohta.

Ta hoolitseb, et hobuste all oleks ettenähtud määral aluspõhku.

§ 585. Haigeksjäänud, vigastatud, moona mitteärasöönud ja mittejoojatest hobustest kannab ta ette viibimata talli korrapidajale.

§ 586. Järjekorraline valvur ei tohi tallis magada ega lamada.

I I p e a t ü k k.

PÄEVAKORD.

1. Üldised alused.

§ 587. Rügemendi elu, tegevus ja õppetöö peab sündima kindla kava järele otstarbekohase ja täpse aja jaotusega; ainult siis annab see tarvilisi tagajärgi, kasvatades sõdurites korraarmastust ja täpsust.

Rügemendiülem, aluseks võttes määrustikke, maksvaid eeskirju, kohalisi olusid ja aastaaegu, avaldab õppuste, teenistuse ja töö üldise aja jaotuse kogu rügemendi kohta, jättes käsualustele juhtidele tarvilise algatuse päevaste õppuste ja tööde üksikasjalisemal määramisel ja läbiviimisel.

Diviisiülem võib tarbekorral päevakorra rügementides ühtlustada.

§ 588. Päevakorras, mis avaldatakse käsu kirjas, määratakse kindlaks:

- hommikune äratus;
- hobuste puhastamine;
- ülevaatus;

- söögiajad;
- õppuste ja tööde algus ja lõpp;
- õhtune loendus;
- magamaheitmine ja üleminek öisele valgustusele.

2. Hommikune äratus ja hobuste puhastamine.

§ 589. Äratus sünnib päevakorras kindlaksmääratud ajal. Harilikult 1—2 tundi enne õppuste algust.

Pühapäevadel ja pühadel sünnib äratus üks tund hiljem; ratsa- ja suurtükiväe osades — üldiselt 1 tund varem.

Üldsignaali äratamiseks annab rügemendi korrapidaja korraldusel toimkonna signalist.

Kompaniis sünnib äratamine korrapidaja vile ehk komando järele „üles“.

§ 590. Väljaspool kasarmut elavate ülejateenijate kasarmusse ilmumise aja määrab kindlaks rügemendiülem käsukirjaga. Kasarmusse ilmumine peab sündima hiljemalt hommikuseks ülevaatuseks, ratsa- ja suurtükiväes aga hobuste puhastamiseks ja jootmiseks.

§ 591. Aeg peale ülestõusmist kuni hommikuse ülevaatuseni kasutatakse ära:

- riietumiseks;
- magadisasemete korraldamiseks;
- hobuste puhastamiseks, söötmiseks ja jootmiseks;
- riiete, rakmete ja jalatsite puhastamiseks;
- relvade ülevaatamiseks ja tarbekorral puhastamiseks;
- pesemiseks.

3. Hommikune ülevaatus ja aja kasutamine kuni õppuste alguseni.

§ 592. Kompanii korrapidaja komando järelle rivistavad rühmavanemad oma rühmad määratud kohale.

Rühmavanemad ühes jaotülematega kontroleerivad ülevaatusel sõdurite kohalolekut, märgivad üles haiged ja vaatavad, kas kõik sõdurid end korralikult pesenud, riietanud, kas pesu ja riided korras ja puhastatud.

Kaitseväelase tähtsam kohus on selle eest hoolitseda, et tema hommikusele ülevaatusel ilmudes täiesti korras oleks. Igasugused puudused peab kõrvaldatama juba õhtul enne magama minekut.

Ülevaatusel ilmsikstulnud puudustest, mida kaitseväelased ei suuda kõrvaldada omal jõul, kannavad rühmavanemad ette veltveebliile ja rühmaülemale.

§ 593. Aeg peale hommikust ülevaatus kuni õppuste alguseni kasutatakse ära:

- hommikusöögiks;
- haigete ambulantsi saatmiseks;
- eluruumide, teiste kõrvalruumide ja kasarmu ümbruse puhastamiseks;
- õppuste eeltöödeks ja riietumiseks.

4. Söögi ajad.

§ 594. Kaitseväelastele antakse sööki kolm korda päevas, päevakorras ettenähtud aegadel.

Normaal olukorras antakse hommikusöök välja nii, et söömine lõpeks 20 minutit enne õppuste algust. Lõunasöök on kell 12. Õhtusöök — mitte enam kui 30 minutit peale õppuste lõppu (ratsa- ja suurtükiväe osades peale hobuste puhastamist).

§ 595. Kompaniülema poolt määratud ajal saadab kompanii korrapidaja söögiruumi tarvilise arvu sõdureid laudade katmiseks.

§ 596. Söögilauda asuvad sõdurid jao kaupa, eesotsas jaoulem.

Jaoulem on laua vanem, kes ära jaotab sõdurite vahel söögi ja valvab, et lauas peetaks kinni viisakuse ja puhtuse reeglitest.

Söögilaual peab olema tarvilisel arvul: supivaagnaid kulpidega, soolatoose, leivataldrikuid ning lusikas ja taldrik igale sõdurile. Kui antakse kaks sööki, siis ka praevaagnad ning nuga ja kahvel ja madal taldrik igale sõdurile; hommikusöögi ajaks peab olema laual kohvi kannudes ja igale sõdurile kruus või klaas ning tarbekorral madal taldrik, nuga ja kahvel.

Söögitoas peab olema nõu joogiveega või kaljaga ja kruusid seal juures.

§ 597. Toimkonda minejad ja arreteeritud sõdurid saavad toitu kompaniülema poolt kindlaksmääratud korras ja ajal.

Toimkonnast tulejatele hoitakse söök soojana tarvilisel määral alal ja antakse välja nende ilmunisel.

§ 598. Peale sööki, kui teist korraldust ei ole, lahkuvad kaitseväelased söögiruumist üksikult, peale koristajate, kes ruumi puhastavad, lauad, sööginõud ja riistad sooja veega pesevad ja kohtadele panevad.

5. Õppe- ja tööaeg.

§ 599. Normaalsel olukorras on õppeaeg tööpäevadel seitse tundi, laupäevadel neli tundi.

Rügemendiülemal on õigus tarbekorral väliõppuste ja laskmiste läbiviimiseks õppeaega pikendada.

Õppeaja alguse ja lõpu määrab kindlaks rügemendiülem, harilikult kahe ja poole tunnilise lõunavaheajaga.

Tööaeg töökodades ja kantseleides kestab vastavalt olukorrale, rügemendiülema määramise järele.

§ 600. 5 minutit enne õppuste algust rivevad rühmad määratud kohale, ning rühmavanemad ja jaoülemad vaatavad järele, kas kõik mehed on korralikult riietatud ja ettenähtud rakmetes.

Ratsa- ja suurtükiväeosades vaadatakse eriti järele, kas hobused õieti saduldatud ja rakendatud.

Ohvitserid peavad kohal olema õppuste alguseks.

§ 601. Kui õppus on määratud ühine mitme kompaniiga, määrab kogumiskoha ja aja kindlaks õppuste korraldaja. Üksuste väljatoomine kogumiskohale enne määratud aega on keelatud.

§ 602. Õppustest peavad osa võtma kõik kompanii kaitseväelased; vabastatakse ainult haiged arsti otsusel ja need, kelle kohta see määrustikus ette nähtud.

§ 603. Kõik töökompaniides, staapides ja asutustes teenivad allohvitserid ja sõdurid, samuti ka rivi allüksuste ametmehed peavad sama igal tööpäeval üks tund rivilist õppust tööaja arvel, diviisi- või temale vastava ülema poolt kindlaksmääratud ajal ja korras.

6. Vaba aeg.

§ 604. Aeg peale õppuste lõppu kuni õhtuse loenduseni, laupäeval peale eluruumide pesemist, pühapäevadel ja pühadel peale hommi-kust koristamist ja ülevaatust on kaitseväe-

lase vaba aeg (välja arvatud hobuste puhastamise aeg), kui ei ole erikorraldusi.

Vaba aega peab kaitseväelane kasutama kõigepealt oma asjade järelevaatamiseks ja korraldamiseks, siis kehalise jõu ja vaimlise tasapinna tõstmiseks võimlemisega, spordiga, mängudega, lugemisega, laulmisega, jne., mis on kooskõlas sõduri kasvatuse nõuetega ja ei kutsu esile korrarikumist ega tülitat kaasteenijaid ja ümbrust.

§ 605. Lõunavaheaeg ja aeg peale õhtust loendust kuni sundusliku magamaheitmiseni on puhkeaeg, millal keelatud mängud, laulmine ja jutuajamine, mis võib rikkuda üldist rahu. Ka ei anta sel ajal eluruumides komandot „valvel“. Tervitamiseks tõusevad mittepuhkajad püsti.

7. Külaliste vastuvõtmine.

§ 606. Külaliste vastuvõtmine kasarmus on teenistusest vabadel kaitseväelastel lubatud tööpäeval lõunavaheajal ja peale õppuste lõpu ning pühapäeval peale hommikust einet sellekohastes ruumides rügemendiülema poolt kindlaksmääratud tundidel. Vastuvõtmine võib sündida kuni kella 20.30.

Muul ajal võib külalisi vastu võtta ainult erakorralistel juhtumistel korrapidaja ohvitseri loaga.

Temal on ka õigus külalistele luba anda sõdurite teisi ruume vaadata.

Külalised kirjutatakse sisse külaliste raamatusse.

Õösiks võivad kasarmu piirkonda külalistest jääda kaitsevälased erakorralistel juhtumistel igakordse rügemendi korrapidaja loaga,

kes seda annab vastavalt rügemendiülema juhtnõõridele.

Külalistel on keelatud kaasa tuua joovastavaid jooke, uimastavaid aineid, lubamata kirjandust ja kaubelda ükskõik missuguste asjadega.

Kui kaitseväelased perekondadega elavad kasarmu ruumides, siis sünnib külaliste vastuvõtmine seal rügemendiülema erijuhtnõõride järele.

8. Ametiasjus kasarmu ruumidesse ilmuvate vastuvõtmine.

§ 607. Kõik rügemendi koosseisu mittekuuluvad kaitseväelased, riigiametnikud ja eraisikud, kes ametiasjus rügementi tulevad, võivad oma ülesannete täitmisele asuda ainult rügemendiülema loaga.

Erakorralistel juhtumistel, kui rügemendiülemat või tema asetäitjat kohal ei ole, annab luba korrapidaja ohvitser, sellest esimesel võimalusel ette kandes rügemendiülemale.

9. Õhtune loendus ja eha.

§ 608. Õhtuse loenduse ja eha aeg määratakse kindlaks rügemendiülema poolt vastavalt aastaajale ja kohalistele oludele, normaalselt kell 21.

Loendusele kogumiseks antakse 15 minutit enne eha signaal „kogu“, mille järele korrapidaja rivistab kompanii kindlaksmääratud kohale, asudes ise paremale tiivale.

Loendust peab veltveebel, hüüdes välja allohvitseride ja sõdurite nimed. Väljahüütav vastab „jah“.

Rühmavanemad, seistes kaks sammu oma rühma keskkoha ees näoga rühma poole, teatavad hüüde peale puudujate puudumise põhjustest.

Peale loendust avaldab veltveebel tarvilised korraldused, määratud karistused, järgmise päeva toimkonna ja loeb ette tarvilised paragrahvid käsukirjadest.

Signaaliga „eha“ pööravad rühmavanemad ümber, loendust toimetaja annab komando „valvel“ ja signaali lõpul lauldakse hünni.

Signaali järele „lõpp“ lastakse rühmad laiali veltveebli korraldusel.

Suvel ilusa ilmaga peetakse loendust väljas ja väeosades, kus orkestrid olemas, lauldakse hünni orkestri saatel.

10. Magamaheitmine ja üleminek öövalgustusele.

§ 609. Üks tund peale õhtust „eha“ signaali peavad kõik kasarmu korras elavad allohvitserid ja sõdurid magama heitma, kasarmus minnakse üle öövalgustusele ja lukustatakse eluruumide välisused.

Öövalgustusele üleminekut kompanii piirkonnas korraldab kompanii korrapidaja, üldistes ruumides ja õuedes korrapidaja allohvitser.

11. Käskude ja korralduste edasiandmine.

§ 610. Rügemendiülem annab oma käsud käsukirjas, ettekirjutuses või suusõnaliselt — isiklikult või teiste kaudu.

Kõik käsud antakse edasi niivõrra aegsasti, et vahepealsed ülemad jõuaks neid tarbekorral oma korraldustega täiendada ja käsutäitjad

saaks käsu mõiste ja nõuete kohta selgusele jõuda ja tarvilisi ettevalmistusi teha.

Üksuste ülemad, kes käsukirja ei anna, peavad käskude raamatut (vorm nr. 26), kuhu nad sisse kannavad oma äranägemise järele nende poolt antud tähtsamad käsud ja korraldused.

12. Ettekannete vastuvõtmine ja kirjavahetuse edasiandmine.

§ 611. Üksuste ülemad, alates kompanii-ülemast ja kõrgemad, määravad kindlaks ja annavad käsualustele teada ettekannete ja kirjavahetuse vastuvõtmise aja.

Erakorralistest juhtumistest kannavad ette käsualused ja korrapidajad ülematele igal ajal.

Kõik kirjavahetuse rügemendiülemale annab edasi adjutant; teistele staabi juures olevatele ohvitseridele saadab selle vanem kirjutaja.

Kompanii ohvitseridele saadab kirjavahetuse edasi kompanii veltveebel.

Ühest üksusest teise ehk väljaspoole rügemendi piirkonda kannab kirjavahetuse edasi selleks määratud käskjalg või see saadetakse postiga.

Täiesti salajase kirjavahetuse annab edasi isiklikult adjutant ehk selleks määratud ohvitser.

Ettekirjutused ja määrused, mis puudutavad allohvitsere ja sõdureid, loetakse ette ning tähtsamad neist pannakse üles sõdurite eluruumi selleks määratud kohale, kui need ei ole salajased.

13. Erakorralise väljakutse üksus ja alarm.

§ 612. Erakorralise väljakutse üksuse ülesanne on anda erakorraliselt nõuetavaid vaht-

konde, piilkonde, vahte, komandosid — tulekahjude, õnnetuste jne. juure saatmiseks.

Erakorralise väljakutse üksuse suuruse ja järjekorra määrab kindlaks rügemendiülem käsu kirjaga.

Erakorralise väljakutse üksuse koosseisu kuuluvad üleajateenijad ja ajateenijad allohvitserid ja sõdurid ei tohi kasarmust lahkuda. Nad võivad magada, kuid relvad, riided ja kõik väljaastumiseks tarvilised abinõud peavad käepärast hoitama. Ohvitserid peavad alati oma asukoha teada andma ja võima kiiresti kohale ilmuda.

Erakorralise üksuse väljakutsumise puhul öösi kogutakse see vaikselt. Korrapidaja teatab väljakutsest ohvitseridele, äratav rühmanemad ja jaotulemad; viimased äratavad omad mehed.

Peale selle võib kõrgemalt poolt saadud juhtnõõride järele või rügemendiülema korraldusel määrata erakorralisi valveüksusi. Nende valmisoleku kohta antakse igakord erilised eeskirjad.

Üldise alarmi korral tegutseb väeosa selleks antud erijuhtnõõride järele.

III p e a t ü k k.

KASARMU KORD.

1. Ruumide jaotamine.

§ 613. Rügemendi elu- ja kõrvalruumid jagab allüksuste vahel rügemendiülem. Pataljoniülem jagab ruumid kompaniide, kompaniiülem — rühmade ja jagude vahel.

Rügemendi staabi juures elavate kaitsevaelaste ruumid jagab adjutant.

§ 614. Kui rügemendil võimalik ei ole kõiki

selles peatükis ettenähtud ruume sisse seada, võib ühte ruumi mitmeks otstarbeks tarvitada või ruumide tarvitamist allüksuste vahel tundide järele jaotada.

2. Kasarmu ruumid ja nende sisseseade.

§ 615. Korralikud kasarmu ruumid peavad olema kuivad, puhtad, valged, õigeaegselt ja hästi remonteeritud, välja nägema kodustena ja mugavatena.

Remonttöid tehtagu siis, kui ruumid meeskonna alt vabad (kui mehed laagris ehk mujal väljas).

§ 616. Kõik allüksusele nääratud ruumid ja inventaari võtab vastu allüksuse ülem kortermeistri juuresolekul kasarmu raamatu ja inventaari nimekirja järele, kannab ette vastuvõtmi-
sest ja puudustest ning sellest peale on ta nende eest aineliselt vastutav, kui otsekohesed süüdlased ei ole kindlaks tehtud.

§ 617. Kasarmu raamat seatakse kokku, kinnitatakse ja täiendatakse majanduseülema poolt iga tarvitusel oleva hoone kohta eraldi; ta täidab ruumide aktide aset.

See raamat sisaldab andmed ruumide seisukorra, remontidest ja oludest tekkinud muudatuste kohta ja märkused üleandmise ning vastuvõtmise kohta ühes sealjuures ilmsikstulnud puudustega.

Vastuvõtmise märkused kirjutatakse alla üleandja, vastuvõtja ja kortermeistri poolt.

Muudatustest tingitud lisamärkused kirjutatakse alla majanduseülema, kortermeistri ja selle allüksuse ülema poolt, kelle käes ruumid tarvitada. Kasarmu raamatuid hoiab kortermeister.

§ 618. Igas eluruumis peab olema normaal olukorras iga inimese peale vähemalt 16 kubikmeetrit õhku ja põranda pinda vähemalt 4,5 ruutmeetrit.

Normaalne temperatuur eluruumides peab olema $+ 16^{\circ} \text{C}$ kuni $+ 18^{\circ} \text{C}$.

Igas eluruumis peab olema normaalselt:

- 1) valgustuse sisseseade — vastavalt ruumi suurusele;
- 2) voodid — magajate arvu järele;
- 3) lukustatavad kapid — üks ühe või kahe sõduri peale ja igale allohvitserile üks;
- 4) püssi püramiidid — püsside arvu järele (üks püramiid mitte rohkem kui 50 püssi peale);
- 5) kerge kuulipilduja püramiid — kuulipildujate arvu järele;
- 6) padrunite kapid (kastid) — üks iga rühma peale, lukustatav, valveosade laskemoona jaoks;
- 7) lauad — üks igale rühmale, suurus $1 \times 2 \text{ m}$;
- 8) riietenagid — igale sõdurile 2 nagipulka ja 2 rippepuud;
- 9) kinnine joogiveenõu klaasidega või kruusidega — üks;
- 10) soojamõõtja — üks;
- 11) paberikorv — üks;
- 12) süljekauss — üks vähemalt iga 15 sõduri peale;
- 13) jalatsite kuivatamise kapp — üks rühma peale, vastava ventilatsiooniga ja mahutusega;
- 14) klassitahvel — üks rühma peale.

Kompanii ruumides peab normaal olukorras üldiselt olema:

- 1) valvealuste ja kasarmarestis olevate tahvel — üks (vorm nr. 25);
- 2) peegel — üks;
- 3) soojamõõtja väline — üks;
- 4) seinakell — üks, ruumis kus korrapidaja asub;
- 5) korrapidaja laud — üks, lukustatava sahtliga.

Igas ruumis pannakse üles:

- 1) inventaari nimestik (vorm nr. 12);
- 2) ruumis elavate kaitseväelaste nimestik (vorm nr. 5);
- 3) ruumi mahutuse tabel (vorm nr. 27);
- 4) kompanii ohvitseride ja üleajateenijate korterite aadres-

sid — üks kompaniis; 5) kasvatuslise ja õppe iseloomuga juhtnöörid, nimestikud, tabelid, pil did, skeemid jne.

3. Kord ja puhtus kasarmu ruumis.

§ 619. Kasarmu ruumes peab olema täie line puhtus, kord ja puhas õhk.

Üksuste mahutamisel peab püüdma ära hoida jagude killustamise.

Eluruumid peavad võimaldama seal asuvate kaitseväelaste rivistamist.

§ 620. Iga voodi vahe peab olema vähemalt 80 cm. Välistest seintest, akendest ja ahjustest paigutatakse voodi 80 cm. kaugusele. Kui ruumis on mitu rida voodeid, mahutatakse need peatsitega vastamisi.

Igal voodi peatsil peab olema värvitud tah vel voodis magaja isikliku numbri, auastme ja perekonnanimega.

Igas voodis peab olema aluskott, padi pöö riga, tekk ja lina.

Aluskott ja padi peavad olema põhku para jasti täis topitud. Täitmiseks peab tarvitama ainult kuiva põhku. Põhku tuleb vahetada kolm korda aastas.

Voodite väljanägemine peab terves allüksu ses olema ühtlane. Voodi all võib hoida ainult isiklist kasti; aluskoti ja padja all asju hoida on keelatud. Samuti on keelatud voodites saabas tega lamamine.

Voodilinasid vahetatakse vähemalt iga kahe nädala tagant, padjapööre iga nädal. Aluskotid, padjad ja tekid tuulutatakse ja klopitakse tol must kord nädalas.

§ 621. Kapid mahutatakse voodite vahele

voodipeatsi juure. Nende juure peab olema vaba ligipääs.

Asjad kappides hoitakse kompaniiülema poolt kindlaksmääratud korras.

Relvade püramiidid paigutatakse sisemiste seinte ääre, mitte kunagi aga välisuste ega ahjude lähedusse.

Riietenagid paigutatakse niiviisi, et võimalik oleks kõigil takistamatult oma riideid kätte saada.

§ 622. Varustusasjad hoitakse harilikult järgmiselt:

relv — püramiidis määratud kohal,
rakmed — selleks määratud riulitel, pealisriided — riietenagis rippepuudel.

Muu varustus, nagu pesu, saapad ja sõdurite isiklised asjad, hoitakse kappides või isiklistes kastides. Kantud pesu peab hoidma teistest asjadest eraldi, lukustatud üldkastides.

Leiba ja kergesti halvaksminevaid toiduaineid hoitakse erilistes kappides.

Riidenagid, kapid, isiklised kastid, relvade pesad püramiidides, lahtrid üldkastides ja kappides jne. peavad märgitud olema kaitseväälaste isikliste numbritega. Kõik asjad peavad sedavõrt teatult ja käepärast paigutatud olema, et neid igaiüks ka pimedas ruttu üles leiaks.

§ 623. Keelatud on kompaniiülema korralduseta asju hoida üldkappide ja kastide peal ja lüüa naelu seintesse. Üldiselt on keelatud hoida midagi ahjude peal ja nende taga, kleepida seintele, seinu või sisseseadet rikkuda, määrida ehk neile kirjutada, elektri sisseseadet torkida ja selle külge midagi riputada.

Põrandale sülitada on keelatud.

Suitsetada, puid lõhkuda, saapaid määrida

ja relvu puhastada võib ainult selleks määratud kohtades. Eluruumes on keelatud riideid klop-pida ja harjata.

Joovastavate jookide toomine kasarmusse ja nende tarvitamine seal on keelatud.

§ 624. Põrandad peavad puhtad olema. Nende pühkimine ja ruumide koristamine peab olema lõpetatud pool tundi enne õppuse algust.

Koristamisel pühitakse puhtaks kõik nur-gad, simpsid, voodite ja kappide alused, korido-rid ja trepid. Peale koristamist viiakse prügi välja ja pühitakse tolm ustelt, akendelt ja kõi-gelt sisseseadelt.

Prügi puistatakse selleks määratud kasti-desse. Prügi loopimine väljakäigukohta ja ah-judesse on eriti keelatud.

Peale igapäevase ruumide koristamise peab põhjalikult puhtaks pesema üks kord nädalas, harilikult laupäeval peale õppusi, ruumide põ-randad, ukсед, aknad ja sisseseade, maha püh-kima tolmu seintelt ja ahjupealsetelt ning läbi tuulutama ja kloppima seljaskantavad riided.

§ 625. On keelatud akendest midagi välja riputada nagu pesu, riideid, jne., neist midagi välja pilduda või kallata, nendel istuda ja la-mada.

Uste ees peavad olema puust ehk rauast restid või okstest matid jalgade puhastamiseks.

Talvisel ajal peab trepid liivaga üle ripu-tama, tuha tarvitamine selleks on keelatud.

Üldiseks tarvitamiseks määratud ruumid ja platsid jaotab korrashoidmiseks ja korista-miseks pataljonis pataljoniülem, kompaniis kompaniülem.

Kõikide ülemate eriline hool on teha elu-ruumisid mugavaks ja koduseks.

§ 626. Kõik eluruumide ukсед peavad ole-

ma lukustatavad ja välisüksed peale selle ka kettidega varustatud.

4. Üleajateenijate toad.

§ 627. Kui kompanii ruumid võimaldavad, antakse eraldi toad veltveebliile ja rühmavaneematele.

Oma kompanii kasarmus elava üleajateenija tuppa antakse voodi, laud, lukustatav kapp, pesunõud, kaks tooli ehk taburetti, riidenagi ja valgustuse sisseseade.

Kui ruumide puudus igale üleajateenijale tuba ei võimalda anda, võib neid vajaduse korral kahekesi ja rohkem ühte tuppa ja ka üldruumi paigutada.

Perekonnaga üleajateenijate ruumid peavad olema eraldatud ajateenijate ruumidest. Nende perekonna liikmed võivad sõdurite eluruumes käia üldistel alustel külalistega.

Kompanii ruumes tasuta antud üleajateenijate tubasid koristavad kompanii ruumide koristajad; perekonnaga üleajateenijatel on selleks sõdurite tarvitamine keelatud.

5. Söögituba.

§ 628. Söögituba seatakse sisse iga kompanii või suurema üksuse peale. Ta peab asuma köögi läheduses, et toit ettekandmisel ära ei jahtuks.

Söögituba peab olema niivõrt avar, et laudade juure oleks vaba läbipääs.

Söögitoas on: laudad (iga 12 mehe peale üks), taburetid või pingid meeste arvu järele.

Kui söögitoas hoitakse toidunõusid, peavad selleks olema lukustatavad kapid.

Söögitoa temperatuur ei tohi olla alla $+12^{\circ}$ C.

Söögitoa puhtuse, korraliku sisseseade ja mugavuse peale peab panema erilist rõhku.

Kui söögituba asub eraldi majas, siis peavad seal olema nagid üliriiete ja mütside jaoks.

6. Köök.

§ 629. Toidu valmistamine peab sündima piinliku puhtusega. Seda peab köök ja selle sisseseade võimaldama täiel määral.

Köögi põrand tehakse tsemendist ja kallakuga, et vesi ära jookseks. Köögi puusisseseade, mida on otstarbekohane värvida, peab olema värvitud.

Köögi sisseseade peab olema normaalselt järgmine:

katlad, pliit prae- ja soojenduse ahjudega, külma- ja soojavee kraanid (vee sisseseade peab võimaldama selle otsekohest juhtimist kateldesse), ämbrid, toobrid, laud, supi mõõdupuu, vahukulbid, supikulbid, liha katlast väljatõstmise kahvlid, praepannid, lihalõikamise noad, supisegamise mõlad, pudrutampimise nuiad, toiduainete riivid, supi sõel, hakkmasin, vee kopsikud, toiduproovimise nõud, soola ja päevase normi maitseainete kastikesed, lukustatavad kapid, liharaie pakk, kirved liha raiumiseks, nõudepesemise sisseseade külma ja sooja veega (soovitav eraldi ruumis), nuustidega nõude pesemiseks ja restidega nõude kuivaksjooksmiseks, pesemise harjad, kirjutusabinõud, kell, seep, kätepesemise nõud ja kaantega nõud jäätiste kogumiseks.

Katelde kohal peavad olema kuplid auru äratõmbamiseks.

Köögi lauad peavad olema kaetud linoleumiga või tsinkplekiga.

Peale selle peab köögis olema kompaniide vahel toidu jagamise järjekorra leht, toidu kontrollraamat, köögi korrapidaja raamat, toiduainete päevaleht, nädala toidu tabel ja juhtnöörid toidu valmistamiseks.

Köögi pesu peab olema: iga koka tarvis vähemalt kolm mütsi ja kolm põlle ja nõude ja käte kuivatamiseks tarvilik arv käterätikuid.

Köök peab kaitstud olema kärbest eest (akende ees marliga raamid).

7. Lugemistuba.

§ 630. Iga kompanii juures peab olema lugemistuba. Kui lugemistuba ei ole võimalik sisse seada, asutatakse lugemisnurk.

Lugemistoas peavad olema: lauad, taburetid ehk toolid, ajalehtede varn, raamatukapp, Eesti ja Euroopa kaardid, gloobus, male ja teised tarvilikud mängud ning kirjutusabinõud.

Lugemistubade valgustus peab olema küllaldane, tuba ise eriliselt mugav ja kodune.

Lugemistoa vanemaks määrab kompaniiülem ühe allohvitseridest või sõduritest, kes kirjandusest rohkem huvitatud. Tema peab valvama üldise korra, puhtuse ja ajakirjandusega ja raamatutega korraliku ümberkäimise järele ruumis, ei luba neid kellelegi välja viia ega oma isiklikeks tarbeks kasutada.

Kompanii lugemistoa vanem on ka kompanii raamatukoguhoidja, kes kompaniiülema poolt määratud ajal raamatuid välja annab ja raamatukogu korrasoleku eest vastutab.

Lähemad juhtnöörid rügemendi lugemistubadesse ja allüksustesse nõuetavate ajalehtede ja ajakirjanduse kohta annab Kindralstaap.

8. Pesemisruumid.

§ 631. Igas kompaniis peab olema pesemisruum tarvilise arvu näopesemisnõudega ja pin-kidega saabaste puhastamiseks. Peavad olema ka nõud jalgade pesemiseks.

§ 632. Pesunõud peavad olema alati korras, puhtad ja veega täidetud. Normaalselt peab olema iga 8 mehe peale üks tila.

9. Suitsetamisruum.

§ 633. Suitsetamistuba seatakse sisse võimalikult igas allüksuses. Kui ruumide kitsikus seda ei luba, võib pesemistuba ka suitsetamistoaks tarvitada.

Tuha ja suitsuotsade põrandale loopimine on keelatud.

Iseäralist rõhku tuleb panna suitsetamistoa tuulutamisele.

10. Võimlemisruum.

§ 634. Igas kompaniis seatakse sisse võimlemisruum vastava eeskirja kohaselt. Kui ruumide ja võimlemisriistade vähesus seda ei luba, siis — igas pataljoni.

Võimlemisruumi õhupuhtuse eest tuleb kanda erilist hoolt.

11. Pataljoni loengute ruum.

§ 635. Iga pataljoni peale seatakse sisse loengute ruum.

Tähendatud ruumis peavad olema pingid ja lauad, et kõik loengust osavõtjad istuda ja tarkorral kirjutada saaksid, klassitahvel ning teised vajalised abinõud.

Kui eraldi loengute ruumi sisse ei saa sea-

dida, tarvitatakse selleks võimlemise ehk söögituba.

12. Külaliste vastuvõtmise ruum.

§ 636. Normaalses olukorras määratakse igas kompaniis sellekohane ruum külaliste vastuvõtmiseks.

Kui see võimata, määrab pataljoniüleml selleks ühise ruumi mitme kompanii või terve pataljoni peale.

§ 637. Külaliste vastuvõtmise ruumis peab olema vastavalt tarvidusele: riidenagid, laudad, toolid või taburetid, tuhatoosid, seinakell ja külaliste vastuvõtmise reeglid.

§ 638. Korra eest külaliste ruumis on vastutav kompanii korrapidaja, vastavalt sellekohastele juhtnõõridele.

13. Kompanii kantselei.

§ 639. Igal kompaniil peab olema kantselei tarvis eraldi tuba.

Seal peab olema telefoniaparaat ja muu vajaline sisseseade, ohvitseride ja üleajateenijate nimestik nende korteri aadressidega, tähtjaliste teadete tabel, seinakalender ja tarvilised kirjutusabinõud.

Kompaniiülemla loaga võib sõdur, kes kirjutaja kohuseid täidab, kantseleis magada.

14. Varaait.

§ 640. Kompaniil peab olema varaaidaks kindel ja kuiv ruum.

Varaaidas peavad olema kastid, riiulid ja nagid varustuse paigutamiseks liikide järele ja laud.

Varustus peab olema paigutatud kindla korra järele, et võimaldada kiiret väljaandmist ja kontroleerimist.

Varustust põrandal hoida on keelatud.

Iga varustuse liigi peale kinnitatakse tahvel varustuse nimetuse ja arvuga.

Varaaidas pannakse üles tahvel aida seisu üle.

15. Relvade ait.

§ 641. Kompanii relvade ait peab olema kindel ruum, kus see on võimalik. Kui niisugune ruum puudub, hoitakse relvu kompanii üldises varaaidas.

§ 642. Relvade aidas hoitakse ainult neid relvu, mis alaliselt tarvitusel ei ole, peale selle laskemoona jooksvaks tarviduseks ning rühmadele väljaandmata laskeasjanduse õppe- ja puhastusabinõud.

§ 643. Relvade aida sisseseade on: relvade püramiidid, riiulid, lukustatavad kastid lahtise laskemoona hoidmiseks, lukustatav kapp tagavara püstolite ja padrunit hoidmiseks, laud, taburett ja muud vajalised asjad.

Seal peab olema välja pandud varanduse ja laskemoona nimestik, mis näitab aida igapäevast seisust.

Relvade hoidmist relvade aidas teostatakse vastavalt sellekohastele määrustele ja juhtnõu-ridele.

16. Toiduait.

§ 644. Toiduait peab olema eluruumidest ja köögist niivõrra eraldatud, et soojus ja köögi-aur ei saaks sinna rõskendavalt mõjuda.

See ruum peab kuiv, valge, lubjatud ja hea ventilatsiooniga olema.

Aida ruum olgu kaitstud päikese kiirte ja kärbeste sissepääsmise eest.

§ 645. Toiduaida sisseseade: riiulid, salved ehk eraldi valmistatud kastid, kaal, lauad, lihavarv, taburett, kühvlid, kirves, liharaie pakk jne.

Üldisel riiulil peab olema kindel jaotus ainete järele.

§ 646. Kuivad ained (suhkur, kohvi, tee, jahu) hoitakse kaantega salvedes ehk kastides.

Kottides hoitavad toiduained tulevad asetada puu alusele, mis kõrgemal põranda pinnast.

Liha ja kala hoida eraldi teistest toiduainetest. Värske liha ripub varnas, pekk hoitakse tsink kastides ehk kaantega anumates. Suvel liha ja rikkiminevad ained hoida jääkeldrites. Leib hoitakse riiulitel.

Liharaie pakk riputatakse alaliselt soolaga üle; liharaie kirves olgu terav ja puhas; seda ei tohi tarvitada teiseks otstarbeks.

§ 647. Aidas peab valitsema alati täieline puhtus ja kord; selle eest kannab vastutust toitlustaja.

17. Rügemendi korrapidaja ohvitseri tuba.

§ 648. Rügemendi korrapidaja ohvitseri tuba peab asuma kohas, kust kõige parem on korra järele valvata.

Toas peab olema telefon, nahk kušett padjaga, kaks lauda, üks neist lukustatavate santslitega, kirjutusabinõud, kolm tooli, vee karafin klaasiga ja alusega, seinakell, sise- ja välissoojamõõtja, pesunõud, sööginõud, toidutoomise nõud, riide- ja käterätikunagi, lukustatav kapp, teemasin, teekann, kaks klaasi, tuhatuus.

Tuba koristab ja kütab toimkonna signalist.

18. Korrapidaja allohvitseri tuba.

§ 649. Korrapidaja allohvitseri tuba peab korrapidaja ohvitseri toa juures olema ehk eemal asumisel sellega telefoniga ühendatud.

Toas peab olema kušett, lukustatava sahtliga laud, 2 tooli, vee karafin, klaas ja kirjutusabinõud.

Tuba koristab toimkonna signalist.

19. Juukselõikamise ruum.

§ 650. Kus võimalik, seatakse sisse iga pataljoni peale juukselõikamise ruum ühes tarviliste riistadega.

Juukselõikajaks määratakse üks sõdur, kes võtab osa kõigist õppustest, kuid on vabastatud toimkondadest.

20. Töökojad.

§ 651. Töökodade alla määratakse rügemendis ja võimaluse järele ka kompaniides eraldi ruumid, vastava sisseseadega ja riistadega.

Igale töökojale määratakse vanem.

Töökodade ruumis on elamine ja magamine lubatud ainult rügemendiülema korraldusel.

Kompaniides, kus ametmeeste jaoks puuduvad eraldi ruumid, seatakse sisse tööurgad.

21. Pööningud.

§ 652. Pööningul võib hoida aknaraame ja voodeid; seal võib ka pesu kuivatada. Muud kraami võib seal pidada ainult rügemendiülema loal.

Asjade asetamine lähemale kui kaks meetrit korstnast on keelatud.

Pööningud peavad alati olema puhtad ja

lukus. Võtme hoiab oma käes pööningut tarvitaja kompanii korrapidaja.

Pimedal pööningul tohib käia ainult tormilaternaga või elektri lambiga.

Suitsetamine pööningul on keelatud.

Tormi ja sadude ajal peavad pööningute aknad ja ukсед olema sulutud.

22. Väljakäigukoht.

§ 653. Väljakäigukohti peab olema üks iga kompanii peale või kõige rohkem kahele kompaniile ühine.

Ohvitseride ja üleajateenijate väljakäigukohad olgu võimaluse järele üldisest väljakäigukohast eraldatud.

Istekohtasid peab väljakäigukohas olema vähemalt üks iga 15 inimese peale. Istekohad, kus veevärk puudub, peavad olema kindla kaanega kinni kaetavad.

Väljakäigukohta peab hästi tuulutatama, alati puhas ja korras hoitama, vähemalt kord nädalas desinfitseeritama ja lahtised väljakäigukohad lubjaga iga päev üle riputatama.

On keelatud jalgadega istekohtadele ronida ja midagi aukudest alla loopida.

Pimedal ajal peab väljakäigukoht valgustatud olema ja talvel niivõrra köetud, et temperatuur alla $+ 5^{\circ} \text{C}$ ei oleks.

Väljakäigukohad koristatakse ja pestakse sõdurite poolt.

Mustuse väljaveoks sõdureid kasutada on keelatud.

23. Saun.

§ 654. Saun peab normaalselt jagunema kolme ruumi: riietumise, pesemise ja vihtlemise ruum.

Riietumise ruumis peavad olema pingid, riietehoidmise kapid ehk varnad, põranda restid ja joogivee nõu.

Pesemise ruumis peavad olema pesemise pingid, kappade riiul ja igale isikule üks kapp, sooja- ja külma vee kraanid, vähemalt üks 20 inimese peale ja duš.

Vihtlemise ruumis peavad olema vihtlemise lava, pingid, sooja- ja külmavee kraanid.

24. Õued.

§ 655. Ühised õued jagatakse ära kompaniide vahel, kes on vastutavad oma piirkonna puhtuse eest.

On keelatud õuele midagi maha valada ehk pühkmeid sinna maha matta.

Talvel peavad õued olema lumest sedavõrt puhtad, et see liikumist ja õppusi ei takistaks.

Kõnniteed riputatakse talvel liivaga üle, tuha tarvitamine selleks on keelatud.

Õuede puhastamine sünnib õppustest vabal ajal.

25. Prügikastid.

§ 656. Prügikastid ehitatakse kõrvalistesse kohtadesse, puuhoonetest vähemalt 10 meetrit eemal ja pealt kinnised.

Prügikast on veltveebli valve all, kes vastutab, et ta õigel ajal tühjendatakse. Kasti ei või lasta ääreni täis minna.

Peale tühjendamist peab kasti desinfitseerima.

Solki prügikasti valada on keelatud.

26. Kütteainete väljaandmine, vastuvõtmine ja ahjude kütmine.

§ 657. Kütteainete väljaandmise korra ja aja määrab kindlaks rügemendiülem käsukirjaga. Väljaandmine sünnib õppustest vabal ajal.

Kütteained võtab vastu kompanii varahoidja, järele vaadates, et need oleks nõuetavas headuses. Kui kütteained nõuetele ei vasta, kannab varahoidja sellest ette kompaniiülemale.

§ 658. Kompanii ahjude kütjaks ja nende järelvalvajaks määrab kompaniiülem ühe rea-mehe, kes vastutab ahjude õigeaegse ja korrapärase kütmise eest; temale antakse täpsed juhtnöörid kütmise kohta.

Tarviduse korral võib temale abilise määrata.

Ahjusid köetakse üks kord päevas; kui ühe korra kütmisega nõuetavat soojust ei saavutata, võib kaks korda kütta.

Kui ahjusid kord päevas köetakse, sünnib see peale lõunat; kui kaks korda — siis kord hommikul, teine — peale lõunat. Kütmine peab olema lõpetatud hommikul pool tundi enne õppuse algust ja õhtul hiljemalt kell 19.

Puud peavad olema nii lühikeseks lõigatud, et ahju ukse vabalt võib kinni panna, peavad olema ühe jämedusega, et nad korraga ära põleks ning vabalt ahju mahuks. Keelatud on puude otsa lüüa ehk neid ahju suruda.

Keelatud on küttematerjalide pidamine eluruumides, koridorides ja treppidel ning kuivatamine ahjudes.

Kahekordsete ustega ahjudel pidada kütmise ajal sisemine uks kinni, välise uksega reguleerida õhu parajat sissevoolu, et ära hoida

ahju asjata jahtumist. Ühekordsete ustega ahjudel põlemist mööda siibreid vähehaaval kinni lükata.

Tuleb valvata, et tukid korraga ära põleks ja ahi õigel ajal kinni pandaks.

Õhukindlate ustega ahjud pannakse kinni, kui kütteaine hakkab lagunema. Mitteõhukindlate ustega ahjud sulutakse siis, kui sütel sinine leek on kustunud.

Et puud ahjus paremini põleks ja ahjud rohkem sooja annaks, tuleb tuhk ahjudest välja viia normaalselt iga nelja korra kütmise järele.

§ 659. Uusi ja parandatud ahjusid peab vähehaaval kütma hakkama, alguses ainult 'aastudega ja pilbastega. Kütmisel hoitakse ukсед ja siibrid lahti. Ahi peab täiesti ära kuivama, enne kui seda normaalselt kütta võib. Kui uut ahju korraga tugevasti kütta, muutub kividest olev niiskus liig kiiresti auruks ja tungib suure jõuga läbi seinte välja, mis ahjudes praod tekitab ja ahju täiesti kõlbmatuks teeb.

Kaua kütmata seisnud ahjude kütmist peab sama ettevaatusega alustama.

27. Taliraamide 'ettepanemine ja äravõtmine.

§ 660. Taliraamid pannakse ette ruumide kütmise algpäevaks. Enne seda peab välised ja sisemised raamid puhtaks pestama ja kuivaks hõõrutama. Akende vahele pannakse kuivatatud peenikest liiva ehk muid aineid, mis niiskust sisse tõmbavad.

Taliraamid peab hoolega kinni toppima ehk kinni kittima (mitte värnitsa kitiga).

Taliraamid võetakse eest ära pataljoniülema korraldusel, kui väline soojus seda võimaldab.

Eestvõetud raamid hõõrutakse puhtaks ja pannakse hoiule.

28. Põrandate pesemine.

§ 661. Tervishoidliselt kahjulikkude ja hooneid hävitavate väärnähtuste ärahoidmiseks põrandate pesemist toimetada alljärgnevate reeglite järele.

Vee tarvitamisega olla piinlikult tagasihoidlik, et vesi laudade vahele ei valguks ja neid ei määndaks.

Värvitud põrandaid pesta ainult märja nartsu abil.

Kulunud või värvimata põrandatele, kus pesemine nartsu abil raske, võib valada vähemal määral vett (võimalikult sooja), kohe kuiva saepuru peale riputada ning kiirelt tahedaks küürida. Küürimist toimetada mitu korda, nii et põrand täiesti puhas ja tahe oleks.

Põrandaid pestakse kord nädalas. Enne pesemist puhastada laed, seinad, ahjud, simsid ja sisseseade tolmust ja ämbliku võrkudest. Lii-mivärviga varvitud kohti võib pühkida ainult kuiva, kuid õlivärviga kohti ka märja lapiga.

Pesemise juures ära hoida seinte määrimist ja musta veega pritsimist, ning hoolega puhastada seinäärsed põrandaliistude vahed, et sinna mustus pesitsemata ei jääks.

Põrandate pesemise ajal peavad ahjud küdema, et põrand rutem kuivaks. Suvel avada aknad ja ukсед.

Põrandate pesemise reegleid peavad teadma kõik kaitsevaelased.

Vastutajaks põrandate reeglipärase pesemise eest on veltveebel.

29. Isiklik number.

§ 662. Kõigile kompanii allohvitseridele ja sõduritele määratakse veltveebli poolt isiklik number kogu teenistuse ajal kompaniis, millega märgitakse kõik nende varustus, kohad püssi-püramiidis, riidenagides jne.

Kompanii nimestikust mahakustutatud allohvitseride ja sõdurite isiklikud numbrid jäävad vabaks ja määratakse juuretulejatele.

30. Laskemoona hoidmise kord kompaniides.

§ 663. Valveteenistuseks ja alarmi puhul väljaantav laskemoon hoitakse liikide kaupa jaotatult, eriliselt selleks valmistatud ja lukustatud kastides kompanii relvaidas; igal rühmal on oma kast, mille võti rühmavanema käes. Kui rühmavanem elab väljaspool kasarmut, siis on laskemoona kasti võti tema asetäitja käes.

§ 664. Laskemoon peab olema niiviisi pandud, et teda võimalikult kiirelt saaks välja jagada.

Alarmi puhul väljaantav raske-kuulipildujate laskemoon peab olema laaditud lintidesse, kerge-kuulipilduja laskemoon kasettidesse, mis omakorda pakitud karpidesse või kottidesse.

§ 665. Laskemoona värskendatakse kompaniülema korraldusel. Laskemoona korraliku pakkimise ja alaloleku eest on vastutav rühmavanem. K.-k. Madseni kasette peab aegajalt tühjendama (vähemalt kord nädalas) ja uuesti laadima, et vedrude lõdvenemist ja katkiminekut ära hoida.

§ 666. Valveteenistuse ja alarmi puhuks kompaniides hoitava laskemoona arvu määrab kindlaks rügemendiülem.

§ 667. Peale valveteenistuse ja alarmi laskemoona võib kompanii relvaidas hoida rügemendiülema loaga ja tema poolt määratud arvul laskemoona jooksvaks vajaduseks märgilaskmistel.

Seda laskemoona tuleb hoida kinnistes laskemoona kastides; lahtivõetud padruni karbid tuleb hoida erilistes kastides lukustatult; võti on kompanii relvuri käes.

§ 668. Kui millegipärast võimalik või olukorrale vastav ei ole valveteenistuse ja alarmi laskemoona kaste (kappe) paigutada relvaita, siis võib rügemendiülema nõusolekul neid kaste (kappe) paigutada otse rühmade ruumidesse laskemoona hoidmise nõuetele vastavale kohale.

§ 669. Valveteenistuseks tarvismineva laskemoona võtavad rühmavanematelt välja vahtkondade ülemad ja kompanii korrapidajad (kui viimastele ja nende käsualustele laskemoon on ette nähtud) ja annavad selle moona jälle rühmavanematele isiklikult tagasi otse peale valveteenistusest kompaniisse tagasi ilmumist. Alarmi puhul jagatakse laskemoon rühmavanema poolt välja otse sõduritele ja nõutakse neilt peale alarmi möödumist viibimata tagasi; vastu võtab jällegi rühmavanem.

IV p e a t ü k k.

TOITLUSTEENISTUS.

1. Väeosa toitlustamine.

§ 670. Väeosa korrapärase toitlustamine on majanduseülema ülesanne. Tema peab hoolitsema, et sõdureid toidetaks mitte ainult normi piirides, vaid ta peab kasutama kõiki abinõusid selleks, et toit oleks küllaldane, mitmekesine ja

maitsev, et toiduainete vedu, hoidmine, toidu valmistamine ja sõdurite toitmine oleks kooskõlas tervishoiu nõuetega ja et oleks olemas nõuetavad köögi- ja sööginõud ja -riistad.

§ 671. Rügemendi ja teiste ülemate kohus on valvata ja hoolitseda, et käsualuste toitmine oleks korralik ja et oleks kasutatud kõik parandust toovad võimalused sel alal, täites kohuseid, mis ette nähtud selle määrustiku vastavates paragrahvides ja vastavates seadlustes nende kohuste kohta.

§ 672. Toitluse alal tegutsevad kaitsevälased peavad hästi tundma toiduainete omadusi, oskama hinnata nende väärtust ja teadma heade ja halbade toiduainete tunnuseid. Tarbekorral annab selleks juhatust arst rügemendiülema korraldusel.

2. Toiduainete hoidmine ja väljaandmine allüksustele.

§ 673. Toiduained hoitakse vastavalt selle määrustiku §§ 644—647 ja sellekohastele juhtnõo-ridele.

§ 674. Toitlustajad kompaniid saavad toiduaineid rügemendi toiduaidast majanduseülema poolt kindlaksmääratud tundidel ja järjekorras.

Kui toitlustajal kompaniil on võimalus igapäev toiduaineid kohale tuua, võetakse neid ainult iga järgmise päeva peale.

§ 675. Toiduaineid võtab vastu rügemendi aidast ja toimetab kohale toitlustaja, toitlustaja kompaniülema poolt allakirjutatud nõudmise järele, kontroleerides toiduainete kaalu ja väärtust.

§ 676. Keelatud on välja anda rikutud või alaväärtuslisi toiduaineid.

Kui toitlustaja leiab, et väljaantavad ained ei vasta nõuetele, teatab ta sellest väljaandjale. Kui viimane paremaid ei anna, võtab ta rikutud ained vastu, kuid kannab ette sellest kohe veltveebliile, kes toiduained üle vaatab ja sellest kompaniiülemale ette kannab.

3. Ajateenijate toitmine.

§ 677. Ajateenijatele antakse sooja toitu vähemalt 2 korda päevas. Kõik ajateenijad toidetakse ühiskatlast. Ainult tervislikkudel põhjustel vanema arsti ettepanekul või kui sõduril on võimata ühiskatlast toitu saada teenistuslistel põhjustel, võib rügemendiülem lubada neid ühistoidult maha arvata ja välja anda toiduraha seaduses ettenähtud määral. Kompaniiülemad on kohustatud valvama, et toidurahal olevad ajateenijad oleks korralikult toidetud.

§ 678. Rügemendiülema korraldusel võib leiva ja suhkru ajateenijatele kätte anda.

Ajateenijatele kätteantavad toiduained võtab vastu rühmavanema juuresolekul rühma jagaja ja annab välja sõduritele.

§ 679. Toiduainete väljaandmine kompanii aidast sünnib kompaniiülema juhtnõõride järele.

4. Üleajateenijate toitmine.

§ 680. Üleajateenijad poissmehed toidetakse harilikult ühiskatlast; lahkuda ühiskatla toidult võivad nad ainult rügemendiülema eriloal.

Perekonnaga üleajateenijad võivad oma äranägemise järele kas ühiskatla toidule jääda,

stüies kasarmu ruumides, või toidurahale üle minna.

Üleajateenijatele, kes ühiskatlast toitu ei saa, antakse välja toiduraha.

5. Ohvitseride toitmine.

§ 681. Ohvitseride toitmine sünnib harilikult nende eneste hoolet ja kulul.

§ 682. Kui väeosa asupaigas toiduainete muretsemine raskendatud on, võivad ohvitserid sõjaministri loal saada sõduri toidunormide järelle toiduaineid maksu eest, normeeritud hinnaga.

§ 683. Rännakutel, manöövritel ja üle ööpäeva kestvadel välilõppustel võivad ohvitserid kompanii katlast sõduri normi järelle toitu saada, normi hinnaga, diviisiülema loal.

6. Toidu valmistamine.

§ 684. Toidu valmistamiseks tarvitavad toiduained ja nende hulk määratakse kindlaks iga päeva peale, eraldi hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi jaoks nädala toidutabelis.

§ 685. Nädala toidutabeli teatava perioodi peale ette seab kokku majanduseülem ja kinnitab diviisiülem.

Tema seab kokku ka toiduvalmistamise üksikasjalised juhtnöörid, mis sisaldavad juhatusi kokkadele tabelis ettenähtud söökide valmistamiseks. Need juhtnöörid kinnitab rügemendiülem ja nad hoitakse köögis.

Toidutabel peab olema kokku seatud nii, et oleks võimalik valmistada normi järel väljaantavatest ainetest vaheldavat, mitmekesist ja maitsevats sööki.

§ 686. Kompanii on toitlustaja üksus. Kompaniiülem täidab kõik sellel alal ettenähtud kohused. Tema hoolitseb, et köögis oleks tarvilised nõud ja riistad, et oleks nõuetele vastav sisseseade ettenähtud määral, et köök ja sisseseade oleks puhas ja korras. Kõigist puudustest ja tarvilistest parandustest teatab tema majanduseülemale. Kompaniiülem nõuab välja söögi keetmiseks tarvilised ained ja keedu puud, valvab, et söögi keetmine sünniks vastavalt juhtnõoridele, andes tarbekorral täiendavaid juhatusi, valvab, et keedu puid tarvitataks normi piirides.

Toitlustaja kompaniiülem vastutab, et kõik tema toita olevad sõdurid saaks õiglaselt toiduga varustatud.

§ 687. Kui köögid ja söögitoad võimaldavad, valmistatakse sööki mitme kompanii peale ühiselt, kusjuures üks kompanii toitlustab teisi rügemendiülemade poolt määratud ja käsukirjas avaldatud järjekorras ja aja jooksul.

§ 688. Toidu valmistajateks on igas toitlustajas kompaniis normaalselt kaks kokka, kellest üks vastutaja.

Kokkade väljaõpetamiseks nende erialal korraldab majanduseülem rügemendiülemade juhtnõoride järele koka kursuseid.

Tarviduse korral võib toitlustaja kompaniiülemal loal, õppustest vabal ajal, määrata kööki töölisi vastavalt töö rohkusele. Töö korralikuse eest vastutab köögi korrapidaja.

7. Toidu proovimine.

§ 689. Igakord enne toidu väljaandmist proovivad seda rügemendi korrapidaja ja toitlustaja kompanii ülem.

Rügemendi arstid proovivad toitu võimalikult sagedamini, meeles pidades, et rügemendi kaitseväelaste toitmise järele valvamine on üks nende tähtsam ülesanne.

Kui proovimisel selgub toidu kõlbmatus, teeb proovija kohapeal tarvilikud korraldused ja kannab sellest viibimata ette rügemendiülemale.

Toitu proovitakse köögis ja tehakse igakord vastav märkus toidu kontrollraamatusse.

8. Rühma jagaja.

§ 690. Rühma jagajaks määrab kompaniiülem rühmaülemale ettepanekul korraldiku, terve ja rohkem arenenud sõduri, kes, jäädes oma jao koosseisu ja täites kõik teenistuse kohused toimetab rühmale kätteantavate ainete vastuvõtmist ja meeste väljajagamist rühmavanema juhtnõuude kohaselt viimase juuresolekul.

Ainete vastuvõtmisel kontroleerib rühma jagaja täpselt nende väärtust ja mõõtu ning jagab välja kõigile kohalolevatele meestele vastavalt normidele ja õiglaselt.

Suhkur antakse välja sellekohase õõnesmõõduga.

Ainete hoidmiseks saab jagaja rühmavanemalt tarvilikud nõud.

Väljajagamisi toimetab tema õppusest vabal ajal.

V p e a t ü k k.

SANITAARTEENISTUS.

1. Üldised alused.

§ 691. Tervis, kehaline tugevus ja vaimline värskus on tarvilikumad tingimused rügemendi lahinguvalmisolekuks.

Sanitaarteenistuse ülesanne on hoida ja parandada rügemendi tervislist seisukorda.

See ülesanne saavutatakse tervishoiu nõuete täitmisega kogu isikliku koosseisu poolt.

§ 692. Tervishoiu seisukohalt peab pööratama erilist tähelepanu: a) rügemendi piirkonna ja ruumide puhtusele; b) õhupuhtusele ja tarvilikule temperatuurile eluruumides; d) toiduainete, joogivee puhtusele ja omadustele; e) korrapärase toidu valmistamisele, toitvusele ja sööginõude puhtusele; g) riietamisele vastavalt aastaegadele ja ilmastikule; h) magadis-
asemete, panipaikade, ihupesu ja riiete puhtusele; i) saunaskäimisele, pesemisele ja suplemisele; j) töö-, õppe- ja puhkeaja õigele jaotusele.

§ 693. Kõik ülemad ja eriti sanitaar koosseis peavad suurt hoolt kandma hakkavate ja suguhaiguste ärahoidmiseks. Selleks peavad nad õpetama tarvilisi tervishoiu reegleid ja nõudma nende täpset täitmist.

§ 694. Õppustega ja kehaliste harjutustega tuleb meeskonda kasvatada ja vastupidavaks teha lahinguolukorras ettetulevatele raskustele.

2. Arstline ülevaatus.

§ 695. Kõik rügemendi allohvitserid ja sõdurid ja nende kohtadel teenivad eraisikud vaadatakse läbi arstilt vähemalt kord kuus rügemendiülema poolt kindlaksmääratud ajal; leivaküpsetajad, kokad, toitlustajad ja sõduripoe müüjad iga nädal.

Kui on märgata sõdurite tervise halvenemist või hakkavate või suguhaiguste levimist, toimetatakse arstlist ülevaatuset sagedamini.

Ülevaatuse tagajärjed märgitakse arstlise ülevaatuse raamatusse (vorm nr. 28).

Allohvitserid ja sõdurid, tulles puhkuselt või komandeerimiselt, vaadatakse läbi arsti poolt nende ilmunisel.

Haigete arreteeritute ülevaatamine sünnib korrapidaja ohvitseri nõudmisel.

Arreteeritu ambulatoorset ravitsemist võib arsti otsusel korraldada arestiruumis.

§ 696. Kompanii esitab ülevaatusele veltveebel ühes arstlise ülevaatuse raamatuga. Ülevaatust toimetatakse kompanii ruumis päeval, küllaldase valguse juures.

§ 697. Arstlise ülevaatuse juures peab viibima kompaniiülem või tema asetäitja.

Kaitseväelased, kes arsti arvamise järele tarvitavad põhjalikumat järelvaatust või kes puuduvad üldisel ülevaatusel, saadetakse veltveebli poolt rügemendi ambulantsi.

Ülevaatuse tagajärgi arstlise ülevaatuse raamatusse märkides juhib arst kompaniiülema tähelepanu väärnähtustele ja puudustele, mis kompaniis võimalik kõrvaldada. Kokkuvõtte ülevaatuse tagajärgedest esitab ta rügemendiülemale, lisades juure kokkuvõttele oma arvamise rügemendi üldise tervislike seisukorra kohta.

§ 698. Arstlist ülevaatust toimetab vanem arst.

3. Igapäevane haigete läbivaatamine ja arstiabi.

§ 699. Igapäev rügemendiülema poolt selleks määratud ajal kogub kompanii korrapidaja kokku haiged, kirjutab nende nimed haigete raamatusse ja esitab raamatu veltveeblile.

Veltveebel kirjutab nimekirjale alla, mää-

rab komandoülemaks ühe haigetest, kes nad ühes raamatuga määratud ajaks komandos ambulantsi viib.

§ 700. Ambulantsis võtab vastu haiged toimkonna velsker ja esitab nad arstile.

Arst vaatab haiged läbi ja arvestades nende tervislike seisukorraga: tunnistab terveks, annab abi, määrab ambulatoorsele arstimisele, paigutab ambulantsi või teeb korralduse haigemajasse saatmiseks.

Läbivaatuse ja abiandmise tagajärjed arst märgib sellekohastesse aruannetesse ja teeb vastava märkuse kompanii haigete raamatusse: terve; abi antud; vabastatud täielikult nii mitu päeva; vabastatud sellest ja sellest õppusest (tööst) nii mitu päeva; saata siis ja siis; ambulantsi; haigemajasse.

§ 701. Arst võib haigeid vabastada õppustest ja töödest täielikult kuni kolmeks päevaks ehk osaliselt ainult neist õppustest ja tööddest, mis halvalt mõjuvad haige tervise peale, kuni viieks päevaks.

§ 702. Peale läbivaatust viib komandoülem haiged kompaniisse, esitab komando ühes raamatuga kompanii korrapidajale.

Korrapidaja esitab raamatu veltveeblile tarvilikkude korralduste tegemiseks vastavalt arsti märkustele.

Õppustest või töödest osaliselt vabastatuid õpetatakse ja kasutatakse kodustel töödel kompaniülema juhtnööride järele.

Õppustest või töödest osaliselt vabastatuid on keelatud välja lubada kompanii piirkonnast.

§ 703. Igapäevane hommikune haigete läbivaatus peab olema lõpetatud nii, et ambulantsis käijad õppuste alguseks kompaniides tagasi oleks.

Hommikul ambulantsi minejate haigete arvu vähendamiseks võib rügemendiülema äranägemisel toimetada haigete läbivaatust (liisaks hommikusele) peale õhtuseid õppuseid.

4. Kaitseväelaste läbivaatamine erijuhtumistel.

§ 704. Teenistusse ilmuvad noored vaatab põhjalikult läbi arst rügemendiülema poolt määratud ajal — ilmumise esimestel päevadel.

Samuti vaatab ta läbi kõik teenistusse võetavad üleajateenijad ja eraisikud, teatades tagajärgedest rügemendiülemale.

§ 705. Teenistusest vabastatavad kaitseväelased vaatab arst läbi enne vabastamist. Nendega, kellel leitakse hakkavate või suguhaiuste tunnuseid, talitab ta vastavate juhtnõotide järele.

§ 706. Arst vaatab läbi ja avaldab oma arvamise kaitseväelaste kohta, keda määratakse ametite peale, mis nõuavad erilisi kehalisi võimeid (signalistid, muusikamehed, võimlemise instruktorid, jne.) ja ametitele toidluse alal (leivaküpsetajad, kokad, toitlustajad, jne.).

§ 707. Kui läbivaatusele kaitseväelasi ilmub suurel arvul, laseb vanem arst teha tarvilised korraldused asjata ootamise ärahoidmiseks.

5. Haigemajasse saatmine ja tagasitulek.

§ 708. Kaitseväelaste haigemajasse saatmist toimetab vanem arst, tema poolt allakirjutatud sanitaar saatekirjaga.

Saatekirja põhjal antakse rügemendi kantseleist tarvilised dokumendid ja avaldatakse käsukirjas. Haiged saadetakse ära ja nende

majandusline vahekorid kompaniiga korraldatakse rügemendiülema poolt kindlaksmääratud korras. Ühes muude dokumentidega antakse ka varustusleht kaasasoleva varustuse üle. Varustusleht ja teised tarvilised dokumendid antakse välja rügemendiülema poolt maksmapandud korras.

Haige viibimise ajal haigemajas on temaga kaasasoleva varustuse eest vastutav haigemaja ülemus.

§ 709. Hakkavatele ja rasketele haigetele määratakse saatjaks velsker ehk sanitar.

Valve või vahialuste kohta tehakse vastav märkus sanitar saatekirjale ja nad saadetakse valve all.

Distsiplinaarselt arreteeritud saadetakse haigemajasse üldisel alusel, karistuse aeg katkestatakse ja viiakse täide pärast haigemajast väljatulemist.

Kohtuotsuse põhjal ja eeluurimise all kinnistuvate haigetega talitatakse garnisoni määrustiku järele.

§ 710. Haigemajast väljakirjutatud kaitsevaelased ilmuvad kompaniisse, kus nad dokumendid ära annavad, ning väeosa arstile.

6. Haiged rügemendi ambulantsis.

§ 711. Haiged rügemendi ambulantsis peavad täitma kõiki seal maksvaid erireegleid korra ja arstimise kohta.

Neil on keelatud rikkuda üldist rahu ja tülitada teisi haigeid, tarvitada arsti poolt keelatud sööke ja jooke, ambulantsist lahkuda ja käia ühest ruumist teise ilma arsti ehk korrapidaja velskeri loata.

Külalisi vastu võtta võivad need, kellele see arsti poolt lubatud.

7. Haiged ohvitserid ja väljaspool kasarmut elavad üleajateenijad.

§ 712. Kui ohvitser ehk väljaspool kasarmut elav üleajateenija haiguse tõttu ei või oma teenistuse kohuseid täita, siis kannab ta sellest kirjalikult ette oma vahetule ülemale.

Ohvitseride haigusjuhtumiste kohta teatab ülem viibimata rügemendi adjutantidele.

Kui ärajäänu kohta kuni sama päeva kella 12 mingit teadet ei ole, siis saadab vahetu ülem järele vaatama, mis temaga juhtunud.

Arstlise abi saamiseks pöörab haige rügemendi arsti poole.

Tarviduse korral saadab rügemendiülem vanemohvitseri ühes arstiga selgitama, kas haigus küllaliselt põhjendab teenistusest ärajäämist. Ülevaatuse tagajärjedest vanemohvitser kannab ette kirjalikult rügemendiülemale.

§ 713. Haigetel ohvitseridel ja üleajateenijatel on lubatud vanema arsti nõusolekul end kodus arstida lasta, kuid rügemendiülemal korraldusel võib neid ka haigemajasse paigutada.

Ohvitseril ja üleajateenijal, kes on haigeks tunnistatud ja jäetud ravitsemisele oma korterisse, on keelatud sealt lahkuda ilma arsti ja rügemendiülemal loata.

8. Võitlus suguhaiguste vastu.

§ 714. Suguhaiguste vastu võitlemise korraldamine on rügemendi arstide ülesanne, kes seda teostavad sõjaväe tervishoiuvalitsuse ülemal poolt antud juhtnööride järele.

Iga kaitseväelane, kes põeb suguhaigust, on kohustatud alluma tarvilisele arstlisele ravitsemisele, samuti ka täitma eeskirju ja nõudeid, mis temale annab arst haiguse ravitsemise kohta.

Suguhaiged, kes end arsti juures ei ravitse ning oma haigust varjavad või haigust edasi annavad, langevad karistuse alla.

Kui arst leiab kaitseväelase juures suguhaiguse, siis peab ta haigele seletust andma haiguse iseloomu ja hakkamise ohu kohta, ühtlasi teatades, mis haige peab tegema haiguse arstimiseks ja edasiandmise ärahoidmiseks; eriti tuleb haige tähelepanu juhtida abiellu astumise keelule haiguse hakkavuse järgus, kui ka teguviiside karistatavuse peale, mis on ühenduses suguhaiguste edasiandmise ohuga.

Kaitseväe arstid on kohustatud loenguid pidama suguelu tervishoiu üle.

Loengutest osavõtmine on rügemendis kõigile kaitseväelastele sunduslik.

Kompanii ja toimkonna velskeril peab tarviline arv profülaktikumi pakikesi tagavaraks olema, et soovijatel need alati saadaval oleks. Profülaktikumi tarvitamise viis on trükitud igal pakikesel.

Rügemendi sanitaar personaal ei tohi kõrvalistele isikutele edasi anda suguhaigete kohta käivaid individuaalseid teateid, mis nad on saanud oma ameti alal.

9. Sanitaar personaali osavõtmine õppustest, rännakutest ja manöövritest.

§ 715. Rügemendiülem määrab kindlaks, missugustel õppustel, rännakutel ja manöövritel peab sanitaar personaal juures olema ühes tarviliste abinõudega.

Laskeharjutuste juures peab olema alati arst või velsker.

10. Saunas käimine.

§ 716. Kaitseväelased peavad saunas käima normaalselt talvel kord nädalas, suvel vähe-

malt kaks korda kuus rügemendiülema poolt määratud ajal ja korras, võimalikult laupäeval peale õppuste lõppu.

Mitmele rügemendile ühise sauna tarvitamise korra määrab kindlaks garnisoniülem.

§ 717. Sauna tarvitamise ajaks määratakse sauna korrapidaja allohvitser, kes valvab sauna kohta käivate eeskirjade ja korralduste täitmise, korraliku kütmise ja puhastamise järele.

Komandod sauna saadab veltveebel, määrates ülemaks ühe rühmavanema.

Jaoulemad valvavad käsualuste korraliku pesemise ja pesu vahetamise järele.

Kaitseväelased, kes põevad hakkavaid-, sugu- või nahahaigusi, käivad saunas eraldi arsti juhtnööride järele. Sauna desinfitseerimist toimetatakse vanema arsti korraldusel.

11. Suplemine.

§ 718. Suvekuudel peab erilist rõhku pane-ma kaitseväelaste sagedasele suplemisele.

Suplemise aja ja koha määrab kindlaks garnisoni-, laagri- või rügemendiülem, tarbekorral kokkuleppel vastava omavalitsuse asutusega.

Suplemine sünnib ainult komandodega.

Komandod suplema saadab veltveebel, määrates ülemaks ühe rühmavanema. Garnisoniülema nõudmisel määratakse komandode ülemateks ka ohvitserid.

Komando ülem vastutab, et kõik suplemise reeglid täpselt täidetakse.

Suplemise juures viibib velsker.

Ei tohi supelda pooleteise tunni jooksul pärast söömist, supelda segases ehk soo vees, minna vette higisena ilma jahutamata, jääda

vette kuni väsimuseni, supelda üle kolme korra päevas.

Suplemise ajal on tarvilik ujuda ja teha rohkem liigutusi.

Päästeabinõud rügemendi suplemiskohtades peavad olema korras ja käepärast. Suplemise reeglid ja komando ülema kohused olgu neis kohtades üles pandud.

12. Pesu pesemine.

§ 719. Ajateenijate pesu pestakse kaitseväge ehk erapesumajades sellekohase kokkuleppe põhjal või rügemendi pesumajas palgatud tööjõu poolt. Tasu pesu pesemise eest makstakse pesu pesemise raha ja poole naela seebi raha arvelt.

Kui eelpool nimetatud pesemise viise tarvitada ei saa, pesevad ajateenijad pesu isiklikult vabal ajal, selleks määratud ruumis, kus peab olema soe vesi ja pesunõud.

Pesu kuivatatakse eraldi määratud ruumis, pööningul, või väljas eraldatud kohal.

Puhta pesu peab sõduritele kätte andma hiljemalt saunaskäimise päeva eelõhtul, et neil oleks võimalik teha tarvilikke parandusi.

Musta pesu kogumist, hoidmist ja pesumajasse andmist korraldab veltveebel vastavalt kompaniiülema juhtnõõridele.

Pesu pesemiseks tarviliste küttepuude, nõude, kuivatusnööri väljaandmist, samuti lepingute sõlmimist ja tööjõudude palkamist korraldab majanduseülem.

Pesu pesemise viisi rügemendis ja pesemise aja kompaniidele määrab rügemendiülem.

VI p e a t ü k k .

POSTISAADETISTE KÄTTETOIMETAMINE JA
ÄRASAATMINE.

§ 720. Rügemendi staabis määratakse adjutandi poolt üks kaitseväelane, kes varustatakse volitusega ja kes võtab vastu postiasutusest rügementi adresseeritud posti-telegraafi saadetised. Volitus valmistatakse kahes eksemplaris, millest üks on postkontoris, teine posti vastuvõtja käes. Volitusel tähendatakse ära, missuguste saadetiste liikide vastuvõtmi-seks ta on antud.

Rügemendi eraldi seisvatel osadel on lubatud organiseerida posti-telegraafi saadetiste saamist ligemast postiasutusest.

Kirjavahetust omas garnisonis ja kohaliku ajakirjanduse tellimist toimetatakse kulude kokkuhoidmiseks postita.

§ 721. Vastuvõtja varustatakse lukustatava postikotiga, mille üks võti on postiasutuses, teine rügemendi toimkonna kirjutaja käes.

Posti vastuvõtmisel postiametnik paneb saadetised kotti ja lukustab selle. Postikott tuuakse rügemendi toimkonna kirjutaja kätte, kes selle avab, kõik ametliku kirjavahetuse avamata ümbrikkude pealkirjade järele raamatusse sisse kannab ja adjutandile ühes raamatuga esitab.

Rügemendi staapi jääva ametliku kirjavahetusega toimetab adjutant sellekohaste juhtnööride järele. Kompaniidele adresseeritud ametlik kirjavahetus antakse adjutandi korraldusel kompaniidele edasi samasse raamatusse võetava allkirja vastu.

§ 722. Rügemendi kantseleis peab olema sisse seatud riiul (kapp) vahedega (lukustata-

vate sahtlitega) kompaniide arvu järele nende erasaadetiste jaoks.

Postikotist võetud erasaadetised, ajalehed ja ajakirjad paneb toimkonna kirjutaja vastavatesse riuli vahedesse (sahtlitesse), kust kompaniide vastuvõtjad nad määratud ajal ära viivad.

Ajalehed ja ajakirjad antakse kompanii kantseleist lugemise toa (lugemise nurga) vanemale, kaitseväelaste saadetised korrapidajale välja jagamiseks.

Puuduvate kaitseväelaste saadetised hoitakse alal kompanii kantseleis.

Üleviidud või kauemat aega äraolevate kaitseväelaste saadetised saadetakse neile järele.

§ 723. Rügemendi staabis ja kompaniides (pataljonides) organiseeritakse rügemendiülema korraldusel ka postisaadetiste ärasaatmine.

Rügemendis organiseeritakse säästsummadest antava avansiga posti- ja tempelmarkide müük vastavalt sellekohastele määrustele.

§ 724. Raha, tähtsaadetiste ja telegrammide saatmist toimetavad kaitseväelased posti määruste järele, mis kompanii ruumides üles pannakse. Samuti pannakse ruumi üles kirja aadressi vorm ja posti tariif.

VII p e a t ü k k.

DISTSIPLINAAR ARRETEERIMISE KORD.

1. Rügemendi arestiruum.

§ 725. Kui garnisonis üldist arestimaja ei ole, seab rügement enese jaoks sisse arestiruumi valgustatavate kartseritega. Üksikud kartserid võivad olla ka kompaniide juures.

§ 726. Kartseris peab olema ülestõstetav ja päeval lukustatav magamislava, laud, taburett ja liitiline kruus joogiveega.

Koridoris peab olema riietenagi arreteeritute riiete jaoks ja kapp või riul arreteeritute leiva ja soola hoidmiseks, kell, telefon ja soojamõõtja.

Arestiruumi korrapidaja jaoks: laud, taburett, relva püramiid, kirjutusabinõud, sise- ja garnisonimäärustikud ja vajalised juhtnöörid. Tema käes on arreteeritute raamat.

Kartseri ukstes peab olema auk arreteeritu järele valvamiseks. Uksed peavad olema lukustatavad ja aknad trellidega.

Arestiruumi juures peab olema pesemise nõu ja väljakäigukoht.

2. Kord arestiruumis ja arreteeritute valvamine.

§ 727. Kord arestiruumis ja arreteeritute valvamine teostatakse vastavalt distsiplinaar karistuse seadluse, garnisoni määrustiku ja käesolevatele sisemäärustiku reeglitele.

Üleajateenijad rivi veltveeblid ja rühmanemad, kandes karistust rügemendi arestiruumis distsiplinaar karistuse seadluse § 11 korras (peavahi arest), võivad pidada kartseris pesu, pealisriideid, toidunõusid ja kaitsevæele lubatud kirjandust.

3. Aresti alla paigutamise ja vabastamise kord.

§ 728. Aresti alla paigutamine sünnib arreteerimise lehe põhjal, mille veltveebel kohe peale karistuse määramist kokku seab ja kompaniiülem alla kirjutab.

Veltveebel teatab arreteerimisest rügemendi korrapidajale allohvitserile arreteeritava sissekandmiseks järjekorra nimestikku.

Aresti järjekorra kättejõudmisest teatab korrapidaja allohvitser kompaniile.

§ 729. Distsiplinaar aresti paigutamine sünnib normaalselt peale öhtusööki rügemendiülema poolt määratud kellaajal.

Enne aresti minekut arreteeritav annab ära relva ja kõik üleliigsed asjad § 421 ettenähtud korras.

Veltveebel kontrollaab, kas arreteeritaval on olemas garnisoni määrustikus ettenähtud varustus ja asjad, annab temale kätte arreteerimise lehe ja käseb ilmuda rügemendi korrapidajale. Tarbekorral määratakse saatja täägiga.

§ 730. Rügemendi korrapidaja kontrollaab arreteeritu varustust, märgib arreteerimise lehele aresti alla paigutamise ja sooja toidu andmise aja ning käseb arreteeritul ilmuda arestiruumi korrapidajale, kes tema ilmumise aja kontrollaab, kõik keelatud asjad ära võtab, arreteeritute raamatusse sisse kirjutab, kartserisse paigutab ja arreteerimise lehe väljaspool kartseri uksele kinnitab.

Arreteeritult äravõetud asjad kirjutab korrapidaja arreteerimise lehe pöördele ja annab üle samasse võetava allkirja vastu arreteeritu saatjale (kui see oli määratud), või kompaniist väljanõutud vastuvõtjale veltveeblile edasiandmiseks.

Kes ei täida käsku ilmuda arreteerimiseks rügemendi korrapidajale või arestiruumi täpselt ja viivituseeta, vastutab selle eest kui ülema käsu mittetäitmise eest.

Ohvitseride, sv.-ametnikkude ja üleajateenijate rivi veltveebliite ning rivi rühmavane-

mate aresti paigutamist toimetab rügemendi korrapidaja.

Kui arestis on ohvitserid või sv.-ametnikud, määratakse rügemendi korrapidajaks ohvitser.

§ 731. Aresti aja möödumisel vabastab arestiruumi korrapidaja rügemendi korrapidaja loal arreteeritu kartserist, märgib arreteerimise lehele vabastamise aja, annab selle lehe vabastatavale ja käseb ilmuda kompaniisse ning teatab vabastamisest vastava kompanii korrapidajale.

Kompaniis ilmub vabastatu kompanii korrapidajale, veltveebliile ja vahetule ülemale.

§ 732. Haigete arreteeritutega talitatakse §§ 695 5 ja 6 lõikes ja 709 ettenähtud korras.

VIII p e a t ü k k.

LIKUMISE KORD TÄNAVAL.

§ 733. Üksuse või komando liikumine tänaval sünnib ainult taktsammul, vastavalt rivi ning liikumise distsipliini nõuetele.

Komando ülem liigub komando ees. Kui liikuva komando ülemale abi on määratud, liigub see kaks sammu komando taga, ülenaga ühes reas.

Üksuse või komando juht vastutab komando korraliku liikumise eest.

Temal on luba rivist välja tulla ainult õpuste otstarbel.

Komandol kõnniteel liikumine on keelatud.

Liikumine sünnib paremal pool teed. Vastutulejatest hoitakse paremale, mööda minnakse vasakult.

Kui komandol voor kaasas, liigub see taga kümnesammulisel distantsil.

On keelatud seismajäämine kitsastel tänavatel ja ristteedel.

§ 734. Laulmine tänavatel on lubatud hommikusest äratussignaalist kuni õhtuse ehani. Talvel niiske, kõva tuulise ilmaga või külmaga üle 12° C mitte laulda.

Samuti kirikutest jumalateenistuse ajal, matuserongidest, langenud kaitseväelaste Vabadussõja mälestussammastest möödumisel ei laulda ja muusika ei mängi.

Laulmine ja muusika katkestatakse komando ülema poolt antava vile signaaliga („tähelepanu“).

§ 735. Üksikud kaitseväelased peavad tänaval liikumisel täpselt täitma §§ 102 ja 131 nõudeid. Kõnniteedel gruppidena ja rohkem kui kahe kaupa kõrvuti liikuda on keelatud. Samuti on keelatud üldist liikumist takistav seismine tänava nurkadel, kõnniteedel või kitsastes kohtades.

§ 736. Püssiga ja kerge-kuulipildujaga varustatud üksik kaitseväelane peab rahva hulgas liikudes iseäranis ettevaatlik olema.

Garnisoniülemal on õigus käidavate tänavate kõnniteedel eelpool nimetatud relvadega liikumist ära keelata.

IX p e a t ü k k.

VÄLJALUBAMINE KASARMU PIIRKONNAST. PUHKUS. PÜHAD. OMAVOLILINE LAHKUMINE.

1. Väljalubamine kasarmu piirkonnast.

§ 737. Väljaspool kasarmu piirkonda elada võivad ilma erilise loata ainult ohvitserid, sõjaväe ametnikud ja eraisikud. Juhtumisel, kui

nad kasarmu piirkonnas elavad, ei ole neil sealt harilikuks lahkumiseks erilist luba vaja.

Kasarmu piirkonnaks loetakse väeosa eluruumid ja muud igapäevaseks tarvitamiseks ettenähtud kõrvalised ruumid, samuti ka kasarmu õue. Täpselt määrab kasarmute piirkonnad kindlaks rügemendiülem.

§ 738. Üleajateenijad võivad rügemendiülema loaga elada erakorterites, teenistuskohale võimalikult lähemal. Neile antakse selleks välja vastavad tunnistused.

Riviväeosade allüksustes ei tohi väljaspool kasarmute piirkonda elavate üleajateenijate arv ulatada üle 50% alalolevast koosseisust. Nende teenistuse ja töö tunnid määrab kindlaks diviisiülem.

Staapides, asutustes ja tehnilistes väeosades määratakse väljaspool kasarmu piirkonda elama lubatavate üleajateenijate arv kindlaks diviisiülema (vastava ülema) poolt.

Kompanii kantseleis ja korrapidaja juures peab rippuma kaitseväelaste nimestik, kes väljaspool kasarmu piirkonda elavad, nende täpsete aadressidega.

§ 739. Kõik teised kaitseväelased, peale eelmistes kahes paragrahvis tähendatute, võivad kasarmu piirkonnast lahkuda ainult vastava ülemuse igakordse loaga.

§ 740. Kasarmu piirkonnast väljalubamine kauemaks kui üheks ööpäevaks ühes korralistest õppustest või toimkondadest vabastamisega loetakse puhkuseks.

§ 741. Lubad kasarmu piirkonnast lahkumiseks õppustest vabal ajal ja kompaniiülema poolt kindlaksmääratud tundidel kuni öhtuse loenduseni annab veltveebel, kelle poole luba-

soovijad pööravad vahetu ülema loaga. Luba andmine sünnib suusõnaliselt.

§ 742. Väljalubamine kasarmu piirkonnast peale õhtust loendust, õppetundidest vabastamisega (kokku mitte üle 24 tunni) ja õpustest vabadel laupäeva õhtutel ning pühapäevadel (mitte üle 36 tunni) sünnib kompaniiülema kirjaliku loaga (vorm nr. 29). Seda luba võib saada ainult korraliku teenistuse ja hea ülalpidamise eest.

§ 743. Üksikutele allohvitseridele ja sõduritele, kelle teenistus nõuab sagedat kasarmu piirkonnast hilisel ajal väljasviibimist, antakse kompaniiülema poolt välja vastavad kirjalikud load, kuid mitte rohkem kui ühe kuu peale korraga. Veltveebel kontrollaab ja vastutab, et neid lubasid tarvitataks ainult väljaskäimiseks teenistuse asjus.

§ 744. Terveks päevaks väljalubatute peale toitu ei valmistata ja toiduainete päevalehes neid arvele ei võeta. Niiviisi järelejäänud toiduained (peale leiva ja suhkrut, mis väljalubatutele kätte antakse), lähevad rügemendi säästu.

§ 745. Kasarmu piirkonnast üksikult väljalubatute arv ei tohi tõusta ilma rügemendiülema erilise loata kompaniides üle 30% alalolevast koosseisust

§ 746. Väljalubatud peavad korralikult ja puhtalt riietuma, ilmuma vahetule ülemale ja kompanii korrapidajale.

Korrapidaja valvab ja vastutab, et väljaminejad oleksid rietatud vormi järele ja nõuetele vastavalt, et nad ei viiks välja keelatud asju. Ta registreerib neid väljalubatute raamatusse ja kontrollaab, kas väljaminejatel on kaasas isikutunnistus ning tarvilikud load.

Komandona väljaminejatest registreeritakse ainult komando ülem, tähendades ära tema nime järele ta käsutusse kuuluvate arv, ühes märkusega, kuhu meeskond läinud.

Väljaminejad, kes ülemaltoodud nõuetele ei vasta, jätab korrapidaja registreerimata ja saadab tagasi kuni puuduste kõrvaldamiseni.

§ 747. Väljast tagasi tulejad on kohustatud viibimata ilmuma korrapidajale, kes nende tagasituleku aja minutilise täpsusega väljalubatute raamatusse üles märgib ja neilt lubatähed (kui neid oli) ära võtab.

Kõikidest mittekaines ja korratus olekus tagasiilmunutest ning keelatud asju kaasatootajatest kannab korrapidaja ette veltveeblile ja teeb sellekohase märkuse väljalubatute raamatu vastavasse lahtrisse.

Tagasituleja on kohustatud ilmuma veel vahetule ülemale; öösi tagasitulejad ilmuvad hommikul.

§ 748. Hilise ajani väljalubamise tähe valmistamise eest on kohustatud igauks ise hoolt kandma. Luba saamiseks esitatakse see täht komando korras veltveebli kaudu kompaniülema. Kompaniülema poolt allakirjutatud väljalubamise tähed jagab välja korrapidaja.

Rühmavanemal ja veltveebliil on õigus nende lubatähti, kes seda ei vääri, kompaniülema allakirjutamiseks esitamata jätta; seda võib ära keelata ka rühmaülem.

2. Üleajateenijate väljalubamine.

§ 749. Kasarmu piirkonnas elavate üleajateenijate väljalubamine sünnib ühel alusel ajateenijatega, kui nad ei ole rügemendiülema poolt arvatud nende üleajateenijate hulka, kellel väl-

jaspool kasarmuid elamine lubatud ja vastavad tunnistused selleks välja antud.

§ 750. Kasarmutest lahkudes määravad veltveebliid ühe rühmavanema, rühmavanemad jaoülema, jaoülemad oma abi, endi asetäitjateks, kui alaliselt määratud asetäitjaid kohal ei ole. Vastmääratud asetäitjatel ei ole õigust lahkuda ega ise endale asetäitjat määrata.

§ 751. Üleajateenijad, kellel on vastav luba väljaspool kasarmu piirkonda elamiseks, peavad kasarmusse ilmudes ja sealt lahkudes korrapidaja juures endid registreerima üldistel alustel; lahkujate kohta tähendatakse üles, mis ajani äraolek kestab.

3. Puhkus.

§ 752. Ajateenijad võivad teenistusaja vältel rügemendiülema poolt kuni seitse päeva korralist puhkust saada, korraga või osakaupa, palga edasisaamise õigusega.

§ 753. Rügemendiülemal on õigus puhkusest ilma jätta teenistuskohustusi halvasti täitvaid kaitsevaelasi, kiiduväärt teenistuse eest aga puhkust seitsme päeva võrra pikendada.

Puhkepäevadel ja pühadel antavaid puhkuseid ei võeta käesolevas ja eelmises § tähendatud normi arvele.

§ 754. Peale §§ 752 ja 753 tähendatud puhkuse võivad ajateenijad erakorralist puhkust saada sõjaministri korralduste järgi kokku ühe kuuni kogu teenistuse aja vältel. Selle puhkuseaja eest nad palka ei saa.

§ 755. Puhkuse luba saamiseks pööravad ajateenijad vahetu ülema loal suusõnalise palvega kompaniülema poole, kes palved komando korras rügemendiülemale otsustamiseks esitab,

juure lisades oma arvamised teenistuse väärilikkuse kohta.

Puhkuse järjekorra kompaniis määrab kindlaks kompaniülem.

§ 756. Puhkuse tunnistuse (vorm nr. 30) kirjutab välja rügemendi staap.

Rügemendiülema korraldusel võib tema poolt lubatud puhkuseks tunnistuse välja anda ka vastava kompanii ülem.

Puhkuse loa teisel küljel on trükitud määrused registreerimise, mobilisatsiooni ja alarmi kohta.

§ 757. Ohvitseride ja üleajateenijate puhkusele lubamine on kindlaks määratud vastavas seadluses.

4. Valvealuste väljalubamine.

§ 758. Valvealuseid lubab kasarmu piirkonnast lahkuda kompaniülem ainult tungiva tarviduse korral kuni öhtuse loenduseni ja ustava sõduri saatel, kellele ühes valvealusega ühine luba välja antakse.

Saatja vastutab selle eest, et valvealune ära ei põgeneks.

Saatja käsu mittetäitmine valvealuse poolt loetakse ülema käsu mittetäitmiseks.

5. Pühad.

§ 759. Pühadel on kõik kaitseväelased ja eraisikud vabastatud harilikkudest õppustest ja töödest, peale sisemiste tööde.

Toimkondi kannavad pühade ajal kõik kaitseväelased, usukommetele vaatamata.

Rügemendiülem võib mitmesugustesse usutunnistustesse kuuluvaid nende jumalateenis-

tuse ajaks vabastada harilikkudest õppustest ja tööst. Päevad, millal seda teha võib, avaldatakse sõjaministri käsukirjas.

§ 760. Kaitseväes peetakse järgmised pühad: Uus aasta (1. jaanuar), Kolmekuningapäev (6. jaanuar), Iseseisvuse päev (24. veebruar), Palvepäev, Suur reede, Kevade (Ülestõusmise) pühad — 3 päeva, Esimene mai, Ristipäev, Suvistepühad — 3 päeva, Jaanipäev (24. juuni), Jõulupühad — 3 päeva, Väeosa aastapäev.

Töö lõpetatakse kell 12 päeval Suurel laupäeval, Suvistepühade laupäeval, Jaani laupäeval (23. juunil), Jõulu laupäeval (24. detsembril), Vanal aastal (31. detsembril) ja Väeosa aastapäeva eelpäeval.

6. Omavoliline lahkumine.

§ 761. Omavoliliseks lahkumiseks loetakse väljalubamise määruseid täitmata kasarmu piirkonnast lahkumine.

§ 762. Iga kaitseväelane, kes teada saab kellegi omavolilise lahkumise kavatsusest, peab sellest kohe ette kandma kompanii korrapidajale. Kui kompanii korrapidaja ehk keegi kaitseväelane märkab kellegi lubata puudumist, peab ta sellest kohe veltveeblile ette kandma, kes sellest omakorda viibimata ette kannab kompaniiülemale.

Kui omavoliliselt lahkunu järgmise päeva kella 12 tagasi ei ole ilmunud, kannab kompaniiülem sellest kirjalikult ette komando korras.

Kompaniiülem on sarnasel korral kohustatud viibimata pöörama politseivõimude ja linna komandantide poole lahkunu tabamiseks, teatades vajalised andmed ja tarvitades riigi kulul kaugekõne telefoni ja telegraafi.

§ 763. Omavoliliselt lahkunu asjad võtab rühmavanem oma hoole alla.

Kui omavoliline lahkumine kestab üle kolme päeva, annab rühmavanem ära lahkunu varustuse, rakmed ja relvad vastavatele ametmeestele, isikliste asjade kasti ja kapi aga pitselib veltveebel kinni ja laseb varahoidja kätte hoiule anda kuni korralduseni.

Kaitseväelase truudustõotus.

Mina töotan ustavaks jääda Eesti demokraatlikule Vabariigile ja tema seaduslikule valitsusele, kaitsta Eesti Vabariiki vaenlase vastu kõige oma mõistuse ja jõuga, igal ajal valmis olles lahingutes langenud kangelaste eeskujul riigi kasuks oma elu ohverdama, kindlasti pidada sõjaväe distsipliini ja tõrkumata ning täpselt täita kõiki oma kohuseid, meeles pidades, et vastasel korral seadus mind raskesti karistab.

.

“

192 a.

(Truudustõotuse andja allkiri.)

(Truudustõotuse võtja ülema allkiri.)

JUHTNÖÖRID HOBUSEGA ÜMBERKÄIMISEKS.

1. Iga sõdur hoolitsegu temale usaldatud hobuse eest. Hobune nõuab tähelepanelikku ja armastusväärilist ümberkäimist, korralikku söömist, õigeajalist rautamist ja vastavat tööd; vastasel korral jääb ta enneaegselt töövõime tuks, muutub kurjaks ja peruks.

2. Järeல்valve ja vastutus hobuse õige hoolitsemise eest lasub rühmavanematel (suurtüki-ülematel) ja veltveebritel.

3. Sõduri püüe koondugu kõige pealt hobuse kartlikkuse kaotamisele ja usalduse võitmisele; kõige paremini saavutatakse see julge ja heasüdamliku ümberkäimisega.

4. Toores, seda enam aga kuri ümberkäimine hobusega on ülekohus.

5. Hobusele ei pea tagant lähenema, ilma et teda ei oleks hüütud; peab lähenema sellest küljest, kuhu ta vaatab, ja silitama ainult neid kohti, mida hobune puudutada laseb. Kui hobune kartlik on, harjutatakse ta julgeks sõbraliku ümberkäimise ja meelitamisega (leiva ja kaertega). Ei tohi kunagi julgust kaotada ja hobuse juurest ära jooksta, iseäranis latrist. Piits on karistamiseks, mitte peksmiseks.

6. Sõdur peab tundma oma hobuse iseloomu ja vastavalt temaga ümber käima. Toores ümberkäimine muudab hobuse kurjaks, kartlikuks ja umbusklikuks; ümberpöördult — ka metsikut hobust võib taltsaks teha kannatliku ja sõbraliku ümberkäimisega.

7. Õnnetute juhtumiste ärahoidmiseks perude hobuste latrid ära märkida ja need hobused kõige kannatlikumate sõdurite talitada anda.

8. Noori hobuseid harjutada saduldami-sele, valjastamisele, kangistamisele, puhastamisele ja rautamisele piinliku ettevaatusega, kannatusega ja järjekindlusega; ettevaatamatus, rahutus ja jõuga sundimine võivad asja edule ainult takistust tuua.

9. Hobuseid, kes rautada ei lase, harjutatakse selleks kõige hõlpsamini jalgade ülestõstmisega latris. Hobustele meeldib jalgade pesemine ja õõrumine. Just niisugusel ajal võib hobuse jala tähelpanematult üles tõsta. Kui hobune selle võttega harjunud, peab kabja pihta ettevaatlikult koputama esialgu puutükiga, siis vasaraga, kui hobune saduldatud — jalgrauaga; kui katse õnnestunud, hobust silitada ja tasuks tükk leiba ehk peotäis kaeru anda.

10. Tallis seisev hobune vajab rahu. See pärast ei pea teda asjata tülitama, kui ta päeval lamab; tema ülesajamise korral ei pea teda ehmatama, vaid sõbralikult kutsudes ja käega patsutades võimalust andma aeglaselt ja rahulikult üles tõusta.

11. Kui hobune kauemaks ajaks saduldatult latrisse jäetakse, tõmmatakse temal ratsutid pingule ehk pööratakse peaga läbikäigu poole ja köidetakse kahele ohelikule, et hoida püherdamist.

12. Hobust latrist välja tuues esiteks teda tagandada ja ainult läbikäigus pöörata; järsk pööre kitsas latris võib kergesti hobuse pihast ära nikastada.

13. Kui hobune tõrgub, taganeb ja ei taha edasi liikuda, ei pea temale silmi vaatama, sest see teeb ta veel kartlikumaks.

14. Kui tallide läheduses tulekahju juhtub, peab hobused saduldama, kangistama ja väljaviimiseks valmis hoidma. Kui tuli talli ähvardab, viiakse kõige pealt hobused välja ja peale selle juba muu varandus; kui tall põleb, raiutakse ehk lõigatakse ohelikud katki ja hobused aetakse välja, kusjuures ukse peale vahid seatakse, kes hobuseid takistavad talli tagasi pöördumast. Kui hobused tallist lahkuda ei taha, kaetakse neil silmad kinni, ehk mängitakse pasunaga kogumissignaali.

Hobuse puhastamine.

15. Puhastamiseks olgu igal hobusel oma hari, suga ja narts. Kabja puhastamiseks — raud konks ehk puust nuga; silmade jaoks — puhas lapp.

Kõik need asjad hoitakse tallis, selleks määratud kapi pesades, millel hobuste nimed peale kirjutatud.

16. Puhastamise ajal köidetakse hobune lühikesele ohelikule. Kui ta seejuures hammustab ehk sõimet närib, pööratakse ta peaga väljaspoole ja köidetakse kahele ohelikule.

Puhastama peab harjaga, alates vasakult poolt kaela juurest. Porist ja väga higist hobust puhastatakse õletuustiga. Soaga puhastatakse ainult kõige mustemad keha osad, välja arvatud pea ja jalad, millele suga valu sünnitab. Kartlikke hobuseid puhastada ettevaatlikult, köites neid lühikesele ohelikule ja tarvitan des soa asemel õletuuste.

Harjaga puhastamisel viimane juhatakse mööda- ja vastu karva. Hari puhastatakse tolmust vastu suga peale iga kolme-nelja tõmme. Suga vabastatakse mustusest koputamise abil vastu läbikäigu pörandat; vastu latr'i seina koputada on keelatud, et tolm uuesti puhastatud hobuse ja aluspõhu peale ei langeks.

Peale harjaga puhastamist hobune niiske nartsuga üle pühkida, samuti suguosad ja sabaalune.

Jalad õõrutakse üle õletuustiga ja peale selle nartsuga.

Soovitav on üldse hoiduda soaga puhastamisest, tarvitades selle asemel kõvasti kokkukeeratud õletuuste; suga tarvitada ainult harja puhastamiseks.

17. Hobuse silmad, ninasõõrmed ja jalad pestakse külma veega; peale pesemist kuiva nartsuga üle pühkida.

Silmad puhastada iseäralise puhta lapiga, suure ettevaatusega; äärmise tarviduseta silmi mitte puutada.

18. Tutti, lakka ja saba puhastada ainult harjaga; lakahari ja tutialune niisutada veega, saba harutada kätega. Saba ja lakka palmit-seda on keelatud. Saba, tutti ja lakka peab vähemalt üle kahe nädala leige veega läbi pesema ja hoolt kandma, et neisse kooima ja seabivee kõntsa ei jääks.

Pori ajal on sabade üleskõitmine ainult väeosas tarvitusele võetud viisi järele lubatud.

19. Puhastamise ajal ja igakord, kui hobused sõidust tagasi tulevad, kabjad korralikult ära puhastada. Selleks kaabitakse konksuga ehk puust noaga mustus kabja sarvharaka ümber lahti, pestakse kabi puhta veega üle ja pühitakse karvadega kaetud osad õlgedega ehk la-

piga kuivaks. Tallis olgu tarvilik arv pangesid (üks pang kahe-kolme hobuse peale). Kabja ülemist osa katvaid karvu lõigata ei ole otstarbekohane.

Kabja puhastamisel peab kabjad ja rauad tähelepanelikult järele vaatama ja kõigi rikete üle rühmavanemale teatama. Peale rasket tööd on kasulik nõrkade jalgadega hobustel kompaniülema äranägemisel jalad kinni mähkida; selleks olgu igas eskadronis mõni paar pehmeid flanell-sidemeid.

20. Kui hobuste puhastamine lõpetatud, kaetakse nad vaibaga, mis kinnitatakse vööga.

21. Igal võimalusel, kui ilm lubab, toimetada hobuste puhastamist õues lasingu küljes, harjutades neid ka kammitsale. Kui puhastamine tallis sünnib, avatakse selleks ajaks aknad ja ukсед, kuid nii, et läbitõmbe tuult ei oleks.

22. Hommikuse koduse õppuse või jalutamise puhul, kui hobused on söödud ja joodeud, puhastatakse nad suuremast mustusest, kuna täielik puhastamine järgneb peale toitu või õppust.

23. Hobuste sabad ei tohi pikemad ega lühemad olla kui kämbla võrra kõrgemal kargamise liikmest. Lakkasid võib kärpida otsa eest lühemaks, turja poole pikemaks. Lakk peab ulatuma poole kaelani.

24. Saba ja lakka võib lõigata ainult veltveebli või rühmavanema juuresolekul. Harukordadel võib lõigata ära ülearu pikad karvad ka jalgade pealt. Karvu kõrvaõnarusest lõigata on keelatud.

25. Kui peale sõitu hobused talli tuuakse, kõik ukсед, aknad ja õhugaugud kinni panna, et läbitõmbe tuult ei oleks; hobustel sadulad maha võtta ja kõik kehaosad, iseäranis selg, ja-

lad ja kõht, õletuustidega kuivaks õõruda. Silmad ja ninasõõrmed pühitakse üle märja lapiga; karvad silitatakse harjaga; hobused kaetakse vaipadega ja vöödega.

Täielik puhastamine sünnib siis, kui hobune on ära kuivanud ja rahulikuks jäänud, arvates tund aega peale talli toomist.

26. Kevadel, kui hobused karva ajavad, peab puhastamisele pöörama erilist tähelepanu, et paremini vana karva kõrvaldada; kuid vägisi karvu välja kiskuda ei tohi. Hobune võib haigeks jääda, kui ta kunstlikult oma talvekarvast vabastatakse. Üldiselt peab sel ajal hobust hoolega hoidma külmetamise eest ja temale rohkem kaeru andma.

27. Määrinud hobuste pesemine talvel ja külmal ajal on keelatud. Hallide hobuste pesemisel võib vee juure lisada pesusinet ehk sütt. Peale pesemist hobused kuivaks õõruda.

28. Nende hobuste puhastamise ja koristamise järele, kellel sõidutajad puuduvad, iseäranis valvata; iga niisuguse hobuse puhastamiseks määrab rühmavanem ühe sõduri.

Hobuse söötmine.

29. Hobust söödetakse peaaesjalikult kaerte, heinte ja põhuga; aluspõhuna tarvitatakse õlgi (turvast, saepuru). Mõnikord antakse kaerte asemel otri. Põllupõhk söödetakse tingimata tervelt, mitte lõigatult. Kaer antakse tervelt, oder — tambitult.

30. Tuleb hoolt kanda, et hobune määratud toidu saaks ja ta ära sööks, et kaer ei saaks maha pillatud ja hein ei satuks jalge alla. Hobusele ei tohi anda toitu korruga suurel mää-

ral, sest ahne hobune võib kõhu ära rikkuda, aeglaselt sööja aga jätab heinad ja kaerad järele, mis hingedaurust soojaks läinud.

31. Kaeru anda kolm korda päevas: hommikul, keskpäeval ja õhtul ühesuurustes osades. Saduldada ehk rakendada võib alles tund aega peale söötmist.

Eeltoodud söötmise korda ühesuguste osadena ei pea muutma ilma äärmise tarviduseta; kui aga muutus tarvilik, anda suurem osa siis, kui hobusel on ees pikem puhkusaeg.

Toidu mõõtmine sünnib alati kas äramõõdetud nõuga või kaaluga. Kaeru võib anda peakotis; peakotid pannakse pähe ühekorraga, kas rühmavanema või talli korrapidaja käsu ehk signaali järele. Hobustele, kes sõidust tulnud, antakse heinu kohe, kaeru 2—3 tunni pärast.

32. Heinu antakse hobustele ette valvurite poolt päeva jooksul mitu korda, kaerte vahel, mitte varem kui tund aega peale kaerte andmist. Ülejäänud suurem osa ööpäeva määrast ööks ette anda.

33. Ristikheina anda ainult segatult aasaheinaga, mitte rohkem kui $\frac{1}{3}$ üldisest kaalust.

34. Ei ole lubatud tarvitada hobuste toiduks segusid (surrogaate) ja jätiseid.

35. Peale kaerte andmist riputakse peakotid õhu kätte kuivama ja järgmine kaerte andmine peab sündima juba teistes peakottides. Seks otstarbeks olgu igal hobusel vähemalt kaks korralikku peakotti. Hoolt kanda, et peakotid oleksid terved ja (vähemalt 1 kord nädalas) pestud. Peakotid valmistatakse lina-sest riidest ja sangaga, mis lakka ei õõru. Pea-

kotid ära nummerdada ehk nimed peale kirjutada. Kalevist ehk villaseid peakotte mitte tarvitada. Valvata, et igal hobusel tõesti oleksid omad peakotid. Kui võõras peakotis kaeru antakse, peab see kott ennem läbi keedetama.

36. Puunärijatele hobustele kaeru anda ainult peakotis ja heinu võimalikult tihedamini — nõörvõrkudes, köites hobuseid kahele ohelelikule.

37. Saduldatud hobuste söötmisel rauad suust välja võtta, sadulvööd ja ninarihm lõdvendada.

38. Teenistusse võetud hobustele rohkem heinu ja põhku anda, et hõlbustada üleminekut endistest elutingimustest uutele ja ära hoida mitmesuguseid haigusi, muu seas puunärimist. Viimane oleneb tihti sellest, et hobune, kes on harjunud heinu ehk rohtu sööma, teenistuses neist pikemat aega ilma jääb. Teravilja toitu võib suurendada ainult aegamööda.

39. Ööpäeva söögi määr olgu ühesugune tervel aasta vältusel; määra suurendamine ja vähendamine on nõuetav vastavalt töö suurenemise või vähenemisega.

40. Rohutoit on rivihobusele ainult tingimisi kasulik: kui puhkus, kui üleminek tööle, peale rasket haigust jne. ja ainult rohu õitsemise ajal. Et mitte hobuse jõudu nõrgendada, on ainuüksi rohuga toitmine lubatud kõigest kahe nädala jooksul.

Mahaniidetud rohtu antakse hobustele ette terve päeva jooksul; ööseks antakse värskeid heinu.

Kuivalt toidult rohutoidule ja ümberpöörduvalt üleminek sündigu järkjärgult. Esialgu anda närbunud rohtu põhuga, ehk kuivade heintega pooleks; kui kõht sellega harjunud,

anda puhast rohtu. Iga päev kergeid sõitusi teha. Kui hobune väriseb, kaetakse ta vaibaga; kasulik on teda välja päikese kätte viia, jalutada ja sõidutada. Kohe peale sõitu värsket rohtu mitte anda.

41. Ühelt toidult teisele üleminek (kaertelt otrele, aasaheinalt põlluheinale) sünnib järkjärgult.

Hobuse jootmine ja ujutamine.

42. Hobuseid joota puhta ja mitte väga külma veega. Selleks ehitada kaevude, ojade juure ja tallidesse jootmise künad (tõrred).

43. Hobuseid joota kolm korda päevas: hommikul, keskpäeval ja õhtul, igakord tingimata enne söötmist; palaval ajal võib sagedamini joota.

Suvel on kasulik joota lisakord veel vastu ööd, et hobused järgmisel hommikul ei jooks mitte nii ahnelt ja vähem higistaks päeval.

44. Vee juure viia hobused sammu; ühe inimese peale mitte rohkem kui kaks hobust. Kui jootmiskoht kaugel, istub hobuseviija ratsa, vaba hobune paremal käel; sel puhul hobuseid viia valjastes, mis ööpäitsete peale asetatud. Jootmise juures rauad suust välja võtta.

45. Kui hobune liiga ahnelt joo, rauad suhu jätta. Üldse on kasulik õpetada hobust raudadega jooma.

Ahnelt joojat hobust aegajalt vee juurest ära tõmmata.

Palava ilmaga vesi tund ehk paar enne jootmist künasse valada, et ta soojemaks läheks. Sogane vesi peab enne jootmist ära selguma.

46. Sooja hobust ei pea varem jootma kui 3, äärmisel korral 2 tundi peale sõitu; väga

higist hobust joota pealegi mitu korda ja vähehaaval.

47. Liikumisel ja palava ajaga võib hobuseid joota, kuid peale jootmist silmapilk edasi liikuda, et hobune sooja saaks. Saduldatud ja valjastatud hobusel jootmiseks rauad suust välja võtta, sadulvöö ja ninarihmad lödvendada.

48. Jootmise künad peavad nii pikad, sügavad ja laiad olema, et jootmise peale võimalikult vähem aega kuluks.

49. Peale jootmist vesi künast välja lasta, küna ära pesta, õlgedega kuivaks pühkida ja kummuli pöörata või kaanega (õlematiga) kinni katta.

50. Jootmise künaades kasarmute piirkonnas ei tohi joota eraisikute hobuseid; eraisikute hoonetes sõjaväe hobustele eraldi künad ehitada, mis lukus hoitakse. Tingimata peavad olema eraldi künad haigetele hobustele; tati-tõbistele hobustele — eraldi panged.

51. Hobuseid ujutada võimalikult tihedamini, õhtuti tund aega enne söötmist. Ujutamiseks valida kohad, mis liivase ja libamisi põhjaga.

Hobuseid ujutada ei tohi: kohe pealesöötmist, külmas vees, külma ilmaga, soojalt ja higistanult.

Ujumise kohale viiakse hobune rahulikult sammul. Peale ujumist hobune õletuustiga kuivaks hõõruda.

Aluspõhk.

52. Rikkalik, kuiv ja pehme aluspõhk aitab kaasa hobuse tervise alalhoidmiseks ja väljapuhkamiseks peale rasket tööd. Külmal ajal on rohke aluspõhk iseäranis tarvilik.

53. Aluspõhk ühetasaselt latrisse laiali laotada, tema peale sattuv sõnnik kohe ära kassida. Iga päev hommikuti eraldada kuivem osa, mis teiseks korraks allapanemiseks kõlbulik, kuiva ilmaga viia õue, niiske ilmaga asetada latrite läbikäiku, kuid mitte milgil tingimusel sõime alla. Kõige otstarbekohasem abinõu aluspõhu kuivatamiseks on lattidest redelid katuse all; nad ehitada talli kõrvale. Kõlbmata põhk visatakse sõnnikusse.

54. Aluspõhk laotada alla peale õhtuse toidu etteandmist; lisatakse juure värsket põhku ja jäetakse hommikuse koristamiseni.

55. Väeosa ülema loaga võib aluspõhu asemel tarvitada saepuru või turvast, mis vähemalt 10 cm. paksuse kihina alla laotada ja päeva ajal mõlemale poole hobust koondada; märg osa ja sõnnik välja visata. Saepuru ja turvas hävitab paha haisu, imeb enesesse virtsa, annab sooja ning kuiva aseme ja hoiab hobuseid sarvharaka mädanemise eest.

56. Läbikäigu äärtele lüüa 10—12 cm. laiused latid või õlest palmikud. Läbikäik kaetakse liivaga.

Hobuse rautamine.

57. Heast, korralikust ja õigeajalisest rautamisest oleneb kapjade tervishoid ja hobuse töövõime. Selle järele olgu alaline ja vali valve. Rautamise seisukorda katsutakse, kui hobune teenistusest tagasi tulnud, peale selle veel hommikuse koristamise ajal. Kui kabi ära puhas-tatud, raudkonksu kergete löökidega raua pih-ta otsusele jõuda, kas raud lahtine, kõver ehk murdunud pole, kas naelad ja haagid terved. Kõigist puudustest jalamaid teatada rühma-vanemale.

58. Hobuseid rautada aasta läbi. Raua võib ära võtta puhkuse ajaks, mil hobused karjamaale lastakse, ja peale suviseid õppusi.

59. Korralikul rautamisel hobune ümber rautada mitte varem kui nelja, mitte hiljem kui kuue nädala tagant. Ümberrautamine sünnib järjekorras.

60. Õigeajaliseks rautamiseks peetakse igas rühmas rautamise leht, kuhu iga jala jaoks eraldi kuupäev märgitakse, mil ümberrautamine on sündinud. See leht ripub rühma tallis (vaata vorm nr. 10).

61. Rautamata kapjadel iga kümne päeva tagant taldäär raspliga ümmarguseks tahuda, et ta liikumisel ei murduks.

62. Raua valmistamise, kabja puhastamise ja rautamise suhtes talitada selleks määratud juhtnööride järele. Rautamise korralikuse eest vastutab kompaniiülem.

Hobuse paigutamine, tallide sisseseadmine ja korrashoidmine.

63. Hobused paigutatakse selleks ehitatud tallidesse või eraisikutelt üüritud hoonetesse. Hobused asetatakse üksteise kõrvale $1\frac{1}{2}$ —2 meetri laiustele vahedele ja eraldatakse ümmarguste rippuvate lattidega, mis sõime poolt on kõrgemad. Iga hobuse peale antakse pikuti mitte alla kolme meetri ja läbikäiguks hobuse taga mitte alla $1\frac{1}{2}$ meetri.

64. Erasisikute hoonetes peavad tallid võimalikult kõrgemad olema. Madalatesse hoonetesse mahutada vähem arv hobuseid, et rohkem puhast õhku jääks.

65. Puunärijad hobused mahutada eraldi, kõiki abinõusid tarvitusele võttes, et seda har-

jumust nõrgendada; päeval pöörata nad peaga läbikäigu poole ja kõita kahele ohelikule. Puunärijaid ei pea asetama noorte hobuste kõrvale.

66. Õnnetute juhtumiste ärahoidmiseks asetada pooltäkud, hammustajad ja kurjad hobused üksikult, ehk kinnistesse latritesse, millel lauast seinad ja kaks eespuud. Latrid ära märkida.

67. Tallid olgu valgustatud. Aknad ehitada niiviisi, et valgus hobustele otse silma ei paistaks ja hobused aknaid ninaga puutama ei ulataks.

Talli lagi ei tohi külma läbi lasta; laest ei pea tolmu ja puru hobustele silma pudenema. Suvel võib lae pealt ära võtta.

68. Uksed peavad väljaspoole lahti käima ja niivõrt laiad ja kõrged olema, et takistuseta võib saduldatud hobuseid läbi viia. Pragudega uksed väljastpoolt õlemattidega kinni katta või kottidega kinni lüüa, millel põhk (saepuru, turvas) vahel.

Lävi olgu madal, et hobused jalgu ära ei lööks. Maapind läve ees ja põrand läve taga läve kõrguseni tõsta.

69. Põrand ja läbikäik ehitada kinnitatud savist (puu- ehk tsementpakkudest). Ta olgu tasane, lameda kallakuga hobuste tagumiste jalgade poole. Augud ja niisked kohad kohe tasandada, kuivatada ja liivaga katta. Ettevaatuse abinõuna, kui tallis enne võõrad hobused või loomad asusid, põrandalt pealmine kiht maad välja võtta ja uus kiht asemele panna. Hobuste köitmiseks olgu iga hobuse jaoks rõngas kruviga sõime alumise ääre küljes, samuti mõlema posti sees.

70. Talli seinte vooderdamiseks võib tarvitada saepuru ja turvast, mitte aga sõnnikut.

Seintes ei tohi olla naelu ega teravaid nurke. Kasulik on talli seinad seestpoolt saviga üle määrada.

71. Sõim peab niisugusel kõrgusel asuma, et hobune vabalt süüa võiks. Võred heinte jaoks ei tohi peast kõrgemal asuda.

Puunärijatele hobustele ehitada sõim maha ehk sööta neid ilma sõimeta.

72. Ümberehitusi eraisikute hoonetes võib ainult siis ette võtta, kui omanikud sellega on nõus.

73. Nii sõjaväe kui ka eraisikute tallides tähelepanu juhtida puhtusele, eriti õhu puhtusele. Talli peab tihedamini pühkima ja sõnnik välja kantama. See kohustus lasub talli päevnikkudel. Õhk tallis olgu jahe, sügisel, talvel ja kevadel mitte üle $+9^{\circ}$ C. Tallides peavad olema soojamõõtjad.

Hobuste tallist väljaviimise puhul, ka suure külmaga, tallid tingimata ära tuulutada ja puhastada, kuid selle tingimusega, et neid mitte üleliiga ei jahutataks ja et hobuste tagasitoomisel ei oleks läbitõmbe tuult. Üks kord nädalas, peasjalikult laupäeviti peale lõunat, hobused tallist välja viia, lagi, seinad ja sõimed tolmust ja heina prügist ära puhastada; selleks tarvitada õletuuste. Õhu puhastamiseks on kasulik talli noori kadakaoksi riputada, vahetades neid kaks kord kuus värsketega; kadakas annab vaigu lõhna ja hävitab virtsa haisu.

74. Tulega iseäranis ettevaatlik olla. Petroleumi lampe, küünlaid ja öölampe tingimata laternates pidada, mis ohuta kohtadele üles riputada ja täies korras hoida. On kõvasti keelatud küünlaga või põleva peeruga talli ilmuda, tallis laternaid põlema süüdata või kustutada,

laternast lampe ja küünlaid välja võtta, laternaid maha võtta ja nendega tallis käia, samuti tallis ehk talli ligiduses suitsetada. Üldistes tallides olgu igas rühmas tünn veega ja pang.

75. Igas rühmas olgu küllaline arv pangesid, labidaid, luude, kanderaame ja kärusid sõnniku koristamiseks.

76. Igal talli uktsel olgu üks või kaks ristpuud; puud asetada põrandalt nii kõrgele, et hobused neist ei saaks üle hüpata ega alt läbi pugeda.

77. Tallide juures peavad olema tugevad lasingid, mille pikkus hobuste arvule vastaku. Koht lasingite ehitamiseks valida kõrge ja kuiv.

Igapäevane kord tallis.

78. Hommikune hobuste ja tallide koristamine algab: talvel — kell 6, suvel — kell 5. Neid tunde võib muuta väeosa ülema äranägemisel vastavalt ilmastikule ja õppuse aja jaotamisele.

79. Hobuste ja talli puhastamise juures peavad viibima rühmavanem, vanemad rautajad ja veterinäär velsker. Need isikud on vastastatud hobuste puhastamisest. Üldise korra eest vastutab veltveebel.

80. Talli ilmudes on sõduri esimene kohus oma hobused üle vaadata ja nende tervislike seisukorra üle otsusele jõuda. Puuduste ja pahede üle teatab ta jalamaid oma rühmavanelmale ja viimane — veltveeblile. Nimetatud isikud vaatavad hobused üle ühes veterinäär velskeriga, kusjuures haiged hobused, kui nad abi tarvitavad, saata viibimata laatsaretti. Kompaniiülemale sellest kohe teatada. Kõigi teiste haigeksjäänud hobuste üle, kes kiiret abi

ei tarvita, teatab veltveebel kompaniülemaale peale koristamist.

81. Hobune, kellel hakkava haiguse tunnemärgid, eraldada teistest ja saata veterinaär velskeri saatel laatsaretti ühes kõigi abinõude ja riistadega; latter, kus hobune sees oli, desinfitseerida taudi idudest ja naabruses asuvad hobused iseäralise valve alla võtta.

Iga haige hobuse kohta, kelle haigus ööpäeva jooksul ilmsiks tulnud, on valvurid kohustatud jalamaid teatama talli korrapidajale ja viimane veltveebile.

82. Peale hobuste ülevaatust joodetakse neid; kuiva ilmaga kantakse aluspõhk õue; peale selle saab iga sõdur talli korrapidajalt mõõdu kaeru, mis komando ehk signaali järele hobustele ette antakse või kotis pähe riputatakse. Niikaua kui hobused kaeru söövad, valmistavad sõdurid heinatuuste päevaseks etteandmiseks, puhastavad ja koristavad tallid, kuid mitte latrid, et hobuseid söömise juures mitte tülitada.

Enne toidu andmist tuleb sõim tolmust ja purust ära puhastada. Kui vedelat toitu anti, peab sõim puhtaks pestama.

83. Kui hobused kaerad ära söönud, peakotid maha võtta, latrid puhtaks koristada, sõnnik välja kanda. Valvurid riputavad peakotid puule kuivama; sõdurid asuvad hobuseid puhastama. Peale puhastamist hobused vaipadega katta ja vöödega kinnitada; hobuste lakad veega niisutada; heinte osa ette anda ja riistad puhastada.

Peale latri ja läbikäigu puhastamist põrand värskelt liivaga katta, valvuritele puhastamise riistad ära anda. Pärast seda sõdurid lahkuvad tallist. Talli jäävad ainult talli

korrapidaja ja valvurid, kelle kohus on hobuste järele valvata, neile heinu ette anda ja vett küna-
nadesse valada.

84. Keskpäeval ilmuvad sõdurid talli, joo-
davad hobuseid teist korda, puhastavad neid ja
annavad kaerad ette, ehk riputavad kottides
pähe. Peale selle lahkuvad sõdurid tallist, val-
vurid võtavad maha peakotid; viimased anna-
vad ka heinad ette ja puhastavad tallid.

85. Õhtuseks koristamiseks ilmuvad sõ-
durid talli väeosa ülema poolt kindlaksmäära-
tud tunnil.

Kõige pealt tuua talli kuiv aluspõhk, mis
hommikul välja viidi (iga mees oma hobusele);
siis hobuseid joota, puhastada neid, laotada
aluspõhk ööks alla, anda kaerad ette ja ohelikud
sedavõrt lödvale lasta, et hobused võiksid va-
balt lamada. Peale selle lahkuvad sõdurid
tallist.

Soojal suvisel ajal, kui õhtune puhastamine
õues sünnib, jäävad hobused võimalikult pike-
maks ajaks lasingi külge (kell 21 ehk 22).

86. Tuled süüdata tallides väeosa ülema
poolt määratud tundidel.

87. Sissekäik tallidesse on lubatud ainult
oma väeosa ohvitseridele, veterinäär velskeri-
tele, oma kompanii sõduritele ja ülematele; kõr-
valistele isikutele sissekäik on lubatud ainult
siis, kui nad ilmuvad oma ohvitseride saatel või
esitavad kirjaliku loa väeosa korrapidaja, väe-
osa- või kompaniiülema poolt.

88. Hobuste ja tallide puhastamisest võib
vabastada peale selle veel aidamehe, toitlustaja,
moonastaja, koka, leivaküpsetaja ja teisi sõdu-
reid tarviduse järele, seda silmas pidades, et
ükski hobune ei jääks talitamata.

Hobuse rakmete korrashoidmine.

89. Igapäev peale sõitu vaatab sõdur oma hobuse rakmed üle ja teatab kõigist puudustest rühmavanemale. Viimane toimetab omakord ülevaatust mitte vähem kui kord nädalas.

Rühmaülem vaatab üle rakmed üks kord kuus.

90. Hobuse rakmetesse on keelatud auke teha noaga või naaskliga. Augud lüüakse augulööjaga ja ainult rühmavanema juuresolekul.

91. Hobuse rakmed igapäev märja lapiga üle pühkida ja rasvase nartsuga üle hõõruda, metall-osad ära puhastada ja rasvase nartsuga sisse võida.

Sadulad asetatakse hobuse lähedale riivilitele, pukkidele või varnadele, nagu väeosas viisiks võetud.

Rangid, kangid ja valjad riputatakse hobuse lähedale varnadele. Et nad välja ei veniks ja kõverasse ei kisuks, ei tohi neid ümber varna mähkida. Hobuse rakmed vähemalt kord kuus rasvaga ehk sadula-seebiga sisse määrida.

92. Peale õppust riistad higist ja porist ära puhastada; metalli pealt rooste petroleumiga lahti leotada. Sadulad ja higivaibad kuivatada võimalikult õhu käes, varju all, paha ilmaga — tallides. Keelatud on higivaipe ja vilte soaga puhastada.

93. Valjad, kangid ja rangid peavad kandma hobuste nimesid.

Hobuse haigeksjäämise tundemärgid ja esimene abi.

94. Hobuse haiguse tundemärgid:

1) Ei söö toitu ära, jääb loiuks; silmad

segased, sõnnik kõva, läiketa või vedel; hobuse karv läiketa.

2) Hobune vahib kõhu poole, peksab tagumiste jalgadega, püherdab; kõht on kinni.

3) Kusi on kinni, hobune on rahutu ja sirutab ennast.

4) Köhib, ninast jookseb ila; lõuaalused näärmed tursunud.

5) Tammub ühe jala pealt teisele, tõstab ühte jalga, on rahutu; jalad — kuumad.

95. Iga kord peale sõitmist hobune üle vaadata: kas on haavu, paistetusi, pigistusi või palavik kapjades.

96. Kõhuhaiguste puhul hobust jalutada, hõõruda kõhtu õletuustiga ja takistada hobusele mahaheitmist.

Kui hobune köhib ja ninast tattii jookseb, ei tohi ninasõõrmete ja tati külge puutada, vaid peakott pähe panna ja loom laatsaretti saata; kui väeosa eraldi asub, eraldada hobune teistest ja kutsuda arst.

Hobuste ülevaatus.

97. Et ülemus võiks hobuste seisukorraga tutvuneda, määrata aegajalt hobuste ülevaatused. Vaatusele esitada kas terve väeosa allüksuste kaupa või üksikud allüksused. Hobused seatakse rivisse teenistuse aja järele või rivi-korras.

98. Ülema vastuvõtmiseks üksus seada üles ühte või mitmesse viirgu; juhtumisel kus mitu viirgu, peab nende vahe olema 6—10 sammu. Joondumise tiival asub väeosa ülem, tema taga veltveebel ja siis vanem sepp. Kui esitamine sünnib hobuste teenistuse aja järele, seisavad kõik üksuse ohvitserid üksuse

ülemaga eesotsas joondumise tiival. Iga remondi tiival seisavad selleks määratud allohvitserid ja kapralid hobusteta. Kui esitamine sünnib rivikorras, seisavad ohvitserid, rühma allohvitserid ja rühma sepad oma rühma tiival hobusteta. Ohvitseride isiklikud ja rivihobused asetatakse paremale tiivale.

99. Hobused tuuakse välja kas kangistatult või valjastatult. Esimesel juhtumisel heidetakse kangratsmed hobuse kaelale.

100. Sõdurid seisavad ja hoiavad hobuseid, nagu see on ette nähtud rivi-määrustikus. Komando järele: **J o o n d u!** ja kui ülemus hobuste tagant mööda läheb (viimasel juhtumisel komandota), asuvad sõdurid oma hobuste vastu, näoga hobuste poole. Samuti talitatakse, kui hobune ülemusest mööda viiakse ja käsk on seisma jääda; käsi, mis ülemuse poole pööratud, nii madalal hoida, et hobuse pea näha oleks, ja kui hobune juba täiesti rahulikuks jäänud, käsi umbes $\frac{1}{2}$ meetri võrra ratsmeid mööda alla lasta.

101. Hobuseid hoiavad needsamad sõdurid, kes nende hobustega sõidavad või neid puhastavad. Ülemusest hobust mööda viies hüüab sõdur hobuse nime ehk numbri ja kui isiklik hobune — ka omaniku nime. Hobust peab talutama tasasel sammul ja temast mitte ette tõttama. Kurje ja rahutuid hobuseid võib ratsa või kahe sõduri vahel mööda viia.

102. Ülemusele esineb allüksuse ülem raportiga, esitades ühtlasi lühikese hobuste nimestiku (vaata vorm nr. 9).

103. Kui hobused ülemusest mööda talutatakse paremalt vasakule, lähevad sõdurid hobuse paremal poolel, hoiavad ratsmeid vasakus käes ja ratsmete otsi paremas.

104. Kui hobuste ülevaatus sünnib teenistuse aja järele, läheb kõige ees üksuse ülem, tema järele teised ohvitserid, siis veltveebel ja sepad. Ülemusest mööda minnes tervitavad nad ja jäävad seisma tema paremale käele, veltveebel ja sepad nende vastu. Allohvitserid, kes remondi ees liiguvad, tervitavad mööda minnes ja esitavad: „Niisugusest aastast niipalju hobuseid“, ning jäävad mööda minnes veltveebli kohale seisma. Rivikorras mööda viimisel lähevad ülemusest mööda — rühmaülem (ohvitser), siis rühmavanem ja tema järele rühma sepp. Rühmaülemad jäävad seisma ülemuse paremale käele, rühmavanemad esitavad käigul: „Niisuguses rühmas niipalju hobuseid“. Peale ettekannet asuvad nad veltveebli kõrvale, ülemuse vastu, ja nende taha asuvad rühma sepad. Kui rühm mööda läinud, järgnevad temale ka allohvitserid. Üksuse ülem, veltveebel ja vanem sepp liiguvad üksuse ees.

105. Kui hobune ülemuse kohal seisma jäetakse, peab ka kaks eelmist hobust kinni pidama, et vaadatav hobune rahulikult seisaks.

106. Igal sepal peab olema põll ees ja kaasas rautamise tööriist, vanemal sepal ka rautamisleht, et juhtumisel, kus ülemus tahab seppade teadmisi katsuda, võimalik oleks hobust rautada.

107. Ülevaatuses niisugune koht valida, et ülemuse ees seisma jäetud hobune esimeste jalgadega vähe kõrgemal seisaks ja ülemuse poolt küljest valgustatud oleks.

108. Ülevaatuses juures olgu igal väeosal täielik hobuste nimekiri.

Korrapidajate näitlikud ettekande vormid.

Rügemendi korrapidaja ettekanne:

Herra kolonel, 1-es jalaväe rügemendis korrapidamise ajal erakorralisi juhtumisi ei ole olnud.

Kompanii korrapidaja ettekanne:

Herra kolonel, 2-es kuulipildujate kompaniis korrapidamise ajal erakorralisi juhtumisi ei ole olnud.

Herra kolonel, 7-as laskurkompaniis jäi haigeks ja saadeti ambulantsi rm. Jaan Kask.

Köögi korrapidaja ettekanne:

Herra kolonel, 1-se pataljoni köögis on toidul 243 kaitseväelast. Valmistatakse hapukapsa supp ja liha kotletid kartulitega. Korrapidamise ajal erakorralisi juhtumisi ei ole olnud, või rm. Jaan Orav tegi katki 2 savikaussi.

Toimkonna velskeri ettekanne (ambulantsis):

Herra kindral, Sakala jalaväe rügemendi ambulantsis on haigeid 5. Korrapidamise ajal erakorralisi juhtumisi ei ole olnud, või: kell 16 suri rm. Paul Kuusk.

Arestiruumi korrapidaja ettekanne:

Herra kolonel, 7-da jalaväe rügemendi arestiruumis arreteeritud 4. Korrapidamise ajal erakorralisi juhtumisi ei ole olnud, või: oli see ja see juhtumine.

Korrapidajate ettekanded vahetusel:

Herra kolonel, 10-da jalaväe rügemendi korrapidamise olen üle annud.

Herra kolonel, 10-da jalaväe rügemendi korrapidamise olen vastu võtnud. (Vastuvõtmisel tulid ilmsiks järgmised väärnähtused . . . .).

Herra veltveebel, 2-se kerge patarei korrapidamise olen üle annud.

Herra veltveebel, 2-se kerge patarei korrapidamise olen vastu võtnud täies korras, või: vastuvõtmisel tulid ilmsiks järgmised väärnähtused . . . .

Lisa Nr. 4.

(Esimene lehekülg.)

Sisemäärustiku § 303 juure.

Vorm Nr. 1.

vanema arsti päevane aruanne.

" " 19 a.

Kompanii (patarei, eskadroni, komando) nimetus	Haigeks mitte tun. Arstiabi antud, kuid mitte vabastatud.	Vabast.		Ambulantsis				Haiged	
		Osaliselt	Täielikult	Eelm. päevast	Tuli juure	Läks välja	Jääb	Haigemajas	Kodus haiged
K o k k u									

(Allkiri)
Vanem arst.

(Teine lehekülg.)

Tähelepanekuid rügemendi sanitaar seisukorra kohta, visiidid haigemajas, toit, puhtus, jne.

(Allkiri)
Vanem arst.

Lisa Nr. 5.

(Esimene leheküljg.)

Sisemäärustiku § 316 juure.

Vorm Nr. 2.

Haigete hobuste raamat.

Alatud

Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

Kuupäev	Hob nr.	Hobuse nimi	Hobuse liik	Teated haige hobuse kohta	Arsti määrus	Patarel (eskadr. ülema märk.	
1	4. III. 26.	1734	Pörakas	Ratsa	Öösi rainitud teise hobuse poolt. Haav vasaku tagumise jala reiel. (alkkiri) Veltveebel	Velskeril haava ümbrus kervadest puhtaks pügada ja tinet, jodi desinfitseerida : haav kaks korda desinfitseerida karbooli ehk lysooli lahusega ja kord päevas 5% jodoförm-aetheriga kergelt määrda. Vabastada kuni korralduseni. Patareisse tagasi. (Alkkiri) Arstl.	(Alkkiri) Kapten.

Märkus: Raamatu lehed nummerdatakse ja nende arv tõendatakse rüg. ülema poolt.

Lisa nr. 6.

Sisemäärustiku § 316 juure.

Vorm nr. 3.

Veterinaar arsti päevane aruanne.

" " 19 a.

Patarei (eskadroni) nimetus.	Välishaiguste arv.					Sisehai- guste arv		Kus viibivad haiged hobu- sed.			Kokku haigeid.	
	Hakkavad.	Hõõrutud.	Raiutud.	Naelutatud.	Kabja.	Vigastatud.	Hakkavad.	Mitte hakkav.	Patareis (esk.) vabastatud.	Patareis (esk.) mitte vabastal.		Ravitsuspunk- tis.
Kokku												

(Allkiri)
Arst.

(Esimene lehekülg.)

Sisemäärustiku § 369 juure.

Vorm nr. 4.

Kompanii päevane aruanne.

		Olvitsere (sv. ametnikke)	Üleajateenijaid	Ajateenijaid.						Hobuseid.											
				Allohvitsere	Kapraleid	Reamehi	Noori	Kokku	Eraisikuid	Ratsa	Suurtüki	Veo	Sõidu	Kokku							
"	"	rügement																			
"	"	kompanii																			
"	"	192 a.																			
Nimekirja järele																					
Haiged	Sanatooriumis																				
	Haigemajas																				
	Ambulantsis																				
Koman- deerimisel	Väljaspool rügementi																				
	Rügemendis																				
Puhkusel	Korralisel																				
	Erakorralisel																				
	Tervisparanduslisel																				
Areslis	Rügem. arestiruumis																				
	Garnisoni arestiruumis																				
	Distiplinaar kompaniis																				
Jooksus																					
Kokku väljaspool kompaniid																					
Juurekomandeeritud oma rügemendist																					
Juurekomandeeritud teistest rügementidest																					
A l a l																					
Toim- konnas	Sisemises																				
	Garnisoni																				
	Töö																				
Arsti poolt vabastatud																					
Õppusel																					
Toidul																					

Kompanii ülem. (Allkiri)

(Vorm Nr. 4 — teine lehekülg.)

Muudatused:

Juure tulnud.

Kust	Auaste, nimi ja perekonnanimi	Arvata				Attestaadi Nr.	Käsu- kirja Nr.
		Palgale	Toidule	Seebile	Pesupesemise rahale		

Ära läinud.

Kuhu	Auaste, nimi ja perekonnanimi	Arvata maha				Attestaadi Nr.	Käsu- kirja Nr.
		Palgalt	Toidult	Seebilt	Pesupesemise rahalt		

(Allkiri)
Kompanii ülem.

Lisa Nr. 8.

Sisemäärustiku § 409 juure.

Vorm Nr. 5.

kompanii rühma nimestik.

Ärle Nr	Auaste	Nimi ja perekonna-nimi	Isiklik number	Teeuistuse astumise aasta, kuu ja kuupäev	Partiin (kus seisab elanikkunde nimest)	Alaline elukoht enne teenistusse astumist	Amet enne teenistust	Amet teenistuses	Perekonna seis	Haridus	Üs	Märkused
1	V. a. o.	Jaan Kütt		1920. I. 20	Virum. Jõhvi vald	Jõhvi	Sepp	Rühmavanem	Poissmees	6 kl. algk.	Luteruse	Üleaja-teenij. kursusel
2	N. a. o.	August Sepp		1925. X. 10.	Läänemaa Vormsi	Koluvere	Põllumees	Jaoülem	"	4 "	"	
3	R/m.	Hans Sarv		1925. X. 10.	Narva linn	Narva Suurt Nr. 14-2	Kingsepp	Rivis	"	2 kl. Kato-gtmn.	Kato-liku	

Märkus: Nimekiri pannakse üles rühma ruumi.

(Allkiri)
Rühmavanem.

Lisa Nr. 9.

Sisemäärustiku § 476 juure.

Vorm Nr. 6.

kompanii rühma toimkonna leht.

Auaaste, nimi ja perekonna nimi	Teenistustoimkond				Töötoimkond				Revideerijate märkused ja allkirjad							
	Õöpäevane		Õine		Päevane		Ruumis			Väljas						
	Ulekanne		Ulekanne		Ulekanne		Ulekanne			Ulekanne						
Kprl Peeter Jalakas	4	1	19	2	15	26	2	8	30	1	3	21	1	11	28	7./V revideeritud. Toimkonnad määratud õiglaselt.
Rm. Hans Kotkas	6	2	20	3	16	27	2	9	31	3	4	22	23	24		P. Karu, ltn.
Rm. Jakob Suits																

(Allkiri)

Rühmavanem.

Lisa Nr. 10.

Sisemäärustiku § 409 juure.

Vorm Nr. 7.

kompanii rühma
varustuse nimestik.

Järgi Nr.	Auaste	Nimi ja perek.	Varustuse nimetus	Palitud	Kuued	Püksid	Suvenmütsid	Poolsaapad	jne.	Pussi Nr.	Tüügi Nr.	Märkus
1.	V. a. o.	Hans Siirak		1	1	1	1	1		11.542	11.542	Üleajateeni-
2.	N. a. o.	Jaani Osi		1	1	1	1	jne.		17.466	23.420	jate kursusel

Märkus: Leht pannakse üles rühma ruumi.

(Allkiri)

Rühmavanem.

(Esimene lehekülg.)

Lisa Nr. 11.

Sisemäärustiku § 409 juure.

Vorm Nr. 8.

kompanii

rühma

Üldise varanduse raamat.

(Sisemised leheküljed.)

Järje Nr.	Asjade nimetus	Arv	
		Arvu muutmise aeg	
1.	Sihtimise pukid	~~3~~	~~5~~
		2. XII. 26	1. I. 27.
2.	Ortoskoobid	~~4~~	~~2~~
	j. n. e.	3. VI 25.	4. VII. 26.

Märkus: See lahter täidetakse ja arvu muutumisel tõmmatakse vana seis läbi ja kirjutatakse uus arv ühes muutmise kuupäevaga ainult kompanii varahoidja poolt. Raamatu leheküljed on nummerdatud ja nende arv kompaniülema allkirjaga tõendatud.

Vastuvõtmisel kirjutab uus rühmavanem raamatusse vastuvõtmise märkuse ja allkirja.

Lisa Nr. 12.Sisemäärustiku § 416 juure.

Vorm Nr. 9.

patarei (eskadroni) rühma

lühike hobuste nimestik.

Järje Nr.	Remondi ja hobuste nimetus	Hobuse Nr.	Hobuse liik	Hobuse vana- dus teenistus- se võtmisel	Hobuse tõug ehk kasvan- dus	Kasv. cm.	Kellele hobune määrat.	M ä r k u s e d
	Remont 19 a.							
	..							
	Remont 19 a.							
	jne.							

M ä r k u s : Lühike hobuste nimestik pannakse üles tallis.

(Allkiri)
Rühmavanem.

patarei (eskadroni)
hobuserautamise leht

rühma

19 a.

Järje Nr.	Hobuse nimi ja Nr. nr.	Jaanuar	Veebruar	Marts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	August	September	Oktoober	November	Detsember	Hobuserautaja nimi
1	Põrakas 521	6 6	18 18	9 —	3 3	—	—	—	—	—	—	—	—	
		6 6	20 20	—	3 3	—	—	—	—	—	—	—	—	
2.	Miira 558	1 1	16 16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		12 12	—	3 5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	jne.													

Märkus: Hobuserautamise leht pannakse üles tallis.

Iga hobuse nime ja kuu kohal olevad neli lahtrit vastavad hobuse neljale jalale, kuhu iga jala rautamise kuupäev sisse kantakse.

(Allkiri)

Rühmavanem.

Lisa Nr. 14.

Sisemäärustiku § 404 juure.

Vorm Nr. 11.

(Esimene lehekülj.)

patarei (eskadroni) rühma

hobuste kontrollraamat.

Alatud

Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

Järje Nr.	Kuupäev	Hobuse nimi ja nr. nr.	Hobuse liik	Kelle korraldusel hobune välja läks	Mis kella ajal välja läks	Mis kella ajal tagasi tuli	Hobuse võtja nimi	Mis otstarbeks läks hobune välja	Märkused.
1.	24. I. 26.	ruun Vedur Nr. 527	voori	veltveebli	k. 14,20	k. 17,15	r/m. Käär	Raudtee jaa- mast 1/2 sül- da puid patareisse tooma	Ilmus tagasi korras
R ü h m a v a n e m.									
(Allkiri)									

Märkus: Talli korrapidaja peab ära tähendama, kas hobune ilmus tagasi korras või vi-
gastatud, et ära näidata vigastuse iseloomu ja põhjuse.

Raamatu leheküljed nummerdatakse ja arv tõendatakse rügemendi (grupi) ülema allkirjaga.

Lisa nr. 15.

Sisemäärustiku § 414 juure.

Vorm nr. 12.

kompanii

rühma

inventaari nimestik.

Kokku seatud

19 a.

Asjade nimetus.	Oli nimes- tiku kokku- seadmisel.	Arv.	Muutmise aeg.	Märkused.
Voodid rauast	10	~~12/5. H.~~	19/20. II.	
Taburetid	10	~~2/4. H.~~		
Püssi püramiidid j. n. e.	2			

Märkus: Arvu muutumisel tõmmatakse vana seis maha ja kirjutatakse uus ühes muutmise kuupäevaga. Arvu ja muudatused kirjutab sisse ainult veltveebel.

(Allkiri)
Kompaniitülem.

5. mail 1926. a. vastu võtnud.

(Allkiri)
Rühmavanem.

5. okt. 1926. a. vastu võtnud.

(Allkiri)
Rühmavanem.

Lisa nr. 16.

Sisemäärustiku § 431 juure.

Vorm nr. 13.

kompanii

varaaida seisus tabel.

Varanduse nimetus.	Arv.	
	Muutmise aeg.	
Palitud uued	~~25/22. II.~~	40/25. II.
„ poolaegsed	~~40/25. II.~~	31/27. II.
Kuued uued	~~60/15. II.~~	49/1. II.
j. n. e.		

Märkus: Varanduse arvu muutumisel tõmmatakse vana arv maha ja kirjutatakse uus ühes muutumise kuupäevaga kompanii varahoidja poolt.

(Allkiri)
Varahoidja.

Lisa Nr. 17.

Sisemäärustiku § 402 juure.

Vorm Nr. 14.

rügemendi

kompanii

toiduainete päevaleht.

” “ 19 a.

Toidul

Toiduainete nimetus	Hommi- kuks		Lõunaks		Õhtuks		Kokku	
	kg.	gr.	kg.	gr.	kg.	gr.	kg.	gr.
Leiba								
Soolakala . . .								
Kohvi								
Suhkrut								
Kartuleid . . .								
Tangu								
Liha								
Jahu								
Võid								
Sibulaid								
Pipart								
Teed								
Loorberi								
Kapsaid								
Soola								
Riisi								

Märkus: 1) Tarbekorral võib lahtreid juure teha ja sisse trükitakse harilikult tarvitamisel olevad toiduained.

2) Köögi korrapidaja kirjutab alla toiduainete vastuvõtmise ja katlasse paneku tõenduseks. Kui kompanii korrapidaja täidab ka köögi korrapidaja kohuseid ja vahetus sünnib keskpäeval, kirjutavad alla mõlemad korrapidajad.

(Allkiri)

Toitlustaja kompanii ülem.

(Allkiri)

Veltveebel.

(Allkiri)

Köögi korrapidaja

Lisa Nr. 18.

Sisemäärustiku § 402 juure.

Vorm Nr. 15.

kompanii

rügemendi

Toidu aruanne.

kuu, 192 a. peale.

Toiduainete nimetus	Ülejäak eelmisest kuust		Saadud kuu jooksul		Kokku		Välja antud kuu jooksul		Ülejäak		Normide arv	Märkused
	kg.	gr.	kg.	gr.	kg.	gr.	kg.	gr.	kg.	gr.		
Leib . . .												
Tangud. . .												
Loomaliha												
j. n. e												

(Allkiri)
Kompaniiülem.(Allkiri)
Veltveebel.

Toidulolevate päevaleht.

kuu 192 a.

Kuupäev	Oli alal eelmisel päeval	Tulijuure Läks ära	On alal	Käskkirjade nr. nr. ja §§		Tegelikult toitu valmistatud
				Tulijuure	Läks ära	
1						
2						
3						
jne						
31						
Kokku						

(Allkiri)

Kompaniitülem.

(Allkiri)
Veltveebel.

Lisa nr. 19.

Sisemäärustiku § 443 juure.

Vorm nr. 16.

rügemendi

kompanii

relvade aida seisu tabel.

Varanduse nimetus	Arv	
	Muutmise aeg	
Püssid, Vene	~~29/5. I~~	13/26 I
Püssid, Inglise	~~5/5. I~~	22/5. II
Padrunid, Vene jne.	~~15.000/5 I~~	13.000/6. I

Märkus: Varanduse arvu muutumisel tõmmatakse vana arv läbi ja kirjutatakse uus ühes muutumise kuupäevaga kompanii relvuri poolt.

(Allkiri)

Kompanii relvur.

Lisa nr. 20.

Sisemäärustiku § 494 juure.

Vorm nr. 17.

korrapidaja ööpäevane aruanne.

" " 192 a.

1. **Korrapidamise vastuvõtmisel ilmsikstulnud puudused ja väärnähtused.**
(Siia kantakse sisse väärnähtused, mis toimkonna vaatusel ilmsiks tulnud, nagu nõrk kohuste tundmine, hiljaksjäämine, jne.; areteeritutekaebused, jne.).
2. **Toimkondade tegevus.**
(Kõrvalekaldumised reeglitest, hooletus, jne.).
3. **Toitlustamine.**
(Väärnähtused toiduainete vastuvõtmisel, kohale toimetamisel, väljaandmisel, toiduvalmistamisel jne.; köögi ja söögitoa kord, toidu nimetus ja väärtus).
4. **Õhtune loendus ja hommikune ülevaatus.**
(Missuguste allüksuste juures oli korrapidaja ohvitser õhtusel loendusel ja hommikusel ülevaatusel ning tähelepanekud loenduse ja ülevaatusel reeglite täitmise kohta).
5. **Sisekord ja öösine kontroll.**
(Toimkonna tegevus, õhupuhtus, valgustus, temperatuur jne.).
6. **Juhtumised.**
(Kõik rügemendis ettetulnud erakorralised juhtumised ja sündmused, õnnetused inimestega ja hobustega jne.).
7. **Korrapidaja tähtsamad korraldused.**
8. **Omavoliliselt lahkunute nimestik ja hilise ajani väljalubatute ajateenijate arv kompaniide kaupa.**
9. **Areteeritute arv kompaniide kaupa.**
(Eraldi distsiplinaar korras ja kohtu korras).

(Allkiri)

Korrapidaja ohvitser.

Märkus: Aruanded hoitakse rügemendis alal ühe kuu vältusel.

Sisemäärustiku § 518 juure.

Vorm nr. 18.

rügemendi distsiplinaar korras arreteeritavate allohvitseride
ja sõdurite järjekorra nimestik.

Alatud
Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

№	Au-aste.	Nimi ja perekonnanimi.	Kompanii.	Millal nimes-tikku võetud.	Millal aresti paigutatud.	Korrapidaja allohvitseri märkused.	Revideerijate märkused.
1	r/m.	Jaau Ots	5	2/1 kell 13,40	2/1 kell 19,5		
2	"	Hans Saar	Side k-do	2/1 " 13,45		2/1 toimkonnas	3/1.26. Selge-malt kirjutada (Allkiri) Rügul. abi.
3	n. a. o.	Jaau Wilde	Ratsa k-do	2/1 " 13,55	2/1 " 19,6		
		j n. e.					

Märkus: Arreteeritavad kantakse nimekirja teatamise järjekorras ja paigutatakse aresti nimekirja järjekorras. Kui nõuetavat isikut välja ei saadeta, võetakse järgmine kandidaat. Kartseri vabanemisel nõutakse endine kandidaat uuesti välja. Juhtumisel, kui kompaniist nõuetavat isikut välja ei saa saata, teatatakse sellest kohe korrapidajale allohvitserile.

Sisemäärustiku § 521 juure.

Vorm Nr. 19.

rügemendi

arreteeritute raamat.

Alatud

19 a.

Lõpetatud

19 a.

(Sisemised leheküljed.)

Auaste, nimi ja perekonnanimi	Kelle poolt arreteeritud	Arreteermise põhjus	Kui kauaks ja missugune arest	Aresti alla paigutamise kuupäev ja kellaeg	Millal tuleb vabastada (kuupäev ja kellaeg)	Märkused vabastamise kohta
5 R/m. Jaan Ots	Kompaniitülem	Väljalubatus järele 20 min. hiljaks jne. 3. I. üle antud kolm arreteeritud. (Allkiri)	1 ööpäev kartseraresti	2/1 kell 19 5	3/1 kell 19.5	Vastu võttis: (Allkiri) Arestiruumi korrapidaja. Arestiruumi korrapidaja.
						Jne.

- Märkused.
1. Vahetamisel kirjutavad endine ja uus korrapidaja sissekannetele raamatusse alla, ära tähendades sõnadega üleantavate arreteeritute arvu, ning tõrmatakse joon raamatusse vahele.
  2. Vabastamise märkuse oma allkirjaga teeb see arestiruumi korrapidaja, kelle korrapidamise ajal vabastamine sündis.
  3. Raamatu leheküljed nummerdatakse ja arv tõendatakse rügemenditüema allkirjaga.

Arreteerimise leht.

Väeosa ja allüksus 10. jalaväe rügem. 3. kompanii
 Auaste, ees- ja perekonnanimi n. allohvitser
 Peeter Kõvamaa

Kas aja- või üleajateenija: üleajateenija

Amet: rivi rühmavanem

(ära märkida ka, kas rivi või rivitul kohal.)

Kelle poolt arreteeritud: kompaniitülema poolt

Arreteerimise põhjus: 10 minutiks hiljaksjäämine hommikusele
 ülevaatusele, pärast seda, kui ta juba enne kaks korda hiljaks oli
 jäänud.

Kui kauaks: kaks (2) ööpäeva

Missugune arest: arest peavahis

(Allkiri)
 Kompaniitülem.

Rügemendi korrapidaja märkused:

Vastu võetud:

Sooja sööki anda:

Millal lõpeb aresti aeg:

(Allkiri)
 Rügemendi korrapidaja.

Vabastatud:

Allkiri
 (Rügemendi või arestiruumi korrapidaja.)

(Teine lehekülg)

Äravõetud ja kompaniisse tagasi saadetud asjad.

(Arestiruumi korrapidaja allkiri.)

(Vastuvõtja allkiri.)

(Omaniku allkiri asjade kättesaamisel kompaniis.)

Märkus: Leht hoitakse kompaniis alal peale aresti
 täidesaatmist 10 päeva ja hävitatakse siis ära.

(Esimene lehekulg)

Lisa nr. 24.

Sisemäärustiku § 540 juure.
Vorm nr 21.

rügemendi kompanii

Toidu kontrollraamat.

Alatud
Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

Kuu- päev	Toidu nimetus	Väljaantud ainete kaal		Jätiste hulk		Valmistoidus liha ühe mehe peale	Toidu proovija märkused
		Juure- vili kg. gr.	Liha kg. gr.	Koor, varsi ine Kaal %	Konte Kaal %		
	Hommikuks: Kohvi piimaga ja suhkruga Lõunaks: Kartuli supp loomalihaga Õhtuks: Tangu pudru võiga						
	(Alkiri)						

Märkus: Raamatu leheküljed nummerdatakse ja arv tõendatakse majanduseütlema allkirjaga.

Kompanii väljalubatud raamat

Alatud

Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

Järje nr.	Kuu-päev	Auaste, nimi ja perekonnanimi	Läik- välja (kella aeg)	Mis kellaajani lubatud	Tuli tagasi (kella aeg)	M ä r k u s e d	Kompanii ülema märkused
1	15/V	R/m Hans Saat	18.20	23.00	23.15	Jäi 15. min. hiljaks.	Kaks toimkonda. (Allkiri)
2	"	" Arnold Vides	18.25	16/V 8.00	16/V 7.30	Ilmus joobnult.	Kolm päeva kasar- mu aresti. (Allkiri)
3	"	" Mihkel Orav	18.25	24.00 (Allkiri)	23.50		
			Kompanii korrapidaja.				
			jue.				

M ä r k u s : Raamatu lehed nummerdatakse ja arv tõendatakse pataljoniülema allkirjaga.

(Esimene lehekülg.)

Lisa nr. 26.

Sisemäärustiku § 559 juure.

Vorm nr. 23.

kompanii

rügemendi

Külastuste raamat.

Alatud

Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

Kuu-päev.	Tuli kell	Läks kell	Keda külastas (aaste, nimi ja perekonnanimi.	Külastuse nimi ja perekonnanimi.	Isikutunnistuse nr. Kust välja antud.	Külastuse eelkoht.	Revideerijate märkused
Mai 15	14 15	14.40	N. a. o. Jaan Ots	August Suivi	1428 Narva II pol. jsk.	Narva, Suurt. 13	
"	19.20	20.30	R/m. August Vanari	Ella Vanari	2946 Jõhvi II pol. jsk.	Jõhvi alev	
Juuni 2	16.40	17.25	Noor Adam Holmberg	Emma Annus	2976 Läänemaa Sinalepavallaval.	Läänemaal, Sinalepa v.	
			j. n. e.				

Märkus: Raamatu lehed nummerdatakse ja arv tõendatakse pataljoniülema allkirjaga.

(Esimene lehekülg.)

Lisa nr. 27.

Sisemaarustiku § 560 juure.

Vorm nr. 24.

rügemendi

kompanii

Haigete raamat.

Alatud

Lõpetatud

Kuu ja päev.	Auaste, nimi ja perekonnanimi.	Mitmendat korda ambulantsi läheb.	Arsti märkused.	Revideerijate märkused
Mai 15	N. a. o. Nikolai Borisov	3	haigemaija	
"	R/m. Anton Suurkivi	5	abi antud	
"	" August Mänd	1	terve	
	(Allkiri) Veltveebel.		(Allkiri) Arst.	
	j. n. e.			

Märkus: Raamatu leheküljed nummerdatakse ja arv tõendatakse pataljoniülema allkirjaga.

(Tahvli suurus 70×50 cm.)

Lisa Nr. 28.

Sisemäärustiku § 618 juure.

Vorm Nr. 25.

rügemendi

kompanii

Valve all ja kasarmarestis.

5. mail 1926 a.

Auaste ja perekonnanimi	A e g	
	Algus	Lõpp
	Kuupäev ja kellaaeg	Kuupäev ja kellaaeg
Valve all:		
Kpr. J. Kask	2. V. k. 13.10	—
R/m. H. Kont	3. V. „ 14.00	—
N. K. Lammas	3. V. „ 21.00	—
Kasarmarestis:		
N. M. Kuusk	1. V. k. 15.00	6. V. k. 15.00
R/m. N. Kelk	3. V. „ 17.20	13. V. „ 17.20
	(Allkiri) Veltveebel.	

(Esimene lehekülg.)

Lisa Nr. 29.

Sisemäärustiku § 610 juure.

Vorm Nr. 26.

K ä s k u d e r a a m a t .

Alatud

Lõpetatud ...

Käsu Nr.	Kuupäev ja kellaaeg	K ä s u s i s u	Vastuvõtja allkiri ja aeg
1	1/II. 26. k. 14.5.	1, 2, 3 laskur- ja 1 kuulipild. kompanii ülemale. Iga kuu 2. kuupäevaks esitada kiidu ja karistuse raamatud (Allkiri) Patül.-l.	A. Naarits 1. komp. veltveeb. 1/II. k. 14.45.
		j. n. e.	

M ä r k u s : Raamatu leheküljed nummerdatakse ja arv tõendatakse raamatu pidaja vahetu ülema allkirjaga.

Lisa Nr. 30.

Sisemäärustiku § 61s juure.

Vorm Nr. 27.

Ruumi mahutuse tabel.

1) Põrand pind . . . . . „	“ ruut-m.
2) Õhk . . . . . „	“ kant-m.
3) Võib normaalselt mahut. . . „	“ inimest.
4) On mahutatud . . . . . „	“ inimest.

(Esimene lehekülg.)

Lisa nr. 31.

Sisemäärustiku § 695 juure.

260

Vorm Nr. 28.

rügemendi kompanii

Arstlise ülevaatuseraamat.

Alatud

Lõpetatud

(Sisemised leheküljed.)

Järje Nr.	Auaate, nimi ja perekonnanämi.	Ülevaatusaeg.											
		jaanuar	veebruar	märts	aprill	mai	juuni	juuli	august	september	oktoober	november	detsember
1.	Velveebel Ado Reinvald												
2.	V. allohvj. Aleksander Aadmann												
3.	" August Osi												
4.	" Jaan Susi												
	jne.												

Märkus: Kompanii nimestik seatakse kokku rühmade järjekorras.
Raamatu leheküljed nummerdatakse ja arv tõendatakse pa'aljonitilema allkirjaga.

Lisa nr. 32.

Sisemäärustiku § 742 juure.

Vorm nr. 29.

Väljalubamise täht.

rügemendi

kompanii

on välja lubatud kuni kella

„   “   19 a. Isikutunnistuse
number

„   “   19 a.

(Allkiri)
Kompaniülem.

Kompanii pitsat.

(Esimene lehekülj)

Lisa nr. 33.

Sisemäärustiku § 756 juure.

Vorm nr. 30.

Tunnistus nr.

Selle ettenäitaja 5. jalaväe rügemendi töökompanii

reamees Jüri K a s k

on lubatud puhkusele (komandeeritud) » 7 « päevaks Virumaale

Kunda alevisse.

Peab ilmuma tagasi rügementi „10“ aprillil 1927 a.

Välja antud (komandeerimise korral) sõjaväe
sõidu pilet A nr.Rakveres,
2. aprillil 1927. a.(Allkiri)
Rügemenditülem.(Allkiri)
või Kompaniitülem.(Allkiri)
Adjutant.

(Teine lehekülj.)

**Registreerimise määrused ja kohused mobili-
satsiooni ja alarmi puhul.**

1. Kaitseväe osadest ja asutustest välja komandeeritud ning puhkusele lubatud kaitsevälased on kohustatud ennast registreerima kõigile kodanikkudele ettenähtud korras. Mobilisatsiooni korral on nad kohustatud viibimata ilmuma oma rügementi.
2. Alarmi korral on kaitsevälased kohustatud ilmuma lähema kaitseväe üksuse, kus neid ei ole, seal lähema kaitseliidu üksuse juure, kus ilmumise kohta märkus puhkuse tunnistusele tehakse.